ἔτλαθι μὲν κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ᾽ ἔτλης

GVLIELMI BVDAEI, REGII SECRETARII EPISTOLAE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

BASILEAE, ANNO M. D. XXI.

Michaëlis Angeli Giacomelli

VIRORVM ILLVSTRIVM, AD QVOS HAE EPISTOLAE SVNT SCRIPTAE CATALOGVS.

GVLIELMVS BVDAEVS

Richardo Paceo.
Thomæ Moro.
Thomæ Linacro.
Ludouico Viui.
Salmonio Macrino.
Baptiſtæ Egnatio.
Nicolao Beraldo.
Claudio Cantiunculæ.
Ioachimo Vadiano.
Petro Bembo Patritio Veneto.
Iacobo Sadoleto Epiſcopo.
Nicolao à Querceto, Prætori Mediolanenſium.
Petro Amico Sodali Franciſcano.
Adelpho Roboreo.
Chriſtophoro Longolio.
Ludouico Ruzæo, Suppræfecto Pariſienſi.
Franciſco Picarto.
Chriſtophoro Picarto.
Draconi filio.
Ioanni Picarto.
Germano Brixio.
Franciſco Deloino.
λοδουικῷ τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ.
ἰάνῳ λασκάρει τῷ ῥυνδακηνῷ.
κρόκῳ.
γυλιέλμῳ τῷ μαΐνῳ.
ἐράσμῳ.

Digitized by Google

GVLIELMI BVDAEI, REGII SECRETARII, EPISTOLAE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

GVLIELMVS BVDAEVS RICHARDO PACEO S.

PVDERET ME ITERUM prouocatum iandiu tibi non reſcripſiſſe, ſi mihi quoq; modo incuria uitio uerti poſſet. Quinto Idus Decembres Brugis tũ agens ſcripſiſti expectari in dies à te editionem libri tui, de fructu qui ex doctrina percipitur: eiusq; unũ exemplar mox te mihi miſſurum. Literis tuis acceptis, incerto rumore audiui in Vrbem Romam legationis obeundæ gratia primo quoq; die te profecturum. Quare etſi auebam amicitiam tecũ hoc genere officij, uiciſſitudineq; ſcribendi in poſterum contrahere: ſuſtinẽdum tamen eſſe exiſtimaui, quoad certiorem de te nunciũ mox haberem. Nuper autem ad me ex comitatu Regis ſcripſit Normania regius caduceator: te quum iſtic ipſe eſſet, ſciſcitatum à ſe eſſe, ecquid Budæum noſſet: & ſatin ſalue ageret: uerbisq; tuis ille iubebat me poſcere, ſi rei cuiuſpiam quæ uſquam in Britannia eſſet, egerem: quæ quidem tui muneris eſſe poſſet. Te enim operam quandam ſtrenuam & benignam cupere mihi nauare. Tum addidit quantum aucto

ritate,& opibus in regno iſto polleres:quãta gratia apud Regem flagrares. Quo nuncio tantopere exhilarat⁹ ſum, ut in ſinu fere literas tuas eiuſq́; hactenus habuerim, obuio cuiq́; amicorũ oſtentãs: nõnullis etiã ob oculos obtrudens, qui mihi nimiũ literarũ amorẽ ut damnoſum crimini dare ſolent. Mihi certe ineptire ipſe interdũ in huiuſcemodi rebus uideor præ lætitia: & magnificẽtius q̃ p meis ſpiritibus in publicũ prodire:homo utiq́; nõ ita multũ ſortis propriæ admirator, ut ne induſtriæ quidẽ ſatis benign⁹ æſtimator: utpote q ex officina mea ꝓdeuntia minoris iudicare æquis ac bonis arbitratoribus uidear, q̃ quanti eſſe poſſint ſiquãdo eiuſmodi rebus gratia apud nos condigna acceſſerit. Quũ autẽ tabularũ mearũ rationẽ, quas in hac negociatione Philologiæ iãdiu cõficio, ita fermè inſtituerim, ut quæſtui quidẽ nullã dũ pagellã deſtinauerim, amicorũ uero acceſſionibus totũ ſemp codice implere cõcupierim: ſic mihi (niſi fallor) res ceſſit, ut fortunarũ diſpendiũ nõ ſpernendũ cõpenſare opibus poſſim copioſæ ac multiplicis amicitiæ. Verũ quum multos amicos, in hiſq́; uiros egregios, in patria queſiuerim: quorũ auctoritate fortunis meis, meorũq́; prẹſidiũ atq́; etiã ſubſidiũ afferre ſẹpenumero mihi licuit, ſi animũ & oculũ ad rem factitandã adieciſſem: fit tñ neſcio quo modo, ut externis magis amicitijs rationẽ mihi cõſtare putẽ inſani literarũ amoris: quẽ multi etiã uæcordem eſſe putant: ijsq́; amicis magis exultẽ, quibus uti nequeo, ut rẽ ſaluã uel ampliorẽ faciã, ne frui qdẽ animi cauſa, & familiariter interuiſere. Quo fit ut externorum epiſtolas uelut exoticas merces ac uendibiliores elatius inter noſtros proferã ac uenditẽ. Adeo nihil propi⁹ factum eſt his alteris tuis literis, q̃ ut librũ meũ de Aſſe exoſcularer, q mihi clariſſima una in prouincia tot ſimul amicos uno nomine taleſq́; cõciliauit: & tam luculẽta acceſſione rationes meas auxit. Ais em̃ in amore, atq́; etiam (ſi credere ipſe

dere ipſe ſuſtineo) admiratione mei ſocios tibi eſſe Linacrũ, Morũ, Tonſtallũ, & Latymerũ, cũ nõnullis alijs: quorũ ut Tonſtallus & Linacrus epiſtolarũ cõmercio mihi iam coniuncti ſunt, ita alij olim fortaſſe notiores mihi erunt, ſi quãdo res ita nata fuerit. Hos eoſdẽ tibi magnopere amicos eſſe ex libri tui recens editi lectione intellexi: in quo cũ ipſo ingeniũ tuũ mihi Pace doctiſſime, eruditionẽq; ꝓbaſti: tum uero animũ iſtũ mirifice amplector & exoſculor, ſic literarũ ſtudio deuotũ & addictum, ut ne in intimã quidẽ aulam admiſſus Muſis nunciũ remiſeris, aut ſalutẽ ſemel earũ cultoribus dixeris. Quo magis cauendũ mihi duco, ne eam culpã admittã in exiſtimationẽ mei: ut in hoc priuato oppidanoq; ocio ceſſiſſe tibi uidear inter aulica munia ſatagenti. Niſi ſi hęc laus fortaſſe propria eſt Regis tui cui tu clariſſimũ in libro tuo teſtimoniũ dediſti: nõ tm̃ propenſi in literatos uiros animi, ſed etiã literis nõ leuiter imbuti. Hoc autẽ poſterius ut credere tibi cũ aliquo utiq; fidei temperamẽto in animũ induxerim potius, quã fidẽ abrogarim, ueluti Regi tuo & beneuolo & munifico benignius iuſto teſtimoniũ reddenti: ſic ſatis uel ꝑ ſe regiũ eſſe puto hac ætate literas admirari, earũq; ſtudioſos ornare, honoriq; adeo doctrinã ipſam habere. Id quod de eo Rege haud dubie mihi ꝑſuaſerim: qui Linacros, Paceos, Tõſtallos, Moros, Latymeros, & ueluti cohortẽ quandã palladiã in prętorio ſemꝑ habeat, quo tanq; ſatellitio ſuccinctus & inſtructus, uiſendus Rex & auguſtior aliorũ Regũ faſtigio, ꝓdeat in publicũ, ꝓcedatq; in cõſilia. Id ſiue uerũ eſt, ſiue ipſe in maius imaginãdo extollo: iuuat tñ reapſe ita eſſe credere, nec huiuſcemodi exemplũ noſtrã hanc regiã poſt hominũ ſuꝑſtitũ memoriã tuliſſe, fateri apud te ingenue, alioquin ipſam longe principẽ omniũ in occidente. Fatorũq; id mediuſſidius fixo incircũductiliq; decreto imputãdum magis eſſe duco, quã regũ noſtrorũ principũq; uitio: qui nõ tam ipſi arte-

doctos homines arceri ab aula ſua uolunt, q̃ ſemetipſi ab aula docti ultro ꝓcul ſummouent fatali nimirũ aulicorum elegantiumq; ingeniorũ diſſidio. Id quod ip̃m quũ ꝑmulti etiã aulicorũ mirabunde indignentur: haud dum tñ extitit curionũ aliqs qui & de repu. & de re literaria hacten⁹ mereretur: ut fœdũ illud diſſidiũ dirimeret, literarũq; decus aulæ Franciœ accõmodaret. tametſi Guido à Rupeforti Cancellari⁹ eã gloriã affectauit, ſi ꝑ fatũ Parcaſq; licuiſſet. Nam ut id ultro in mentẽ principibus ueniat, ſpe mai⁹ eſſe putat̃ poſt Carolum Regem defunctũ: q ad literarũ fauorem deriuare liberalitatis partẽ inſtituerat, ut creditũ eſt. Huius q nũc regnat, ut natura felicior & uberior, omneſq; corporis animiq; dotes multũ locupletiores atq; inſtructiores, ita ſtudia & benignitas aliorſum detorta ſunt ſiniſtro quodã fato. Qđ uero ad me attinet, annũ iam plus duodẽuiceſimũ agere int̃ aulicos deſij, q̃ literis ꝓlixi⁹ liberiusq; uacare: quũ ſub mortẽ ſuã Carolus in aulã me euocaſſet, iã tũ ſtudij literarij cõmẽdatione innoteſcentẽ: in q̃bus nonihil ꝓfecerã. Sed iã in ore ꝑcipue hominũ eſſe cœperam ob Græcę linguæ ſtudiũ, quam ſine riuali tũ amabã. Qđ quũ homines tũ noſtri mirarentur, rumor in aulã uſq; manauerat (iam em̃ Regis, nõ à ſecretis, ſed Secretarius eram) etſi ſtudia literarũ in abdito colerẽ ꝓcul arbitris & magiſtris: ne mireris tanto tempore parũ me ꝓfeciſſe. Poſt octauum circiter menſem à morte eiuſdem Regis, cum degenerare in comitatu à meipſo me ſentirem, occaſionem nactus ex aula me ſubduxi: nec unq̃ poſtea ex quo ad ingeniũ meũ remigraſſe me ſenſi, perſuadere quiſquam mihi potuit, ut denuo è ſtudio migrarẽ: etiam ſi aliquoties aulam ad aliq̃t dies adij: & Romam interim legatiõe functus ſum. Quare quod ad me de pace ſcribis, quaſi in actu rerum aulicarum aliquæ meæ ſint partes, nõ patiar ulterius te errare. Volo enim ut intelligas nullum me negocium cum aula,

nihilq; plane cōmercij cū aulicis habere. De quibus quid
ſentiam, ex digreſſionibus meis in libro de Aſſe facile in=
tellexeris, ſiquādo tibi aliquot horas male occupare in ani
mo fuerit. Belli pacisq; munia eadem propemodū obeo.
Reges Secretarios ſuos partim in hac urbe, ubi centena=
ria curia ſedē habet, partim in comitatu ſuo habere ſolent:
libero tamen omnibus ultro citroq; cōmeatu. Vrbanis (ut
dixi) adiunxi me ſemel ex quo aulā ualere iuſſi. Hic enim
familia noſtra penates ſuos non obſcuriſſimos habet: ex q
bus duodeuiginti iiſdem parentibus orti liberi, hæredes
duodecim patri ſuperfuimus. Proinde pacem uotis tecū
adiuuare, non etiam cōſilio poſſum. Quippe qui inter Au=
licos eo demum tempore uerſor, quo Rex in hac urbe ma
net, unde iam annum abeſt. Verumenimuero quoniā de
fœderibus & pace tuendis cenſere mihi nō item ut tibi da
tum eſt in Principis conſilio: iuuabit in ſinu tuo ſuſurrare
quid iiſdem de rebus ſentiam & audiam: quandoquidē ti
bi homini placido & humanitatis amanti cōſilia pacis cor=
di eſſe uideo. τῆς εἰρήνης πρόσωπον ἀρεστὸν καὶ φιλέορτον μοι
εἶναι, τὸ δὲ ὄνομα, κροτητὸν καὶ ἡδύ, οὐκ ἂν ὡς ἔξαρνος εἴη, τῶν γε δὴ
νοῦν ἐχόντων. σύ γε μὴν ὦ φιλότης τὸ κατὰ χώραν ἐᾶν τὰ ἐσπεισ-
μένα, ἀμφοῖν ταῖν βασιλείαιν πάνυ γε φὴς διαφέρειν. ταῦτ᾽ ἄρα
τὴν εἰρήνην ἀσπάζῃ, καὶ περιβάλλεις σύ γε ὡς τιτθίδα τινὰ τῶν λόγων
οὖσαν, τά τε μαθήματα περιέπουσαν. τὸν δ᾽ αὖ πόλεμον ὡς ὄλε-
θρον μυσάττῃ τε καὶ ἀποτροπιάζῃ ὡς ἀπότροφον δῆθεν ὄντα τῆς φι-
λοσοφίας, καὶ τὰ πράγματα δὲ ἀμφοτέρων ἡμῶν τῆς βασιλείας
ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ σφόδρα λυμηνάμενον. εἰσὶ δ᾽ οἱ τῶν ἐνθάδε ἀρχ-
ευστέρων, δεινοὶ μὲν ἴσως τά τε κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τὰ κατὰ τὰς
συνθήκας στοχάζεσθαι, οὐχ ὁμοίως δέ γε οἶμαι ἐμοί τε καί σοι φιλη-
σύχως διακείμενοι τὴν βρεττανὸς φασί, νυνὶ μὲν ἀσμένως τοῖς
ὁμολογημένοις ἐφησυχάσειν τε καὶ στέρξειν τοῖς παροῦσιν, ἕως ἂν
βεβαιότερον χρήσωσι τὰ κατὰ τὸ τόρνακον. τούτου μέν τοι καλῶς
καὶ τελέως ὠχυρωμένου, οὐχ ὑμᾶς ἤδη σαθρῶς τοῖς συμφωνηθεῖσιν

Digitized by Google

ἐπάξειν, ὅπῃ ἂν τύχῃ τε ἀφορμῆς λαμβανομένους. οὕτω μὲν οὖν οὗτοί φασιν, διὰ δὴ πολλὰ φιλεῖ τοῖς σπονδοποιηθεῖσιν εἰκῇ ἐπιλέγεσθαι. αὐτὸς μέντοι σοι συνεπεύχομαι τὰ εὖ καὶ καλῶς κείμενα, μένειν κατὰ χώραν ἑδραίως, εἰ μὴ κατὰ πλείω χρόνον, ἀλλὰ ζώντων γε ἡμῶν. ὅπως ἂν τοίνυν ἀδεῶς ἀλλήλοις ἀντεπιστέλλειν εἰς τοῦ ποιεῖν ἡμῖν θέμις ᾖ, εἴτε σοὶ καὶ τοῖς σοῖς φίλοις τοῖς ἔνθεν, γνώριμον τὴν φιλίαν ἡμῶν ποιεῖσθαι ἀρέσκει πρός τε τοῖς νῦν πεπαιδευμένοις καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα γενησομένοις, ὥσπερ καὶ οἱ ἄνωθεν κατὰ τὴν γονέας τοὺς ἡμετέρους ἐν τοῖς λόγοις εὐδοκιμοῦντες, περὶ ἀλλήλους ἐπιστείλαντες, τὴν μνήμην περὶ ἑαυτῶν φιλίας κατέλιπον. ὁ δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος ἔοικέ μοι καὶ αὐτὸς ταῖς συνθήκαις ἐμμένειν προσηρημένος, ταῖς τε μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν συντεθειμέναις, καὶ ταῖς μεθ' ὑμῶν, ὅσα γε κἀμὲ ὁρᾶν. οὐδέν τι καινοτομεῖν, πρὶν αἰσθηθῆναι ἢ ὑμᾶς ἢ τῶν ἄλλων τινὰς παρασπονδοῦντάς τι περὶ αὐτόν, καὶ τῶν αὐτοῦ βουλεύεσθαι. Cæterum ſi tu ad me poſthac ſcribere uiciſſim animi cauſa inſtitueris, tibi ad hoc obſequium libens me accommodarim: quãdo tu ultro amare me cœpiſti: literiſq; me prouocaſti: quã de re mirifice amo. Quo genere officij cum Linacrus & Tonſtallus me ſibi deuinxerint, reſponſumq; tulerint: exoratũ te uelim ut eos uerbis meis ſalutes: Moroq; ſalutem, uel fœnerato reddas: qui literis tuis nuncijs cum Linacro me ſalutauit. Vale uir literis amiciſſime: & me in albo tuo perſcribe. Pariſijs, quinto Calend. Maias. Anno Milleſimo quingenteſimo decimooctauo.

GVLIELMVS BVDAEVS RICHARDO PACEO S.

Nicolaus Beraldus, qui tibi hãc epiſtolã reddidit, hõ utraq; lingua doctiſſimus, & iã de literis bonis nõ leuiter merit⁹, eſt etiã alioqn mihi amiciſſim⁹. Hũc cũ audire cœpiſſem iſtuc eſſe iturũ in cõtubernio Antiſtitis Pariſieñ. exiſtimaui mei eſſe officij lras ei ad te dare, etiã ſi paucos

ſi paucos ante dies longam ſatis epiſtolam ad te ſcripſeram, cuidamq́; cognato meo commiſeram eiuſdem contubernij comiti. Nolui enim Beraldum hominem mihi familiarem, & Eraſmi tui aliquando hoſpitem, inſcio te in Britannia eſſe, qui ſtudioſorum ipſe hominum amantiſſimus eſſe mihi uiderere. Huic quicquid officij & comitatis in aliena prouincia uerſanti impenderis, non recuſabo quin mihi omne expenſum feras. Tametſi (qua te humanitate præditum eſſe comperi) non dubitem ultro facturum id te fuiſſe, ſi ſemel eo ingenio, eaq́; doctrina hominem iſtic eſſe reſciſcere potuiſſes: atq́; etiam ubi eum primum cognoſcere tibi uacauerit, ita eius cauſa omnia te cupiturum, ut me tibi acceptum referre non poſtules, quod in ipſum contuleris. Nec eo ſecius tamen hunc ita tibi cōmendatum eſſe meo nomine uelim, ut quem maxime meorum amicorum commendare mihi licet per tuam facilitatem. Vale Pariſijs poſtridie Aſſumptionis in ſublime diuæ Dei genitricis.

GVLIELMVS BVDAEVS RICHARDO PACEO S. P. D.

PRoh diui immortales quid ego audio? ô q̃t? quantos? q́; panegyricos? q́; theatrales? q́; tibi mihiq́; plaudendos ſermones celebritas ſponſalium iam apud nos excitauit? noſtræq́; legationis fama laute, nitide, magnifice, benigne, eleganter, & facunde exceptæ? O elegantem tuum Regem, omniq́; præconio maiorē, omni laudis commemoratione præſtantiorem: qui tot, tam amplis corporis animiq́; dotibus liberalitatem egregiā, eximiam uoluntatem, gratioſamq́; apud omnes comitatem accommodarit: qui naturæ benigne munificentiam dexte

ritate morum, auguſta maieſtate, heroica ſpecie, & oris pro bitate cumulatam reddiderit & uiſendam. Noſtri iſtinc reuerſi ſtatim atq; ſplendidam illam apparatus magnifi centiam, & recte atq; ordine conſtitutam commemorare cœperunt: cum ab omnibus ferè auribus propenſis excepti ſunt: tum uero illud hianti (ut ita dicam) aure & uultu ſtupenti grauiſſimus quiſq; proſequebatur, quod sereniſſim⁹ iſte princeps comitatum ſuum frequentare ſolet doctiſſimi cuiuſq; uiri præſentia, dicendiq; facultate præſtantiſſimi: & ueluti ſuam aulam inſignibus ijs diſtinguere & exornare: quæ ſpeciem ipſa præbeant uenerandæ regiæ, externisq; ſpectandæ: ipſe quidem mea ſententia dignus, cuius fama luminibus iſtis illuſtrata, quoquouerſus explendeat quam latiſſime patent Chriſtiani nominis fines: olimq; memoriæ conſecretur æternæ monumentis ingeniorum. Equidem quod ad me attinet, nihil nec lubentius fecerim, nec alacrius, ſiquando ita tulerit ſcribendi meum inſtitutum, quam ut tanto Regi relinquam elogium quoddam memorabile, uelut animi mei teſtimonium in eius maieſtatem propenſi: egregie quidem illam de literis & honorifice meritam, ſi uera ſint quæ audiuimus. Etenim qui humaniorum ſtudiorum honorem, in ordinem plebeium redactum, tum aliarum gentium incuria, tum noſtris præcipue moribus & inſtitutis, ad gradum ſubuexerit altioris faſtigij, etiam exemplo in ſeipſo prodito & inſtituto eloquentiæ regię: is pulcherrime rei decus æqualibus & poſteris regibus nimirum præripuit. Quippe qui primus Regum multis iam ſeculis intellexerit & uiderit eam eſſe uim atq; auctoritatem eloquentiæ, ut Reges inter ſuperos referat & inferos pro cuiuſq; meritis. Quod ſi uirtus amplexandam tam facile ſe præberet, & cum ſuauitate quadam præſentaria retentandam, quam uirtutis ipſius ſplendor & ſpecies plauſum ſibi emerentur, per omne genus homi-

num, gnaros iuxta atq; ignaros liberalium diſciplinarũ: haud dubie literarum altiorum maieſtatem Principes, proceres, primarij uiri tanto exemplo edocti, mox conſeruare certatim inſtituerent: ut quidem noſtratium hominum ſenſum nunc affectum eſſe uideo inde iam ex quo noſtri Legati reuerterunt: neminem enim iam noſtrum non pudet, & miſeret propriæ ignorantiæ. Tua autem Richarde doctiſſime oratio, aliorumq; ampliſſimis in conuentibus habitæ, eouſq; celebrantur, opiparus ut ille ac prænitens apparatus tranſigendis in rebus adhibitus, facundia ueſtra cohoneſtatus ſit admodum, & magnificentior uiſus. Qui ſi paria nos facturos ſperatis in hac rerum parte inſtruendarum, uereor ut uobis ſatiſfacere poſſimus: apud quos diſertæ induſtriæ ſuum nunq; conſtitit operæprecium, inſigni ob eam noxam & indignitatem rerum Francicarum obſcuritate. Nicolaus Beraldus tibi iam chariſſimus (ut ex literis tuis intellexi) in aulam cum Præſide Pariſienſi profectus eſt, ueſtris ſuffragijs & commendationibus adiutus egregie: indeq; non dubia ſpe erectus. Rex iam aduentare dicitur, ut Legatos iſtinc expectatos excipiat. Vale mi Pacee, & mihi Tonſtallũ, Morũ q; meos, Linacrũ, aliosq; ſaluta. Pariſijs Nonis Nouemb.

GVLIELMVS BVDAEVS RICHARDO PACEO S.

TErtia iam epiſtola tua accepta miratus ſum diligentiã tuam in hoc genere colendæ amicitiæ: cui uix adhuc æqparabilẽ in ullo amicorũ expertus ſum. Vtinã iã ꝓſpere è febre recreatus ſis: ad me eñ hanc curã in poſterũ pertinere par erit, quàm proſpere uitã agas, q̃q; firma ualetudine corpus habeas: cũ in eo animũ iſtũ

habeam tantopere beneuolum. τοσούτῳ δὴ ἀσπαστότερον ὅσῳ αὐθαιρετώτερόν τε σαυτὸν καὶ γενναιότερον εἰς φιλίαν φέρων ἐπέδωκας. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅταν τοὺς φίλους μου τοὺς ἔξωθεν καταλέγωμαι, σὺ μὲν ἐν τοῖς πάνυ τετάχθαι δίκαιος εἶ, καί μοι δοκεῖς οὐχ ὅπως τὸ ὄνομα τὸ σὸν αὐτὸ κλήτως σύ γε εἰς κατάλογον τὸν ἐγγεγραφώς, ἀλλὰ καὶ τὰ νενομισμένα λειτουργῶν τῇ τε χειρὶ καὶ τῷ θυμῷ. Itaq; tuo nomine acceſſionem magnã factam rationibus meis auctumo: illis quidem ſanctioribus, quas in arce Palladis deponere, non in æde Saturni institui. Q; igitur tam benigne te mihi in amici obſequium indulges, ingentem à me gratiam iniuiſti. Sed uide quò iam pedẽ protuleris. Quid enim futurum eſt, ſi te non ex ſtipulatu, ſed de ſpontanea pollicitatione appellem: quum mihi pulchre cautum ſit & te ſte caduceatore, & literis à te obſignatis: ac ne te circumuentum eſſe cauſificari tandem poſſis: iterum idem promittere, & interuallo longiuſculo non dubitaſti, quũ ſic ſe obſtringentibus, ſi poſtea officium detrectare cœperint, & irrita pacta facere, repetitæ pollicitationis pudorem, & congeminatæ obligationis nexum obijcere legũ conſtitutiones permittunt. Proinde cum agnoſco & amplector illum animi cadorem ſimpliciter ſe promentis ad obſequium: tum uero ita rationem comitatis tuæ & generoſæ humanitatis habebo, ut hactenus pollicitationẽ exigam, fidemq; tuam onerem: quatenus & hilariter, & non magno negocio defungi poſſis: ac ne id quidẽ primo quoq; tempore, ſed quum antiquiora nomina exegero: quæ multa adhuc bona & idonea habeo: & quorum etiam iudicium & diſceptationem cõſtituere in meo foro poſſim, ſi inde controuerſiæ exiſtant. Huiuſce autem calẽdarij nominum rationem ita comparatam habeo, ut bene mecum agi putem, ſi ſyngraphas domi incolumes aſſeruem: utpote qui in eo ſitas facultates meas eſſe gaudeam, ut nominum multorum ac locupletum diem iam ceſſiſſe gloriari

diu poſſim

diu poſſim, nec tamen uenire uelim: nec ſi etiam uenerit, exigere ſine rubore aut mœſtitia queam. Audio Legationem ampliſſimam de negocio & grandi & pacificatorio iſtuc eſſe propediem ituram: quam uelim tam auſpicato eſſe decretam, ut pax inde in ætatem meam tuamq; confirmetur: quo æquiore tecum conditione experiri & agere poſſim (ſi res ita ceſſerit) actione pro amico: qualem tamen nullam nominatim eſſe proditam à iure ciuili demirari quiuis poſſit: qui quidem certe cogitet & animaduertat actionem pro ſocio latiſſime in Pandectis iuris patere. Verum in ea Legatione Epiſcopus Pariſinus aut primas aut ſecundas partes obtinebit, ut fama eſt: qui an hac urbe uiam facturus eſſet, nondum conſtabat cum hæc ſcriberem, & diu iam inter aulicos erat, ubi plurimam partem tēporis agit. Vir eſt doctus inter paucos, & multarum rerum prudentia præditus, literatorum amplexator & ſuffragator, & Eraſmi tui ſtudioſus: quo cum mihi cognatio magis q̃ uitæ conſuetudo intercedit, qui urbem colo. Exiſtimo te eum uel huiuſce rei commendatione officioſe obſeruaturum, præſertim q̄ tibi in munere tuo fungendo (ut coniĳcio) ſæpe cum Legatis uerba facere uel neceſſe, uel opportunum erit. Vale, & Tonſtallo, Linacro, Moro, qui me uerbis tuis uel epiſtolis ſalutarunt, centuplicato ſalutem rependito, Pariſĳs Calend. Auguſt.

GVLIELMVS BVDAEVS THOMAE MORO S.

PAr canum Britannicorum abs tē mihi obtulit Lupſetus adoleſcēs utraq; lingua doctus, atq; apud doctos (ut uideo) gratioſus. Quod & ſi mihi gratum admodum iucundumq; donum fuit, atq; etiam ex euentu amplum

uix poſſet in ſcena, præiudicata ſcilicet opinione nimium ſibi inſtantis diligentiæ meæ, (hoc enim de me aiebant) nec ſe cum famæ diſcrimine ad uulgi captum gratioſe popularitérque ſummittentis: quum interim ipſe iudicio meo ſeruiens, ut olim ille diſcipulus Antigenidæ, mihi & Muſis canerem: & mox ſecuturæ (ut ſperabam) hominum opinioni. Verum ſtudiorum tandem profectu, & ingeniorum æmulatione factum eſt, ut noſtratium etiam aliis atque alius ſenſus eſſe cœperit. Quibus tamen ipſis nondum tantum tribuo, ut ex eorum ſtatim ſententia, aut commode, aut ſecus de meis ſcriptis ſentiam: ut qui ſatis perpenderim, & meminerim quid ipſe præſtare efficeréque poſſim hac ingenij doctrinǽque mediocritate. Sed neſcio quo modo ueſtris externorum teſtimonijs ita me ferri tranſuerſum, & interdum ſublimem rapi ſentio: ut uel magnificule inſeram me inter amicos, & ueſtris aliorumque epiſtolis ſuffarcinatus, quaſique peregrinis elogijs fultus & ſubleuatus, faſtigiolum meum attollere uidear, & ceruices ſubrigere contra ingenij mei rationem. Quod etſi mihi uidetur ineptum attentius me nonnunquam æſtimanti, tamen ſi uobis, ijſque qui me amare fidem mihi fecerunt, ingenium & induſtriam meam probaſſe me confiderem, ne Momum quidem (ut aiunt) uel Ligurinum, uel Tuſcanicum timendum magnopere ducerem. Quanquam ſunt (ſi dijs placet) qui id demum mihi uitio uertant, quod anxie nimis ac religioſe uerſare ſcripta mea uidear, & ueluti ad priſcæ formulæ normam exigere commentandi diligentiam: quaſi uero noſtri ſeculi eloquentia ad præſcriptum antiquitatis componere ſeſe, atque effingere ſine reprehenſione non poſſit: aut ego nullo magis nomine culpari poſſim, quam quod culpa uacare contenderim. O' felicẽ me ſimul & miſerũ, ſi omnes

Antigenida mihi, et Mus[...]

Momus [...] [...]inus, ut [...] [...]nicus.

ita de me ſentiant. Felicem, ꝙ mihi crimen obiectum in laudem tandem ceſſurum ſit. Quis enim hoc crimine uacare uelit? Miſerum, ꝙ tot mea uitia clarius alijs cernens, nec emendare queam, nec de me ita mereri, ut me cũ alijs ipſe probem, & in luculentis meis uitijs conniueam: niſi ꝙ interdum (ut dixi) alieno me iudicio æſtimo. Quorum quidem certe ingenium & peritiam captui meo ipſe ac ſenſui prꝑferam. Enimuero nihil me magis mecum in gratiam reducit, ac me melius ominari ſubigit & ſperare, q̃ ꝙ concordes multorum ſentẽtias uideo in Aſſe meo probando. Quas etiam conflatas eſſe ideo ſuſpicari nequeo, qui ab alijs auctoribus eas emanare ſcio, qui nunq̃ in unum capita contulerunt, nunq̃ inter ſe cenſentes audire uideréue potuerunt. Quod ſi nõ tam doctrinæ (quam male in me cognoſco) q̃ amicitię tribuitur, (neq; enim aut opibus, aut potentiæ tribui quiſq; ſuſpicabitur) quid reſtat quo magis beatus ac diues eſſe poſſim? Id adeo ut uel exilium mihi conſciſcere tandem debeam, uel diuturnam certe peregre abſentiam, ut & externarum amicitiarum, quas propenſius colo, fructum aliquãdo percipiam. Neq; uero quum rationes meas calendatim recognoſco, prouincialia iſta nomina inania eſſe puto, quæ ſe quotidie perſcribenda alia ſuper alia inferunt. q̃q̃ non perinde hinc appellare eos poſſim, qui mihi ſeſe obſtringere amicitiæ non ueriti ſunt literis obſignatis: nec iſtinc aut aliũde illi mecum eadem actione experiri, quibus itidem me obſtrinxi (ut interim eos omittam, qui mecum coràm hac tranſeuntes contraxerunt amicitiam) q̃q̃ utriſq; noſtrũ reis & actoribus, & domi, & peregre, idem ſemper unus q; iudex ius ſit dicturus, ſi cõtrouerſia exiſtat, optimus ille maximus Iuppiter cognomento Philius, iuris amicitiæ præſes. Sed mihi rurſus uereor, ut pronum in poſterũ eſſe poſſit hoc propoſitum externas prouincias uel iuſta, uel

libera

libera Legatione, uel priuata peregrinatione uiſendi: homini, quantum per uitæ inſtitutum licet & fortunarum modum, ſtudioſo, nec ſatis firma ac uiatoria ualetudine: adde etiam, ſi placet, coniugato: & qui ſeptimo iam filio in familia factus ſim comitatior, uxore uixdum ingreſſa annum duodetriceſimum. Mirum quantum me totum tuum literis illis feciſti, in quibus ſcribis perſuaſum te habere affectibus tuis perbelle cum meis conuenire: cõiecturam uti‍que ex meis digreſſionibus factitantem, quibus in ipſis ſcilicet animi mei ſenſus non obſcure ſeſe protuliſſe uidentur, & indicaſſe. Equidem mi More, quod mihi das ultro, id libenter amplector: ut tanquam genituram phyſicam communiter habeamus, atque etiam Vtopianis inſtitutis & moribus à natura informati, in lucẽ prodierimus. Itaque uolens hilarisque faciam, ut inter nos contractam naturæ ſponte imperioque amicitiam, omni deinceps officij genere, obſequijsque cõfirmem, inter abſentes uſurpabilis, ſi modo te ad amicitiam colendam tuendamque comparatũ eſſe ſenſero. Magnum id ſolatium & adminiculum erit ad maritam hanc noſtram tolerandam Philologiam: cuius rara exempla noſtra auorumque memoria tulit, non modo apud nos, ſed etiam apud uos, ut tu ipſe teſtaris. Neque ego (ut opinor) uſqueadeo uel pertinaciter, uel conſtanter ſuſceptum hoc uitæ inſtitutum, annis iam fermè duodetriginta pertuliſſem, niſi me uis quædam maior & fatalis ab rei factitandæ cura, flagrantibusque municipum meorum ſtudijs ad literaria ſtudia detorſiſſet: id eſt (ut nunc ſunt mores Principum & publici) in egeſtatis officinam, patrimoniorumque internicionem ab cenſus augendi diſciplina obtruſiſſet. Ex quo tempore tanta alacritate operam literarum ſtudio dedi: tam prono pectore incubui in eam ſpem, quam etiam nunc foueo: tãta omnium ſenſuum induſtria ab omni externa cura feriatorum, propoſitum finẽ ſtudio-

rum perſecutus ſum, ut nihil unquam huic uoto peruer-
tendum eſſe duxerim: nullam rem antiquiorem habue-
rim: nulli uel ſpei uel uoluptati tãtum tribuere uiſus ſim,
duntaxat ſecundum Dei cultum, & æternę felicitatis de-
ſiderium: non parentum cognatorumq́ auctoritati, mihi
ſi in inſtituto perſiſterem, inopiam, ignominiam, corpo-
ris infirmitatem prædicentium, atq; denunciantium: non
curæ rei amplificandæ, & faſtigij familiaris attollendi (qđ
commune, & feruens ſtudium eſſe uidebam eorum, qui
frugi homines, prudentesq́ moribus noſtris exiſtimant)
non coniugis precibus, quæ meam Philologiam uelut ſu-
am pellicem ſibi præferri dolebat, & fremebat: non rei in
uniuerſum uxoriæ lenocinijs, non prolis numeroſæ blan-
dimentis feſtiue ludibundæ: deniq; non tuendæ proſpe-
ræ, non curandæ aduerſæ ualetudini. Quarum rerum in-
curia, quum in fraudem luculentam ſciens prudensq́ in-
ciderim bonorum corporis & externorum: ut ſæpiuſcule
animo labefactatus, ſic nunquam ita fractus ſum, quin ali-
quantum quidem in ſpe & cogitatione acquieſcerem Bu-
dæorum nominis illuſtrandi: quod nulla re minus olim
quàm literarum peritia innotuerat. Sed tamen locupletio-
rem ſemper ampliorémq́ ſpem illam eſſe cenſebam per
tranquillitatem ac ſecuritatem tranſigendæ ſenectutis:
quatenus quidem ferret humana conditio: ſimul mortis
æquius ac placidius obeundæ in hoc ſtudioſo & medita-
to uitæ genere, bonaq; indidem ſpe in æternum hauſta
atq; concepta. Atq; hæc ſunt ueluti pignora quædam ido-
nea: quibus fretus animum bona fide in ijs rebus meditã-
dis commentandiſq́ occupaui, & addixi penitus, quæ in
uulgus nõ probantur: ad primarios ordines offendebãt:
in conſeſſu procerum in ſenatuq; frigebant: à Regibus
Principibusq́ ne agnoſcebantur quidem. Nunc uero rei
dignitas & auctoritas hactenus ſeſe protulit: ut admira-

tionem ſui apud omneis ordines aut plerosque dicendi facultas rerum ſcientia inſtructa, excitaſſe uideatur: non etiam ut inde ſtudioſi eius & docti magnopere creſcere poſſint, aut ab ordinum ductoribus in ordines cooptari. Eam demum ob cauſam (ut multi opinantur) quod doctis cum imperitis, ut ſtudia, ſic mores opinionesq; non conueniunt: quæ ſunt amicitiæ glutinum. Sunt uiri æqui & boni permulti, qui noſtram ſtudioſorum uicem uel decoris potius publici dolentes, palam eos deteſtantur: eorumque capitibus, liberis, fortunis, nomini diros exitus imprecantur: qui à ſanctioribus conſilijs exiſtentes Principi, & beneficentiæ regiæ publicæque potentes & arbitri, nomina de nomine Gallico, decoréque publico meritiſſima ſupprimunt: ut indignos ſæpe homines ſibi morigerantes, honoribus & commodis ornent atque augeant, inſigni diſpendio Regum, & publica ignominia. At uero ipſe quum hæc & huiuſcemodi admiſſa in rempublicam & uideam, & audiam, nec Diuûm fidem nec hominum imploro: utpote qui Diuos ad hæc poſtulata ſemper obſurdeſcere norim: & homines huius culpæ uel auctores uel affines eiuſcemodi eſſe putem, quorum iniquitati doctrinæ & eruditionis faſces quantula eſt in me cunque, ſubmittere non debeam, ſi mihi conſtare uelim: & quod reliquum eſt uitæ, congruenter, & conſentanee anteactis annis degere. Simul quum eam naturam eſſe ſciam ſceleratiſſimi illius genij, cui Fortunæ nomen eſt, ut optimo cuique uiro ac uirtutis amantiſſimo libens maxime incommoditet, bonorumq; & grauium indignatione & queritatu inſoleſcat: contra uero ut indignis & qui Superum Inferumq; numinum metum & reuerentiam ſusque deque faciunt, fautorem ſe præcipuæ & ornatorem præbeat: & ſartas (ut ita dicam) tectásque eorum fortunas ab omnibus tueatur incommodis: ani-

mum quoad eius facere poſſum, confirmo: ne indignando & querelis indulgendo improbiſſimæ poteſtati ludibriũ eſſe poſſim. Iuuat tecum mi More, uelut cum uiro mihi iã familiariſſimo ſermonem conferre: & uelut aliquot inambulationes in porticu implicare. Quid enim uetat aut obſtat, quo minus utriq; noſtrum familiaritate complacita ita abſentes utamur & fruamur ultro citroq; epiſtolis cõmeantibus, ac ſi coram nobis colloqui mutuoq; uidere liceret? Multa enim imaginaria pro ueris in uita hominum cedunt: & pro germanis ſuccidanea ſubſidiariaq; ſubeũt: hominibusq; perinde ferè quidq; aut deeſt, aut adeſt, ut illi ſibi adeſſe, aut deeſſe in animum induxerint, & ſibijpſi perſuaſerint. Noſtri iam Legati iſtuc traieciſſe putabantur, cum hæc ſcriberem: in eorum comitatu eſt Nicolaus Beraldus utraq; lingua doctus: quem uelim ita ſuſceptũ à te eſſe, & ſi res ita tulerit, adiutum, ut uirum mihi amicum, & de literis literatisq; meritum. Spero ijs primordijs, ijs auſpicijs, ijs Legatis & interpretibus eſſe iam rem exorſam: ut lætum & facilem fœderis pertextum & firmamentum ſperare quiuis debeat, eorum quidem certe qui pacis conſilijs non infenſi ſunt. Equidem quod ad me pertinet, libens in eam pacem ominari ſoleo: quæ tum inter me & uos iſtius prouinciæ lumina, beneuolentiam tueri & uiciſſitudinem officiorum poſſit: tum in bellum pium & ſacrum Principes erectura ſit, & expeditionem quandam conflatura in omne æuum memorabilem. Sic enim te quum ſperare haud dubia coniectura uideam: mihi quoq; neceſſe eſt (ut opinor) ut in eandẽ ſpem incũbam: quumq; te præ alacritate geſtientem, & pio iam bello propè deuotum ex literis tuis intellexerim: facere (ut arbitror) non potero quin æmula pietate ad idem decus accingar: & ut ſpero, ad amicitiæ iam contractę neceſſitudinem accedent etiam iura commilitij. Quod ſi fatũ tranſmarinum utrũq;

noſtrum

noſtrum manet, optarim editis prius ſtrenuitatis noſtrę documentis, uterq; in alterius conſpectu, & eodem temporis momento mortem ut oppetamus illuſtrem ſumma animi æquitate. Interim peruelim ſcire, ſiquando forte tibi ſcribere huiuſcemodi uacabit, ad equeſtrem ne pugnã an pedeſtrem potius te compares: ut & ego quoq; tecum Tyrocinium eodem genere faciam. æque enim (ut ſpero) natura ad utrunq; me genus accommodauit. Ioannes Baptiſta Sanga has literas me ſcribente, uiſendi cauſa ad me uenit: iſtinc rediens, ut aiebat. Is à me contendit, ut te uerbis ſuis ſalutarem, à quo multa comitate adiutum ſe eſſe nõ obſcure ferebat. Quod ei me facturum ideo recepi, ꝙ quantum ex congreſſu primore & breui colloquio conijcere potui, doctus eſt & honeſtus. Velim uti Paceum tuum meumq; uerbis meis ſalutes, ad quem per Legatos & per Beraldum ſcripſi. Vale mi Oxymore, μᾶλλον δὲ μωρόσοφε, καὶ εὐτυχῶν διατέλει. Pariſijs, poſtridie natalis diuę Deiparæ. M. quingenteſimo. XVIII.

GVLIELMVS BVDAEVS THOMAE LINACRO S.

REdditę ſunt mihi literæ tuæ pridie nonas Iulias beneuolentiæ atq; humanitatis plenæ, ab eo qui mihi annulos tuos obtulerat, iuuene ſane docto, atq; indolem ingenuã præ ſe ferente. Quibus (ut opinor) literis impræſentiarum reſpondiſſem, niſi iam ocreatus eas uiatoriaq; indutus accepiſſem, mox equum admiſſurus. Siquidem ab earum lectione tanta ſum hilaritate perfuſus, ægre ut mihi temperarim, quin ſtili officio certare tecum protinus contenderem. tametſi uidebam effuſam à te tam pleno pectore, neç inani manu gratiam, ut eam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

æquiparare, q̃uis ambitioſa & enixa reſcribendi conten-
tione deſperarem. Nam quod ad antidora pertinet, hono
ri munificentiæ tuæ cedere nunc neceſſe eſt: ut utar uer-
bo Maroniano. Cum igitur domum rediiſſem, nihil anti-
quius habui quàm ut epiſtolæ tuæ reſcriberem. Id demū
autem moleſtum fuit, quod epiſtolæ tuæ gratiæ ceſſurum
etiam me uidebam: qua in re à nemine uinci æquo animo
patior: duntaxat quod ad officij uices exhibendas perti-
net. Verū ex literis tuis intellexi, magnopere te anxium
eſſe de rependenda mihi beneuolentia & obſequio: cum
ob librum de Aſſe à me tibi donatum, tum cū tu hic eras
in Reginæ Mariæ comitatu, tum uero ob impenſam à me
operam in recognitione lucubrati à te nuper operis. Hic
etſi perdere initam à te gratiam uerum fatendo periclitor,
cedere tamen conſcientię cogor: cui nunq̃ ipſi ita par eſſe
potui, ut ueritatis confeſſionem à me non expreſſerit, cū
id quidem tulit ratio ingenuæ probitatis. Erras mi Lina-
cer, erras inquam, ſi tu donum illud gratuitum fuiſſe pu-
tas, librumq́ meum te tuliſſe ob ſalutem datam uiciſſim
& acceptam: cum primum in ſermonē uenimus unà (etiā
ſi congreſſum primum, & appellandi benignitatem ea in
te agnoui, quæ amicitiam cuiuſuis boni uiri promereri ci
tra obſequium ullum poſſint) hac mercede patrocinium
tuum lucubrationibus meis tacita ſtipulatione ſurdaq́
paciſcebar: hoc munuſculo auctoritatis tuæ ſuffragium pi
gnerari mihi uidebar: uel liber ipſe meus potius in fidem
tuam uerbis meis ſe conferre. Magnopere enim pertine-
re ad libri à me elaborati iudicaturam exiſtimabam, ſi tan
tam ei aduocationem in Britannia emererer, clariſſima iā
prouincia elegantium quoq; literarum nomine. Proinde
ſi iam eum librum acceptum, liberalitati meæ ac gratiæ
tuæ tuliſti, per me licet in aliam quamuis paginam tabu-
larum tuarum ut tranſcribas: non q munerum repoſcitor

uideri non uerear, ſed quod te admonitum officij tui ue-
lim, quaq́ lege acceperis munus id, meminiſſe. At enim
librum de Sanitate tuenda à te uerſum ut legerem, & tibi
quoquo modo obſequerer, nec laboris nec temporis rati-
onem habui: quaſi uero in hoc tibi operam potius q̃ mihi
ac literis dederim, aut id tibi tempus gratuitum donarim,
in quo quantum ipſe proficerim, me nunq̃ pœnitebit. Q
ſi quid fortaſſe interim uidi, quod tu in ꝓprio, ut fit, ope-
re non animaduerteras (id quod uix mihi perſuadeo, qui
te tam circũſpectum interpretem, tamq́ exactum, καὶ πάν-
τα πάντως ἀπηκριβωμένον uideam) non tam id ſanè mihi obſe
quioſa lectionis intentio (rurſus em̃ ab eadem ſimplicita-
te ingenij uerũ tibi fatebor) q̃ æmula quædã cõtentiuncu
la indicauit: ne tu mihi ſcilicet undiq́ perplaceres, cui tot
in proprijs ſcriptis incõmode dicta abſurdaq́ uident̃. Mi-
hi adeo quũ ea ex interuallo recenſerem, quæ in libro tuo
adnotauerã, calumniã planè olere, atq́ etiã ſycophanticã
obſeruationẽ uidebant̃, ut nõnũq̃ ſuppuderet manu eſſe
mea adnotata: q̃q̃ ea adnotamenta dici non poſſunt, quæ
priuatim in charta una mea perſcripſi. Arrogantiæ enim
plenum fuiſſet aliquid me libro tuo aſcribere, ut citra pro
uocationẽ iudicatũ, Criticiq́ iuris uſurpatio. Ea demum
quæ uel immutanda, uel illuſtrãda ducebam, ſeorſum mi-
hi ac tuo procuratori excerpſi. Siquidem ne operam tibi
ſtrenuam nauaſſe non uiderer, temere quædam & perpe-
ram adnotari oportuit: cum alia non occurrerent inſigni-
ora, quo tibi fidem facerem impenſi à me laboris. Verum
ò te felicem, cui olim contigerit Italicam illam doctrinam
auribus etiã nedũ oculis haurire. Id quod cũ animaduer-
to, infelicis ſortis meæ reminiſcor. Quo fit, ut cũ tuus iſte
ſtilus odorẽ illũ redoleat germanæ atq́ exoticæ doctrinæ:
in meo uernacula quædam cõpoſitio, nec caſtigata me of
fendit: quæ ferulam nõ reſipit: nedum ſtomacho tuo atq́

primæ claſſis hominum ſatiſfacere poſſe me ſperem. ἐπέδω
κέ μοι τοὺς δακτυλίους ὁ νεανίσκος ὁ σὸς εἴθ' ὑπηρέτης, εἴτε μαθητὴς
εἴτ' ἀμφότερον, ἀργυρείους μὲν δυοῖν δέοντας εἴκοσιν, ἕνα δὲ πρὸς
τούτοις χρύσεον, ὧν δὴ τοὺς πλείους ἤδη ταῖς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν
διενειμάμην γυναιξί. παραδοὺς τε μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐπομοσάμενος
ἦ μὴν ἀλεξικάκους εἶναι, καὶ νὴ Δία καὶ συκοφάντου γε δήγματος. τού
τους τοίνυν δεξάμενος τὴν δεξιότητα δὴ τὴν σαυτοῦ ἀπεδεχόμην, τὸ ἐγ
γυῶντος μὲν τὴν φιλίαν τὴν σὴν ἐμοί. ἐγγυωμένου δὲ δὴ τὴν ἐμὴν τῷ
τούτῳ τῷ δώρῳ, ὡσπερανεί τινι ἐνεχύρῳ, ἐσομένης βεβαίας τῆς πίστεως
ἐχεγγύου. ἐγὼ μὲν δὴ ταύτας τὰς συνθήκας ἄσμενος ἂν συνθείμην
εἴ σοι καταθύμιοί εἰσι, ἐφ' ᾧ τε ἡμᾶς εἰς τοὐπιὸν ἀλλήλοις φίλους εἶναι.
πῶς γὰρ οὔ. ὅς γε πάλαι τῆς τοιαύτης φιλίας ἐμνήστευον. ἀλλ' ὅπως
ἀτεχνῶς τε καὶ ἀγαθῇ πίστει τήν δὲ τὴν ὁμολογίαν ποιήσεις. ἐπεί τοι
τὴν ἐπιστολήν σου ἀντὶ τοῦ γραμματείου τοῦ ἐλέγξοντος τὸ γεγενημέ
νον διαφυλάξω. σὺ δὲ ἐὰν ὀλιγώρως διακέῃ πρὸς τὸ τὰ τῆς φιλίας ἀσκεῖν
ἀξίως καὶ καθηκόντως, ἴσθι μὲν ἕξων τὸν Βουδαῖον ἐγκληματικόν τε
φίλον καὶ φιλαίτιον, εἰ καὶ μὴ δικαστικόν, μὴ δὲ πάνυ δεινὸν εἰπεῖν ὅπως
σοῦ πάλιν φιλοπρεπῶς τὸ καθῆκον θεραπεύσῃς. οὐ γὰρ ἀρκεῖν ἡγοῦμαι
τοὺς τοιούτους φίλους εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, ἢν μὴ καὶ τὸ νενο
μισμένον τῇ φιλίᾳ ἀπονέμωσι συχνῶς ἀντεπιστέλλοντες. ἀλλ' ὦ τῆς
εὐηθείας τῆς ἐμῆς. οὐ γὰρ φθάνω ταῦτα γράφων, καὶ τὸν ἱππέα φασὶν εἰς
πεδίον προκαλοῦμαι. ὅς γε Λίνακρον τὸν πολυμαθῆ, καὶ νὴ Δία δεινο
ρόν τινα, εἰς ἄκρον τῆς παιδείας τῆς διγλώττου ἀφιγμένον, εἰς ἀγῶνα του
τονὶ προξύνω, ἐμὲ δῆθεν τὸν ἡμιμαθῆ, μᾶλλον δὲ τὸν κακομαθῆ, αὐτίκα
δὴ μάλα ῥᾳδίως καταγωνιούμενον. ἀλλὰ τί ἂν πάθοιμι. ἐνασμενί
ζω μὲν γὰρ ταῖς τῶν σοφῶν ἐπιστολαῖς. χαίρω δὲ ταύταις ἀντιγρά
φων, κἂν εἰδῶ πολλῷ τούτων ἥττων ὤν. ἔρρωσο ἄνερ λογιώτατε, καὶ
διατέλει τοῖς καλλίστοις ἐμφιλοπονῶν, καὶ περισπουδάστοις τῶν συγγραμ
μάτων. καὶ μέμνησο τῆς φιλίας τῆς ἐμῶν. οὕτως ὄναιο τῶν φιλοπονη
μάτων. τῶν τε προλαβόντων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐκδοθησομένων συν.

Equidem præclare mecum actum eſſe puto: quod pauco rum dierum operam, aut horarum potius, tam feliciter oc cuparim legendo illo tuo libro, qui iamiam ex officina exi turus eſt

turus eſt magna tua gloria: quē ſuauius ipſum legiſſem & attẽtius, niſi inter multarum rerum curas ea mihi prouincia obueniſſet, identidem interpellantes lectionis intentionisq́ tenorem. Iam enim alterum annũ multa mihi negocia domeſticæ curæ faceſſunt: ut ſucciſiuos tantũ dies & dierum etiam ipſorum horas literis impertiam, nonnihil utiq́ hebeſcente ingenio craſſiorum rerum atq́ etiam à literis abhorrentium animaduerſione. Quæ eo mihi grauior eſt & nocentior, quo inſolentior id facio. Quippe qui retroacta ætate, quantum per ualetudinem licuit, nihil penè rei familiaris procurationi dederim: nullasq́ partes patriſſamilias, niſi intra cubiculũ geniale, obire ſolitus ſim. Vale rurſus. Pariſijs. VI. Idus Iulias.

THOMAS LINACRVS MEDICVS GVlielmo Budæo uiro undecunq́ doctiſſimo, nobiliſſimoq́ S. P. D.

CVm tua in me doctiſſime Budęe præſertim immerentem officia reputo, incertus agor gratulandum ne mihi fortunæ meæ magis ſit, an contra de ea querendum. Ita me magnitudine eorum, ſi recte æſtimētur, reddis ancipitem. Cum enim uel benignitatem tuam æſtimo, qua me primum elegantiſſimo, doctiſſimoq́ opere tuo ultro donaſti: uel candorem ac generoſitatem animi, quo laudes meas (ſicuti arbitror omnium ſoles) ſine inuidia nutris ac foues: non parum mihi gratulari debere fortunæ meæ uideor, quæ te talem mihi amicum cōciliarit. Nam noſtras certe laudes quid tu aliud q̃ nutris ac foues? qui quod officere his poſſet, nihil hęrere in lucubratiunculis meis ſordidum immũdum'ue ſinis: nec dum id efficias, uel temporis ullius iacturæ, uel labori parcis.

In quo tamen tibi quoq; conſulere nonnihil uideri potes, qui terſis, politisq; tibi eſſe eminendum potius quàm parum mundis ſtatuis. Emines autẽ profecto ferè omnibus, quantũ cæteris Nymphis ὁμηρικὴ Λητώ. πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει, ἠδὲ μέτωπα. Adeo iam eminentia ipſa ſecurus, minus mirum eſt ſi de æmulo non dubitas. Cum uero ueluti alteram paginam inſpiciens, nihil in me eſſe animaduerto quo tantis meritis tuis reſpondeam, merito de fortuna mea queror: quæ mihi quod aliâs ſumma uoluptas foret, inuidit. ἥδυσον γὰρ (οἶσθα) οὐδὲν ἐστὶ τυχεῖν. Mihi ultro uel in primis eſſet uotis, ut tecum aliquando paria facerem. Cæterum quæ tuæ eſt naturæ mira felicitas, tu ipſe hac quoq; parte occurris: tantaq; ſollicitudine non parum nos leuas, qui pro magnitudine animi tui, & propria (nõ dubito) egregij facti conſcientia es contentus: & noſtram inuicem boni conſules, qui tam Hercle mihi promptiſſime reponendi officij uoluntatis ſum conſcius, quàm tantę ſum facultatis inops. Qua tamen una ratione licet non ingrato eſſe: & nũc ago tibi gratias quas poſſum maximas: & id ſedulo agam ut nec loci, nec temporis occaſioni deſuiſſe uſquam uidear, qui in commemorando, ſcribendo, prædicando πάντα λίθον κινῶν, καὶ ὅλως πάντα γινόμενος, ſumma in me merita tua perpetuo teſtificer. ἔπεμψα δέ σοι δακτυλίους τινάς, οὓς ἤδη σοι δοθέντας πείθομαι. ἀτελὲς πάνυ, εἰ πρὸς τὴν σμικρὰν αὐτὴν ἀποβλέπεις, δῶρον· εἰ δὲ πρὸς τὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἴσως τῆς ἡμῶν φιλίας ἐνέχυρον. δακτύλιος γὰρ καὶ γαμούντων καὶ διδασκάλων καὶ ἐγγυωμένων βέβαιοι πίστιν. οὗτοι δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν ἀφιερωθέντες, ἀλεξιτήριον σπασμῶν ἁπάντων εἶναι νομίζονται. ὥστ' ἴσους ὄντας, φιλίας, ἢ τοῦ χρήματος, οὐκ ἀλλότριον ἤτοι δεσμὸν εἶναι ἢ μνημόσυνον. σὺ δ' οὖν αὐτοὺς ὅπως ἂν ἔχωσιν, μετ' εὐνοίας πεμφθέντας, εὐμενῶς ἀποδέξῃ. ἔρρωσο Κελτῶν λογιώτατε. Londini, quarto idus Iunias.

GVLIELMVS BVDAEVS THOMAE LINACRO S. P. D.

MAgnas habeo tibi gratias ob munus tuũ iucundũ, quod ad me nuper miſiſti, ſed ijs maiores alias ob epiſtolam tuam, οὐδὲν γὰρ ἂν ἀποδόντων τῶν φίλων καὶ μακρὰν ἀφεστηκότων πρασινὸν ὄντως μνημόσυνον εἴη, ὡς τοῦτο τὸ ὑπόμνημα τὸ δι᾽ ἐπιστολῶν τῶν παρὰ τῶν φίλων ἐπισταλέντων. καὶ γάρ τοι τὰ μὲν δῶρα, τὰ παρὰ τῶν φίλων δεδωρημένα, ἔστι μὲν αὐτὰ κεχαρισμένα, καὶ δὴ καὶ τὸν πέμψαντα ἡμᾶς ἀναμιμνήσκοντα, ὅσον γε δὴ χρόνον περίεισιν οὐκ ἀναλισκόμενα. οὐ μὴν δὲ καὶ παριστᾶσί γε τοὺς φίλους τοὺς ἀλλοδαπεῖς μακρὰν ἡμῶν ἀπηρτημένους. οὐδὲ δὴ τὸ προσφιλῶς καὶ κατὰ πρόσωπον κοινολογεῖσθαι χρείαν ἡμῖν παρέχει. Video & intelligo ꝙ parum tibi uacet εἶναι ἐπισταλτικῷ cum aliàs, tum in editione tam ardui ac grandis operis occupato: Itaq; facile excuſatam à te cauſam accipio, quamobrem diu non reſcripſeris. Sed & mihi eadem opera ueniam ipſe paciſcor, ꝙ ad te interim nihil literarum dederim. Sum em̃ ego quoq; curis tam uarijs, tamq; multis implicitus, ꝙ qui maxime. Quæ mihi ſors uitæ paucis annis impacta uel diuinitus, uel à fortuna, tam maxime moleſta eſt, quàm eſt maxime diuerſa à priſtino uitæ meæ inſtituto. Legi in tuo Galeno (diui boni quàm ſplendido futuro mox opere) ea quæ me legere Lupſetus ueſter uoluit, iuuenis omnino ingenu9, ſpecimen honeſtatis, & comitatis uel Anglicæ uel qualiſcunq;, & natales generoſos pręferens, cum eruditione nõ mediocri. Siquam præterea opellam nauare me tibi uis, ἀφθόνως χρῶ τῷ φίλῳ σοῦ ὁποιωσδήποτε ἀνταναγνώσει τῶν σῶν. Nec em̃ maligne locare, nec addicere magno opas meas ſoleo: ijs quidem certe quos dignos eſſe cenſeã, queis ultro induſtriam meã uenditem. Legati noſtri iam iſtic agent, ut opinor, cum tu has literas acceperis: uelim ſi res ita tulerit, ut

amicum te mihi eſſe ſciant: quando ego literarum peritis Linacri doctrinam deprædicaui. In comitatu Pariſienſis Antiſtitis eſt Nicolaus Beraldus, utraqꝫ lingua doctus, & mihi magnopere familiaris: q te omnino aditurus eſt. Longiores à me literas habuiſſes, niſi iamiam rus profecturum negocia multa obeunda me urſiſſent. Vale, Pariſijs poſtridie natalis diuæ Dei parentis.

GVLIELMVS BVDAEVS LVDOVICO VIVI S.

SPero te purgationem meam accepiſſe de eo quod neglecti me officij inſimulare uidebare: ſi tamen literas accepiſti, quas nuper ad te dedi. Nec Germanum autem illum nobilem, nec Britannum uidere mihi contigit: quorum tu in literis tuis meminiſti. Qua in re non dubito me compendium non ſpernendum amiſiſſe in ratione amicitiæ, cui calendarij mei paginas præcipuas deſtinaui. Nam binas tuas literas uno die accepi, cũ rure in urbẽ ueniſſem. Poſtremæ autẽ caſu magis quàm deſtinato mihi redditæ fuerunt: temere enim creditæ alienis manibus fuerant, à quibus iam reſignatæ in meas inciderunt. Proinde ut te iam utar placatiore, noſſe hoc oportet, ruri me nunc agentem uix bis in menſe, nec niſi coactum in urbem uentitare. Quippe qui literariam ſupellectilem bona ex parte in Marſianum uicum meum tranſtulerim: ubi æſtatem uenientem exacturus ſum, ſi tandiu uixero. Et eſt adhuc ibi quod procurationem meam poſcat, & pſentiam, etiam ſi uilla urbana abſoluta eſt. Quare nec literas ſtatim urbanæ domi redditas accipere ipſe poſſum, cum in uilla ſum, nec ſub manu tabellarios habere. Aegrotaui etiam grauiter ab ineũte hyeme: id quod alter-

nis ſermẽ

nis fermè annis & interdum ſingulis ſolenne mihi fuit ha
ctenus poſt annos abhinc quindecim: quanquam nulla non
mihi tempeſtas ad capitis grauedinem ſatis apta eſt, præ-
ter quem morbum alium ferè non experior. Cæterum quod
de opere illo nouo mihi tibiq; gratularis, nō facile patior
falſo te gaudio duci: qui nouum opus eſſe putas, quod iā
quater minimum ſub prælа miſſum fuit. Audio enim ne-
ſcio quid operum meorum propediem rurſus editum iri:
unde enatum illum rumorem eſſe arbitror, qui ad te uſq;
manauit. Hic facere nequeo uir amiciſſime, quin tibi ſuc-
cenſeam de hac ipſa ſpe improbiore, quam de me, meaq;
induſtria concipere te uideo: quaſi uero homini mihi in-
genio iam effœto, animo etiam alacriore defecto ob malā
ualetudinem, ſexto quoq; menſe aliquid edendū ſit: quū
toties teſtatus ſim nihil me propemodum niſi ocium par-
turire. At tu hoc ipſo ex ocio negocium (ut uideo) faceſſe-
re mihi inſtituiſti. Eia tu uide obſecro, ut ſatis æquum te
mihi præbeas, per quem pauculos hos menſes ceſſare mi-
hi non licet: cui quadriennij uacatione iuſta etiam immu-
nitas quæſita uidebatur, & conceſſa. Leges priſcę & ſeue
ræ multum ijs indulſerunt, qui ius trium liberorum in Ita
lia, aut in prouincijs pluſculorum citare potuiſſent inter
cauſas detrectandorum munerum publicorum: ipſe cum
geminato eo numero auctus ſim, etiam ſuperſtitum &
alendorum, inter munifices cenſeor exiſtimatione tua &
amicorum ferè omnium: inter immunes prætereor quaſi
orbitate præditus. Vide igitur tu cum illis etiam atq; etiā
ut ſatis me noritis: ut facultates meas ſatis attente expen-
deritis: ut deniq; ex æquo, bonoq; mecum agatis: qui per-
inde ipſi me publico nomine appellatis, atq; ſi unus eſſem
eorum prædiuitum, qui inferre identidem aliquid memo
rabile poſſunt in gazophylacium: quod ad tuenda ſartate-
cta Muſei inſtitutum eſt & Gręci & Romani. Eraſmo ue-

ſtro conuenit ea functio, & ſi quis poſthac exiſtet ei æqui-
parandus: cuius opes ingenij, eruditionisq́ꝫ copiæ tetrar-
chiæ cẽſum inter Græcos, inter Romanos primæ cuiusqꝫ
ſuperant centuriæ. Ego cum inter proletarios cenſeri po-
tius quàm inter claſſes debeam: utpote qui inter cauſari-
os uſurpare uacationem poſſim, ſi uelim: nec ius tamen,
nec æquum apud uos obtineo: qui immunitatẽ ipſi agno-
ſcere non uidemini, inter eos quidem qui aliquando mu-
nia ſubierunt. Quo iure mecum agere ſi iſta tua expecta-
tio geſtiens obſtinauerit: quaſi ſcilicet delitias nunc faciã,
cum hæc & huiuſcemodi cauſificor: nec loquar ex ſenten-
tia animi: ſine me ſaltem ſarcinas adhuc obligatas ſolue-
re, quas nuper, id eſt ante quinqꝫ menſes in Marlianũ me-
um importãdas curaui, ſupellectilemq́ꝫ cõponere. Haud-
dum enim ſcrinia digeſſi, & pluteos locumq́ꝫ unicuiqꝫ cõ-
ſtitui. Da ſpatium reſpirandi à iactatione urbica & pere-
grina æſtatis nouiſſimę: patere me illorum obliuiſci, totus
ut ſim in ijs quæ inſtant, & ocium noſtrum manent. Vix-
dum fabricam concinnaui & inſtruxi, & tu opus non mo-
do dedolatum atqꝫ exaſciatum, ſed compactum quoqꝫ eſſe
autumas, & probatum: iamq́ꝫ præberi quaſi ex pacto po-
ſtulas, & conuento. Habetote quæſo rationem temporis,
eiusq́ꝫ quod commodo meo fieri poteſt aut incommodo:
& ego fortaſſe præſtare quædam non grauabor, quæ fer-
re quidem certe facultates meæ poterunt. Cum eo tamẽ,
mihi ut cautum ſit, exiſtimationiq́ꝫ meæ ab expectatione
publica ueſtraq́ꝫ amicorum: fraudi ne ſit ſi ſolennes quot-
annis præſtationes in eam rem non penſitarim, uel in hoc
ipſo ſeceſſu, uel in urbano ocio: quando mihi hæc ſtudia
quãtumuis feruentia, uacationem iam nullam præſtare
poſſunt à curis familiaribus, auocamentisq́ꝫ rei œconomi-
cæ & uxoriæ, quam unã Philologia mea æmulam iamdiu
habere cœpit. Quo mihi nunc magis omni ope cõtenden-

dum eſſe duco, ut quo ad eius fieri poterit, contubernio ipſas hoſpitaliq́ꝫ neceſſitudine coniungam: Quippe quū alteram amplectendam retinēdamq́ꝫ neceſſario habeam, alteram ſumma uoluptate ſemp ſim exoſculatus: ex quo ad frugem aliquam bonam excolēdum mihi animum eſſe ſtatui: illamq́ꝫ ueluti inſtrumentū uitæ colam, coluerimq́ꝫ: ad hanc omnes uitæ rationes, uiuendiq́ꝫ cauſas cōtulerim & referam: illi deniq́ꝫ corpus, huic animum deſponderim. Gaudeo Eraſmum ambas meas epiſtolas accepiſſe poſt græcam ab eo ad me ſcriptam. Verebar enim ne ſi interciſiſſent, ipſe mihi ſuccenſeret ut parum officioſo, tanq́ꝫ nō reſcripſiſſem. Salutabis eum uerbis meis, cum hominem conueneris, τοῦτον γὰρ περὶ πλείστου ποιοῦμαι τῶν φίλων, ὃν πάλαι ἔφθην ποιήσας, ἐγώ γε ἀξιολογωτάτην. ἐπιφανεστάτην γε δὴ ἐσομένην τοῖς ἐντευξομένοις ταῖς ἐπιστολαῖς ταῖς ἀμφοῖν ἡμῶν ἤδη πεπλησμένης τὸ ὕστερον ἐξιούσαις. Vale. Salutaui quos ſalutandos mandaſti: Pariſijs poſtridie Calend. Feb. M. quingenteſimo undeuiceſimo.

GVLIEL. BVDAEVS LVD. VIVI S.

VT lætitia affectus ſum literis tuis perlectis, ita triſticula quædam ſubijt animum mihi ſuſpicio: ſubacerbuſq́ꝫ ſcrupulus ab Eraſmo meo, qui pro ſuo more non reſcripſit alteris iam literis meis: ſcilicet hoc illud eſt, neſcio quid ille arbitratur ſtomacho meo hæſiſſe aut rancidulæ ſimultatis, aut pertinacis offenſiōis, ob grādem illā epiſtolam, in qua eloquētię tragulas figuris inuolutas in hominē ſemiermē, atq́ꝫ improuidū cōtorſit, omnia tū pacata ſperantē & cōpoſita. Quā tñ ut elogiū ſummi uiri aſſeruādā eſſe duxi, in bonā utiq́ꝫ partē fidē magis factu rum. Quanquam cū minime ſuſpicacem me hominē dū-

taxat ab amicis, ac ſummæ ſimplicitatis eſſe ſemp̃ præ me tulerim, mihi ipſi imperare conſtitui, nihil omnino odioſi us exiſtimare, quàm Eraſmum inertiorem iam eſſe factũ & deſidioſiorem, animo utiq; fatiſcente laboribus irrequi etis. Neq; uero aut illum, aut te audiam, ſi cauſificari inſti teris, & excuſare occupationes eius auocamenta non ad mittentes: utpote qui ſciam, & ex publicatis libris cernã nunq̃ non illum ſcribendis epiſtolis feriatum fuiſſe, ad eos quidem quorum huiuſcemodi commercio animi cau ſa utitur. Sed quod ei de me te rogitanti dixiſti, exiſtimo p̃belle me, admodumq; riſiſſe: uidelicet quod diceres, cũ fabris mihi nunc & ſtructoribus, non cum literatis ac ſtu dioſis rem eſſe: deinde etiam (ſi Philologiæ placet) cum au læ mancipibus, officinæ ſcilicet moleſtiarum atq; impoſtu rarum. Iam primum quod bellum dirum & inexpiabile quieti, ac pecunijs meis indixerim, cum mihi ædificandi li bido inceſſit damnoſiſſima: erratum quidem agnoſco, cul pamq; adeo fatalem non inficior. Verum quid agerem, aut quam mihi fugam mortis conſciſcerem potius? quod exilium amœnius à contubernio Philologiæ meæ? Sed rem totam ut cognoſcas uelim. Neſcio quo caſu contige rat, ut eſſem repente in ære meo ſatis multo, ut unus qui dem hominum ſtudioſorum: at ſum numeratæ pecuniæ impotens, ut ſiquis alius natura: fœneratoriam factitare non didiceram: quum omnino facere nequirem, quin pe cuniam ſtudiorum meorum interpellatricem, aliqua in re occuparem, aut quouis modo amolirer à contubernio bi bliothecæ meæ, nec in uicinia proſcriptiones prædiorum exiſterent, ad ædificatoriam animum appuli: primum ani mi ipſius cauſa, quem à contentione lectionis commenta tionisq; ut abducerem, medici ita mihi auctores erant, mi nas ut adderent etiam capitales, niſi dicto audiens eſſem. Hoc enim competenter quoq; ad caſum ante dictum ac ceſſerat,

ceſſerat, inſtabant propinqui, amici, obuij quiq; deniq;, ut affectam ualetudinem, corpusq; extenuatum, ac propemodum acciſum recrearem, & inſtaurarem. In quorũ poteſtate ac medicorum, cum futurum me ſæpius promiſiſſem, ab inſtituto tandem genere uitæ migraui in uniuerſum: ſalutemq; penè literis dixeram deſtinatione animi; utpote ob aduerſam meam ualetudinem inuidioſis apud omnes, qui me nouerant. Specimen autem œconomicæ facultatis factitans, in metandis circumſcribendisq; uillis & inſtruendis mire mihi placebam: interim rationem nullam ſubducens in ſummam uniuerſam impendiorum, quoad tertio demum anno errorem ſentire cœpi: tum primum ſcilicet, quum expeculiato mihi eſſe cõtigit & exhauſto. Et tamen ſic quoq; etſi ſero ad frugẽ bonam rediiſſe quoquo modo uidebar, iamq; ſenectutis & familiæ rationem ducere: quum rurſus è re nata ædificandi neceſſitas ſtudiorumq; auocatio, in priſtinam me moleſtiam, reiq; familiaris uoraginem reuoluit: unde ſemel extitiſſe mihimet ipſe gratulabar. Siquidem cum antea inter inquilinos cenſerer, & ſexto aut ſeptimo quoq; anno domicilium, uiciniã, parœciam demutare cogerer: ſimul nouas ſedes Muſis meis quærere, larariumq; meum interpolare: firmare aliquando ſedem conſtitui Philologiæ meæ, inſtrumẽtumq; figere ſtudiorum meorum. Domum emi procul foro, ſed ea in regione urbis, quæ magnificis ædificiis nuper cohoneſtari cœpit. Hæc cum à uicinis mihi eſt accommodata, tum uero compendioſum habet exitum ad utramq; meã uillam. Cæterum (quod aiunt) porculum intra ſaccum mercatus. Nam domum emi uix oculis limis per tranſitũ inſpectam. Neq; enim tum licuit ob inquilinum intus eam perluſtrare. Quare quum hoc anno in eam tranſiuiſſem, reconcinnare eam adortus, eò neceſſario perductus ſum, ut partem eius dirutam ab integro inſtaurarem. Deinde

hoc incommodi acceſſit, quod ne rediuiuo quidem lapi-
de uti mihi licuit, ne cõtignatione quidem eadem: ne ipſe
mihi magis, quàm liberis ædificare uiderer. Ita qđ in prae-
toriolis ruſticis luxui imputari potuit, in urbe neceſſita-
tis expreſſæ fuit. Quod ideo teſtandum apud te duxi, ne
mihi uitio uertatur, quod domi me tunicatũ (ut arbitror)
offendiſti: & circa huiuſcemodi curas ſatagitantem, haud
congruenter utiq; ſtudioſi uiri inſtituto. En tibi rationẽ
frugalitatis meæ, quam triennio ego ſecutus, Plutum illũ
meum, quem mihi aliquando Eraſmus inuidere uideba-
tur, funere tandem extuli: non latrocinio, non alea, nõ ui
aut caſu ſublatum, ſed lapidatione confectum, peremptũ,
& obrutum. Poſt hæc tanta ingenij mei auocamenta ab
ſolito inſtituto, etiam curioſus eſſe uolui: & uelut in Eu-
thymiæ numen, piaculo me obſtrinxiſſem: aulam inſpice-
re ſuſtinui, atq; etiã introſpicere. Miſerum me, qui id infi-
ciari piaculum nequeo: ſcilicet parum erat totum penè tri-
ennium, tot mihi negocia meipſum faceſſiſſe, ſtudij uolu-
ptate caruiſſe, tantum temporis rationibus meis exemiſ-
ſe, niſi etiam Iliadis moleſtiarum periculum facerẽ. Tam-
etſi οὐδ' οὕτω κακῶς, ut aiunt: nam interim ineptiens, tribus
aut quatuor menſibus tantum me ſpero profeciſſe, ut ſpe-
cioſum quidem illud monſtrum, ſed Sirene pellacius, exi-
tiabiliusq;, quam Aulam appellam⁹, haud antea mihi in-
expertum: ita deniq; cœperim odiſſe & auerſari, ut auem
inauſpicatam. Quod niſi τοὺς ἀποτροπαίους θεοὺς præſentes
ac propitios habuiſſem, in medias utiq; fauces mõſtri me
inſinuauiſſem, ut quidem impetum haud auſpicato cepe-
ram. Nunc uero ita perſpexiſſe illecebroſam eius ingluui-
em me ſpero, ut nunquam propius acceſſurus ſim: niſi (ut
ſunt humana non in homine ſita) liuidus aliquis genius ſe-
curitatem mihi inuidere cœperit, & uelut aulæ fugitiuũ,
ad eam retraxerit, quod diui omen auertant. Quod ſi ſcis

ens, prudẽsq́ fallo, cauſam haud dico, quin me deus optimus maximus maximo quodam mactet infortunio. Et tu me arbitraris aulæ mancipatum ita eſſe, ut nec mei iuris eſſe cupiam, nec ditionis philoſophiæ? Apageſis mi Ludouice iſtam opinionem, & niſi perfidioſum me eſſe putas, mihi me, & Philologiæ meæ, amicis, & literatorum omnium, ſtudioſorumq́ nationi reſtitutum nunc eſſe crede: qui quidem mecum inire & contrahere amicitiam uolent, id quod tu uotis propè cõceptis exoptare uidebare. An uero ego illam libertatis proſtitutionem, illam induſtriæ, & facultatis uenditationem indecorã, illam deniq́ mentis carnificinam tranquillitatis cupidæ, commentandi uoluptati, ſtili exercitationi, ingenij officinę, liberis pręferrem: in qua animi, ſenſusq́ ſimulacra cuduntur & effinguntur, non modo iconice, ſed etiam ethice elaborata? ut nunquam ipſa interitura, ita perenni memoriæ, famæq́ conſecrãda poſteritatis ſcitis. Ita me Deus, diuiq́ omnes iuuent, ut ego Philologiæ meæ iugem, aſſiduam, perennem conſuetudinem, uxoris conſortium & conuictum, liberorum comitatum cum filiolæ unicæ blandimentis, & infantium acroamatis ſtrepitantium inter ſe & colluſitantium, pluris eſſe duco, quàm omnes faſtus aulæ, & mirificas illas ſpecies regij comitatus, omnes principis apparituras libertate mulctatas. Quid? hortorum, paſcuorum, aruorum conſpectum nullis officientibus ædificijs liberum, quanti eſſe ęſtimas? Quanti uillarum amœnitatem, ambulationes inter opaca abſtruſas, meditando, commentando, recitando implicitas, rhapſodijs canoras, numeris omnibus ſecuritatis, tranquillitatisq́ ſolutas? Quãti denique illud ocium fruendæ felicitatis, quum interordinijs arborum obeundis, quibus ipſe metandis non pridem, in uerſusq́ oblongos porrigẽdis interfui, uelut operis curator, operarumq́ exactor, uiuere me ſentio? Eos

autem quibus uel in foro ſtrepitu, uel in aulæ ambitu cõſeneſcere contingit, aura quidem ueſci ac ſpirare, non etiam frui uita, cœliq́ꝫ ſuſpiciendi compotes eſſe cenſeo: quibus utiq́ꝫ ipſis (ò miſeram uiuendi conditionem) nec licet unquam, nec libet ſecum uiuere, & ſuo uerſari cũ genio. Ibi unam demum experior ægritudinem: cum mihi ſubit ſcilicet repetendæ urbis memoria, nõ aliter atq́ꝫ ſi iugum rurſus ſubeundum ſit equo in paſcuis ſoluto. Enimuero lectitandi, commentandi, ſcriptitandi uoluptatem, ijs quidem certe, queis ea res ſub man⁹ ſuccedit numine aliquo aſpirante, nec ære nec auro permutandum eſſe cenſeo: ne ſceptris quidem ipſis, nedum faſcibus, & infulis ad uulgus ſplendorem ſuum uenditantibus. Neq́ꝫ id temere ipſe inconſultoq́ꝫ impetu, aut inani (ut fit) philoſophatione iudico & ſtatuo. Certa eſt hæc ſententia animi confirmati, fiducia ſolida ſubnixi, multa atq́ꝫ diuturna meditatione quæſita: det mihi modo prouidentia, ut iuris mei eſſe poſſim. Omnia enim uitę genera conſideraſſe, omnia inſtituta hominum noſtratium expendiſſe accurate mihi uideor: duntaxat quod ſatis eſſe poſſit ad æſtimandum, quid in unoquoq́ꝫ genere commodi ſit, & incõmodi: quoq́ꝫ aliud alij præſtet, aut alio deterius ſit. Sed nihil perinde hilariter recordor, quàm cum omnes animi mei poteſtates commemini, ueluti palabundas expatiari in earum rerum cogitatione & cura, quæ maxime abhorrere à philoſophia uidentur: & per diametrum eſſe obiecta (ut eſt in Græcorũ prouerbio) ei uitę, quam ego inſtitui annos iam propè duodetriginta: omnesq́ꝫ ſenſus meos per occaſionem à ſtatione ſua emiſſos, ueluti errones aut emãſores longe, diuq́ꝫ peruagatos eſſe: & multa exploraſſe, nihil ad inſtitutum pertinentia, euentu haud incommodo. Quippe qui in præſidia ſe ſua haud turbide receperunt, ſtatim atq́ꝫ principatus animi receptui canendum eſſe cenſuit: ita ut imperia

nunc

nunc libentes à ratione accipiant; ac ſeſe in poteſtate ſuturos philoſophiæ præ ſe ferant. Atqui in huiuſcemodi conſtitutionem animi fortuna æmula philoſophiæ, parum mihi iuris uidetur habitura. Quo ſit ſpe ut certiore, ac ſecuriore propoſito inſtructum me eſſe confidam aduerſus indeprecabilem fatorum neceſſitatē: nec magnopere fortuna negocia faceſſere poſſit ſtudio literarum obhæreſcēti. Huiuſcemodi porrò fuiſſe animi mei habitum credi nolim in poſterum, niſi eiuſce rei documenta dedero luculēta, modo nihil mihi acciderit humanitus. id quod ipſum diuina uiderit prouidentia: cuius eſt benignitatis quicqd poſſumus & præſtamus. οὕτω γοῦν ταὐαντία φρονῶ τοῖς πολλοῖς τοῖς περὶ τῶν ἄλλων προσαγορεύουσιν, ὥστε μέγα ἔγωγε φρονῶ ἐπὶ καταφρονήσει ὧν οὗτοι ποιοῦνται περὶ πλείστου, τούτων αὐτῶν ἂν δήπου οὐ κηδομένων ὧν ἡμεῖς θαυμάζομεν. Eraſmum meum tuumq; uerbis meis ſaluta: cui ex ijs quæ tecum locutus ſum non pridem, perſuaſiſſe iam debes nihilo me illi inſenſiorem eſſe ob illam ſcriptionem. Quicquid enim in me ſcite, ac lepide, per ſpeciemq; declamationis uelitatus eſt, offendere me non debuit: præſertim quum nihil ita noxie ſpiculatum emiſerit, ut non ab eodem ipſo euelli queat cum uolet, uulnuſculiq; locus cicatrice obduci. Vt autem ſciat q̄ eiuſmodi facto eius conturbatus ſim, uelim ut eum certiorem facias, me epiſtolam eam imprimendam curaturum niſi ipſe anteuerterit: feramq; libens hanc ei cōditionem, liceat ut ei ſtatuere, an eiuſcemodi pactum concipere, inireq; mecū uelit, ἐφ᾽ ᾧ μὴ μνησικακήσομεν ἄμφω τῶν ἀντιπεπραγμένων ὑφ᾽ ἡμῶν. καίτοι ἄχθομαί μεν ἔγωγε ἀπιστούμενος ὑπὸ τούτου, καίτοι ὁμοσάμενος ἢ μὴν μὴ ἀχθεσθῆναί γε αὐτῷ ὑπὲρ τῶν γεγραμμένων. Habes quod petijſti longæ epiſtolæ argumentum, ſi ubi uel in nugis paria mecum facere uacauerit. Vale. Pariſijs quartodecimo Calend. Septembres. M.D.XIX.

GVLIELMVS BVDAEVS LVDOVICO VIVI S.

NVnc nunc intelligo imprudẽs quid in mẽ admiſerim. Scripſi (ut opinor) animi mei iã penè compoſiti, atq́ in certum quoddam propoſitum confirmati luculenta me argumenta daturum. Hoc uide ne tu præpropere quaſi grandium quorundam operũ conſcriptionumq́ pollicitationem arripueris. Ecce enim prægeſtientibus his tuis literis, quid aliud quàm me temerariæ huius pollicitationis appellas, & admones ut cõmeminerim quam de me expectationem excitarim? Heus tu uir amiciſſime, uide tuo ne præiudicio mihi grauis ſis & moleſtus: non ego mea uerba ſic à te exauditum iri putaui. Quid ſi ego ita intelligi uerba mea poſtulem, ſtatuiſſe me poſthac ſic literarum ſtudio incubiturum, ſic philoſophiæ cultui obſeruantiæq́ hæſurum, ut nulla ſpe nec honorum nec bonorum auelli inde poſſim, & ad iſtas nugarum curas curioſitatesq́ adduci? num in eo mihi indulgere grauabere? Amabo te mi Viues, liceat mihi per te ocio hoc libere pleneq́ frui: cuius cupientiſſimus iandiu ſum ut ſi quiſquam hominum. Qui ſi hic mihi ocium non indulges, quod idẽ non negocij plenum ſit & laboribus fœtum, nimirum in eandem rurſus moleſtiam me reuolũis, è qua emerſiſſe gaudebam ipſe, Philologiæq́ gratulabar. Non quod recuſem ſi ex hoc (ut fit) ocio negocium ſponte ingenij mei enaſcatur, in id toto etiam pectore incumbere: ſed expectationem iſtam tuam ocij mei rationem exacte ſubducentem & grauor, & uereor: quæ mihi legendi uoluptatem meditandiq́ ſpacium adimit. Quippe quæ hoc exigere uidetur, ut à labore cãpeſtri ac ſubdiali, ad umbratilem protinus me conferam, & tanq́ piſtrinarium. Sic iſta tua de me

magnifica opinione oneras, ut ſuccumbere exiſtimationi tuæ quaſi oneri iniquo & prægrauanti cogar. Itá ne uero Budæo ceſſare, ne in ſeceſſu quidem nõ licebit citra inertiæ ac deſidiæ crimẽ? O' Iuppiter amicitiæ præſes, quid eſt ſi hęc imperioſa amicitia non eſt? Mihi igitur per homines immodice amicos, ac mei nominis præter modum ſtudioſos, animi gratia latere, atq; in obliuione trãquilla eſſe aliquantiſper non licebit? Quin tu is ipſe in hoc ipſum dec⁹ potius cum iſto ſtrenuo animo atq; irrequieto? Cur hominem me quietis appetẽtem, gloriæ iam minus cupidum, ad iudicium rurſus uadatis hominum literarum pręſidũ? Quo in iudicio noui quæſito diſcrimine famę ſuæ facinus ſuſcipiant ij, qui nouas cõtrouerſias in medium deducũt. Sine me queſo uir amice paululum mecum eſſe. Lege, age cum illo infatigabili Eraſmo, cuius animus opere perenni paſcitur, & rerum uegetaẽ difficultate: qui cauſam obtendere nullam poteſt, quo minus totus eſſe debeat in cõtentione legendi, commẽtandi, ſcribendi. Cui uelut omnium laborum Herculi publicæ expectationis opinionisq; ſenſus, quaſi quidam Euryſtheus labores continuatos iniungit & perennes. Mihi una aut altera ærumna exanclata abunde ſunt (ut arbitror) ad emerẽdam rudem. Duabus iam confectis ſi tertiã olim addidero, ea pro corollario habebitur utiq; exiſtimationis de me conceptæ. Etem̃ homini uxori ac liberis obſtricto, quæ cauſa eſſe tanta, quæ occaſio poteſt, quæ uoluptas tanta deniq;, ut in literarum & ſcribendi contentione ſpiritus iam ab ætate & aliàs languidiores obtuſioresq; fundat? At uero amicorum meorum optimus quiſq; & ſpectatiſſimæ fidei ita mecum nũc agit, ſic mihi iã ut ceſſatori inſtat: quaſi ea quæ iã à me æditã ſunt induſtriæ documẽta, uelut ꝓluſiones fuerint eorũ quæ expectanẽ. Atqui ipſe (ut uideo) longe opinioẽ falſus ſum, qui ſperabã rude iam me donatum omnium iudicio:

utpote qui iandiu uſurpaſſem immunitatē nullo intercedente. Nunc uero eò mihi res recidit (ut uideo) errore ſcilicet ueſtro induſtriam meam nimiopere æſtimantium, ut non modo gloriæ prolixe à uobis erogatæ auctoramēto rurſus in arenam deſcendendum ſit ac deſudādum, ſed etiam niſi me in ludum reuocauerim, uitare ipſe ut ignominiam nequeam. En mihi præmium fortaſſe pro repudiata ambitione. Vndenam autem mihi fiducia denuo prodeundi? unde porrò ocium à curis familiaribus & lectione, qua magnopere oblector? Quod ſi tu cauſificatiōibus non auſcultare ſtatuiſti, ſinito ſaltem me ſarcinas hic componere: ubi ocij literarij officinā inſtitui, animiq́ꝫ tranquillitatis. quanquam nihil minus quàm curarum, ſollicitudinumq́ꝫ uacationem diuinitus exoro: cū nihil magis optē, oremq́ꝫ. Dabis certe ſpaciū animo ſeſe recolligēti. Quid? ſtilum uelut rubigine quadam diuturnæ inertiæ exeſum atq́ꝫ obtuſum, non poſcere cotem multam arbitraris, multam expolitionem lectionis acris & elegantis? Noli igitͬ uir amice ante diem urgere, qui nondum ipſe ita ceſſit ut appellare me de inconſulta illa pollicitatione poſſis: atqꝫ ita mecum agere, quaſi mora iamiam interceſſura, niſi opꝰ aliquod confectum propediem præſtitero arbitratu tuo atqꝫ doctiſſimorum. Nam quid ego præſtare tam repente potero dignum ſpe tua, & exiſtimatione? Hoc ipſum tamen quale ſit, aut propediem ipſe, aut certe primo quoqꝫ tempore uidero: ſi ſpes una ac præcipua amplectendi retinendiq́ꝫ conſertis (ut dicitur) manibus ocij nō decollarit. Verum quod de Annotationibus in Pandectas peragendis admones, actum agis, ut aiunt. Semel enim lampadē huius incepti illis libens tradidi, qui me non dubie ceſſante uices meas occuparunt ut caducas. Quod miraris me nō ſcribere, uelim ut ſcias Eraſmi epiſtolæ nouiſſimæ græce & latine reſcripſiſſe. Priores literas miſi ad Hermannū

Eraſmi

Eraſmi amicum, poſteriores Gourmontio dedi, qui forte huc uenerat cum homine mihi amico. His literis quid factum ſit mirari ſatis nequeo, ſi ne nunc quidem redditæ ſunt. Tibi autem non reſcripſi, quando uices tuæ iam eſſe ſcribendi uidebantur. Deinde nullum inueni qui ſe literas ad te perferēdas curaturum reciperet. Binas hoc quatriduo à te accepi, cum in urbe eſſem ob negocium quod me totum poſcebat. nunc occaſio ſe obtulit ut hinc properanter ſcriberem: ac nuncium tandiu ob id moratus ſum, qui literas in urbem pertulit. Ad alteras tuas literas, reſcribam cum licebit: parum eſt enim hic quoq; mihi ocij: & ad urbem ſubinde concurſare res me cogit familiaris. Vale & feliciter uiue, ut diu nobis Viues ſis: & (quod nunc facis) literas bonas illuſtres. Ex Marliano noſtro poſtridie Calend. Ianuarias. M.D.XIX.

GVLIELMVS BVDAEVS SALMONIO MACRINO S.

REdditæ ſunt mihi literæ tuæ uiam ineunti ad urbem, in qua triduum moratus: quum huc propere reuertiſſem, ſcribere haſce ante omnia cœpi, ac primo quoq; tēpore. Accipe igitur quod petijſti, quod à Fabio acceptum per manum tibi trado: is autem libro decimo ita inquit: Quis dubitet Platonem eſſe præcipuū ſiue acumine diſſerendi, ſiue eloquendi facultate diuina quadam & Homerica? multum enim ſupra proſam orationem, & quam pedeſtrem Græci uocant, ſurgit: ut mihi nō hominis ingenio, ſed quodam Delphico uideatur oraculo inſtinctus. His uerbis proſam & pedeſtrem orationē eandem eſſe intelligo: ita ut &, coniunctio ſit μόριον διασαφητικόν. ſiquidem Græci πεζὸν λόγον proſam orationē uocant,

ſ

quaſi peditem ſermonem, & πεζολόγους hiſtoricos. Neq; uero id uocabulum à pedibus metricis inditum eſt, ſed aliquid humile ſubmiſſumq; denotat ſignificatiõe præcipua, niſi fallor: quaſi dicas humi gradiens, quodq; nec carminis ſublimitate uehitur, nec figurata numeroſaq; oratione nititur: etiã ſi in uniuerſum uſurpari ſoleat pro omni oratione ſoluta lege carminis. Sed humilitas iſta & ſubmiſſio intelligenda mihi uidetur in pronunciatione, ac uocis temperamento, magis q̃ in ſtructura aut elocutione: tum quidem certe, cum proſam orationem in uniuerſum hoc uocabulo ſignificamus. Argumentum huiuſce opinionis illud Horatij in Arte Poëtica eſſe poteſt: Interdum tamen & uocem comœdia tollit: Iratusq; Chremes tumido delitigat ore: Et tragicus plerunq; dolet ſermone pedeſtri. Simul illud Luciani, ἀτραγῴδητα δέ τι πάντα καὶ πεζὰ καὶ δημοτικὰ, καὶ τῦφος οὐδὲ εἷς. Ac ſi dicas, nihil autem ibi tragœdiæ ſimile, ſed pedeſtria omnia populariaq;, citra faſtum prorſus & elationem. Hactenus ille. Nam carmen ſuis numeris quaſi equis iunctis tollitur, celeriusq; incedit oratione proſa in uniuerſum: utpote cum ipſa proſa intra ſermonis pronunciationem cohibeatur, etiam ſi ſit grandiloquentior, ac ſuapte ipſa grauitate ſublimis: neq; enim in canticum effertur ut poëma. Sunt alioquin proſæ oratiõis duo genera, eodẽ Fabio auctore: cum libro undecimo ita ſcripſerit. Etiam quæ bene compoſita erunt, memoriam ſerie ſua ducẽt. Nam ſicut facilius ediſcimus uerſus q̃ proſam orationẽ, ita proſam iunctam q̃ diſſolutam. Quibus uerbis intelligimus pedeſtrem orationem non eſſe propriè orationem numeris iunctam aptamq; oratorijs: & ita cõpoſitam ut faſtigiũ ſermonis excedat: qualis eſt Platonis, cuius ſupra meminit. Verũ q me obſecras & obteſtaris, parum amice facis: quando id quod me ambitioſe rogas, iure poſtulare tuo potes. Id eñ tu uelim ne ignores, in al-

bo amicorum meorum eum te locum obtinere, poſſis ut operam mihi quantamuis iniungere, duntaxat quæ muneris mei & opificij uiriumq́; eſſe uideatur. quãquam nihil in hoc eſſe uideo, quod tibi magnopere ſuccenſere debeam, ſi tu obſecrabundus operam meam utendam ad ſemihoram rogaſti: quũ id pro tuo ipſum more, moribusq́; adeo tuis animaduertam feciſſe magis, quàm quod meos id mores poſcere arbitrarere. Qui ſi me ipſe iudicaſſes eorum eſſe ordinis, qui grauate & magno operas ſuas addicunt, aut indicãt hominibus ſibi notis, nedum amicis, neque ijs quibuſlibet, ſed certi cuiuſdam meriti & notæ primariæ (cuiuſmodi eſſe te exiſtimo) eſſet abunde quod tecũ expoſtularem. Nunc uero cum eo eſſe te ingenio agnouerim iãdiu, ut deduci ab iſta comitate ac benignitate appellandi amici nequeas, haud ægre tibi gratiam ingenuæ ac liberalis huius culpæ faciam: quam ipſe idẽtidem admittere in officijs multis, ac muneribus agendę uitæ ſolitus: mirum eſt, quod in epiſtolis ſcribendis contrariam huic culpam non uito: tum quidem præcipue cum ad doctiſſimos uiros ſcribo, & literarum amantiſſimos. Eſt enim neſcio quid numinis (propitij an infenſi addubito) quod mihi fiduciã pleniorem accõmodat, uel adimit innatã uerecundiam, in eo genere cõmercij quod Muſis init cõciliatricib⁹, interdũ inter alienos ac lingua, inſtitutisq́; diſcrepitantes. Qua in re immodicũ me eſſe uiri mihi amiciſſimi epiſtolę teſtant̃ officioſe obiurgatrices, fidẽq́; mihi facere iã cœpere: apud quẽ tñ ut apud alios quoq; in ſatiſſactionẽ ceſſurã mihi puto ingenij ſimplicitatẽ, quũ ijs ipa pernotuerit. Hanc naturæ tẽperaturã Græci εὐήθειαν appellãt, Attici p̃cipue: quæ quoniã ipa interim ſtultitia eſſe credit̃, eodẽ uocabulo habitus uterq; animi ſignificatur: quũ tñ dictionis etymon cõmendationẽ rei ſignificatæ præferat. Verũ eñ quod ſcribis in tranſitu, qualiq́; aliud agens, ſerio me hic

cuidam operi incumbere:amabo te mi Salmoni, cedo mi
hi nunc illum qui tibi hoc indicauit. nempe cõiectura eſt
hæc iſtius animi, in me ita propenſa, ut in hoc ipſo ocio ad
quod ego confugi, mihimet negocium me faceſſere certò
certius habeas. At uide quæſo, ut iſta coniectura tam cer
ta æquus ſis mihi ſatis amicus. Quid autem per Muſas
ſanctiſſima tibi numina, qd inquam aliud mihi quàm in-
ertiam, deſidiam, ſocordiam exprobras hac tua exiſtimati
one tam explorata, ſi nihil tandem ſcripſiſſe comperiar?
Equidem nihil grauius, nihil moleſtius, nihil magis obno
xium eſſe reor, quàm eiuſmodi expectatiões ſuſtinere ho
minum nimium de me merentium, opinatione magnifi-
ca à me ſibi ſemper aliquid ſpondẽtium, iamiãq; exiturũ.
Quo efficitur non modo ut alto perfrui ocio liberóq; ne-
queam, ſed etiam ut ad occurſus hominum palleã, aut ru-
beam identidẽ tanq̃ debitor ὑπερήμερος, καὶ ἐκπροθεσμίος
τῶν κεχρεωστημένων. Itaq; ne diutius te fruſtrer, nihil iam mo-
ror iſtos efflagitatores, quibus ut obuiã ipſis factus ſum,
ſalute data ſtatim & accepta, auribus uorare cogor illa to-
ties inculcata. Satin ſalue Budæe? ecquid tibi ſecus acci-
dit q̃ tandiu nihil edis? quouſq; nos expectatione ſuſpen-
dis? q̃ mox illud paris quod aiunt te parturire? Scilicet
hoc illud eſt, neſcio quid maius aut intractabilius tandiu
in incude uerſatur. Me miſerum quum hæc audio, & an-
gore æſtuq; inteſtino perditum: qui ſi cauſificari inſiſtam,
ſcilicet renidentes aiunt me ludificari: & ſimul hortantur
ut primo quoq; tempore fidem meam liberem præclaris
illis Annotationibus in Pandectas: quibus etiã prȩla iam
apparari dictitant: quorum tu unus aliquãdo fuiſti, ut me
miniſſe uideor. Quare ne diutius erres, de Annotationi-
bus actum iam agunt, q me eo de nomine appellant: quã-
do eiuſce rei abſoluendȩ eos expromiſſores dare poſſum,
& ipſi accipere, qui ea de re iam ita conſtituerunt operib9
editis,

editis, ut cautum reip. ſatis eſſe uideatur. præclareq́ mecũ
actum eſſe arbitrabor, ſi impune ferre liceat, quod hacten⁹
mihi de enarratione excidit rerum ad ius ciuile pertinenti
um. Quippe qui iam atroces contumelias intentari mihi
non neſcius ſim à poſtica mundi parte, unde minime mihi
eſſe metuendum putabam. Quod uero ad alia pertinet,
utinam mihi diuina benignitate hæ ſuppeditentur facul-
tates: unde quoquo pacto decidere queam uobiſcum iſtã
de me enatam expectationem, quaſi nomen quoddam pu
blicum errore hominum contractum: à ceruiceq́ mea ex-
cutere tam grauem functionem inique mihi impoſitam.
Sed etiam etiamq́ uereor, ut æquas mentes noſtrorum
hominum opinionesq́ inueniam, queis cum decidere id
debitum leui conditione poſſim, cui ſoluendo non ſum
omnino. Qui ſi dure mecum ipſi agere tandẽ, atq; ex opi-
nione temerarijs de cauſis præſumpta urgere inſtiterint
ad opus aliud aliudq́ faciendum, perij: niſi ſpes aliqua af-
fulſerit tanquam tabularum nouarum, anſam ut arripere
inde poſſim fruſtrationum & comperendinationum in po
ſterum ac tertium ſemper annum. Age: quid ſi ſolum uer-
terim, & in Marlianum meum migrarim, tamen ne mole-
ſti eſſe pergerent, & in me lege agere: credo, ut eſt impro-
bitas exiſtimationis publicæ, qui etiam (me miſerum, cui
uni ferè ut Eraſmo ceſſare non licebit) quum tertium iam
menſem hic cum familia habitem, non animi iſti cauſa, ſed
operis ſeceſſiſſe me autumant. Cui errori tu affinis (ut opi
nor) illud in literis tuis addidiſti de opere ſerio tantiſper
intermittendo. Proinde ne dicas non prædictum, ſerium
mihi hic opus eſt quieſcere, & ociũ amplecti quàm poſſum
arctiſſime: recreari ab huius anni fatigatione, & egregia il
la atq; luculenta expeditione, quæ meas fortunas ſcilicet
mirifice auctitauit: quam ut ſuſciperem ipſe, amicorũ iur-
gia cognatorumq́ extulerunt. Deniq; nugarum curarũq́

obliuiſci hic meditor:uerum non modo hoc opus, ſed etiã
hic labor eſt:uſqueadeo recuſantes idẽtidem nugas,ac pui
giles curas conſopire nequeo, nec abigere à contubernio
Philologiæ meæ. Cupio, per(inquam)ſcire cupio quid la-
nus Laſcaris agat, uir apud omneis ordines gratioſus, ubi
ſit,quantũq; ualeat. Vt enim neminem eſſe hominem ar-
bitror, cui melius conſultum q̃ mihi ille cupiat, ita officij
mei eſſe duco omnia eius cauſa uelle: incolumitatemq; ipſi
corporis, fortunarumq; optare q̃ uehementiſſime. Eum
uerbis meis ſalutabis,ſi iſtinc adhuc non diſceſſit: gratiãq;
habere dices ob ſcita admodum epigrãmata ad me miſſa.
Scribam tamen ad eum nonnihil ſi forte adhuc agit in au-
la,quod uix mihi perſuadeo. Vale uir doctiſſime, in Marli
ano noſtro poſtridie diei diuo Martino feſti: qui nobis pi
thœgia eſt ad explorãda uina, auſpicandamq; uini muſtei
potionem,aut certe proludendam.

GVLIELMVS BVDAEVS BAPTI STAE EGNATIO S.

QVum apud Franciſcum Deloinum iuriſcõ-
ſultorum diſertiſſimum heri ad prandium
ex condicto ueniſſem, incidi tum primum
in ſermonem cum Ioanne Grolierio Inſu-
briæ quæſtore, uiro ſanè eleganti,inſtitutio
ne perpolito, literarumq; bonarum amanti
ac ſtudioſo: quod rariſſimum eſt apud nos in ea ſorte ui-
tæ. Is cum de doctis Italiæ uiris excitatus eſſet ſermo, ait
de me te ita loqui ſolitum, atq; de eo quem tu amicũ ha-
bere cuperes: coramq; aliquando alloqui, ſi res ita forte
nata tuliſſet,ut uel ego iſtic negociũ, uel tu hic prouinciã
haberes. Hoc cum mihi iucundũ fuit & pergratum audi-
tu(ſum enĩ ut qui maxime, iſtius generis amicitiarũ cupi-

dus)tum illud ægre tuli quod addidit, abhinc iam fermè bienniũ literas te ad me dediſſe, q̃bus nõ reſpõderã. Cui⁹ rei ut fidẽ mihi planè Deloinoq́ faceret, ait penes ſe earũ literarũ exẽplũ eſſe: ſtipulariq́ à ſe me uoluit id mihi miſſurũ iri primo quoq; tempore, aut certe prima quaq; occaſione. Velim igit ut uel p̃fidiæ, uel incuriæ inquiras in eũ cui tu literas eas reddidiſti: a ut ſi id facere grauabere, me ut ſupbiæ, ut ruſticitatis, ut inſcitię, ut alius cuiuſuis igno miniosæ culpæ abſoluas: quẽ nõ dubito hactenus apud te reũ ſuſpectumq́ fuiſſe ob id, q̃ non reſcripſerim. Egon ut Egnatio, aut cuiq́ iſta doctrina, iſta exiſtimatione prędito ñũ, officio me prouocanti, & huius generis officio, cederem? & appellanti non reſpondere? Ego ne ſi ſemianimis quidẽ eſſem: nõ ita me experti qui ad me ex Germania, q̃ ex Britannia, qui Roma, qui latine, qui græce, qui promiſcue ſcripſerunt. Nihil em̃ mihi nõ uitio dari malim, q̃ uirorum doctiſſimorũ neglectum: quorũ quidẽ certe ingeniũ non tm̃ admirer, ſed etiã probẽ. Siquidẽ ex quo ſtudij profectu altiores quidẽ ſpirit⁹, ſed placidiores ſuſtuli, ita me cõparare inſtiti: eamq́ ſcribendi rationẽ inſtitui, ut ingenij atq; animi mei æquitatẽ probare magis doctiſſimis hominibus, q̃ aut acumẽ, aut magnitudinẽ contenderim. Apud alios quonam modo uoti cõpos factus ſim, partim neſcio, partim nunc ad rẽ non pertinet. Quod uero ad te attinet, res mihi ceſſiſſe ex ſententia uidetur, coniecturam utiq; ex tuis in Suetoniũ cõmentarijs facienti: quibus tu in ipſis non minus grauiter q̃ beneuole Budæi meminiſti, expendens candorem ingenij non minus q̃ doctrinã. Quod niſi tandem ipſum tibi in mentione ſenatorij cẽſus in mentẽ ueniſſet ut faceres, in eo fermè eram ut cõpilaſſe cõmentarios Leonardi Portij Vincentini crederer: q̃s ſcriptos uel ab eo, uel ab alio q̃q; fuiſſe, nedũ editos, à nemine unq́ audire prẹterq̃ à te potui. Equidẽ nõ dubito Leonar

dum Portium doctum & ingenioſum uirum eſſe: cum eũ tu dignum exiſtimaris, quem teſtimonij tui auctoritate ornares. Veruntamen ita mihi & in præteritum, & in poſterum rationem conſtare laborum ſcriptorumq; meorũ diuina benignitate detur, ut in nullius unq; aut uiui aut mortui commentarios uel adnotationes incidi: ne in ſermonem quidem: ex quibus uel tantulum adiutus ſim ad ponderum menſurarumue, aut rei nummariæ explicationẽ: præter eos auctores quos nominatim laudaui ad meam ſententiam confirmandam. Id quod tibi atq; omnibus facile me perſuaſurum confido: qui quidem ita me diſputationem illam tractaſſe animaduerterint, ut à primis demonſtrationis elemẽtis exorſus, ac per omneis (ut aiunt) numeros perſecutus, nihil nec mihi nec alijs fortaſſe dicẽdum reliquerim: ꝙ res ea perſpectior, ac certior eſſe poſſit hoc æuo. Te autem non oſcitanter librum meum legiſſe, ex commentarijs tuis intelligo in Suetonium editis. Portio uero & mihi ut candide & grauiter teſtimonium te accõmodaſſe mihi credere imperaui (hoc enim & ætas tua poſcit, & uitæ adhuc actæ honeſtas: eaq; ampliſſima in Vrbe auctoritas, quam te obtinere audio) ita præclare actum eſſe mecum interpretor: quod nõ unus ipſe (ut arbitrabar) ab omnibus diſſentire uideor: qui poſt auorum noſtrorũ memoriam ſcripſerunt de ſeſtertijs, & talentis, & eorum æſtimatione: ſed & Portiana commentatione, & Egnatiano calculo inuentum meum comprobatum eſt, poſtquam liber meus trans Alpes legi cœptus eſt. Veſtramq; amborum auctoritatem obijcere ijs potero, qui rei (ut arbitror) nouitate perculſi, in antiquis me operibus æſtimandis recte ratiocinatum eſſe nõ credunt. Id demum deprecor, ne libris quinq; de Aſſe & partibus eius editis, & quoquo gentium iam (ut audio) dilapſis, altera etiã editione emendatioribus, ipſe ære nõ meo negociari per prouincias, ſed
mutua

mutuatitio uidear. Nec enim ante hoc tempus uerſuram facere ſolitus ſum, ut famam aucuparer: nomenq́ inter copioſos, & claſſicos dare poſſem: quo minus nunc facile in animum inducerem, ea trans Alpes mutuari, quæ nõ modo in patria, ſed etiam in Italiæ luce uenditarem, & ubiq; terrarum. Cupio igitur aliquando commentationem illã Portianam exire in publicum: ut uideam an ijſdem ueſtigijs ambo rem indagatam perſecuti, adeptiq́; fuerimus. Interim uero hoc poſtulo, ut nihil præiudicatum ſit, quo minus meum totum id eſſe cenſeatur, quod nemo ſibi, uel iuſto ſacramẽto, uel legitimis uindicijs aſſerit. alioqui cũ nouas, uiſendasq́; res ampliſſimi theatri oculis expoſuerim, non ipſe longe eas petijſſe, magnoq́; labore uidebor: ſed ueluti inſtitor eſſe potius hominis Vincentini copioſi, ac locupletis: id quod in hac conſcientia præterire ſilentio non poſſem. Nec tamen illi, quod ſuum eſt inuideo: modo id ſine ulla mea captione obtineat. Et eſt res huiuſcemodi fortaſſe, quę duorum eſſe poſſit. Certe tu hac eadem de re duos (ut aiunt) parietes illeuiſti: ſcite certe & feliciter, quod quidem ad me attinet: à quo nihil hoc facto, niſi bonam gratiam iniuiſti. Quare te oro, atque obteſtor mi Egnati. iam enim meum te uocabo fretus teſtimonio quæſtoris grauiſſimi, quo uelut interuentore, & proxeneta in amicitiam (ut ſpero) iam coiuimus. Verum te obſecro, atq; etiam adiuro per numen Philologiæ, ut ſi amico, & candido animo ſemel ad me ſcripſiſti, iterum uel eodem, uel alio potius exemplo ſcribas: ut obſignatis literis credere poſſim, & intelligere quid habeas animi, & reſcribendi argumentum habeam. Vale uir doctiſſime: & quod cõſtituiſſe te audio, facito, rem literariam, ut in dies magis ac magis illuſtres. Pariſijs quinto Calend. Decembris. M.D.XVIII.

GVLIELMVS BVDAEVS NICOLAO BERALDO S.

LIteras tuas accepi, cum & permoleſto negocio diſtrictus eſſem, & morbo implicit⁹: quæ cauſa mihi fuit, ut ſerius ad te ſcriberem. Quę me hortaris, atq; etiam flagitas, ut inſtitutū illud meum urgeam: id uero ego percupio, ſed ſperare aliquando licuit. Nunc autē quę operi aggrediendo moram mihi diu, ac ſæpe fecit aduerſa ualetudo, eadem ab opere edito ad hunc diem, nullam dum (propè dixerim) horam remiſit: uix ut ſperare auſim tantum mihi unquam laxamēti futurum, quo reliqua cōquiſita iandiu, & uaria lectione regeſta, cōpoſita quoquo modo, & in annotationum ſpeciem digeſta, in publicum æſtimanda præbeam. Neq; tamen eo nomine angi (ut opinor) magnopere debeo: audacior eſt enim hęc res incepto, quàm euentu glorioſior: nuncq; demum perſentiſco q̄ arduam, quamq; parum glorioſam prouinciam aut ſortitus ſim, aut ſumpſerim: præſertim inter eos, in quos & apud quos arma facundię parum ualent. Abunde igitur eſſe putabo, ſi appetente iam ea rerum inclinatione (inſigni ſanè in poſterum ac maxime memorabili) qua Accurſianorum infantia, Ciceronianorum eloquentiæ, aut certe elegantię ceſſura uideretur: tātum hoc ego bellum commiſiſſe olim dicar, quod à præſtantibus ingenio uiris, non citra ſudorē (ut aiunt) & puluerem profligandum tandem eſſet. Maius eſt enim hoc bellum, quàm ut uno, aut altero prælio decerni unius hominis auſpicijs, ductuq; quantumuis pugnacis (nedum cuiuſlibet, qualem me eſſe non ignoro) confectum iri ſperandum ſit. Verum id demum periculum eſt, nę dum hanc pugnam laceſſere uolui, incautius inferueſcēte ſtilo prouectus, atrocioribus uerbis in uiros magnæ

ſectæ, aut auctores, aut uindices uelitatus eſſe uideam: haſtasq́ magnis ab auctoribus acceptas, in hoſtes nequicquam exhauſiſſe Accurſianæ maieſtatis umbra tectos, quaſi ſcuto Aiacis Homerici. Sed præterita (ut aiunt) non tam corrigi, quàm reprehendi poſſunt. Proinde id in primis optandũ erit nobis, ut ſiue humanitus quid mihi contigerit, aliquis mox exiſtat, qui ad præſcripta à nobis lineamenta excipere opus inchoatum non dedignetur, & uelut in demortui locum ſe ſufficere: ſiue id mihi abſoluere licuerit, complureis noſtrum exemplum æmulati, aut fortaſſe imitantes (id enim gloriæ noſtræ non refert) in eandem cauſam deſcẽdant: ne ueluti temerario ipſe procurſu, extra ordines euectus, à robore atq́ acie ipſa, noſtrorum merito deſtitutus eſſe uideam. Amplum enim mihi erit, me nouum (ut ita dicam) inter literatos hominem, quaſiq́ terra (ut dicit) enatum, literarum humanitatem ab Accurſianis oppreſſam, uel ſuppreſſam potius, ſeruituti eximere atq́ ignominiæ: & in ſuam dignitatem liberali cauſa aſſerere contendiſſe: complureis etiam clarioris famæ patronos inueniſſe, qui in eandem actionem ſubſcribere maioris doctrinæ fiducia non dubitarint: cauſamq́ aduerſam à nobis aut affectam, aut miſſilibus impulſam, gladijs comminus confecerint, & iugularint: in queis te futurum propediem auguror. Quo enim te animo eſſe ſentio, ſi paulum ad iſtam, quam adhibuiſſe te aiunt in literis, induſtriam porrò etiam adnitere, magnum nobis momentum adijcies trahendis in hanc partem hominum iudicijs. Id quod eo mihi gratius futurum eſt, quod cauſam, nõ hominẽ ſequi mihi uideris. Antehac enim ne de facie quidem inter nos ipſi nouimus. Agedũ incũbito in cauſam (ut dicitur) & quàmplurimos tui ſimiles quoad eius fieri poterit, citra incõmodũ inſtitutæ tibi uitæ in eandẽ cauſam deducito (iã enim tua magis, quàm noſtra res agit, quibus alia ſors uitæ oblata eſt, uel hæc ablata

potius & extorta, mordicus & ad perniciem uſq; retinentibus) Sic enim fiet, ut quantum nobis uirium acceſſerit, tantum illis decedat, non modo noſtris, ſed etiam humanitatis aduerſarijs: cuiuſmodi uenuſtulus ille Ariſtarch⁹ primarij iſtic nominis, ut tu ais: qui Budæum ſcribendo, & præſertim illo in loco Apuleij imitatorem eſſe cenſuit: quod unum uerbum eius, quid aliud q̃ meram ignorantiam clamitat? Nam de me alij uiderint, mihi certe nõ perplaceo: uerum Apuleium latinum uix ſemel legi, idq; etiam cõtemptim: græcum iterum etiã ſuauiſſime. Sed quid agas? ſic uiuitur: ea demum iſti recte, ac latine dicta eſſe arbitrantur, & contendunt, quæ intelligere ipſi poſſunt: quorum ſpecimẽ in prima ſtatim charta Bartholi, ac deinceps in omnibus inuenire poſſumus. quicquid ad noſtrorum auctorum normam, aut obſeruationẽ edideris, nunquam iſtis approbaueris improbis. Huiuſmodi, atq; etiam multo improbioribus uerbis aures noſtræ occalluerunt: quos nihil æque premit, quàm quod Ciſalpini atq; etiam Pariſijs nati, educatiq; ſumus: & (abſit uerbo inuidia) à nobis, ipſi edocti. Id nos inuiſos facit. Popularibus tãtum in oculos incurrimus: peregrinos benignis oculis aſpiciunt: auribus æquis ignotos audiunt, & perpurgatis: ciuibus obſtrepunt, & obloquuntur. In cauſa eſt (ut opinor) rei nouę inuidia. Atqui quo magis nõnulla ſcriptitando urere me homines ſentiam (nũc enim primum animaduerti) eo minus inuidiam eorum ęgre feram. Ex quo autem ambitione honorum ipſe mihi interdixeram, ſecurus omnis imperitorum iudicij, fati uelut pondere excuſſo, ſolaq; egregij propoſiti conſcientia fretus, mecum alacriter uiuebã, ſi per ualetudinem cõmodam licuiſſet. At iam fermè quadriennium, ancipiti marte, cum morbo infeſtiſſimo depugno: qui ut corpus extenuat, ſic animi uigorẽ, alacritatẽq; retundit: ſæpe ut deſpondere literarum mihi ſtudium, pręſertim

ſertim reclamitantibus amicis, atq; etiam nonnunquam animum, mihi contingat. Quod ſi hanc epiſtolam perueniſſe ad te ſenſero, ſatis tibi faciendi cura defunctum me eſſe lætabor: ſum enim ad ſcribendum natura procraſtinator. Vale. Pariſijs. M.D.X. octauo Calend. Aprileis.

GVLIELMVS BVDAEVS CLAVDIO CANTIVNCVLAE IVRIS CONSVLTO S.

PErgratæ, perq; iucundæ mihi fuerunt literæ tuæ doctiſſime Cantiuncula, duorum menſium interuallo peregre redeunti redditæ. Humanitate em̃ tua ſingulari adductꝰ ſum, atq; adeo negocijs ab omnibus abductꝰ, ut Zaſianis commẽtarijs uacarem: quos tu mihi dono miſeras, ut quidem ego interpretor, animi tui pignus, mihi ultro beneuolẽtis. Quod uero tuis literis magnopere uidere, qualiq; ambitu quodam ſuauiloquo contendere mecum, ut amicitiam coire tibi liceat: hanc ego cõditionem tam cupide amplector, ut ſi prior ingenium tuũ noſſem, prioreis quoq; partes ad amicitiam prouocandi occupaturus fuerim. Siquidem eximiæ tuæ facundiæ documento ita animum meum pigneratus es, atq; munere ultro miſſo ex tanto locorum interuallo, auctoratum tibi reddidiſti, ut totus eſſe tuus geſtiam: quod quidem nulla aliorum amicorum captione, aut incommodo fieri poſſit. Præſertim cum iſtam tuam facundiam germana probitate conditam eſſe ſentiam, quantum quidem odorari ingenij tui naturam ex unius epiſtolæ ueſtigijs potui: cuius tute contextu ſi mihi animum tuum bona fide prompſiſti, & explicaſti, ut fidem mihi facit ſcriptionis tuæ candor maior omni ſuſpicione, ut uerbis ueſtris utar: quum ipſe

ea in re quoq; ut in aliis, imposturam factitare non didicẽrim, optimo utiq; exordio uidemur auspicati esse amicitiam: quippe queis mutua admiratio, proxenetæ uice functa, officiorum commercium conciliarit. Cui etiam accesſit, quod morum ſimilitudo utrunq; alterius cupidiſſimũ effecit: niſi ſi animi mei æſtimatio, ad falſam me coniecturam impulit. Atqui animi tui ſyncera, inculpataq; ſimplicitas, doctrina multiplici perpolita, conſpicuam ſe præbuit, & illuſtrem: non modo in amicitia mea artifici, & candido eloquio emerenda, ſed etiam in Zaſio tuo mirifice commendando, ſimul in Forbianæ induſtriæ patrocinio ſuſcipiendo. Quo minus uerendum mihi eſſe duco, ne in æſtimatione, & perpenſione tuæ mentis præpropere ſententiam tulerim, unico ſpecimine contentus humani ingenii: quod afformare ſeſe, & affingere multiplicatius Proteo natura comparatum eſt. Hactenus eſt quod affirmare auſim, de homine & externo, & alioquin mihi ĩcognito ſentiendum eſſe mihi: ſi quidem uir bonus eſſe, & exiſtimari uelim. Verum enimuero quod in triumuiratu cõſtituendæ rei Pandectariæ honorificam mei rationem habuiſti, feciſti tu quidem pro ingenita tibi humanitate: cæterum per me licet, ut Zaſius & Alziatus homines pereruditi, te collegam ſibi ad eam rem perſequendam cooptent, in Muſarum utiq; officinis apprime expolitum. Sæpe enim literis obſignatis, & quæ in manus hominum exierũt, id me munus eiuraſſe teſtatus ſum. Quo facto præcipue meruiſſe mihi uidebar, ut æquiore iam ac placidiore Zaſio tuo uterer: qui mecum ipſe ſimultatem non obſcuram exercuiſſe in legis Pomponianæ commentario, à nullo non iudicabitur, qui compos ſit intellectus: & eundem tamen ipm ſiquando audierit, aut uiderit multa me in nouiſſima chalcographi editione eradenda curaſſe, quæ conuicioſius mihi dicta quàm grauius uidebantur, bonam utiq; partem

offenſionis ſuæ mihi remiſſurũ eſſe puto:ut cæteros quoque omneis, qui uicem hactenus iuriſperitorum doluerunt ob dignitatem eius diſciplinæ (ut quidem tractata eſt, & tradita à recentioribus) quoquo modo imminutam annotationibus meis. Quin & illud fateri non dubitabo pro innata mihi ſimplicitate, nullum eſſe omnino eorum, queis de eo opere calculos ponere doctrinæ merito licuerit, qui iniquior me, aut iratior eius rei arbiter ſit. Cæteri quantum audio & uideo, multa me in eo cõmentario præclare congeſſiſſe: aliqui etiam digeſſiſſe iudicant: nonnullos etiam loquendi genus imitari, dictionemq́ non pœnituit: à quibus Zaſius ipſe non alienus mihi uiſus eſt. Ecquæ autem prærogatiua præiudicij mei grauior eſſe potuit in uniuerſum opus, quàm quod & uerbo, & ſcripto profiteor conteſtabunde, opus mihi meum eo nomine diſplicere, quod iuuenili tum feruore incaluiſſe me poſtea agnouerim, ſcribendiq́ tyrocinio ferociter elatum, & in transuerſum actum? Zaſius autem ipſe uiderit nimio ne fortaſſe oſtentandi ingenij ſtudio, aut alia quapiam inconſulta cupiditate, æqui, boniq́ rationem quibuſdam in locis non habuerit: ſuæ etiam grauitatis, aut opinionis non ſatis meminerit. In uniuerſa autem re perpendenda, in antinomijs dijudicandis, in quibus tandem ipſis grauiorẽ ſe arbitrum, mihiq́ placabiliorem præbuit, quod quidem ad me attinet, an ipſe litem ſuam fecerit ambitioſule ſentẽtiam pronunciando, aliorum erit iudicium: quandoquidẽ ſemel animo offirmaui, nec eius, nec cuiuſq́ commentarijs cauſa mea reſcribere. Nec ob idipſum Zaſius infenſiore unquam me, aut minus amico utetur: ſi mecum ipſe olim rem ſibi eſſe uelit, qualis inter homines eſſe poteſt tãto locorum interſtitio diſiunctos. Ac ne mihi tu nec opinanti id accidiſſe putes, præclare peto mecũ actum eſſe palàm dictito: ꝙ hactenus multorum ſcriptis non proſciſſus

ſuerim, & contumelijs enectus: uidelicet quod ſero intelligere cœperim, quàm luculenta iniuria genus hominum afficere uoluiſſe uidear quàm exiſtimatiſſimum: quam tamen & ipſam tot annorũ diſſimulatione remiſſam, & abolitam eſſe ſperabam: idq́ mihi ſæpe palàm gratulatus ſum. Alziatum in numerum amicorum meorum merito retuliſſe me puto, uirum non iam eximia doctrina commendabilem, præut eſt eius uiſenda comitas, & facundia. Is, quum Auenione tranſirem, ultro ad me adijt perquàm officioſe, contra quàm eius præſtantiæ, & meæ mediocritatis ratio expoſcere uidebatur. Tametſi ea in re nihil mihi uitio uerti poteſt, cui de uia feſſo ſuper cœnam homo urbanitate præditus anteuertit. Zaſio autem ſcripturus ſum propediem, ſi tabellarium nactus fuero. Is eñ ad me ſcripſit: ſed literæ interciderunt, anxie à me nequicquam perquiſitæ. Non dubito uirum eum eſſe multis nominibus commendabilem, cui tantum teſtimonium præbendum eſſe duxeris, præterquàm quod ipſe ſui documentũ edidit non mediocris induſtriæ. Nonnulli tamen eorum, quibus alioquin doctrinam ſuam, operamq́ nauatã probauit, mirari ſeſe aiunt quid cauſæ eſſe poſſit, aut quam ipſe cauſam dicere, quin homo multarum rerum ſcientia præditus, & tutor iuris ciuilis, eiusq́ ſtudij patronus, & gnauus & impiger, meſſem ſibi laudis ex aliena ſegete arripuerit: præſertim, quum latum adhuc campum laudis percipiendæ intactum reliquiſſem, occupantis futurum omnium confeſſione, tanquam pro derelicto habitum. Quem ipſum adhuc uacuum, quum repetere integrum ſit, Zaſio tamen, atq́ alijs in eius poſſeſſionem ituris, anteuertere non conabor: mihi ipſe, quid acturus ſit Zaſius denunciandum curauit. Vale. Pariſijs. XVI. Calend. Augusti.

GVLIELMVS

GVLIELMVS BVDAEVS IOACHIMO VADIANO S. P. D.

SI cum literis tuis unà quoq; Pomponiũ tuum accepiſſem, his literis ipſis ad ea tibi reſpondiſſem, de quibus tu iudicium meum rogaſti. Verum quum poſt quartum, quintumue diem, quàm literas tuas acceperam, iidem ipſi ad me adoleſcentes Heluetij rediiſſent, qui mihi epiſtolam tuam reddiderant: & ſe habere idoneum tabellarium dicerent, cui literas ipſe darem, matutino ſequenti profecturum: mirari ipſi cœperunt, quod dicerem me non poſſe tibi in præſens morigerari. Excuſabam enim nondum me Melam tuum uidiſſe, ut qui necdum à te mihi delatus, nec in urbe noſtra uenalis eſſet: nec apud quenquam reperiretur, à quo utendum rogare potuiſſem. Quare illi à me ſub ueſperam digredientes, ad eũ aduolare ſe dixerunt, qui ipſum ad me librum perferendum, mittendumue ſuſceperat: quum interim, ut raptim ad te ſcriberem, in animum induxi, ueritus ne tu me incuriæ, aut faſtidij inſolentis iudicio arceſſere ad tribunal Philologiæ poſſes, ſi literis tuis non reſpondiſſem: aut mecũ quoquo modo alteris literis, uel iurgari, uel expoſtulare. Siquidem mi Vadiane (iam enim meum te feciſſe uideor, quod amicitiam meam hominis à te remotiſſimi tanti eſſe putaſti, ut in amicorum meorum numerum centuriari te poſtulares, idq; ipſum ambitioſe) uelim ita tibi perſuadeas, periucũdas mihi literas tuas eo nomine fuiſſe: uſqueadeo, ut luculento quodam loco, & conſpicuo nomen tuum in numeris meis aſcripturus ſim. Etem hoc libens, hilarisq; fecerim, ut Vadiano capite, Glareanoq; complectendo, de nomine ipſo uniuerſo Heluetiaco benemerear: quo cum ipſo nunc Francia noſtra fœdere coniuncta eſt, non nouo,

ſed uetere: etſi aliquãdiu deterrimi cuiuſpiã demonis inuidia interrupto. Neq; uero ſi temporarium hoc fœdus eſſe quiſpiam male ominator aut cõtendat, aut ſuſpicari ſe dictitet, in cauſam tamen ego publicam animo tam obnixo incumbere mihi perſuaſerim: ut ſi (quod ominari nolim) rurſus bella exoriãtur, me uiuo, inter noſtros, & Heluetios, ego quoq; hoſtem me protinus doctorum hominum profitear: & eis bellum indicam una cum repub. Ecquis eſt autem humanitate hac literaria perimbutus, qui quas amicitias in gente quaq; contraxerit doctrinæ commercio, quos amicos in externis prouincijs induſtria nõ uulgari, quaſi ſuffragatrice emeritus ſit, & adept⁹, quam gratiam in longinquis locis ab æſtimatiſſimo quoq; inierit commendatione famæ, nec inani aucupio, nec illiberaliter collectæ, eas ipſe amicitias, eam gratiam ijs amicis renunciare non nolit, ſtatim atq; rempub. gerentibus conſiliorum pacis ſatietas, aut bellicarum rerum cupido inceſſerit? Mihi certe (ut arbitror) hoc nunquam in mentem ita uenerit, ut aſſentiar: qui nullum unquam operæ precium maius, aut certe luculentius optare omnis huiuſce meæ induſtriæ ſuſtinui, quàm hactenus mihi obtigit: ut in patria non obſcuro loco natus, eo demum nomine inclarueſrim, quod apud exteros iam uidetur innoteſcere fama propemodum illuſtri. Mihi uero ipſe, cum haud ita multum fauere natura comparatus ſim, tamen gratulari iam cœpi quod de meis amoribus, & delitijs, id eſt de literarum ſtudio pertinaci, amari me, ac deamari à uiris grauiſſimis externis iuxta, noſtratibusq; uideo. Vale uir doctiſſime: & perge, & à me & ab alijs diſſentire, cum ueritatis indagandæ ratio ita tulerit. Hac em̃ ego lege in meis ſcriptis uſus ſum, quam in me uſurpari æquiſſime patiar, modo abſit animus inferendæ contumeliæ. Itaq; quod quodam in loco diſſenſiſſe te à me ſignificas, potuiſti tu quidem, ac po-

+ Nota

ſeris cum tibi uſu uenerit commentando, incolumi amicitia, ac bona mea gratia, tantiſper dum id facies ueritatis aſſerendæ ſtudio, non mihi obtrectãdi. Vale rurſus. Pariſijs. VIII. Calend. Nouembres. M.D.XVIII.

GVLIELMVS BVDAEVS PETRO BEMBO PATRICIO VENETO S.

VT ad te ſcribere inſtituerem, homo nec familiaritate tibi, nec neceſſitudine, nec alio iuris, aut amicitiæ uinculo iunctus, nec aliàs aut uſu aut oculis cognitus, ſingularis tuæ humanitatis & doctrinę fama fuit in cauſa. Chriſtophorus Longolius iuuenis noſtri ordinis, apud bonam partem noſtratium hominum gratioſus, honoriq; habitus, quum recens illinc rediſſet, meq; ueterem ſatis amicum, non inter poſtremos uiſeret, & ſalutaret, multa nobis de peregrina eruditione, moribusq; Romanis adactus narrare percũctantibus, Sadoletum & Bembũ, Bembũ & Sadoletũ alternis propè uerbis in ore habere, ac cõmendare ſolebat: non à doctrina modo, literarumq; ſplendore per cunctam Italiã illuſtri, ſed etiã à probitate morũ in omneis benefica. Cõmemorabat aũt quid ſibi negocij iſtic faceſſitũ fuiſſet, in qđ genus cõtrouerſiæ ipſe attractus eſſet: & à quibus obtorto penè collo in iudiciũ raptus: ꝓpius ut nihil factũ fuerit, ꝙ ut inimicorũ atrociũ factione opprimeret homo peregrinus, in alieno foro ſtupens, in arena ſibi incognita deprehenſus: ni ueſtra æquitas, & humanitas homini coitione circumuento ſuppetias tuliſſet, & manum, orationem, opem prolixe accommodaſſet, lapſantem iam & penè afflictum ſubleuaſſet, in gradumq; repoſuiſſet, exitu rei patronis, reoq; ipſi peregrinitatis honorifico. Huius officij rationẽ, cõſiliũ, propoſitum

eiuſmodi eſſe nemo nō intelligit, qui quidem intellectus compos ſit, ut non homini id tribuiſſe, non gratię referendæ rationem habuiſſe, nō deniq; ueſtris cōmodis ſeruijſſe uideamini: ſed Mineruę (ut ita dicam) & Muſis ſacrificij genere & pio, & honeſto litare uoluiſſe. Quænam enim tandem caſuum uarietas, quę rerum uiciſſitudo exiſtere olim, aut propediem tanta poteſt, ut tu rem quampiam deſiderare poſſis, cuius aut ille, aut quiſq; peregrinorum copiam tibi facturus ſit, aut poteſtatem? Neq; uero tale ſoltum germanæ id probitatis documētum, eiuſdemq; Romanæ, ſed etiam tantum fuit, ſi pro dignitate rei æſtimetur, ut nō ad unum Longolium, ſed etiam ad Budæum, ad omne nomen Gallicum, ad omneis deniq; literarum meliorum ſtudioſos pertinere uideatur. Quo fit ut mea quoque cauſa, omniumq; noſtratium & noſtri ordinis hominum, id te cum Sadoleto facinus ſuſcepiſſe debeamus exiſtimare: idq; beneficium non magis in priuatas tabulas referendū eſſe, quàm in publicas nationis ſtudioſorum. Ἔῤῥωσο ἀνὴρ εὐγνωμονέστατε, καὶ σύστησόν με τῇ ψυχῇ σου τῇ ὑπὸ τοῦ Φοίβου κατόχῳ. οὐδὲν γὰρ ἂν περὶ πλείονος ποιησαίμην ἔγωγε τὴν ὑπὸ τοιᾶσδε ψυχῆς ἀντιφιλεῖσθαι, ἐπιεικείᾳ τε διαφερούσης καὶ καλλιεπείᾳ εὐδοκιμούσης. ὥστε οὐδ᾽ ἂν ἐρασμιωτάτου παιδὸς πλούτου τουτονὶ ἀνταλλαξαίμην τὸν ἔρωτα, εἴπερ τι τυχικῶς εἴην ἐκείνου. Vale rurſus, Pariſijs. XVII. Calend. Septembres. Anno. M.D.XIX.

GVLIELMVS BVDAEVS IACOBO SADOLETO EPISCOPO S.

QVàm probe & commode natura conſtitutū eſt, ut quæ res omnium maxime rerum paucis amplexabilem ſeſe retinendamq; indulget, eadem res ipſa (quam uirtutē uocamus) nulli non

nulli non uiſendam ferè ſeipſam, plauſibilemq́; præbeat. Id adeo re ipſa cognoſcere nuper in laudum tuarum enarratione licuit. Chriſtophorus Longolius homo iam tibi notus & auctoratus, claris hinc propinquitatibus fultus, & neceſſitudinibus ornatus, cum eleganter & laute uitā hic agere poſſet, Vrbem patriæ, uosq́; cognatis prætulit: nimirum Romana humanitate, & ſplendore urbano inuitatus & captus. Quin & comitate, & beneficentia ueſtra ita ſe lactatum eſſe præ ſe ferebat, ut in mores etiam inſtitutaq́; ueſtra degeneraſſe, animóque ſemel à nobis demigraſſe uideatur. Verum is inter aduentitios (ut aſſolet) feſtiuosq́; amplexus de ingenijs moribusq́; præſentib⁹ Italiæ quid cenſeret interrogatus: quum in ſermonem pleniorem ab ijs productus eſſet, qui rerum humanarum callentes ſunt, & gnari rerum Italicarum, ecquidq́; æqui & boni ab externis tuliſſet, ſcite quidem multa eò pertinentia & expedite commemorabat: ut ſermo de unoquoque homine, & quaq́; re natus erat. Modicus autem alioquin in uniuerſum, atq́; in utranq́; partem in elogijs edendis, in Sadoleto, Bemboq́; commendandis tam multus erat & incitatus, ut admirationem ueſtri & amorem in nobis uehementem incitarit: & inflammarit ipſe me adeo, ut eo infelicem eſſe putem, quod familiares quoq́; uos & notos de facie non habeam, aut alia quadā ratione mihi iunctos familiaris uſus ſuccidanea. Quotus enim quiſq́; eſt hominum quidem humanitatis non expertium, qui æquitatem illam ueſtram uirtutis peregrinæ propugnatricem, deſtitutæ ac deprehenſæ innocentiæ patronam, non amet, non oſculetur, non amplexetur? Ego certe natura cum ſim oculis ſubhebetibus ad longiſſimum proſpectum, ueſtrum illud abſolutæ humanitatis ſpecimen, haud obſcure ut audio editum, ſuſpicio hinc, ac demiror: ut quidem ille mihi perſuaſit, ab omnibus ſuſpiciendum, qui hominem unum

incolam,uel etiam peregrino propiorem: nullis opibus fidentem,nullis neceſſitudinũ adminiculis ſubnixum,nulla niſi doctrinæ commendatione gratioſum: decuriatis calumniatoribus,conſcriptis delatoribus,ſummiſſis conuiciatoribus circumuentum,affectum,perterritum,auctoritate, ſuffragatione, patrocinio deniq; ueſtro ſubleuaſtis, erexiſtis,confirmaſtis:ſartumque & tectum (ut aiunt) ab omni contumelia,ignominia,diſpendio præſtitiſtis,beneficio haud dubie ad nomen uniuerſum Galliæ pertinẽte, porroq; etiam ſpectante ad cunctum ordinem literatorũ. Sanè quidem,quod ad me attinet, cauſam haud dicturus ſum,ſiquando res ita tulerit, quin huius operæ partẽ egregie à te nauatæ atq; impenſe Longolio, expenſam nobis ferre poſſis ſi uelis,qui numerum inter ſtudioſiſſimos ipſi literarum augemus. Tametſi non neſcius ſum maiorem eſſe doctrinæ opinionem, altiusq; faſtigium iſtud tuum, meumq; contra inferius ac ſubmiſſius,quàm ut eò tibi unquam deſcẽdere aut commodum, aut libitum eſſe poſſit: aut mihi eò me attollere promptum & conducibile,unde tu mecum ex ęquo, & ego tecum officiorum uices uſurpèmus mutuo paria factitando. Sed neq; tam obſcurus animi tui ſenſus,quum hoc faceres,eſſe potuit, ut non intellectu promptum ſit unicuiq;,non te beneficij, non ſuffragationis,non officij uiciſſitudinem hoc facto, ſed uirtutis & humanitatis agnitionem ab ijs qui doctrinæ ſtudioſi ſunt,aut fautores, ſed præclari facinoris conſcientiam ſpectaſſe & expectaſſe, gratumq; fortaſſe animũ ab eo in quẽ beneficium collatum. Quam tu facti rationem eximij & commemorandi,cum non dubie iniuiſſe te credam, ſpondere ego tibi auſim nequaq; te opiniõe falſum eſſe in ſumma rei colligenda. Vndiq; eñ euentus reſpondebit,iamq; reſpondit: niſi me ipſe fallo coniecturam in alios ex animo meo faciens, & ex uerbis,uultu,ſpiritibus loquẽtis de

te Longolij. Hæc ut tibi ſcriberem, libido quædam me impulit animi, ſeſe tibi (propè dixerim) uenditare non dubitantis, ſi uera de te audiui, hominem alioquin haud cupidum operarum, prolixum'q; pollicitatorem, aut ſiqua eſt in me facultas, geſtientem eius uenditatorem. Verum cũ te de eo amare magnopere cœpiſſem, quod libens faceres ut bene ab omnibus audires, latere te nolui humanitatis illius tuæ, benignitatis'q; documentum, hic etiam teſtatiſſimum eſſe, nec fama ſua fraudatum: cum anteà Sadoleti nomen, & chirographum in aula Gallica notum ſit, & celebre ob literas Pontificias, Sadoleti nomine auguſtiores iam haberi noſtrorum opinione cœptas. Vale. Pariſijs ſextodecimo Calend. Septembris.

GVLIELMVS BVDAEVS NICOLAO A QVERCETO PRAETORI MEDIOLANENSIVM S.

SI eo fato natus eſſem Nicolaë chariſſime, ut animo meo obſequi ſæpenumero nullo rerũ mearũ incõmodo poſſem, ita omnia moderãte fortuna, ut utilitas & uoluptas inuicẽ incurrerẽt: id mihi nimirũ fortuna indulſiſſet, ut inoffenſo curſu iniuncti mihi nuꝑ muneris in Narbonenſi ꝑuincia, Mediolanũ obiter ire liceret: & te mihi cognatione, amicitiaq; cõiunctum inuiſere, honore iſtic primario ſecunda fama fungentẽ: præterq̃ etiã ꝙ alioquin iã diu ſuperare Alpes deſtinarã ualetudinis gratia, quæ mihi cura præcipua ſemper erit. Nihil eñ mihi tãtopere cordi eſt, q̃ ut naturalem habitudinẽ corporis recuperẽ: quã annos iam quatuordecim atq; etiã plures amiſi, dum literarum magis ſtudioſus, q̃ lucis cupidus eram. Id autem uiæ diuerticulum opportune oblatum, ut libentius amplecterer, acceſſit, ꝙ te in muneris tui functione inſpice-

re, obſeruareq́; geſtiebam. Rem & hilariter ſuſceptam, & commode iam inſtructam diſturbauit iamiam me uiam inituro noſtræ legationis calamitas non obſcura, obitus Maximi aulæ noſtræ magiſtri, à quo ipſo ueniam in Italiã diuertendi impetrandam duxeram: cuius mors publice lamentabilis. Principi etiam luctuoſa, priuatim comitatui eius importuna, mihi eo amplius fortaſſe calamitoſa fuit: nam germano tuo, qui tum mandato eius aberat, quid dãni, triſtitiæq́; importatura ſit, exiſtimo coniectu eſſe tibi facile. Atqui ita ſum eo caſu deiectus & contractus, ita omnis mihi hilaritas fronte, oculis, ore, & uultu deniq́; deterſa eſt & excuſſa, ut iocari nunc ad te ſcribens nequeam: nec tecum comperendinatam illam cõtrouerſiam epiſtolari proluſione diſceptare: interim dum tu huc redis, aut iſtuc ego uenio, iuſtam ipſi litis conteſtationem facturi, & coràm altercaturi. Senſiq́; quantum affert impetus lætitia geſtiens ad magna itinera haud ægre peragenda, tantum afferre moleſtiæ, tedijq́; uiatorij ægritudinem animi mœſtam ad corpus, atq́; animum fatigatione conficiendũ. Facilius certe mihi uideor illud uiæ diſpendium perferre potuiſſe, ut Auenione tranſiens, & ſuperatis Ebredunenſibus alpibus Mediolanum profectus, indeq́; Lugdunũ reuerſus, Magnum magiſtrum aſſequerer antequam in aulam reuertiſſet, quàm id uiæ quod feci recta domum cõtendens, etiam ſi ad itineris compendium nauigationem adieci, ſecundo Ligeri biduum & dimidiatum diem delapſus continuis imbribus aucto ad ſummum incrementũ. Tibi uero lætiora ut ſint omnia, Deum ſuperosq́; omneis precor: tibiq́; ita defungi clariſſima iſta liceat prouincia, iſtinc ut decedens patriæ te parentiq́; tuæ, gentilibus, ac cognatis reſtituas: ut ſuauem, & plauſibilem tui magiſtratus memoriam iſtic relinquas, & præclare integreq́; muneris peregre acti commendatione ornatus, ſimul Tranſ-

alpinæ

aſpinæ diſciplinæ commercio locupletatus, lares tuos familiareis propinquosq; reuiſas: ſpecimē etiam tui patrio aliquo munere fungendo propius nobis præbeas. Duab^9 enim his rebus auctum te magnopere, luculenterq; redire ſpei noſtræ non parum refert: quos ingenti quadam expectatione ſuſpenſos ad reditum tuum tenes, haud temeraria de cauſa. Magnum eñ tibi teſtimonium præbet prouincialis fama, tanto etiam interſtitio locorum exaudibilis. Minutius Mediolanenſis Senator, homo ſumma humanitate præditus, & bonarum (ni fallor) artium bona fide ſtudioſus, admodum fauere tibi uiſus eſt, cum inter loquendum in tui mentionem incidiſſem. Fratris tui aduentus, cum hæc ſcriberem, in expectatione domeſticorū erat. Medulla genere Neapolitan^9, Senator Mediolani hoc anno factus, uir literarum bonarum peritia commendabilis, etiam mihi alioqui charus eſt. Hunc ſi tibi iam familiaris quoquo modo factus eſt, uerbis meis ſalutabis, cum ita tulerit occaſio. Literas unas accepi tuas, quas ſexto Calēdas Iunias ſcripſiſti. His uidere me ſcribendi uiribus cupide prouocare, homo parum (ut arbitror) ſcribendis epiſtolis feriatus: qua in re ne tibi ceſſiſſe officio uidear, etiã etiãq; uidero, ſi tamen mihi diuina benignitate id factitare licuerit per incolumitatem, ac uitæ tranquillitatem. Tu facito iſti tuæ ut fortunæ famæq; ita inſtes, tuam induſtriam ita urgeas, eo ſumma curarum tuarum contentioniſq; animi incumbat, ut ne ſecundis tuis rebus populo non ſecundo in patriã remigres. Vale. Pariſijs tertio Nonas Iulias.

GVLIELMVS BVDAEVS SALMONIO MACRINO S. P. D.

ACcepi epiſtolam tuam cum faſciculo literarum, quem mihi Laſcaris noſter reddendũ curauerat, ab Legato Venetorũ (ut opinor) acceptum. In quo literæ erant ad me hominum doctiſſimorũ: inter easq́ Longolij epiſtola, qui nũc Venetijs agit, bibliothecamq́ copioſiſſimã pro arbitratu recenſet: id quod ſi mihi contigiſſet, ſummi loco beneficij ampliq́ eſſe ducerem. Mire delectatus ſum Caſtrenſibus tuis iocis: in quibus lectitandis placere mihi fortaſſe potuiſſem, niſi nimium te ſubmittens, extra numeros militareis poneres, ac penè dirueres omni ære laudis atq́ exiſtimationis. Enimuero hic uocẽ attollere opus eſt, ubi tute adeo deijciẽdum cenſes. Scilicet hoc mihi perſuadere ſperaſti homini ueteratori, inter centurias fabrum atq́ miniſteria in caſtris Palladis eſſe te aut cenſeri? quem ſciam omni ſuffragio ordines hic ducentium, dignum eſſe qui honoratiſſimo loco principiorum tabernaculum habeas. Quanquam in hac re iudicij mei fidem magis, quàm famæ prærogatiuam ſequor. Quare cum ob unam rem aut alteram non deterrime geſtam, dignum me cenſueris appellatione honorifica inter Anteſignanos & Principes: caue tu inter Triarios (quod ſcribis) poſthac te ſuccenturies, aut alium tibi quæras, qui cum hoc ludo te oblectes. Etenim per Palladem ipſam, cuius numine auſpicijsq́ rem gerimus, iſto tu ioco non uereris ne rei literariæ male ominari uideare? qui egregie doctum hominem eò loci etiã poſt ſubſidia colloces: ubi ſi unus aut alter manipulus itidem doctorum aggregandum ſe duxerit, quid cauſæ eſt, quin res literaria ad Triarios redijſſe dictitetur? At hoc prouerbiali ſermone literarum decus, atq́ auctoritatem iñ ancipiti eſſe ſignificatur: quod omnino ominari ipſe grauarere ſi quis te percunctaretur. Sin pergis obſtinate inter Triarios manere, certius nihil habeto, quàm me tibi ſtatim de-

nunciaturum contubernium. Malim em̃ è Principum manipulis numeriſq; expungi, quàm tanto interſtitio à te diſcrimi, nec recte nec ordine, cuius commilitio gaudeo. Satis hoc ad iocos. Accipe ad ſeria. De Annotationibus in Pandectas multum te propenſius poſthac amabo, qui iam me de ijs non appellaturum eſſe ſpondes: qui utinam cauere etiam poſſes neminem eo nomine petiturum: nam ſæpe hac de re interpellor, quod mihi moleſtum eſſe cœpit, ex quo quidem certe cauſam eſſe ſenſi quamobrem inchoatã rem abijcerem: iacturamq; laboris nõ modici facerem, potiuſquam actam rem agerem (quod eſt in Prouerbio) aut mihi negocium non neceſſarium facere perſeuerarem. Omnino huiuſcemodi commentationibus animum appellere, adhiberéq; contentionem nequeo: non quod magnopere uerear obtrectationem quorundam pertinaciũ (Quandoquidem longe propenſior eſt gratia ab æquis & bonis, quàm liuor ab iniquis: iſq; non ex profeſſo, quantum quidem uiderim) ſed aliquos iam uidemus huius laudis petitores certatim exiſtere: quibus in ſuo foro ut cõcedam, æquum eſſe facile mihi cupideq; perſuadeo: præſertim cum exercitationis huiuſce alius mihi campus pateat, in quo animi cauſa expatiari geſtio, ſi ocij fruendi rationem confirmare conſtituereq; poſſim. Accedit q; incõmoda corporis conſtitutio cum ætate ingraueſcens, ſæpe mihi ſtilum ſtomachanti è manibus excuſſit, cum cõmentarios huiuſcemodi retractare longo interuallo inſtitiſſem: in quos miſcellanea adnotamenta uariæ ac multiplicis lectionis regeſſeram non pridem, ea ſpe ut prima quaq; occaſione exirent, ordine ſtructuráque per ocium informati. Id quod ſi poſtulatis amicorum me dedens, facere nunc mediter, animiq; ad id languentis partes ciere, & euocare ad munia quanque ſua protinus obeunda, uereor mediuſſidius ne obſequium detrectent. Qua ratione adactus ſum

Mineruam ut ducem ſequerer, auctoremq́ conſtituendæ Philologiæ atq; tuendæ, quæ longi temporis uel inertia, uel turbulentis rebus meis diſſoluta fuerat. Cuius numinis afflatus, ut ea parte reflaccuit, quæ ſpectat ad ſcriptiones refractarias, commentationesq́ pugnaces, Martios illas quidem ſpiritus poſcentes, nec minus Bellonæ quàm Palladis inſtinctum: cuiuſmodi mihi cordi fuerunt ætate uegetiore: ita me nunc acuit & promouet ad eam contentionem, quæ placide pacateq́ inſeruescit: & ut aduentanti ætati haud dubie cõgruentior eſt, ſic iam me iuuare magis cœpit lectio, ac meditatio ad eam philoſophiæ partem uergens, quæ rationes ferè ſuas ad Spei fanum refert, ut in tuto deponat: ea non ita multum elaboranda ducens, quæ ut præſentaneam ipſa cauſam habent, ſic fluxam etiã & caducam. Gratum eſt mihi & iucundum, quod in clientelam tranſieris maximi diſpenſatoris, qui magiſter eſt aulici miniſterij, quaſiq́ decurio magiſtrorum. Nullus eſt enim qui ſummo actui admoti ſunt à Principe, cui amplius uberiusq́ cupiam: quippe quem nouerim ipſe inter comitatus interioris primores uiris bonis, & doctis bene, & prolixe cupere: id quod experimento cognoui: cum etiam alioquin à nobis amandus ſit, optatisq́ beandus, qui Ianum Laſcarem noſtrum uirum literis, literatisq́ deuotũ, in prima commendatione ſemper habendum eſſe duxerit. Diui approbent id quod tibi forte fortuna contigiſſe gaudeo. Deamo te de Dracone meo, cuius tibi in mẽtem uenit, is ſalutem tibi per me fœnerato refundit. Vale, & eam in ſpem feliciter progredere, ad quam tibi aditum doctrinæ exiſtimatio patefecit. E Marliano noſtro Cineralium die, quæ ſic Hilaria excipiunt, ut mœſtitia gaudium immodicum. Saluta mihi Laſcarem illum noſtrum, quem ſpero iterum cum comitatu huc uenturum ad Reſurrectionis Natalem, niſi Rex aliud ſtatuerit.

Laſcaris

GVLIELMVS

GVLIELMVS BVDAEVS PETRO AMICO SODALI FRANCISCANO S.

CVm in urbē negocij cauſa ueniſſem ex Marliano meo, literas mihi tuas ad ſe oſtendit Franciſcus Deloinus: homo ut tibi amiciſſimus, ſic mihi cōiunctus omnibus propè numeris officij & familiaritatis. In his cum locum unum legiſſem, quo in loco Budæi meminiſti, in memoriam ſtatim redij earum literarum, quas tu ad me pridem ſcripſiſti. Quæ etſi ipſæ erant eiuſcemodi, ut uiciſſitudinem magis officij per ocium poſtulare, quàm reſpōſum primo quoq; tempore faciēdum uiderentur: tamen in religionem trahi poſſe exiſtimaui, aut iniuria affectæ amicitiæ, quæ inter nos iam olim interceſſit, aut neglecti deſertiq; officij, quod ijs non reſcripſiſſem: quanquam rurſus quod poſtea in hac urbe coràm tecum uerba feci, literarū id uicem ſuppleſſe uideatur. Itaque ut illam ſcribendi moram, ceſſatiōemq; purgarem, ἀμοιβῇ τινὶ προσφιλεῖ καὶ τῷ ὑπο-μίσῳ mihi faciendum eſſe duxi, ut deſitas ſcribendi uires inter nos laceſſerem, quaſiq; intermortuam amicitiæ memoriam inter nos exuſcitarem. Magnam autem uoluptatem ex literis tuis accepi, quibus ab ipſis facile intellexi, qui ſit animi tui habitus, quod conſilium tuum ſit, & propoſitum. Video & cerno quantopere diſtrahētibus te curis & officijs tuæ profeſſionis, in diuerſumq; trahentibus à literarum bonarum cultu moribus & inſtitutis ſodalitatis ueſtræ: tamen contrahas tu teipſum, difficultatiq; obluctēris, quo impenſius ad ſtudia philoſophiæ nitidioris, diſciplinarumq; probatiſſimarum incumbas. Qua in re ęſtimanda, genium lautioris huius Philologiæ ipſe ſanè admiror: numenq; adeo Muſarum ſanctiorum agnoſco, &

ueneror: cuius afflatu inferuefactus amor doctrinæ elegantis ſimul & ſolidæ, nulla ui reſtingui poteſt aut conſopiri. Ipſe me adeo plerunq; percitum diuino illo inſtinctu ita ſentio & experior, abduci alia ut oblectatiõe nulla poſſim à Philologiæ meæ complexu, obſeruantiaq; philoſophiæ: quam adhuc ipſam uerecunde, religioſeq; attingo. Nec reperire eſt (ut opinor) queis aliter res ceſſerit, ex iis quidem certe qui auſpicatius ac beneuolente Minerua in officinam philoſophiæ diſciplinarum parentis expoliendos ſe dederunt. Verum huius notæ ſtudioſorum haud ſcio an rariora ſint exempla, quàm ut multos hoc æuo laudare auctores huius inſtituti poſſimus. Scelerata enim cupiditas ambitionem complexa nefas eſſe non arbitratur Mineruæ, Muſarumq; uirginitatem imminuere. Quo fit ut communis prudentia, qua hominum multitudo publice priuatimq; ducitur, à philoſophiæ ſacramẽto deſciſcẽs, in partes ſtultitiæ tranſeat ſollicitante cupiditate, uaſtaq; fit ſolitudo hodie in præſidiis philoſophiæ: ut mirum ſit philoſophiam non modo ſcitis popularibus, ſed etiam prudentum reſponſis eiectam è medio & exploſam, adhuc tamen ſubſiſtere in hominum memoria poſſe: nomenq; ſuum ſeruare uenerandum, & auguſtum. In quo perpendere licet animum aduertentibus uim uirtutis, & honeſtatis: quarum commentatio propria eſt philoſophorum. Nam iſta profeſſio licet pauciſſimos habeat amatores, admirandam tamen ſeſe præbet omnibus: documentáque ſua probat ſplendore maieſtatis, iis etiam quos meliores non efficit. Quo facile iudicare poſſumus, ac debemus, in hac deprauata natura ob primi parentis admiſſum, rationeque animi principe affectibus ſubacta, igniculos tamen remanſiſſe uirtutis, ueritatis q; reuerentiæ: tametſi exiliores, quàm ut per ſe ipſi exuſcitari flagraréque amore iuſtitiæ poſſint: niſi aut philoſophiæ hortamentis, aut diui-

no afflatu ſpiritúque ſuperne cieantur. Ob id ætates priſcæ ingeniorum fœcundiſſimę philoſophiam magno longóque nixu peperere, parentem ipſam futuram honeſtarum diſciplinarum, uitǽque humanioris, id eſt propius accedentis ad ingenium primi parentis nondum labefactatum. Sed (ut ſunt humana ferè in deterius prona) eóuſq; tandem uaniloquentiæ uentum eſt, ut officinas quidam eorum (uiri alioqui ſummi) inſtituerint: in quibus ita perpoliri poſſe animos moresq; confidebant, ut ui nec humanæ nec maiori cederet uirtus humana. At inane id Mangonium, uanitatemque profeſſionis fuiſſe, non naturæ deprauatæ inſtaurationem, mores ea uia philoſophantium documento mox fuerunt, quorum uitio philoſophiæ nomen euaſit in ludibrium. Quibus autem philoſophis ſapientiæ Chriſti auditoribus eſſe contigit, ſacramentorumque compotibus: ij demum philoſophiæ germanæ atque inſontis ſacra cerimoniasq; interpretati ſunt ſcite & enucleate: qua una magiſtra & præeunte rationis, iuſtitiǽque diuerticula conſtitui poſſunt, in uiamque reduci: ratio oblæſa corruptáque ſarciri, mensq; errore ſæculi circumuenta in integrum reſtitui. Qui igitur in uerba ſanctæ huius magiſtræ, ducisq; uitæ adacti, è ſtatiuis eius ſe ſubducunt aut proripiunt, ut in ordines ipſi numerosq; eorum centurientur, qui ſtipendia faciunt auſpicijs fortunæ, quid aliud ipſi quàm exilium ſibi conſciſcunt ab honeſtatis, beatǽque diſciplinæ contubernio, & à tranquillitate uitæ, diuerſoriòque ueritatis? Ac mihi quidem noſtram hanc uitæ conditionem conſideranti, undique ſanè infeſtam atque profanam, uideris ipſe uelut emeritis ſtipendijs uoluptatis, cupiditatis, ambitionis, angoris, quibus quaſi ob noxam primigeniam dedita eſt uita communis, ad ſortem aliam te contuliſſe liberiorem, munitiorem, & procul à tumultu

ſecuram;nosq́ hic in æſtu curarum, in affectuum carnifi-cina, in trepidatione deniq́, conflictationéque reliquiſſe. Quod ſi mihi optare genus uitæ diuina daretur benignitate, nihil præſtabilius eſſe duxiſſem, aut mihi magis optã dum, quàm ut curis his domeſticis uacuus, ſenſibusq́ (ut ita dicam) omnibus captus: quod quidẽ ad res externas, & aduentitias pertinet, quodammodoq́ torpens ad commoda iuxta atq́ incommoda corporis, & fortunæ: ipſe animi feriati munia, officia, uires contrahere in obſequium philoſophiæ & addicere poſſem, in ueritatisq́ contemplatione ac rerum æternarum expectatione ſpiritum effundere. Ad quod ipſum faſtigium uitæ, quum ueſtrum inſtitutum profeſſionis ingentem uobis gradum fecerit (eo ipſum liberius & remotius ab imperioſa grauiq́ tyrannide cæcorum affectuum rationem opprimentium, quo affectuum ipſorum materiam argumentumq́ ſimplicius à uobiſmet ipſi amandaſtis) luculẽto utiq́ interuallo nobis anteuertiſtis, ad eandem animi tranquillitatem, anxietatumq́ metam curſum contendẽtibus. Hoc cum uobis cõmune ſit, qui poſthabita gentilium, cognatorumq́ charitate, calcata contentione quærendæ, amplificandæ, componendę fluxarum rerum poſſeſſionis, ab egeſtate cognomẽtum affectauiſtis: quàm reliqua pars hominum cupiditati ſeruiens, imprecatur inter diras: tu in tanto, tãq́ illuſtri ſodalitio præcipuum unum habes, quaſiq́ ad eam uiam, quam ingredimini amplum quoddam uiaticum large ſuppeditaturum: ut qui utriuſque linguæ copijs & apparatu uti facile poſſis, & libere ad cultum atq́ obſeruãtiam philoſophiæ, quæ commentatio mortis eſt: unde rediuiuam uitam uobis, nobisq́ promittunt oracula fidei exploratæ, ac pro comperta habitæ. Mihi uero quo minus uergente iam uita atq́ etiam impulſa ab aduerſa ualetudine, ocioſe pleneq́ fruar ijs bonis, quæ mea ſunt (ſi quid tamen noſtrũ

ac non

ac non precarium habemus) certe quibus in ipſis fortuna manus iniectionem non habet, uehementer nunc obſtat familia adaucta earum rerum procuratio: quæ nihil ad eã rem pertinent, quæ mihi cordi eſt in primis. quãquam tuendæ œconomiæ fines contraho, quàm fieri poteſt anguſtiſſime: ut uberiorem partem animi contentionis impendam Philologiæ, cuius ſemper antiquiſſimam curam habui. Proinde μακαρίζω σε φίλτατέ μοι τῶν σπουδαίων, πρῶτον μὲν τῆς εὐσεβείας ἧς ἔφθης ἐπιτηδεύσας, καὶ διατελεῖς ἀντεχόμενος. ἔπειτα δὲ καὶ τῆς γε τῆς φιλοσοφίας τῆς τε ἐγκατασκευῆς, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν λατίνων δὴ καὶ ἑλλήνων σεμνολογούμενα συνεσκευασμένης. ἣν δὴ σὺ μόνος, ὡς οἶμαι, ἐν ταύτῃ τῇ ἑταιρείᾳ ἀσπάζῃ τε καὶ καταφιλεῖς. αὕτη γάρ τοι ἡ ἐμπειρία, τῶν πιθανῶν τούτων λόγων καὶ καλῶν, τὸ σεμνὸν δήπου τῆς φιλοσοφίας τῆς ὀρθῆς καλλωπίζουσα, πρὸς τῷ ἐπιφανῆ σε ποιεῖν καὶ ἐξαίρετον ἐν τοῖς πολλοῖς (οὐδέν τι σοὶ τούτων μέλει) ἔτι καί σε διὰ πολλῶν ἂν τῶν ἐνοχλούντων ψυχαγωγοίη, τήν τε ἐπίπαν, καὶ τὴν περὶ τὸ ἐπιτήδευμα τὸ ἡμέτερον. Vale. Pariſijs quarto Idus Feb. Hæc ad te ſcripſi in uicum meum rediturus, ubi hyberna æſtiuáque huius anni ſtudijs meis conſtitui procul urbis ſtrepitu.

GVLIELMVS BVDAEVS ADOLPHO ROBOREO S. P. D.

Hilaribus epiſtolam tuam accepi ad ueſperam cum libo ſtrenario intrita Agrippinẽſi, aromaticaq́; cõfecto. Quod opportunius mihi ſanè redditum eſt, quàm ſi Calendis Ianuarijs accepiſſem: quo die ſcilicet tu ſtrenã mihi cum epiſtola deſtinaueras. Siquidem qui dies ſequenti nocti illuxit, primus is fuit ineuntis ieiunij quadragenarij: quod uelut decumanum tempus eccleſia

Seruatori noſtro ſacrauit, & dicauit. At eo tempore eſitari ſolere huiuſcemodi bellaria, ex literis tuis noui: & mihi cō ſentanea tempori eſſe uiſa ſunt. Id ego libum ominis gratia, ſanciendæq; inter nos amicitiæ libatū, ſtatim inter eximios amicos partitus ſum, qui lautis ipſi ſępe muneribus impertire me ſolent: quo latius ſcilicet humanitatis tuæ officium pateret: cum alioquin ipſe cibis aromate conditis non niſi parce ueſcar, quod experimento longo ea cōperi grauedinem mihi ciere. Velim autem ita exiſtimes, tanta me animi grati ſuauitate perſuſum ob illud munus tuum fuiſſe, mihi ut magnopere in eo gratulatus ſim. Et muneris gratiam non dico auxit & adornauit, ſed penè obſcurauit & imminuit literarum tuarū comitas, in memoriam me reducens humanitatis tuæ, ſingularisq; facilitatis atq; exoſculandæ: quam in te animaduerti, cum ad me uiſendum adijſſes anno ſuperiore hominem tibi ignotum. Qui etiam ultro beneficijq; loco popoſciſti laborē deſcribendi libelli, quem ad Eraſmum Roterodamum miſſurus eram, quo me ea cura leuares: quum alioquin etiam in aditus, congreſſus, colloquij ratione, illuſtrem quādā & eminentem in ore, in uerbis, in oculis, omniq; in corporis affectione probitatis notam præferens. Obſecro te mi Adolphe, ecquid in me, aut in meis ſcriptis uidiſti, & æſtimaſti dignū ea obſeruantia, quam tu mihi uel abſenti exhibes? præſertim cum nec opera mea uſurus ſis, nec plumeo ramento rationes tuas aucturus, aut adiuturus ob meā amicitiam? Equidem nihil te eiuſcemodi uidiſſe ſcio, niſi ſi errore lapſus es. Quare iſtius uoluntatis tuæ conciliationē tam propenſam, nec ingenio meo, nec induſtriæ, nec officio acceptam unquā referam: ſed ingenij tui candori, quo ſi tu ipſo in patria quoq; ſæpe uteris (ut omnino facere te opinor) neceſſe eſt apud omneis ordines iſtic eſſe te chariſſimum. Vale. & exiſtimato non admodum à propoſito te

aberraſſe, cum animi tui beneuolentiam effundendam in me cenſuiſti, ut quidē in hominē externum. In uilla noſtra decimoquarto ab urbe lapide, octauo Calend. Martias.

GVLIELMVS BVDAEVS CLAVDIO CANTIVNCVLAE S.

EPiſtolium tuum tertio Calendas Februarias ſcriptum, accepi circiter dimidiatum mē ſem Martium. Prӕterea nihil à te literarum accepiſſe memini poſt illud epiſtoliū, quod obiter ad te ſcripſi equo iam admiſſo: cum per urbem noſtram iter facerem, eo tempore exinanitam fuga hominum propter peſtem in uillas ſecedētium. Corradum tuum nec uidi, nec literas tuas habui: id quod te magnopere conturbare nō debet. Nam diu iam hoc in uico domicilium potius & magis frequēs habeo, quàm in urbe, etiamſi utrobiqꝫ domum habeo: nec in urbē, niſi inuitus commeo, & negociorum cauſa. Quӕ tamen domi meӕ literӕ ibi redduntur, ad me nō longo interuallo mittuntur ab ijs, quos ibi collocaui. Hoc modo quotidie literas accipio ab amicis exteris, iuxta & municipibus meis. Tu uelim tibi ꝑſuadeas Claudi mihi chariſſime, ſiue Corradum, ſiue aliū mihi cōmendes, libentem me facturū (idqꝫ tuo merito, q̄ ultro me ad amicitiā ſingulari humanitate ꝓuocaſti) ut homines à te mihi cōmēdati, intelligant te mihi charū eſſe: meqꝫ ita eſſe animatū, ut bene & accurate mereri de te cupiā: ne tibi ceſſiſſe in hac uiciſſitudine uidear exhibendӕ humanitatis & bñuolentiӕ, cū res ita tulerit. Reliqͣs in Pandectas Cōmētarios nec edidi, nec editurus ſum, niſi alia mihi opinio ſedere in p̄cordijs cœperit. Quare uanꝰ iſte rumor, aureis ueſtras pepulit. Volo em̄ ijs gratificari, q̄ mihi hoc laudis argumentū ſubducere geſtiunt

quos etiam ipſos,ſi integrum adhuc eſſet, facile ipſe pateꝛer id mihi præripere,quod ſubducere inſtituerunt. Laudis enim mediocris iacturam, cum laboris ingentis compendio haud ægre compenſaſſem. Vale uir amiciſſime. In Marliano noſtro quinto Calendas Aprileis.

GVLIELMVS BVDAEVS PETRO BEMBO S.

AD me plurimum amandum (id quod antea eueniſſe tibi dicis) quibuſnā philtris impulſus ſis,conijcere ipſe nequeo: qui in meis ſcriptis, quibus ſolis innoteſcere tibi potui (ut opinor) Venerem nullam agnoſco: quæ hominem te mihi eximię elegantiæ,ingenij ſolidi,ſelectę doctrinæ,gratiæ exuberantis conciliare potuerit:quum hęc omnia amoris honeſti lenocinia, parum meis in ſcriptis, mea etiam ſententia eluceant. Quare ſi ultro me amaſti, aut erroris id fuit,aut ingenitæ tibi charitatis in homines propenſæ earum literarum ſtudioſos, quibus tu inclaruiſti. Sic mores in Longolio,doteſq; animi eximias admiratus, ultro tute illi beneuolentiam opitulationemq; tuam detuliſti,ac reo peregrinitatis etiam ſtudium atq; patrocinium. In quo facinore ſuſcipiendo ac tuendo coniunctam opportune nactus es uoluntatem Iacobi Sadoleti grauiſſimi tui collegæ, uiri non modo antiſtitis, ſed etiam præſtantis, omnibuſq; ornamentis ciuilis uitæ & elegantis uberrime præditi:qui cum ipſo tenacibus glutinis concordiæ,ualidis ac multis retinaculis amicitiæ iuratiſſimæ, cōpactæq; beneuolentiæ,quum deuinctum eſſe te ex literis tuis aliaſq; intellexerim, nullum tamen ius inter uos propenſius intercedere,uberiuſq; ad amicitiam tuēdam exiſtimo (id quod tu in illa tua eleganti nomencụlatụra cau-

ſarum coniunctionis ueſtræ prætermiſiſti) quàm incredi-
bilem quandam indiſcretamq; ſimilitudinem humanita-
tis, comitatis, probitatis, eruditionisq; rectæ & iuſtæ ad
amuſſim priſcam exactæ, lepore exoſculando conditæ ac
iucundæ. His animorum inſignibus, quaſi quibuſdam il-
lecebris honeſtatis, philtrisq; adeo philocaliæ ſi captum
eſſe me dicã, ueſtriq; amore flagrãtem, quid cauſæ eſt tan-
dem, quin fidem mihi protinus accommodare uos debea
tis? cum ad conſciẽtiam ueritatis accedat iudicij ueſtri can
dor, qui ex quibuſdam ipſe quidem documentis, quæ exie
runt ex officina noſtra, perſuadere uobis potuit honeſta-
tem me & probitatem inter numina mortalia magnopere
colere atq; religioſe. Non pridem uero exiſtimabam, & di
ctitabam Longolium iam tuum beneuolente eo Ioue na-
tum eſſe, quem Græci Philium uocant & Hæteriũ, ut cui
tantarum amicitiarum opibus auctum eſſe cõtigiſſet, præ
ſidijsq; firmatum & ſubſidijs. Nunc ex ijs quæ ad me ipſe
ſcripſit, intellexi non minus eum Xenio Ioui curæ eſſe.
Quippe qui in urbe illuſtriſſima hoſpitium regium inue
nerit (ut ipſe commemorat) non quæſitum, ſed oblatum: di
gnũ mediuſſidius, in quod cũ Veneris pellice altera Vul-
cani coniuge, Fors fortuna diuerſet, omniaq; fata hilaria,
benignaq; immigrent. Quod te in ære meo eſſe dicis, ha-
beo gratiam quàm maximam, & accipio quod das: à teq;
libens contenderim, ut me meaq; pignora pro Antidoro
offerre tibi liceat. Quod ſi mihi iam indulges (uideo enim
facilitatem tuam) ſtatue quo in numero non ultimo ἐμέ τε
καὶ τἀμὰ φίλτατα eſſe uelis: quando te ego collegamq; tu-
um in calendario meo ἐν τοῖς τιμιωτάτοις ἐμοί τε καὶ τοῖς πα-
σὶν ἔταξα. Vale. E Marliano uico noſtro, ſexto Calend. Mar-
tias, Anno. M.D.XX. more ueſtro, non noſtro Ciſalpino,
qui annos auſpicamur à natali Reſurrectionis nobis ora-
culis promiſſæ.

GVLIELMVS BVDAEVS IACOBO SADOLETO S. P. D.

ITa me affecit epiſtolæ tuæ lectio Antiſtes grauiſſime, quam ad decimũ Calendas Martias accepi, ſtatuere uix ut poſſim, ſuauitatẽne maiore perfuſus, an admiratione fuerim: ſuauitate in curſu orationis puræ, emendatæ, nitentis ac diſertæ: admiratione ob eximiam probitatem, animiq́ candorem, comitate ipſa quidem graui condita, & iucunda: cum interim animaduerterem excellentiſſima iſta dignationis tuæ, perſonæq́ ornamenta, ſua quadam, decoraq́ urbanitate locupletata eſſe & expolita: quam honeſtiſſimæ inſtitutionis ingenuæq́ educationis alumnam eſſe facile eſt iudicare. Facereq́ nõ potui, quin Longolij olim noſtri, nunc ueſtri conſilium ipſe tandem probarem, quod is coràm mihi probare non potuit: nuncq́ demum animum eius intelligo, nexum ita fuiſſe atque obſtrictum uſu & admiratione humanitatis ueſtræ (tua ſcilicet atq́ collegæ tui Petri Bembi, qui te unus (ut arbitror) iiſdem uirtutibus æquat) adduci ut nequiuerit nec propinquorum, nec amicorum precibus, nedum noſtris monitis, aut paucorum auctoritate, qui de eo mereri præclare cupiebant, quo minus uadimonium id obiret, q̃ benignitas Pontificia eum uadata erat. Me uero cum eo miſerum eſſe cenſeam, quod exiliore ipſe quidẽ animi dote præditus, amore flagrans non minus, ad literarum bonarum ſtudium me contuliſſem cum omnibus fortunis, q̃ ipſo animus utiq́ humanus tanq̃ coniugio quodam cum Philologia iungit: inſuper nec in tantã, tamq́ pronam facilitatem inciderim peragendi curriculi ſtudiorũ: nec in homines incurrerim, qui ardenteis mihi ſpiritus alerent aut opitulatione aut cohortatione. Sumq́ eorũ, ut uideo, ſimi

Iis, qbus cũ ipſis ſtipẽdia iam multa peracta ac propè emerita ſunt, rei militaris diſciplinã uidere ſub miſſionis tempus cõtigit conſtitutã cõmode & indulgent. Tãetſi inter exauctorandos ipſe nũc potius, ꝙ inter ueteranos cẽſear aut miſſionẽ flagitãt eis: ualetudine utiq; cauſarius & curis œconomicis, non etiã animi languore atq; remiſſione. At Longolius felix, cui oĩa obtigere ꝓcliuiora, apparatiora, inſtructiora, cũ eo ut animi quoq; alacritatẽ naturæ benignitate ſubnixiorem, uegetaret cõuictus hominũ huiꝰ inſtituti Principũ: mihi adeo ut nõ tã tædium laboris ille ſentire, ꝙ plauſus ſpem & palmæ fouere uideat̃. Id quod à me animaduerſum & ꝑpenſum, efficit ut altius opinione noſtra cõſiliũ eius fuiſſe in poſterũ defenſurus ſim aduerſus eorũ ꝑuicacẽ opinionẽ, qui cũ multa ipſi cauſa eiꝰ amplaq; & uellent & cuperent, ægre tulerunt hominis faſtidium (ſic eñ interpretant̃) domeſticis ac patrijs neceſſitudinibus externas peregreq; cõtractas amicitias anteponentis. In cuius hominis ornamentis ſi fati benignitas ea perferat, quæ frons & auſpicatus effloreſcentis ipſius opinionis pręfert, nimirũ ueſtra amborũ in eo eluceſcet exiſtimatio & claritas integritatis, ꝓbitate illa quidẽ humanitate, comitate, fide, omnibusq; uirtutibꝰ elegãtioris uitæ apta atq; cõſerta: qbus incrementorũ iſtic ſuorũ patrociniũ, ac præſidium acceptũ ſe referre ipſe teſtificari ſolet. Atqui ſi quiſq; eſt hominũ doctrina præſtantium atq; auctoritate, cui obſtrictum maxime fateri ſe & profiteri animi generoſi quempiam pudere non debeat, profecto tu is mihi eſſe uidere è longinquo æſtimanti, aut tui ſimilis alter eodem luto factus, beneficij non exprobrator, cuiuſmodi te eſſe ex literis tuis agnoſco. Cum etiam in collega ac Theſeo (ut ita dicam) tuo, eadem lineamenta oris probi, animique peringenui, honeſtatis amore ſuffuſi, imaginer ipſe mecum: cuius ſpectrum in literis tuis aſſeruo, quem ideo

dignum eſſe cenſeo,qui in eundem tecum,aut parem gradum laudis adoptetur. Tu uelim exiſtimes animo me ꝙ gratiſſimo accepiſſe beneuolentiam tuam, quam mihi expetenti haud grauate deſpondiſti pronuba epiſtola æmula priſcæ doctrinæ. Cui ſi parem hanc Ciſalpinam, acieiunam noſtram facultatem dicendi, nec perinde ductilẽ orationem eſſe poſſe ſperaſſem,conarer ipſe quoq; huius animorum coniunctionis ac fœderis formulam concipere,in æquum & decorum modum amicitiæ ſtudioſæ ac philoſophiæ cupidis congruentis: quæ nos ipſa tanto interſtitio ſortis locorumq; diremptos,haud ſecus ac ciues, eiuſdẽq; ordinis homines conſociare poſſet. Vale uir ornatiſſime. E Marliano uico noſtro ad quartumdecimum ab urbe noſtra lapidem. Sexto Calendas Martias. Anno.M.D. undeuiceſimo,aut etiam uiceſimo,more ueſtro.

GVLIELMVS BVDAEVS CHRISTOPHORO LONGOLIO S.

Hilaribus ad ueſperam literas tuas accepi cũ Iacobi Sadoleti literis, ac Petri Bembi, hominibus tibi amiciſſimis, ut eorum teſtanť elogia. Hominem uero te felicem, ac beneuolentibus Gratijs literarum iſtarum ſtudium auſpicatum:cui in urbe incolæ id contigerit, quod ciuibus in ſuis oppidis uſu uenire non ſæpe ſolet, tãtorum ut uirorum ad unguem abſolutorum amorem,ſuffragationem,patrocinium, tam propẽſa emerere. Ita autem mihi propitiam detur eſſe Mineruam,ut cauſam hãc unam ſatis eſſe credo, quamobrem domo ſeſe extorrem homo literarum cupientiſſimus faciat:conſuetudine ut uti poſſit,officiorumq; uiciſſitudine huiuſcemodi uirorum rei literariæ principum. Tametſi doctrinæ & eloquentiæ

quentiæ ſplendorem,humanitatis,comitatis,ac modeſtiæ
peringenuæ dignitas & ſpecies obſcurat ac præradiat, in
utriuſq; literis elucẽs mirifice. Ipſe dum in aula uerſabar,
eorum nomen celebrari magnopere, intellexi Principis
etiam opinione: Pontificiſq; epiſtolam unam uidi à Sado-
leto ſubſcriptam:in qua ſtilum admiratus ſum ad decorũ
attemperatum grauitatis,ac dignationis Pontificiæ:purũ
atq; latinum. At nunc in ea epiſtola quam ad me ſcripſit,
in qua ſuus ipſe totus eſt Sadoletus, Tullianam phraſin
animaduerti, parum hac ætate uſitatam,characteris priſci
non adulteratiq; exemplum. Certe ad utrunq; religioſi-
us poſthac, atq; etiam cunctantius conſultiuſq; ſcribam:
qui mihi eruditionis ſuæ documentum luculentum par-
uo ſpecimine dederunt,ſcilicet(quod aiunt)leonem ab un
guibus. Ad quos tu ipſos (ſi dijs placet) uiam iamiam ini-
turus,equumq; propè admiſſurus,epiſtolas me expedire,
ac uelut è penu literaria atq; etiam promptuario quodam
facundiæ promere cenſuiſti,& tandem extudiſti:cum etiã
tum ipſe ſarcinas componerem,tumultuarie in uillam mi
graturus. Prædiceres igitur ut lectiſſimum quodq;, belliſ-
ſimumq; huiuſcemodi uiris apponerem accurate & religi
oſe. Id quod cum non feceris(ut ſatis meminiſti)illud ſaltẽ
mihi cauere ab ipſis non grauabere, quibus tu adeo com-
mendatus es:ne fraudi ſit nobis uiros eloquentiæ primo-
res laceſſiſſe,cum auctoritati tuæ tribuere me id uolueris,
periculumq; receperis, nec ipſe negare tibi amicitiæ mu-
nus ſuſtinuerim. Id tu ſi bona fide mihi accuraueris, Sup-
præfectum Ruzæum placatiorẽ tibi ipſa placabilitate præ
ſtabo epiſtola priuatim elaborata: aut mihi infenſum red-
dam,litemq; meam ueſtræ controuerſiæ faciam. Iam de te
hominem coràm non ſemel aggreſſus ſum,inopinatoque
adortus,ſed in urbem nõ niſi negocij cauſa uentito: & hac
hyeme morbo mihi inuſto, quem iam annum hunc quar-

tumdecimum circumfero, nec excutio, conflictatus ſum grauiter, & ad inertem uſq; animi deiectionem. Quare ſolitudinem captare inſtitui, quãtum per officia uitæ iniunctæ licebit, & rei œconomicæ procurationem, quam detrectare nequeo. Quod de Annotatiõibus ſcribis fruſtra eſt, & iocari te ſuſpicor, qui ſatis noſti (ut opinor) quid mihi ſit ea de re animi. Iam id mihi nomen expunctum ſatis eſſe confido Alziati fide: qui expromiſſorem ſe obtulit ultro ille quidem & obſtrinxit me tacente, quo ſcilicet fidẽ meam ſolueret. Is cum ſit longe me locupletior, præſertim in ære ſuo: aut etiam in ſuo, meoq; ſimul (neq; enim planè facultates eius noſſe licet ex eo genere, quod in manu mihi fuit) cautum ſanè mihi pulchre eſſe autumo, neminem eo nomine poſtea petiturũ: eorum quidem certe qui animaduerterint, non modo felicem eum fuiſſe in contrectandis Pandectis Florentinis, & penes ſe habitis, ſed etiam qui induſtriam eius, & ſolertiam in ſarciendis locis bona fide æſtimarint. Nam populo cautum eſt egregie prædibus ac prædijs, ut dicitur. Prædes appello paradoxa & diſpunctiones, & alia quæ ille uelut conductor, ac redemptor ſartorum, ac tectorum iuris tuendorum edidit. Hanc ipſe redẽpturam operis cum uicerit, nihil utiq; iam ad me ptinet eiuſce rei, cuius ipſe manceps factus eſt omnibus (ut opinor) approbãtibus, dũtaxat qui digni ſunt & idonei, quorum nomina ſint in albo. Itaq; hanc tibi atq; omnibus renũcio pollicitationem, quam feceram. Digitum ille ſuſtulit, & conducenti ceſſiſſe me teſtatus ſum. Quid eſt igitur iã, quod hac de re me appelles? Abunde eſt mihi ſi bona fide mecum egerit, de ijs quidem certe quæ à me inchoata utcunq; erant, ſi tamen illa quadrare poſſunt operi ab eo inſtituto: id quod mihi uidetur ipſe exiſtimaſſe. Quod ſi quibus in locis in ſpeciem opus ipſe ex rediuiuo, quaſi nouũ extruxit, bona fides hoc poſcit, ut mea rediuiua ſint. In his

Igitur utrum fidem ipſe bonam agnouerit, ſecum ipſe aut cum amicis ſtatuat: ego rem deducere in iudicium hominum non ſtatui. Librum eius diſpunctionum legi lectione tumultuaria & interrupta, cum nup in urbe eſſem ob negocium accitus. Multa præclare ab eo animaduerſa, & conſtituta, reſtitutáque mihi uiſa ſunt: idq; ipſe affirmaui inter homines, qui non ſatis mentem eius, ſententiamque capiebant: & ille nonnulla acrius ac felicius deprehendit, quàm explicauit ad captum plurimorũ. Librum cum uenalem diu non inueniſſem, utendum ab amico ad paucos dies atq; etiam horas rogaui. Eſt tamẽ locus unus, in quẽ incidi lectione ſubſultante. Neq; enim ſeriem ducere uacabat in chartarum euolutione. Locus eſt (ut meminiſſe uideor) in titulo, Si certum petatur. libro duodecimo Pandectarum. Quo in loco cum quindecim mutua uulgo legatur, ipſe quindecies ſeſtertium legendum affirmans, ait me (ut uerum eſt) hãc locutionem, centies centena millia ſeſtertium eſſe interpretatum, ſéque mecum ſentire. Sed ea ab antiqua lectione argumenta in libro meo collegiſſe: quæ ſicui calumniari collibuiſſet, diſſolui facile atq; refelli poſſent: me ſcilicet ille quidem aut inſcitiæ pudendæ nota, aut certe negligentiæ aſpergens, aut inuenti auctoritatem eleuans. Et ipſe tamen locum unum Liuij citans, quem nõ memini, ait ſe firmiſſimam columnã operi meo ſubieciſſe: quæ me hominem (ut ipſe inquit) quamlibet oculatum fugerat. Quo fit ſi homini docto credimus, ut inuenta illa mea de Aſſe, & rei nummariæ ratione conſtituenda (quæ ego magno labore atque animaduerſione non oſcitante in eum operis titulum haud ipſum paradoxum, conſtruxiſſe gloriabar interdum, & nunc etiam dicere nõ uereor) leui momento ruitura, & primo quoq; impulſu collapſura fuerint: niſi columnã illam adamantinã operi meo homo ſanè doct⁹, & ingenioſus obiter affirmauiſſet.

Me miſerum ſi ita eſt, nec uenia certe dignum, nec miſeri-
cordia, qui tantam operis fiduciam præ me toto in opere
tulerim: quod tibicinibus multis atq; impeditis tam leui-
ter fultum ſit, ut unica columnella ab Alziato, aut alio for
te reperta, omnibusq; obuia, inſtar eius fulturæ nō modo
præſtare, ſed etiam luculenter ſuperare uideatur. Vnde fit
ut argumentoſi mihi operis laus ſuſcepti, quaſiq; inchoa-
ti, Alziato probati, perfectiq; debeatur: quippe qui rei cō-
pertæ argumenta tantum adumbrauerim, cum ille uerita-
tis demonſtrationem poſtea expreſſerit: nutantem rei opi
nionem confirmarit, operi columen addiderit: deniq; (ut di
citur) Colophonem commentationi impoſuerit: cum in-
terim ineptus ego tanto errore ducerer, ut decē plureisq;
huiuſcemodi columnas nec deterioris marmoris, nonnul
las etiam eiuſdem ſtatuiſſe, ac confirmaſſe operi iam ſolido
æxiſtimarem nec labefactabiles. Quas omneis ſanè uereor
ut ipſi Alziato ſatis ocioſe percenſere, arbitrariq; uacaue-
rit, oculis quidem proprijs, non uicarijs. Nam primū uix
ei licuit id facere rebus in grauioribus occupato, ut ex ijs
quæ ſcripſit, coniectu promptum eſſe uidetur: multiplici
enim, multaq; lectione uidemus & accurata eum occupa
tū fuiſſe. At libri de Aſſe plena, iuſtaq; lectio, atq; animad-
uerſio acrem, & multam intētionem poſcit. Deinde in ſu-
periore loco explicando, in quo operis ipſe particulam ar
chitectonico oculo menſus eſt, diligentiam ſuam, animad
uerſionemq; nec mihi unquam probauerit, nec tibi ut opi
nor. Sacramento enim iuſto contendere cum eo non dubi
tarim, iudicemq; ipſi ex numero acrium hominum & peri
torum ferre: ni ille eo ipſo in loco, quo me modeſte quidē
& docte, ſed tamen utcunq; taxauit, & in tranſitu perſtrin
xit, tota Decempeda lapſus ſit: luculento etiam errore, de-
cumanoq; (quod dicitur) prouectus in loco Pandectarum
reſtituendo: quantumq; centenarius à millenario diſtat,
tantum

tantum ipſe abſuerit Alziatus à ueritatis inueſtigatione: homo alioquin egregie doctus, ſtiliq́ facultate, & intelli= gentia rerum præditus: dignusq́ mea ſentẽtia, quam hic conſignatam uolui, cui publico conſenſu emendatio Pan= dectarum, eiusq́ diſciplinæ cõſtitutio mandetur, & in in= tegrum reſtitutio ut quidẽ fieri poteſt: uſqueadeo doctri= nam mihi, induſtriamq́ probauit: non etiam magnoperè æquitatẽ in pauculis locis à me ante animaduerſis, & ex= plicatis. Hominem Auenione uidi eximia ſanè comitate gratioſum & amandum, quantum iudicare licuit ex con= greſſu breuiſſimo. Ad me enim adijt officioſe ſtatim atq́ in urbem ueni, contraquàm decuit omnino, niſi mihi ipſe anteuertiſſet exhibitione officij ſuper cœnam fabulãti cũ homine mihi noto, nec ſatis tum ualenti: & poſtridie ma= tutino proficiſcendum mihi fuit. Obiter enim illuc uene= ram digreſſus à comitatu. Neq́ uero exiſtimo eum cupi= ditate maleuola prouectum incidiſſe in mei mentionem (poterat enim ſi hoc quæſiuiſſet, Annotationum loca non pauca (ut opinor) ad reprehenſionem arripere ſpecioſius) ſed cum in Liuij auctoritatem incidiſſet à me intactam, & laudem eam maiorem nomine & Franci hominis, & Bu= dæi eſſe duceret, huius quoq́ partem uendicare in trãſcur ſu uoluiſſe. Vſqueadeo rara ſunt exempla candoris, atque æquitatis inter homines gloriæ amantiſſimos: paucosq́ reperias innocenteis, & integros in aliena laude contre= ctanda. Hæc ratio, cum alioqui ipſe animo fatiſcerem & languerem, me impulit ut his atq́ huiuſcemodi ſcriptis ſu perſedere ſtatuerem: quæ ſine Herculis uxore (ut ita dicã) tueri ipſa ſeſe nequeunt. Mihi iam exceſſit ætas ab iſta cõ= certandi contentione: ſine qua iacere multis uidetur ſcri= ptorum opinio, operumq́ elucubratorum indicatura. In alio uero genere nauare operam malim (niſi mihi humani tus ante quid acciderit) in quo totus ipſe meus ſim: & cum

plenius animo meo, uberiusꝙ obſequar, tum etiã minus metuam ab oculis faſcinantibus. non quod inaudito priuilegio ſacroſanctam exiſtimationem librorum meorũ eſſe poſtulem (neq; enim tam aut hebes aut inſolens ſum) ſed ſeptum me magis puto fore, ſi ab inuidioſis argumẽtis ſtilum abſtinuero. Proinde libera fidem meam ſi potes, utcunq; ſe tibi occaſio obtulerit: quam temere obſtrinxi nõ ſatis explorata magnitudine rei, perpenſisq; facultatibus meis. Sin pergis ipſe quoq; pro more tuo appellare me duriuſcule, quid ni poſſim ſi uelim, ſummouere te longi temporis præſcriptione? Quanquam quis tibi alioquin actionem daturus eſt aduerſus hominem, qui ſolum uertit, ac foro iam urbeq; ceſſit? Vidiſti enim me ruris incolam cum cœnobiarcha Aſpromontano, qui ut ualeat ipſe etiã atq; etiam opto: unus ſanè optimæ notæ iuuenum, quos hæc edidit ætas ad honeſtatis, doctrinæq; præſidium: cuiuſmodi homines, ſingularis quædam ſors genituræ tibi conciliare ſolet. Scribam (ut opinor) Sadoleto, & Bembo uiris ad unguẽ conſummatis, & perpolitis: quorum tantam iſtam beneuolentiam propè eſt, ut tibi inuideam. Vale, & accingere primo quoq; tempore ad eam contentionẽ, ut nomen tuum, Gallicumq; illuſtres: nec ſinas me iam quinquagenario maiuſculum, in ea expectatione tui conſeneſcere, in qua hacten⁹ acquieui. Beaſſes me de iſta bibliotheca Alexandrinæ æmula, niſi ſemifracto animo eſſem ob hanc flagitioſam ualetudinẽ, quæ multas æquat ærumnas. Nam de hoſpitio beatus mihi uidere, propter quod uel uadimonium deſeri ad tribunal Caſſiani iudicis poſſit, ut fuit in Prouerbio. E Marliano noſtro Cineralium die. Sed Rex longiſſime hinc abeſt, & literæ ad Legatum Venetorum mittendæ: quare metuebam ne intercciderent. Salutabis mihi Egnatium, quem miror literis meis non reſcripſiſſe, quas ei redditas eſſe ex Theſaurario Inſubriæ Grolierio

cognoui, homine Egnatij amiciſſimo, omniumq́; doctiſſimorum. Vale, καὶ ὄναιο τῶν φιλιῶν τῶν δὲ τῶν ζήλου ἀξιωτάτων. E Marliano noſtro quinto Calend. Martias.

GVLIELMVS BVDAEVS LVDOVICO RVZAEO SVPPRAEFECTO PARISIENSI S.

QVærenti mihi materiam ad te ſcribendi Ruzæe chariſſime, occaſio obtulit. Christophorus Longolius Venetijs nunc agit hyemē, diuerſaturq́; apud Petrum Bembum Patricium Venetum à ſecretis Pontificis Maximi, honeſte ſanè ac ſplendide miraq́; comitate exceptus. Eſt enim Petrus Bembus non modo magiſtratu atq; auctoritate Romæ inclytus, ſed etiam doctrina præſtanti & eximia, collega Iacobi Sadoleti etiam à ſecretis Pontificijs, dignitateq́; epiſcopali præditi. Qui duumuiri (ut ita dicam) conſtituendæ Romæ eloquentiæ nuper ad me ſcripſerunt: Roma alter, alter Venetijs: in amore illi quidem ingenij Longoliani riuales: tantaq́; complexi hominem charitate, dignoſcere uix ut poſſis uter alteri cedat in officij, benignitatisq́; pręſtatione. Id ex Longolio cū audierim, facileq́; eius aſſeueratione inductus ſim ut crederem: qui etiam eiuſdem ſuaſu perpulſus, ad eos prior ſcripſerim non alio ſumpto argumēto: tum uero in literis eorum eam agnoui urbanitatem, quodam lepore elegantiæ conditam & iucundam, quæ me in uenerationem hominum mihi ignotorum adduxit. Habebam antea par unum ingeniorum in animo meo adumbratum denunciatione famæ. Sunt enim ambo celebres in comitatu interiore Regis, ob literas Pontificias eorum chirographis ſubſcriptas. Fidem etiam opinioni arrogauerat Longolij affir-

matio, aliorumq́ noſtratium. Nũc uirtutis eorum, ac probitatis ſpecies uſqueadeo informata, & expreſſa oculis meis obuerſatur, ut nihil iam morer, aut Longolij teſtimoniũ, aut publicæ uocis prærogatiuam: ipſe penes me epiſtolas habeo, quaſiq́ obſignatas tabulas abſolutę numeris omnibus humanitatis, & eruditionis indices: ita in tuum Longolium propenſæ, id eſt in homines ſtudioſos bona fide literarum elegantium, ſimilesq́ Longolij, qui rari ſunt, ut materiam ſe nactos eſſe lætentur: quaſiq́ ſibi gratulentur ſpecimen, ac documentum prodendi egregiæ uoluntatis & generoſæ. Cuius rei cognitione, æſtimationéque adductus, haud cupide quidem ipſe, ſed tamen non inuitus facio, ut de ſententia mea decedam, in Longolijq́ tranſeam & ore & pedibus. Etenim per ſuperos immortales, quæ commodior homini conditio, quę ſplendidior potuit euenire, quàm ut in alieno cœlo homo peragrandi cupidus, apud nationem eruditam, ingenij ac doctrinæ commendatione inclareſcere? At huic non tantum id obtigit, ſed etiã ut clariſſimorũ uirorum ſinu exciperetur benigne & prolixe. Nam cum nauiculam ingreſſus Venetias ſecũdo flumine delapſus eſſet, à Bembo qui tũ forte illic erat, ad hoſpitium amœniſſimum, ac penè regium non inuitatus, ſed raptus eſt ambitioſis precibus, ac retentus, quoad ad Calendas Aprilis unà Romam contendant. Ac ne hominẽ gratuito indulſiſſe ſe diceres ad huiuſcemodi hoſpitiũ inuitanti amico, præterquàm quod ab hoſpite cauit ne fraudi ſibi eſſet à Pontifice maximo Venetijs reſtitiſſe, quaſiq́ uadimonium Romæ diſeruiſſe: etiam hoc paciſci ſuſtinuit, ſibi ut interim pateret ex ſententia animi bibliotheca publica illius famigeratæ Alexandrinæ æmula: idq́ ei non negatum eſt, quod nullus exterorum adhuc impetraſſe dicitur. Nuncq́ ille librorum helluo, ad penum illam Muſarũ ita obhæſit, quaſi ad Lotophagos, ut nec patriæ meminerit, nec

rit,nec ſodalium ut conijcere licet: hactenus quidem certe,ut res Ciſalpinas requirat. Scripturum enim ad me pollicitus eſt de copia eius bibliothecę. Quid igitur cauſę eſt, quin ipſe Longolius (contra quàm ego tecum ſentiebam) de ſe,& conditione capienda honorifice hactenus,atq; ex euentu feliciter ſenſerit ac ſtatuerit, nedum conſulte atq; prudenter? Atqui nunc in eo ſum,manus ut illi haud grauate daturus ſim,ſi urgere inſiſtat,à meq; exprimere erroris confeſſionem: cum par eſſe nequeam urgenti conſcientiæ, qui ante ipſe inire rationem me non quire dictitabam conſilij quod ceperat,conſciſcendæ à patria,gentilibusq́;, & amicis abſentiæ:quod inſtar eſſe uideretur extorris uitæ,uagæq;. Quippe qui non nouiſſem illis eum illecebris captum externæ benignitatis,conuictusq́;,& uſus uirorum grauiſſimorum. Quibus in ipſis ſat cauſæ fuiſſe uideo homini uinculis omnibus, retinaculisq́; cõiugij, pignorum, auctoramentorum,noxa deniq; (ut aiunt) atq; nexu ſoluto,quamobrem animo ſuo obſequi conſtitueret cõſectandis,& obeundis honeſtiſſimarum diſciplinarum diuerſorijs. Mihi quidem certe ſi ſimilis fortuna obtigiſſet melioribus illis annis ac liberioribus,quo eram ardore diſcendi affectus,credo futurum fuiſſe,ut aſpiranti fortunæ cupide uela panderem,quòcunq; illa gentium aura me prouexiſſet. At enim ille amicis ita auctoratus erat fide data, ſui iã ut arbitrij non eſſet. Non id ipſe inficiatur: ad diem ob id affuit,quum ſonticam cauſam haberet, tamen uadimoniũ obijt:& uadimonium tam longinquum, quod etiã ipſum differri fruſtratione potuit,ſi fruſtrator eſſe uoluiſſet. Siſtenti ſe nihil fuit,quod obijcerẽt amici. At repente ſe proripuit,ita ut ſaluere ſimul,ualereq; nos iuſſerit. Num etiã uaſis non conclamatis? In hoc promiſſi fides elucet,tot itinera emenſum eſſe eum nullam aliam ob cauſam,quæ quidem cõſpicua ſit,quàm ut ex pacto ſe ſiſteret. Licuit manũ

inijcere præſenti,ſi iniectionem amicitia daret. Verùm fac fuiſſe iniectionem aut amicitiæ iure, aut inter uos compa ctam,num tu ſummo iure cum amico uterere? non puto: nõ ita te expertus ſum. Vnde tibi frontẽ iuris huius uſurpandi,qui etiam ex æquo & bono,magnam partem remittere amicitiæ ac condonare aſſueueris? Noli de tuo more decedere,ut in alienos mores immigres. Hactenus amici partes, amicitiæꝗ benignæ numeros omneis impleuiſſe te palàm ille cõteſtatur. Vide ne pulcherrimum factum, ne optime collocatam beneficentiam,dum cumulare uis, euertas. Aegre tuliſti ſcilicet hominem tibi è manibus ereptum:in quo ornando omne tuum ſtudium, conatumꝗ deſtinaueras. Hunc cui omnia ſumma non tua, ſed ipſius cauſa cupiebas, fortuna tanquam è ſinu tuo aut gremio pignerata eſt, non minus illum quidem ubiuis gentium in ære tuo futurum. In hoc quid tibi obſit, quid iure queri poſſis non uideo,niſi non gratuitum eſſe fateare,quod homini prꝯſtitiſti:id quod ſi diceres ipſe,nemo tibi crederet. Quod ſi ſummo iure uti nunc inſtiteris,tuumꝗ (ut ita dicam)inuſitata tibi frugalitate ſeruare, ad idꝗ actionem ut pro ſocio, ſic pro amico intendere, quæ nulla iure ciuili prodita eſt(quæ etiam ſi prodita eſſet ipſa,in bonum utiꝗ, & æquum honeſtumꝗ conciperetur: iudiciumꝗ nõ ultra id haberet,quàm quantum facere amicus cõmodo ſuo poſſet)ſed ſi hac, aut alia actione nũc utare, nõ rei modo ipſa, ſed etiam hominis perſecutoria, tanquam mancipij tui fuerit,uereor ut amicitiam hilariter & comiter ſuſceptam,parum officioſe tueri, ac perferre uideare. Caue per Deum, diuosꝗ, qui obloqui geſtiunt: dictitare illi quidem hoc poſſint, te tanquam ex ſyngrapha cũ homine doctiſſimo, tibiꝗ chariſſimo egiſſe ad operarum præſtationem: quod à moribus tuis perquàm eſt alienum. Proinde hic me tibi conſultum amicitiæ ingeram(me eñ multis in rebus con-

ſultorem tibi poſcis, quarum tu longe prudentior es) cenſeboq́, & auctor ero ut pro ingenij tui candore litem hãc tu dirimas potius, iuréque tuo decedas, quàm duriuſcule cum amico agendo tota perſecutione cadas. Sua (ut dixi) huius iudicij formula eſt & peculiaris, ut ſi cuiuſquam: cuius controuerſia non modo ex decoro, & honeſto diſceptabitur, ſed etiam diſceptatio in reum propenſa erit & prona. Quare ſi rem ad communium amicorum diſquiſitionem uocaris, aut res ſuapte ipſa ſponte (ut fit) ad iudicium hominum delata deductáque fuerit: id eſt ſi innoteſcere cœperit, quam ob cauſam inter uos animi quædam offenſio interceſſerit: uereor ne ut egregiũ te ſemper eius, aliorumque amicum, gnauumque eſſe docuiſti, ſic uiciſſitudinis amicitiæ repoſcitor fuiſſe uideare: id quod exprobrationis beneficij ut pars ſit, neceſſe eſt. Iam cum hoc ferat ius, ratioque amicitiæ (quod tu minime ignoras, qui id ſæpe ius amicis commodando uſurpes) amicorum ut commodis non minus, quàm noſtris ſeruiamus: cur tandem ægre feras uſu atque conuictu hominis amici te fraudari, quem eam ad ſpem fouere, ornaréque ſtatueras, potius quàm rationem habeas aduentantis eius fortunæ: cõſiliumque & propoſitũ eius adiuues ac confirmes, feſtaq́ gratulatione erigas, quod certa ſpe aut penè explorata ſpe ſuſcepiſſe creditur? Depone tute pauliſper memoriam iucundi fructus amicitiæ, quem tibi ereptum eſſe doles: & ob oculos tuos ſiſte animum hominis honeſta cupiditate flagrantis illuſtrandi ſui nominis: ad præmiaq́ inſtantia erecti, ſtudij incredibilis, laborisq́ multos iam annos exhauſti ingenio excolendo, quod præſtantiſſimum natura ſortitus eſt. Tum mature ſtatue num ille geſtientem animum, doctrineq́ conſcientia fidentem, coërcere debuerit: in orbemq́ cogere tranſlatitiæ uitæ in patria propoſitæ, potius q̃ ſpei indulgere, quę in Vrbe illuſtriſſima, in parte

mundi celeberrima, in natione clariſſima literarum cogni tione & doctrina, ultro deferebatur. Necꝙ uero obtrectare eius conſilio quiſquam merito poteſt, ut temerario & inconſtanti, quencunꝙ ipſe exitum rei habiturus ſit. Vrbe Roma profectus in Galliam ut promiſerat, uenit, conſilij, propoſitiꝙ certus: ab amicis redeūdi ueniam, quaſiꝙ peregrinationem liberam ut poſtularet. Si quod petijt à te non impetrauit bona uenia, tamē ſide exoluta, mea quidem ſententia, honeſte ſe exauctorauit. A te diſcedens in Marlianum meum uenit, cum egregio iuuene, doctoque Bartolino Florētino Cœnobiarcha Aſprimōtano. Cumꝙ de te multa, tuiſꝙ in ſe officijs & benignitate inuitandi; grata quidem ille & facunda commemoratione dixiſſet; id à me contendere cœpit: ut apud te cauſam ſuam defenſitarem, cui omnium maxime amicorum purgatum ſe uolebat. Ibi cum ego rurſus labefactare conſtantiam eius tentarem, ut ſenſi actum me (ut dicitur) agere, non ultra odioſus eſſe uolui. Feci etiam de induſtria ut oſtenderem haud ægre adduci me poſſe, ut conſilium eius non abſonum à ratione temporis eſſe exiſtimarem. Quid ni enim id facerem, qui uiderem animi eius alacritatem non ſine numine erectam, tāta fiducia fretam, ut id uelut pignus eſſe ducerem manentis eum honoris luculenti: præſertim cū tanta inertia, inſcitia, neglectus honeſtarum diſciplinarū elegantiæꝙ literarum mentibus eorum obrepſiſſet, qui auctoritate atꝙ opibus ualent in rerum actu ſummo quorūdam etiam animis, qui ſe uideri uolunt doctrinæ arbitri & cenſores, proteruus liuor & ſceleſtus uſqueadeo inceſſiſſet, ut penè incubuiſſe uiderentur: operamꝙ inuicem condixiſſe ad ſummouendos è comitatu Principali homines, qui hoc nomine inclaruiſſent. Noſti enim in egregia Principis ingenioſiſſimi uoluntate, in plauſu nobilitatis, in ueneratione populi, ualuiſſe tamen paucorum improbitatem

bitatem ad opprimēdam cito famam ſplendidæ, inclytæq́ꝫ doctrinæ nonnullorum hominum: quorum nomina ſuapte ipſa commendatione in Regiam inſinuarant ſine ſuffragatore. Exploſa igitur è conuentu primorū, procerūq́ꝫ literarum bonarum exiſtimatione, deturbata & exacta è ſubſellis curiarum, è tribunalibus, è ſelectis conſeſſibus eloquentia, qua ille maxime eminere poteſt, ſeſeq́ꝫ cōmendare, quid ei ſperandum erat à beneficentia publica? Nouerat (crede mihi) nouerat (inquā) ac probè æſtimarat iſtorum hominum mores, qui tantum deceſſurum auctoritati ſuæ putant atq́ꝫ opinioni, quanta erit olim lautioris doctrinæ, politiorisq́ꝫ opinio, ſiqui maiore quodam fato ad rerum actum euadant aliquando, qui cornicū (quod aiūt) oculos configere & audeant, & poſſint. Hęc ferè ſunt, quibus animaduerſis cauſam non eſſe duxi cum homine contendendi, qui ſe conſilij ſui rationem ſubduxiſſe in ſummā conſectandæ claritatis nominis præ ſe ferebat: famæq́ꝫ propagandæ ingenij facultatibus, in officinis perpoliti elegātia inclytis. Etenim quotus quiſq́ꝫ faceret duntaxat prudētia iudicioq́ꝫ præditorum, ut cuius rei gratia tot loca peragraſſet, tot ſibi labores, erumnasq́ꝫ iniunxiſſet, quam rem deniq́ꝫ omnibus anteponeret, eius rei fructum inter eos homines percepturum ſe ſperaret, apud quos friget eius gratia, quātum quidem pertinet ad honores adipiſcēdos? Non neſcius erat quoſdam, nullis nec induſtrię, nec neceſſitudinū adminiculis erigere ſeſe, ac ſtare potuiſſe aduerſus cæcam iſtorum obtrectationem: qui literas ipſi bonas, earumq́ꝫ peritia nobiles, interdum palàm laudant more faſcinantium. Eum autem cum ſcirem nulli magis, quàm tibi optaſſe conſilium ſuum ut approbaret, ea de re tecum antea uerba feci: quo tibi perſuaderem Longoliū nec inofficioſe de te, nec de ſe ipſum inconſulte hoc facto ſtatuiſſe. In quo cum parum profeciſſe me arbitrarer, cōſilium cepi

literis id internuncijs tentandi,quod præſenti coràm non proceſſerat. Nam id ei diſcedenti facturum me,poſtea etiã epiſtola perfecturum recepi. Quàm benigne uero ſecum præſente,abſente,domi,peregréque egeris, quàm egregie ac prolixe de ſtudijs ſuis meritus ſis,coteſtatione edita ingenue profeſſurum eſſe comperi,quàm mox (ut ſpero) uidebimus Venetijs informatam. Proinde niſi his meis monitis auſcultare tibi imperaueris, quod præſenti noluiſti, denuncio tibi periculum, & ſimultatem. A quo tãdem inquis? Nempe ab eo periculum, ne te alienatum ſemel à ſe ipſe ſuſpicetur:aliumq́ue calculum parem,eiuſdemq́ue candoris ſubſtituendum cenſeat rationibus ſuis, quo iacturam ſarciat,amicitiam diſſuat ſolidis officijs contractam:obſeruantiamq́ue exuat, qua te ſemper & merito proſecutus eſt. A me tandem ſimultatem, & expoſtulationem præſentẽ. Qui cum in tui obſeruantia atq́ue amore æmulum Longolium haberem,cernam me ita faſtidiri,ut deſiderium æmuli mei ferre nõ queas:cui ob antiquitatem ſaltem, nedum aſſiduam operam anteponendus fui. Quem cum abſentẽ ipſum tantopere requiras,ſatis eſt argumẽti, quo loco habiturus me fueris,ſi eum tibi habere ſodalem licuiſſet. Ita quem ante non pœnitebat,quantum iſtius amicitiæ cultu auctoritatem meam auxiſſem,nunc propè eſt ut perpudeat me in ſecundam claſſem amicorum à te eſſe contributũ. Quod parum acutum me hominem non uidiſſe diſcrucior animi, qui myſtica tecum neceſſitudine contracta in initiali genitura infantuli mei Ludouici, trabali clauo fixiſſe amorem noſtrum ſperabam. Verum ne iſto faſtidio mei magnopere tibi ludos facias,ueniſſe iam tẽpus ſpero,quo mihi poſſim opinionis tantum apud te,auctoritatisq́ue aſſerere & arrogare, quantum propenſiore Longolij charitate decedebat atq́ue derogabatur. Quem enĩ iam habere potes,quem mihi anteponas? niſi ſi Eraſmum externum tibi

amicum epiſtolis crebris amplexari inſtiteris, qui cum certare iam non auſim. Qui ſi forte huc migrarit, eumq́ꝫ exoſculari in animũ induxeris, isq́ꝫ ſe tibi dedat, fatebor rem hanc mihi ad incitos rediſſe, ut fuit in prouerbio. Verũ id fortaſſe melius in pſenti uidero, aliũ inuenero facile quẽ in oculis tuis colam, cui me uenditẽ, cui uel ſupparaſiter in hac ætate, potiusq́ꝫ inultus abeã. Quin & ipm Eraſmũ confirmatũ mihi amicũ exorare potero, mihi ut in hoc ſub ſeruiat officioſe atqꝫ amice. Nam ſi aduentu ſuo ab omnibus optato, luminib⁹ meis officere proterue ſtatuerit, primũ id erit (ut opinor) ut è medio faceſſam: deinde ut emin⁹ intemperias ipſi cieam magiſtrales, quibus iam ipſis cum uix par eſſe poſſit, ſi in præſidia ipſe calumniæ tranſiero, eorumq́ꝫ auxilijs centurijsq́ꝫ cauillantiũ me adiunxero, quid futurũ deinde cenſes? quas illis copias acceſſuras, ſi cõmentatiunculas nouas ſuccenturiauero? quantã porrò impreſſionẽ me facturũ in eius cõmẽtarios agmine impudentiæ toto (ut aiunt) organo inſtructæ, & accinctæ? Verũ (ut iocos iam deſinã) nuꝑ ipſe Eraſmus ad me ſcripſit, ſed in tumultu: aiebatq́ꝫ ſe magnopere uereri, ne tu cum Deloino noſtro ſibi infenſus eſſes: orauitq́ꝫ ut ſe purgarẽ de ſcribendi neglectu. Turbulentis negocijs implicatus, animũ (ut arbitror) parũ habet liberũ: officijsq́ꝫ nõ neceſſari⁹ minime feriatũ. Nam & ipſe nũc ad me rarius, q̃ꝫ ſolebat. Enimuero amice maxime (ut ad ſeria de Longolio redeã) uidetᷣ mihi tuus ille amicus, nõ modo ingenio pſtanti, ſed etiã genio quodã excelſo præditus & ornat⁹, in primisq́ꝫ gratioſo: cuius uelut numinis inſtinctu agitur in hanc, illamq́ꝫ nationẽ, libero & patenti ultro, citroq́ꝫ cõmeatu. In quibus quaſi expeditiõibus neſcias Palladis ne auſpicijs, an hoſpitalis Iouis potius Gratiarũq́ꝫ rapiatur. uſqueadeo Longolij nomen non doctrina tantũ eximia, ſed amicitijs etiã illuſtribus nobilitari uidemus. Id quod certe nõ pro-

cederet, niſi ingeniũ, geniumq́ue huiuſcemodi circũferret: ueluti diploma quoddam tuti, pacatiq́ue commeatus atque etiam feſtiui, à Fortuna & Gratijs mutuatus. Hũc curſum eius hactenus inoffenſum morari ſi perrexeris, non tam amicitiæ ius colere, quàm commoda amicitiæ conſectari uidebere: qui hominẽ à te bona ex parte productum, obſeruantiſſimum tui, in medio ſpacio inſiſtere cauſa tua poſtules, plaudẽteisq́ue deſtituere, depoſita ſpe, atque etiam abiecta ad metam palmarem perueniendi. Quanto igitur ſatius eſt, erectis eius ſpiritibus indulgere? qui ſimulatque palmam adeptus fuerit, quo eſt in te animo grato ac penè deuoto, primitias honoris in manu tua ponet: quem in primis dignum eſſe arbitratur, qui cum lætitiam, decusq́ue cõmunicet incrementorum ſuorum. Equidẽ ætati meæ hominem ſuccreſcẽtem, molliora q́ue omnia ac procliuiora nactum, ut longe meliorem ingenio, ſic cætera non facile ſuperiorem, tantum abeſt ægris ut oculis uideam emicantẽ, iamiamq́ue anteuerſurum ſi adniti uoluerit, ut etiam adhortatione adiuuem, atque uotis: ut quẽ in primis inter noſtrates animaduerterim iuſto literarum amore captum, nec ingenium, nec doctrinam quæſtui, honori uero habuiſſe, ſtudiorumq́ue uoluptati. Quoniam autem memini me nõ alia pietate imbutum fuiſſe in obſeruantia, cultuq́ue antiquæ eloquentiæ, ſuaue eſt mihi utique in huiuſcemodi uirorum mentione acquieſcere. Nec uero uſu ſermonis tecũ, colloquioq́ue fatigor: nec ſalibus tuis ſatior urbanis, & candidis: pro quibus uillaticos hos habebis extra pomœria natos. Quare libens, hilarusq́ue feci, ut datum mihi à Longolio tuo ſcribendi argumentum longius, latiusq́ue propagarem, quàm fines epiſtolæ iuſtæ ab illis circũſcribuntur, qui breuitatem peculiarem epiſtolarũ eſſe ſanciunt. Quos etiam ipſos leges alias tuliſſe ætate noſtra noui, quas nunquam ſacroſanctas eſſe duxi: ex quo priſcorum inſtitutis

contrarias

contrarias eſſe comperi, quum ante ipſe ab illis tranſlati-
tias eſſe duxiſſem. Vtcunque teneri me ſanctionibus iſtis,
ſcrupuloſis nō exiſtimo, cum ad homines amiciſſimos ſcri
bo: iisq́ uiciſſim amicos ſoluo, ac doctiſſimum quenq́ aut
iucundiſſimum maxime: quorum longiſſimam quāq́ epi-
ſtolam lectitandam in primis, ſeruandamq́ cenſeo. Si ut
ualeam ſcire cupis, cætera egregie ac pugilice ut plerunq́:
à capite nec bene nec prędicabiliter, ut ſolitus ſum ferè, ex
quo noxam contraxi. Sin quid hic agatur quęris, uiuitur:
id eſt, tranquilla uita degitur. Nam ab urbe proficiſcens,
grauiſſimam quāq́ curam, ac moleſtiam relinquere ſoleo.
Hic ocio fruor alto atq́ uberi, quo nomine maxime uicū
meum abſtruſum urbis frequentiæ præfero, qui mihi ua-
cationem fermè iuſtam ægritudinis præſtat. Cui ſi hoc ac-
cederet, ut ægrotationis quoq́ præſtaret, cauſam haud di-
ceretis (ut opinor) quin ego animo huc migrarē: domusq́
hæc mihi iuſti loco exilij eſſet ab urbe, ſollicitudinum, an-
gorum, mœrorumq́ conciliabulo. Certe ſi tantam mihi
immunitatem dare poſſet hæc officina tranquillitatis, ua-
lere (ut arbitror) iuberem ius omne poſtliminij. Quanquā
ſi amicum unum & alterum fidei exploratæ haberem, qui-
bus tanquam depoſitarijs curarum uti poſſem (Nam ægri
tudinum nollem) minus fortaſſe urbanam, moroſamque
iſtam habitationem odiſſem. Quare ſi mihi haſce ferias li-
berales inuides, quas in hunc annum cōcepi, ſtatue an ex
ſyngrapha huic te depoſito offerre ſuſcipiendo audeas: ita
ut ſine captione eadem uſurus ſim ſecuritate in urbe, &
in uilla. Sed etiam etiamq́ ſtatue, & mature. Neq́ em̄ lu-
dicra, aut triobolaris eſt ſponſio, ut noſtrates loqui ſolent.
Poſcit autem ut prædibus, prædijsq́ (quod dicitur) ſtipu-
lanti caueatur. Tametſi ecquem eſſe putas tam bene præ-
diatum, tot poſſeſſionibus, tantis obuentionibus prædi-
tum, cui hanc credere ſponſionem debeā ſi fide iubeat eſſe

ſua? Atqui dediſſet mihi Deus tãtum capitis firmitatem, quando Aſclepiadæ nequeunt, haud erat quod angerer, quod quererer: deniq; quod poſcerem, etiam ſi multa deſi dero fermè neceſſaria. Neſcis tute profecto Ludouice, ne ſciunt alij qui in forenſe aut palatinum ergaſtulum aſcri bi præclarum eſſe ducunt, & fortunatum, quantum uecti gal lucratiui temporis, atq; æquanimitatis, hac ex officina ocij, ſecuritatisq; percipiam: cum interim ſi quid exoriatur (ut fit interdum) controuerſiæ, ſine tua aut cuiuſquam prę textati diſceptatione, Philoſophia litem dirimat arbitratu ferè meo. Adde quod capitalem hanc noxam, ab eaq; ena tam interdum ægritudinem, ipſa mihi Philologia omniũ horarum locorumq; ſocia, carminibus excantat ad id ac commodatis, tum græcis, tum latinis. Quam utinã ipſam tam facile cõſopire poſſet, ſemelq; ſupprimere, quàm potu it ambitionem atq; cupiditatem. Quanquam ò me cæcum animi, maleq; de meipſo meritum, qui ob id ſuperum au res fatigare non deſinam, uacationemq; eius ærumnæ fla gitare: quam mihi fortaſſe prouidentia ad luſtrationẽ ani mi, illuſtrationemq; iniunxit. Nam abſq; hac inualetudi ne eſſet: quis ſcit, an erronẽ animum coërcere potuiſſem, quaſiq; à Philologia fugitiuum reprehendere, aut curioſe emanſitantem? Quid igitur (inquis) homine te futurum eſt ſtudiorum alumno affiniũ philoſophiæ, nec ætate iam uergente proficiente in conſtantiam? Neſcio, niſi futurum ſpero ut ſim tandem in auctoritate philoſophiæ, ſiquando penitus admitti ad eam mihi liceat. Nunc errorem tantũ modo agnoſco, nouiq; quàm ſim ineptus requirendo pri ſtinam ualetudinẽ, ac propè inoffenſam. Quod uelut Epo dium intercalare omnibus (ut aiunt) rhythmis ſuccinere ſolitus ſum, omnibusq; interfari cõmemorationibus. Tan ta eſt ineptia hominis non ferentis deſiderium proſperæ habitudinis, ac deploratæ ſpei damnũ. Geſtio ſcire q̃ pro

ſpere ualeas cum uxore, ac germanis: quid tuus, meusq́ meditetur Tunſanus: quem tibi eſſe ſpero à memoria literarum colendarum horis tuis ſuccisiuis. Qua in re quandiu tibi operam, literarumq́ elegantium honori nauabit accuratam & ſtrenuam, gratiam à me quàm maximam inibit. Nunquam tam literatus, quàm paucis diebus fui. Crebris enim, atq; etiam multis pariter itidem fuit reſpondendum: & ſcribendi labor me conficit, cum à manu miniſtri uicem mihimetipſi ſuppleam. Quare nondum auſpicari licuit, quod tibi ſpoponderam. Et aliquid lectioni dandū eſt, qua mirum in modum me oblecto, ita ut ſcribendi cōmentationem numerem inter labores: nimirum, quod lectitandi intentio conſentanea magis ſit Philologiæ meæ, etiam ſi minus è re ſit, & incremento hæreditatis, quam liberis meis relicturus ſum: congruentem utiq; ipſam homini antiquiſſimam curam habenti eorum ſtudiorū, quæ decoquere creditoribus ſolēt. Quanquam nihil tam ſemper ijs credidi, quàm nihil deperire ijs, q in dies, in horasq́ copioſiores fiant. Quæres fortaſſe quot uncias eius hæreditatis, ex Aſſe meo facturus ſim. Ego ſi fata me expectēt, uix in ſemiſſem ceſſurum eſſe illum Aſſem confido, cum eo quidem ut cætera competant ac ſuppetant ad ocium, & arbitrium liberum. Spero te cum primarijs meis amicis huius cernendę hæreditatis liberis meis arbitrum fore, patronumq́, ſiqui extiterint fortaſſe, qui expilare conentur. Res certe hactenus ad te ptinebit, ut unciolam defendas mei, tuiq́ Ludouici (tuum enim appello cuius tu initiationis arbiter luſtrico die fuiſti, alteriusq́ geniture) qui te utiq; incolumi nunquam orbus eſſe poterit. Vale, & Longolium tuum, & me ama ut ſoles: ne ſi nos amiſeris amicos, decuriam amicorum luculenter ſupplēdam continuo habeas. E Marliano noſtro. Pridie Nonas Martias. Anno M.D.XIX.

GVLIELMVS BVDAEVS NICOLAO BERALDO S.

NVnquam mihi tātum fuit ocij, ocium ut ſuppetere mihi exiſtimarem. Nunc cum procul ſim ab urbe & negocijs, tamē defici me tempore cauſificor, ad ea commentanda, quæ in animum induxeram eſſe mihi ſcribēda: ſiue eſt hæc inertia mea & ingenij tarditas, explicare ut non queam in re præſenti, quæ mihi expedita pauloante uidebātur, tractatuiq; ceſſura: ſiue ea eſt animi mei auiditas, moroſitasq; iudicij, ut quocunq; labore, quantauis contentione, & induſtria ſatiſfacere mihi non poſſim. Nam quum in negocijs immerſus eram ocium ipſe requirens, mecum ita ratiocinabar, interdumq; dicere non uerebar: ſiquando mihi exiſtere ex illo tædio darei, domūq; penitus me recipere, ita me totum literis tum redditurū, ut geminato labore, inſtaurataq; contentione, atq; etiam impetu amplificata, diſpēdium rependerem operæ deperditæ. Nunc cum in eo propè ſim ocio, quod tantopere expetiueram, non tam cauſificationibus ſuperſedeo, q̃ quid cauſer non habeo. Etenim ſi ualetudinis excuſare incōmoda inſtitero, ſi rei familiaris munera iactitare, cum id trāſlatitium eſt, omnibusq; egregie ſtudioſis ſolenne & obuiū, tum uno ſemper & eodē modulo (ut eſt in noſtro prouerbio) tibiam inflare uidebor, aut cantitare ijſdem ſemper numeris. Quod quid eſt aliud ipſum, quàm aureis obtundere audientium? qui fruſtrationem hanc eſſe dicent, expectationisq; ludificationem, quod nulla cauſa ſatis conſpicua inter cauſarios profitear infirmitate: nimirum ut uacationem huius muneris habeam, id eſt prætextū languoris & inertiæ. Erunt etiam fortaſſe qui cauillentur, & quęrant cur non ſemel inteream, cū toties penè ſim intermortuus.

tuus. Quo uero magis æſtuarem, atque angerer his rebus perpendendis, ecce autem tu nunc à me cõtendis, quaſiq; uniuerſitatis actor publico me nomine appellas, ut primo quoq; tempore pariã, quod iandiu parturire me fama eſt, Næ hoc iandiu, minus eſt decem menſibus, ſi te ratiocinari non piget: æſtima quandiu peregre reuertimus, tu enĩ in eo comitatu fuiſti. Nam ſuperioris temporis commentationes, id eſt quæ ad Annotationes & huiuſcemodi ſcriptiones pertinent, ex commentarijs meis ita tum circumſcripſi, uix ut interlitas ſchedas, & inductas inter res meas eſſe paterer. Age ex illis decem menſibus, pauculos menſes demito: uelut acceſſionem temporis deperditi, & contriti in ea peregrinatione, cũ temporis intertrimẽto, quod factum eſt in transferenda ſupellectili mea in hunc locũ, quaſiq; euocando lare familiari ab urbe, nimirum uix iam id erit diutule, quod iandiu uocaſti. Mitto tempus impẽſum in abſoluenda uilla, & exornanda: ne incommodius ruri, quàm in urbe, illautiusq; aut ſordidiꝰ hic, quàm iſtic habitarem. Ad id enim ſucciſiuas horas deſtinaui, quibus Philologiam meam fraudo. Nec uero ineunda hac ratione calculum ullum pono curationi corporis iam deplorati: nec enim id iam tanti eſſe cenſeo, ut pro eo dependere tantulum uelim temporis, quod mihi non multum ſupereſſe conijcio ad uitam finiendam. Nunc cum in eo ſim ferme ut tu atq; alij, qui itidem mecum agunt, ueniſſe diem exiſtimetis, quaſiq; menſes luculẽti cuiuſdam partus eſſe exactos, ego ceſſiſſe diem non inficier, ut aliquid exhibere, edereq; debeam ex hoc ocio natũ: cumq; tu ſcribas expeti à me quippiam grauioris operæ, ſi expeti tu quidem pro exoptari intelligis, facile id patior: ſin expectari aliqd eiuſcemodi, deſiderariq; ſignificas, uide ut ſatis æquus ſis mihi æſtimator, & adhortator: qui me abortiuum potius, atq; eiectitium, quàm nihil parere uis. At ego ut uxorem,

liberos, ſic Philologiam meam uxoris meæ pellicem, pare
re mihi libros uelim, uitales poti⁹ & uegetos, quàm mul-
tos & ſemianimos. Atqui partio ab antiquis exiſtimata
eſt menſe demum decimo, ut Græci dicũt βιώσιμος, id eſt
iuſta & uitalis. Vide igitur tu actor prępropere ne in frau
dem incideris, & in mulctam formulæ, cauſaq́ꝫ iſta cecide
ris: utpote qui non re tantum, ſed etiam tempore plus te
petere nõ animaduertiſti. Atenim ſunt, qui ſeptimo men-
ſe tempus exactum eſſe putent: at ego non tantum uita-
les partus, ſed etiam uolo uiuaces. Quanquam hæc mea
uerba, uelim ut optantis à te uerba, non ut ſperantis exci-
pi. Nam quod opus aliquod grauioris operæ expeti à me
dixiſti, uereor ut iſti expectationi reſpondeam. Quanquã
quid apertius loqui religioſum eſſe putem? plane tibi de-
nuncio ſpei me ueſtræ, expectationiq́ꝫ decocturum, ſi ta-
men iſtam bona fide ſpem de me uos concepiſtis. At teme
ritatis fuit tale aliquid aliquando iactare, uide ne non eti
am leuitatis homini iactanticulo credulis auribus auſcul-
tare. Sed fuerit apud me unum culpa: nihil'ne proderit exi-
lij cauſa ſolum uertiſſe, ex urbeq́ꝫ migraſſe? Enimuero inſi
gnis erit iniuria, ſi ne in hoc quidem ſuffugio, quaſiq́ꝫ iner
tiæ ac deſidiæ aſylo, ceſſare mihi licebit, & identidẽ obdor
miſcere cum ita uiſum fuerit. Quippe id iuris fuiſſe noui-
mus olim apud Romanos, ut qui creditorum nexus uita-
re, qui criminum ſupplicia, qui legum animaduerſiones
cuperent, ijs facere liceret, ut exilio uoluntario ſolum ipſi
uerterent, ſicq́ꝫ defungerentur animaduerſionum metu.
Præclarum uero ſcitumq́ꝫ conſilium meum, ſi eò redactus
ſum, in eamq́ꝫ miſeriam deuolutus, ut ne extorri quidem
eſſe in obliuione liceat. Ita qui in ſeceſſu hoc deuio dormi
re ſomnos Endymionis ſperaueram, animoq́ꝫ fatiſcenti ac
ceſſatori obſequi ex ſententia, neceſſe utiq́ꝫ nunc habebo
etiam lucubrare contra meum inſtitutum, atq́ꝫ incõmodo

ualetudinis,quando præſenti,iuxta abſentiq́ꝫ uacationem negatis,atq́ꝫ immunitatem.Proinde paucorũ adhuc menſium deuoranda erit ærumna ut uideo : faciendumq́ꝫ mihi erit ut aliquid editũ eam, amicosq́ꝫ flagitatores, quaſi creditores abſoluam,acrius iam urgentes. Sed heus ipſi, uide te ne alteras penſiones annua, bima, trima, die promiſſas uobis dicatis. Siquidem ex eo genere eſſe me uobis prædico, & conteſtor, queis cum non ultra, quàm facere haud ægre poſſunt,agitur. Quod de Frobenio & Badio ſcribis, tecum coràm ſtatuam. Sed quod ſedulo te curaturum ſcribis,ut quicquid hinc prompſerim,eleganter,& ex fide cõcinnatum exeat(id enim ſignificas , & ultro polliceris)hoc facito ut memineris , ſiqd tale acciderit. Quod certe mox fieret,niſi colligendi,recognoſcendiq́ꝫ epiſtolas ſchedatim diſperſas,labor me,& moleſtia deterreret,nonnullasq́ꝫ reſcribendi, lituris & chirographo meo in celeritate neglecto,corruptas & obſcuratas. Gratum eſt autẽ mihi, quod eam tibi operam depoſcis,quam cum precibus etiam delaturus eram non tibi, ſed ὡς τυχόντι, qui tamen præſtare ſecuritatem mihi poſſet. Tibi uero hoc amplius permitto,ut mihi ſis Ariſtarchus,nedum impreſſorum mancipi. Diligo iam Badium de typis Græcis ab eo è Germania curatis:qui ſi in eo genere operam nobis ſuam probarit & induſtriam,nitar pro uirili parte comminiſci,quod eo pertineat.Saluta mihi Glareanũ, qui nudiuſtertius à me diſceſſit,cum Heluetijs adoleſcentibus doctis ſanè & honeſtis. Hunc iam impenſius amo,quàm ſolebã,eius merito: quippe qui huc uenire nõ grauatus ſit. tametſi eos pœnituiſſe oportet quantum ea bidui iactura, itinerisq́ꝫ labore profecerint,ut uillam hanc meam , ſtudiorumq́ꝫ ſedẽ uiderent, tam uero rem uiſendam,q̃ hominẽ me ſpectandũ, ad quẽ ſalutandum ad quartumdecimũ ab urbe lapidẽ uenire ſuſtinuerũt. Ad Deloinum ſcribo , quare hoc cõpendij ope-

ræ facies, ne ad eum ſalutandum uerbis meis hominē cōueniēdum habeas. Vale. E Marliano noſtro. ſexto Calendas Martias.

GVLIELMVS BVDAEVS THOMAE MORO S.

NVnquam poſthac uerebor in iſtorum me cōuentu ſericatorum ſiſtere, qui ſolos ſeſe nobiles eſſe cenſent: atq; etiam ore me & digitis magnifice inferre, ac proferre in publicum: quum à te hominum graui ęſtimatore annulis nuper donatus ſim, ut dudū canibus Britannicis, tam conſectoribus ferarum, quàm ad limina cuſtodibus. Quod tamen munus tuum & locupletius & ornatius haud dubie fuiſſet, ſi tibi unà quoq; epiſtolam mittere uacaſſet, ingenito tibi lepore conſperſam, ac ſalibus inconditam, qui mihi magnopere ad ſtomachum faciunt. Nulla enim munera amicorum accuratius, quàm epiſtolas aſſeruo: dūtaxat iſtiuſmodi, ut quas habere ſolitus ſum numero ſupellectilis in delitijs habitæ, intraq; ſcrinia ſanctiora conditæ. Eſt autem alioqui ſcribendi uiciſſitudo, ut mea fert opinio, ſimile quiddam atq; ſi inter ſocios, & foederatos Reges, pax & amicitia anniuerſarijs legatiōibus retineatur, & confirmetur: Quum ſit ita ferè in rebus interituris natura comparatum, quæ recte & commode conſtituta ſunt, ut tanquam cum uertigine mundi rapta, tractim in finem & interitum uergant: niſi humana prouidentia, curaq; labentibus eat obuiam, in locumq; ipſa & gradum ſuum reponat. Accedit obliuio res inuida, & exitiabilis, in deſidia & ſecuritate obrepens, omnium rerum etiā inciſarum, & inuſtarū obliteratrix, atq; peremptrix. Id quod ipſum uidiſſe mihi ipſe uidere, qui uelut alto me ſilentio indormientem,

ſindormientem, munere hoc commonefactoriolo torpentis iam & inertis admonuiſti amicitiæ. Cuius rei culpa ſi ἐπὶ διὸς τοῦ φιλίου ἢ ἐπὶ ὅτου δήποτε τῶν ἀμφοῖν ἡμῖν φίλων ὄντων in controuerſiam deduceretur, futurum exiſtimo ut noſtrum uterq;, eo ſe potiſſimum à crimine uindicaret, quod ſcribendi uices alterius eſſe diceret, ac defenderet. Quo fit cum ambo ceſſauerimus, neuter tamen nō ita culpæ inficiator, ac reiector eſſe poſſit, ut præſtolatorem ſe, non ceſſatorem uocet. Quod ſi tu mi More, in ratione tua ineunda munerum miſſitandorum uices in officij numerum ita ducis, ut tibi pro ſcribendi functionibus cedant, uide ne qui charius ac honorificentius defungi præſtationibus amicitiæ inſtituiſti, non etiam officioſius, euileſcere ſinas iſtius tui ingenij opinionẽ, ſuauitate, amœnitateq; nobilis. Quum alioqui officio non conueniat uiri iſta eruditione præditi, huiuſmodi permutationem in amicorum cõmercium admittere, literariam facientium, in diſciplinisq; negociantium cum ſucceſſu, ut ingenij functionem ac præſtationem annua penſitatione redimant, & deſidiæ pœnã muneraria mulcta luant. Atqui quanti utrunque genus apud me ſit, inde cõijcere potes, quod canes illos tuos prægrandes, trucíq; aſpectu commendabiles & ſpecioſos, ſingulos amicis ijs dono miſi, apud quos recte & cõgrue collocata munera exiſtimabam. Annulos inter cognatas primo quoq; die diſtribui θαυματουργίᾳ commendatos, bona quidem ex parte: reliquos etiam diuiſurus, quoſque à te, quoſq; ab alijs accepi, prout occaſio ſeſe commode, & opportune aut iucũde obtulerit. Epiſtolas autem tuas in rebus meis ita ſemper habiturus ſum, liberisq; & hæredibus relicturus: inter epiſtolarum mearum exempla aliquando fortaſſe in medium prodituras: ut in ipſis munificentiæ tuę memoriam inuolutam, impreſſamq; aſſeruem. Proinde quod mihi dona elegantia miſiſti, id ita mihi gra-

tum eſt, ut ob ea gratiam à me magnam inieris, & pertinacem. Quod nō comitem epiſtolam addideris muneris ornamentum, & liberalitatis tuæ (ut ita dicam) indicaturā: id uero ideo tecum expoſtulandum habui uir amiciſſime, ut intelligeres id me iure meo flagitare, quod tu mihi nullo negare pacto potes: niſi mihi hoc anno pro Moro ſuauiſſimo moroſus, acerbusq; factus es, quod abominor. Vale. Pariſijs pridie Idus Sextileis. M. D. undeuiceſimo. Poſt has literas ſcriptas, reſciui Chriſtophorum Lōgolium clara hic gente oriundum, in Britanniam iturum. Is cum noſtri conſortij homines inuiſurus ſit, quacunq; iter fecerit, ad te iſtic ut adeat in primis neceſſe eſt, & ei auctor fui. Quem ut benigne ipſum, officioſeq; accipias, nō tam mea cauſa uelim, aut poſtularim, cui ipſe non mediocriter amicus eſt, quàm eruditionis ſingularis ingenijq; eximij gratia, & iudicij in paucis excellentis. Eſt enim cum apprime doctus in Græcis, iuxta latinisq; literis, & de ijs ipſis olim literis, aut etiam mox optime meriturus, ut ſiquis alius æqualium noſtri ſæculi. Vale rurſus.

GVLIELMVS BVDAEVS FRANCISCO PICARTO S.

SVpplices tuæ literæ, & propè obſecratrices tanta me obſtrinxerunt religione, ut cœptā cōtentionem abrumpere coactus ſim, & poſtulato tuo uacare. Ad preces enim ambitioſas hoc etiam addidiſti, ut adiurares me per eam neceſſitudinem, quæ mihi cū patre tuo intercedit, ne id committerem ut rationem tui non habuiſſe uiderer, aut tuæ poſtulationis: præſertim cum aliorum habuiſſem etiam ætate inferiorum. Atqui nullo me nomine adiurare potuiſti appoſitius, aut etiam ſanctius ad id

quod à me contendiſti. Siquidem eundem tuum patrem in amicorum meorum album, honoratiſſimo loco iandiu referendum cenſui. Id quod non magis ſpontaneo quodã amore, quàm merito eius feci: quum amari me ab eo amore non tranſlatitio ſenſerim, certiſq; ac multis documẽtis iudicarim: ut eum non amare, ſed redamare uidear ijs, qui in conſcientiam aſſumpti ſunt earum rerum, quas ille mihi ſæpe perficere adnixus eſt. Verum præter amicitiæ officia in conſuetudine uitæ uſurpata, præter unum & alterũ ſpecimẽ ab eo in articulis rerum datum, animi in me propenſiſſimi, cauſaq; mea omnia ſumma, mediocriaq; cupientis, etiam propter me (ut opinor) nõ pridem ita colere, atq; obſeruare Philologiam meam cœpit, ut iam ei familiaris factus ſit: aut certe apud eam frequens, & multus. In quo tamẽ (ne nimium ei blandiar) parum officioſus fuit, quod uerecunde & religioſe ad amicam neceſſarij ſui accedere ipſe exiſtimari uoluit, homo ut ingenuo quodam pudore ſuffuſus, ſic quodam modo maligne de amicitia, ac pręparce meritus: qui primoribus (ut ita dicam) digitis amores amici attrectare uix auſus ſit, cuius etiam penetralia patere ſibi non neſciebat. Nuper ipſe ad me ex Atilliano ueſtro ſcripſit: primum literas ſemilatinas, deinde mira quadam uoluptate legendis ſcriptis meis affectum ſe fuiſſe. Sed hactenus (inquit ille) de literis, ne riſum tibi excutiã, ſi amplius locutus latine fuero. Deinde ad uernaculũ ſermonẽ tranſitũ fecit. Itá ne uero hoĩem mihi æqualẽ, & mediocri eruditione præditũ (ut parciſſime dicã) latine mecũ loqui puduit, ac fateri ſeſe ſtudio doctrinæ elegantioris teneri? At uide quid in ſe ipſe hac uerecundia admiſerit. Nã dum latinã ad me epiſtolam perſcribere in religionem traxit, bilinguem ſe hominẽ amico exhibuit: quod uerſuti magis ingenij, quàm ſimplicis eſſe ſolet. Scis ẽm ꝓuerbio uulgi præiudiciũ eſſe factum in homines nõ unius ſermonis,

quaſi fidei non perſpectæ. Quare ad eum ipſe ſcripturus ſum ſimplicius. Latine enim tantum loquar, niſi ſiquid mihi imprudenti mixobarbarum exciderit. Quod ſi (qua eſt ille continentia ac probitate morum) ueretur ne hoc in iniuriam accepturus ſim, ſi frequentior eſſe cœperit & familiarior apud meam Philologiam, uelim eum certiorem factum, me etſi ſim in eam tota cogitatione procliuis, ea tamen eſſe in hoc amore comitate, ut neminem participem ac ſocium reſpuam: nedum eos homines, qui mihi propinquitate ſtirpis coniuncti ſunt, & uiciſſitudine officiorum nō mediocri. Philologia (ut noſti) in fide eſt, & patrocinio Mineruæ, & in Muſarum clientela: quas Deas priſci non modo pudicas, ſed etiam numeris omnibus integritatis intactas eſſe cenſuerunt. Quæ igitur inuidia eſt cum amicis quoq; meis illam, & cū optimo quoq; uiro conſueſcere, quum nullius contaminari conſuetudine, aut ſugillari poſſit? Ipſe adeo deterrimus hominū ſtudioſorum eſſem, ſi eius familiaritatis uſum negarē: aut inuiderem ijs, qui admitti ad eam per me poſcunt, duntaxat quatenus cōmode ijs morem gerere mihi, & expedite licet. Siquidem ut omneis numeros recenſeam hominum mihi benecupientium, nullibi tot legitime centuriatos inueniam, quàm in ea cohorte millenaria, cui me literarum profeſſio, ſtudiúq; cōmendauit. Proinde mi Franciſce, quum te, germanūq; tuum Chriſtophorum, eam ingredi uiam uideam ineunte ætate, quam ipſe præcipiti iam adoleſcentia nōdum ingreſſus eram, libētius nihil faciam tum indolis ueſtræ, tum paternæ beneuolentiæ merito, quàm uos in hoc curſu ſtudij ueſtri adhortabor: ac cum ſeſe dederit occaſio, & cum commodum ueſtrum, meumq; ita tulerint, cōſilio, ope, doctrina, quantula ſunt in me cunq;, iuuabo. Veſtrum erit autē officium uidere, ne iſti parentis indulgentiæ, & temporis opportunitati, egregiam alacritatem, & uoluntatem non

accōmodaſſe

accommodaſſe ſero uos pœniteat. Quod ſi Draconis mei ætas & ingenium, in ueſtrum iſtum decurſum, feruoremq́ incidiſſet competenter, ac nō iam longe ipſe à uobis relinqueretur, una ego opera prodeſſe nonnunquam uobis, illiq́ potuiſſem. Et eum tamen ſic quoq́ ſpero, ſimulac uim ſentire æmulationis ingenuæ cœperit, nonnullis æqualium anteuerſurum, queis cum erupit è carceribus. Neque enim uſqueadeo defectus eſt dotibus ingenij, ut non poſſit ſi adnitatur plauſum in curſu mereri: niſi aut iudicio meo impoſuerunt indolis lætæ indicia uana & fallacia, aut mihi obrepſit conijcienti fauor, in pignus meum propenſus. Saluta mihi utrunque tuum parentem, & fratrem Chriſtophorum. Vale, καὶ διατέλει σπουδάζων περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, σὺν ἀδελφῷ σου ἐμοὶ ἠγαπημένῳ. In Marliano meo, Pridie Calendas Octobris.

GVLIELMVS BVDAEVS CHRISTOPHORO PICARTO S.

VEreor ut una epiſtola ſatiſfacere expectationi tuę poſſim, qui tot ad me epiſtolas epiſtolarum mearum flagitatrices ſcripſiſti. Qua de re magnopere mihi anxio nihil potius in mētem uenit, quàm ut teſtarer ualere id ad purgationem aut moræ, aut incuriæ debere (alterum enim non dubito te mihi uitio iam uertere, etiam ſi obijcere nō audes) quod tam diuerſa, atq́ adeo auerſa eſſe uidetur conditionis meæ, atq́ ſortis ratio, ab iſta uicißitudine epiſtolarum miſſitandarum, quàm tui inſtituti, ætatisq́ ratio ad eam cōcertationem appoſita eſt, & opportuna. Nec enim minus incommode à procuratione familiari, muneribusq́ alijs huic meæ ſorti neceſſarijs, auocare me poſſum, quàm tu commodo tuo, atq́ animi cauſa

incumbere toto pectore ad eam cogitationem poteſt: ita ut ex uſu ſtudiorum tuorũ ea futura ſit exercitatio, quod non perinde ipſum in rem meam eſſe poteſt. In numerũ etiam procedere excuſationum poteſt, quod ſcribendi alacritas, ingenij oſtentandi induſtria prompta & expedita, & omnium deniq; horarum ſtilus, ita in me cõſeneſcit in dies, ut in uobis adoleſcentulis uegetatur, & gliſcit. Nam quod in hac ætate aut labor eſt, aut tædium, in iſto ætatulę feruore pabulum eſt animi, & alimentũ: & æqualiũ æmulatio in animo ſtrenuo, & impigro ſtimulus eſt acerrimus, omnem ſenſum laboris adimens & defatigationis: animi affectio omnino improba, imperioſa, acerba exactrix operarum, operi ſemper inſtans. Quæ nulla diligentia ita ſibi ſatiſfacit, ut nõ ſemper ipſam ſui, profectusq; pœniteat. Cuius rei experimentum cepi, ut ſi quiſquam hominũ ſtudioſorum: qui nullius unquam mihi operæ in feruore cõtentionis (quæ diuturna fuit) uacationem, remiſſionemq; conceſſi: quam ſumma obire diligentia, incumbensq; intẽtio deberet, æquo fermè intertrimento patrimonij, atq; ualetudinis. Auſim enim me dicere ad extrema uſque exempla urgentis ſeſe contentionis proceſſiſſe, diuq; in ijs perſeueraſſe: ſiue id æſtimandum ſit ab animi habitu ſtudio literarum deuotiſſimo, eternisq; curis, atq; in diuerſum abſtrahentibus abdicato & uacanti: ita ut antiquiorem nullam cupiditatem habeat, quàm elegãtium diſciplinarũ: ſiue à conſtantia propoſiti tenaciſſima, & ad extremum uſq; perferente, quod ſuſcipiendũ duxerit. Quis em̃ huius inſtituti unquam retinentior fuit? Quis cum certa pernicie amantior literarum bonarum? Quod tamẽ (ut uerum ingenue fatear) non tam propoſiti ac conſilij fuiſſe, q̃ natalitiæ procliuitatis puto, quæ inſtar in me quoddã neceſſitatis habuit. Nã alioquin qui fieri potuiſſet, ut ſtudiũ illud inſanũ cõſertis digitis retinerem, cum diſcrimine uitæ & in

eaq́ ſtatione uiuendi cauſas, rationesq́ collocarem, quam mihi morbi perpetui, ægritudinisq́ animi inde manantis officinam eſſe non ignorabam? Præſertim cum omniũ medicorum interdictis, quibus cum conſilia communicaui, amicorumq́ iurgijs deductus, deiectusq́ ſæpe fuerim: minisq́ capitalibus abſterrit⁹, & nequicquam repulſus. Sed ſcilicet, Multa ferunt anni uenientes cõmoda ſecum: Multa recedentes adimunt. Impetus igitur ille cum ætate, ac noxa corporis paulatim relanguit: liberorumq́ examine ſuccreſcente, curarum quoq́ agmen ſecuritatem illam animi egregia conſcientia freti obruiſſet penè & extinxiſſet, niſi fatalis amor reſurgẽs & exiſtens, in hũc me ſeceſſum, quaſi in portum recipere ſuaſiſſet, ut ab illo tumultu me recrearem. Quoniã uero te amitine mi eximia indole præditum cum fratre primigenio uideo inter paucos, quos in ſecula ituros haud uana coniectura iudico (ſi tamen id fatum uobis Parcarum fuſis inuolutum eſt, & ut Græci dicunt, ἐὰν που ὑμῖν ἐπικεκλωσμένον ᾖ, id eſt ſi Dei prouidentia tandiu uos ſuperſtites eſſe, incolumesq́ ſtatuerit) libens, hilarisq́ nũc feci, ut uel œconomicis, ruſticisq́ curis, atq́ etiam ſtudijs tantum ſuccidérem temporis: uel ut inertiæ ac deſidię (cui iam me penè dedi) hanc operam exprimerẽ, ut tuo deſiderio ſatiſfacerem, aut certe pro parte obtemperarem. Pudet enim me à te quaſi debiti officij identidem appellari, apparitore etiam patre tuo, homine tum propinquo mihi, & multis nominibus neceſſario, tum à puero ſemper amato: idq́ eius merito. Cæterum quoniam in literarum tuarum poſtulatis hoc quoque eſſe uidetur, ut græce aliquid ad te ſcribam, latinæ epiſtolæ calcem græcam habeto. εἰ μὲν οὖν ὦ Χριστοφόρε ἴσα μοι τοῖς παισὶν ἠγαπημένε τοῖς ἐμοῖς, σὺν ἀδελφῷ σου Φραγκίσκῳ, σύ γε τὰ αὐτὰ φρονῶν γε καὶ ποιῶν περὶ τῶν μαθημάτων τῶν ἐλευθερίων διατελέσῃς, τούς τε ἐπὶ λόγοις εὐδοκιμοῦντας ἄνδρας ἐπιμελῶς θεραπεύων καὶ διὰ τιμῆς

ἄγων, ἴσθι μὲν καὶ αὐτὸς πλουτῶν, τὴν ἐπὶ δυνάμει ταύτῃ ἐπιφανέστε-
ρος ὑπάρξων, καὶ τὴν ἐπὶ δεινότητι τῆς φράσεως καὶ λογιότητι πολυ-
θρυλλήτων. ἐφ᾽ ᾧ τοὺς γονέας σὺ θεῖεν καὶ συγγενεῖς γεγηθότας καὶ περιχα-
ρεῖς ἀποφανεῖς. εἰ δέ γε καὶ μείζονός σε προσδεῖσθαι παραινέσεως ἡγού-
μην, οὐκ ἂν λόγων ἐφεισάμην ἔγωγε τῶν ἀκονησόντων τὴν ψυχήν σου
εἰς τὴν φιλοπονίαν ταύτην. νῦν δὲ καὶ τάδε ὑπολαμβάνων ὑπερίκανα
εἶναι μειρακίσκῳ γε δὴ φιλοσπούδῳ τι καὶ πρὸς τὰς παιδείας τὰς καλ-
λίστας ἀναπεπταμένως διακειμένῳ, ἐνταῦθα δὴ λήξω τῆς ἐπιστολῆς.
Vale. E Marliano noſtro.

GVLIELMVS BVDAEVS DRACONI FILIO S.

ETſi mihi ocij parum erat ad ſcribendum in hac urbe, in hoc tempore, in hac concurſatione, multæque mihi ſimul ſcribendæ ſunt ad amicos neceſſariosque epiſtolæ, aliosque non ita ualde familiares, epiſtolæ tuæ tamen heri ſuper cœnam acceptę negare nō potui id, quod tu me poſcebas ambitioſule & ſuppliciter, ut iterū ad te ſcriberem. Quod igitur epiſtolam unam flagitas eiuſce modi, quæ tibi hortamento eſſe poſſit, & inuitamēto acri, & uehementi ad literas latinas, eleganteisque iuſto ſtudio capeſſendas & amplectēdas, id uero mihi gratum per (inquam) gratum fuit. Nulla enim re magis commendare ſe ætatula tua mihi, alijsque (ut opinor) poteſt, quàm indole certa & conſpicua doctrinæ, honeſtatisque amorem acrem præ ſe ferente, atque admirationem non mediocrem. Ad id uero ſtudium tacente me, nec admonente aut literis, aut ſermone, excitare te paterna æmulatio atque extimulare potuit: ut ſi quenquam alium aut in hoc noſtro cœlo, aut in extero natum & educatum. Etenim in præcipiti iam iſta pueritia anticipatione quadam ſenſus communis ita prę-

ditum te

ditum te uideo, ut animaduertere nonnulla poſſis, quæ ineunte demum adoleſcentia ab ijs percipiuntur, quibus craſſiore temperatura mentis eſſe cōtigit. Quare cum me uideas uehementi literarum amore, mediocri earum cognitione, in aliq apud noſtros homines eſſe nomine atq; opinione, apud etiam primores ordines commendatum & gratioſum, hominem alioqui nec magiſtratu, nec opib9, nec aulico obſequio, nec ciuili induſtria, nec hominū præpotentium obſeruantia prçditum, aut alia quauis arte inſtructum, qua mihi fortunam fingere potuerim, aut imagines familiæ iam fumoſas, quod quidem ad me pertinet, detergere (harum enim rerum ſenſum pro ætatis captu ſatis te ſcio pepuliſſe) non magnopere adhortatione, aut ſcripta, aut ore prolata egere mihi uidere. Quare coràm ipſe raro ſic agere tecum ſoleo: utpote qui intelligam id eſſe ingenium honeſtarum mentium, ut re magis & exemplo adducantur, quàm uerbo & præceptis. Quod niſi igniculi huius amoris, quos in te natura ſatis felix (niſi fallor) ingenuit, paternis alijsq; huius ætatis exemplis quaſi fomitibus rapaciſſimis admoti, excitati fuerint, & inflammati ad eandem contentionem, ne clamoſæ quidem aut meæ, aut præceptoris obiurgationes, quaſi quidam buccarum folles, conſopitam incuria naturam exuſcitare poterunt, teporemq; ſtudij in feruorem uertere. Quanto autem tibi omnia proniora ſint, inſtructiora, uberiora, atq; expeditiora, ad ſtudiorum iſtud ſtadium percurrendum: quod literarum humaniorum māſuetiorumq; Muſarum nomine cenſetur atq; omine, quàm mihi olim fuerint, inire rationem poteris, ſi animaduerteris adoleſcentiam tuam in ea tempora incurſuram (ſi tibi incolumi uiuere licuerit; nec infirma ualetudine) cum literæ hæ nitidiores inſtauratæ planè erunt & conſtitutæ: & cum græcam linguam latinæ altricem atq; adornatricem, humano generi reſtitutam ne-

mo inficias ibit: ut quidem ſtudioſorum hominũ induſtri am uidemus incredibili nunc labore, cura, concertatione ad eum finem incumbere. Accedit librorum antiquorũ, recentiumq́ꝫ copia uel inopiparabilis, atq́ꝫ in triuijs penè expoſita, qui meo tempore rari grandi ære pmutabantur. Iam uero præceptorem mihi tam neutra habere lingua & uidere contigit nedum audire, ne cõdiſcipulum quidem, quàm tu eo nomine fortunatus eſſe potes atq́ꝫ adminiculatiſſimus. Ita cum his, alijsq́ꝫ commodis totidem opponere incommoda mea poſſim, & altrinſecus ſiſtere huius ætatis felicitatem illius ſeculi intempeſtiuitati: ſuper omnia eſt tamen, quod ut patrem habui ſanè copioſum & mihi indulgentem, ita ab hoc ſtudio primum me diſtinentem imperatis alijs operis, de induſtriaq́ꝫ reuellentem: deinde etiam ob id ſæpe offenſionem denunciantem, niſi moderatius animo obſequerer libris agglutinato: quum tibi uiceuerſa præmonſtrator curriculi, preitor, manuq́ꝫ interdũ ductor & confirmator, nedum diſſuaſor fuerim & auocator. Et quod tũ unus in patria & uerecundę & propè cum diſpendio famæ nõ modo facultatum ſuſcepi (ut erat tum ſenſus hominum de re cis Alpes inuſitata) tu ſine ignominia in tam flagranti propè omnium ſtudio non amplecti non poſſis, conſertisq́ꝫ manibus retinere, quoad ego uixero, & ratio tuendæ tibi uitæ eodem non inuita ſpectarit. Proinde etiã tibi, etiamq́ꝫ uidendum eſt, ſummaq́ꝫ animi contentione prouidendum, ne id in te dedecus admittas: ut nec tibi parens, nec occaſio, ſed tute ipſe tibi defuiſſe uideare. immo ne te degenerem prolem, à meoq́ꝫ ingenio, iudicioq́ꝫ abhorrentem homines olim cognati, amici, atque alieni exiſtiment, qui uitæ meæ inſtitutũ, ductũq́ꝫ nõ ignorarũt. Quoto aũt cuiq́ꝫ ignota eſſe poſſunt, quæ monimẽtis conteſtata ſunt in publicũ prolatis, in diesq́ꝫ peruulgationibus? Porrò autẽ cũ ita naturæ ordo tulerit & arbitriũ

prouidentiæ, ut inter multos liberos tu matri primigeniꝰ partus eſſes, & mihi hæres potiſſimus patrimonij nō lucu lenti: hanc de te ſpem conceptam habeo, ac propè exploratam (fidem em̄ mihi indolis tuæ notæ quædā fecerunt in functiunculis uitæ puerilis impreſſæ) primigenia ut laturus ſis, & præcipuū ætatis inter fratres, & ut Græci uocant τὰ πρωτοτόκια καὶ πρεσβεῖα, non in aſſe hæreditatis meæ, qui ex uncia paterna enatus eſt: ſed in aſſe illo ampliore quem ego tibi, fratribusq; peperi diebus permultis, noctibusq; conceptū, Lucina huius partus nō Iouis coniuge, ſed filia. Simul in alijs rebus quæ huic hæreditati accedent, ſi uita mihi ſuppetet cū proſperitate ualetudinis. Siquidem nup in ſpem ueni, atq; meditationem augendi uobis huius patrimonij: ita ut nihil magis optem, quàm detrimentum ſarcire biennio iam acceptū in hac rationum mearum parte. Ad hoc autem placato mihi, propitiatoq; opus eſt Mercurio, non illo quidem fori negociantiumq; præſide, ſed ſtrenue actuoſeq; in ſchola ociantium, nec ſenſus & facultatū amplificatore, ſed nominis & inſignium animi. Nec tamē cum hæc ſcriberē, hoc tibi exprimere uolebam & extundere, ut tu ad præſentē animi alacritatem, ad ſtudijq; contentionem magnū quippiam adijceres, quaſiq; impetū cōduplicares: ſed iſtū tuū animū quē uel abſens ex literis tuis agnoſco, è longinquoq; cerno, cōfirmandū eſſe duxi, tuendūq;, & uelut monitis adminiculandū ætatulæ accōmodatis. Magis em̄ id operæpreciū fore cenſui, ꝗ ſi pro uiribus & ętatis modulis cōtendēti ſtimulos acriores intētarē, aut calcar duriꝰ admouerē: quādo ſponte currentē uociferatione urgere ſupuacaneū eſſe puto, nec ſatis liberale. Quin & uirīū paulo infirmiorū rōnē habere te iubeo, uiciſſimq; ut fert ætas luſitando animū, corpusq; uegetare. Ex cōſuetudine etiam uitæ, ſermonis, & conuictus, hominumq; elegantiū obſeruatione, cultiorē, urbaniorem, expolitūq; ui-

deri te uelim:ut ſummopere cures, quantum quidem in hac ætate licebit,præimbui lepore & elegantia ciuili,morumq́; ſuauitate,ſiue inter doctos homines, ſiue inť ignaros literarum uerſabere. Nam cum ferè ſemp̃ ita & natura,& moribus comparatum fuit,tum hoc idem fert impēſius temporis huius uſus,& ſenſus: ut & adoleſcentia & iuuentus,non minus certa quadam,urbanaq́; palæſtra, in ſermone,habitu,geſtu,omniſarioq́; affectu corporis enitēte,commendare ſeſe poſſint inter primores & mediocres, opinionisq́; & famæ fauorem emereri, quàm nuda, umbratili,ruſticulaq́; doctrina etiam non mediocri. Ipſe uero expertus ſum ætate iam propè inflexili,ingenioq́; iã ægre ad inſolita,nouaq́; uerſatili,quàm ſerum ſit & intempeſtiuum,ac fortaſſe ineptum, mores in celebritate hominum interpolare:quaſiq́; incudi redditum hominem aut conflatum:ad exemplar denuo effingere, uel afformare præſentis ſeculi, & inſtituti. Horum igitur Draco admonitum te oportuit,quo magis à teneris(ut aiunt)unguiculis cum literarum ſtudio, etiam inſeruire decentiæ morũ, decoroq́; urbanitatis ac ciuilitatis aſſueſcas, honeſtumq́; illud populare ac gratioſum doctrinę accommodare. En tibi quod petijſti,ut opinor,etiam cum auctario. Vale. & Mainum pręceptorem tuũ uerbis meis ſaluta. Quem te uolo ipſum iuſta diſcipuli obſeruãtia, cultuq́; uenerari. Monſpeſſuli, octauo Idus Maias.

GVLIELMVS BVDAEVS IO. PE. S.

STatuere uix poſſum tua ne ĩduſtria, an mea procraſtinatione,atq́; inertia fiat, multis ue partibus plureis tu epiſtolas ad me, q̃ ego ad te dederim:iam inde ex quo conſtitutam nos habuimus amicitiam,familiaritatē,conſuetudinemq́; iugem illam quidem teneris

ab annis

ab annis fundatam, propinquitate deuinctam, ſtudiorum etiam nunc penè communitate roboratam & confirmatã. Tametſi meminiſſe te opinor, quàm diſſimilis mei fuerim anno ſuperiore, cũ eſſem in Gallia Narbonẽſi: id eſt quàm ſedulo à me factum ſit, ne quid huiuſce officij à me prętermiſſum eſſe uideretur: ut qui alternis diebus propemodũ ſcriberem per excurſores regios, & armillatos. Vbi ſi diutius eſſe mihi ocioſo per exitum Legationis opportuniorem licuiſſet, nimirum ut eram tum animatus, omnia penè reliqua, quæ hoc nomine traxi, diſſoluiſſem planè, & expunxiſſem. Id quoniam non eſt factum, exorandum te habeo, meis ut occupationibus expectationem accõmodes, atq; patientiam, quoad aliquid cõfecero ocij plenioris: unde paria tandem cum tuis rationibus faciam, redditaq; acceptis æquem. Magna uero ipſe me, & iucunda expectatione impleuiſti de eo, quod certiorem me feciſti: quam tibi operã ille propinquus meus nauarit in ea re, quam curatam ab eo uolebamus. Vtinam omnia ex ſententia. Certe ſi bene noui hominem, ut nouiſſe me exiſtimo, honeſta ambitione ducitur, ut qui maxime: emereriq; bonorum & grauium gratiam mire cupit, cum aliâs, tum etiam ut propinquis induſtriam ſuã, fortunamq; approbet. Qui ad eã ipſi contentionem hominem cohortamur, gratiam ut inire ſolidam, ac ueram ab optimo quoq;, exiſtimatiſſimoq; laboret commendatione famę, ſpecie quidem illa non inani comparata, ſed certis documentis teſtata & conſignata. Is cum ſingulari ingenio, ſolertiaq; præditus ſit, tum eſt etiã in illa acrimoniæ officina ita politus, ita in ea palæſtra exercitatus, omneis ut flexus & prehenſiunculas hominũ, ſupplantandiq; artificia nouerit: numeros omneis impetuum excipiẽdorum, eluctandorumq; nexuum memoriter teneat: omnia deniq; dictata ſummorum magiſtrorum cõprehenderit. Alioquin etiam ipſe gratioſus inter omnes

eius inſtituti ordines, ob promerendi facilitatem, nõ tam paſſim, quàm opportune, atq; etiam cum rerum, temporum, perſonarum delectu. Accedit harũ rerum ornamentum, ſermonis lepos, urbanitasq; lauta & elegans, ac ſine loquacitate facunda. Omnino ſi noſſe hominem cœperis, dices genium habere illum ad eam ſectam uitæ. Scribam ad eum breui, ut intelligat quàm gratum mihi, tibiq; ſit id quod hactenus fecit. Quanquam in ea re ut nihil mihi penè uendico, qui paucis ad eum ſcripſerim, ſic non eſſe puto, quod magnopere mihi ipſe imputet: quẽ certo ſcio operam tibi magis, quàm mihi præſtare uoluiſſe. Diui approbent, quod ille inceptauit. Vale.

GVLIELMVS BVDAEVS IOANNI PICARTO S. P. D.

Tantæ tibi curę rerum eſſe mearum ſummã uideo, ut ad ſingula momenta, rerumq; inclinationes oculos, aureiſq; circumagas: ad omnem auram ſpei animum erectum habeas, mihi mox quippiam ut boni aut ore feſtiuo, aut literis iucundioribus nuncies. Quẽ animi tui affectũ in epiſtolis tuis expreſſum ita agnoſco, atq; ſi trans tua præcordia introſpicere mihi datum eſſet, quid intus ſit conditum. Quare etſi in eum gradũ conſtantiæ euaſiſſe me ſpero, poſt multa incommoda, in quibus aliquantiſper cum fortuna ſum conflictatus, ut iam mihi longius circumſpectare non neceſſe ſit, quàm quantum fines patrimonij mei patent, nõ leuiter tamen me pepulit lætũ iſtud augurium, quod extemplo acceptũ geſtiens ad me detuliſti. Nõ qđ ad rationũ mearũ cõſtitutionẽ, aut illud, aut aliud huiuſmodi, & ab ea cœli parte captum, ꝑtinere poſſe putẽ, ſed ueræ, germanæq; amicitiæ imaginẽ in te mihi amitino, exoſculor & amplector. In tuẽda uero amicitia

noſtra, nō illa quidem generis ꝓpinquitate tam cōſtituta & cōfirmata, q̃ eximia quadā bñuolentia, familiaritatiſq; neceſſitudine, nō uſu ſed iudicio, nec cōſuetudine, ſed delectu cōtracta, ut nō auſim ipſe dicere ex æquo me tibi exhibitione officij, humanitatiſq; reſpondere, gratificandiq; comitate opportuna atq; inſonte: ita ſuppuderet me fateri tecum paria non facere in uiciſſitudine charitatis, quæ corde quidē ipſa non ore, non uerbo, ſed uoluntate pręſtatur, & rependitur. Cuius rei etſi fidei ſatis tibi argumētis factum eſſe, documentiſq; haud obſcuris cōfido, qui nil te rerum mearum celare ſolitus ſim: quas quidem certe ius amicitiæ iuratiſſimæ cōmunicandas eſſe ſanciat & pręſcribat: tamen quo impendio magis fiduciā tuā confirmē, opinionemq; alijs faciā, quæ nulla uel ætate obliterari, uel ſuſpicione labefactari poſſit, certū eſt mihi pignus quoddā tibi dare haud impar ipſi fidei. Siquidē amicitię noſtræ teſtimonium literis meis conſignatū, poſteritatis memoriæ mandare conſtitui, niſi quid mihi interim acciderit: intereaq; monumenta conſecrare (qualia erunt cunq;) quibus in ipſis incidam utcunq; memoriam cultarum à me amicitiarum. Vnde olim fortaſſe tui, meiq; nepotes exoleſcente cognatione, coniunctionis tamē animorum mentionē inſtaurabunt, & tanquam teſſeras amicitiæ repetent, & agnoſcent in multas ætates pennaturas. Nam Franciſcus & Chriſtophor⁹ tui, cū meo utiq; Dracone & Gulielmo, traditā à nobis colent per manus amicitiā, ab ineuntibus ipſam ætatulis coalitam, noſtręq;(ut opinor) æmulā & ſuparē. Proinde qua de re ad me ſcribis, amice me admonēs ne iacere in obliuione ſinam id, quod à te repetij, de ea re ꝑ me licebit in oculū utrumuis(quod dicit̄)ut dormias: nā id accuratū tibi reddā primo quoq; tēpore, ſi ſemel contractauero, quæ mihi antiquiſſima nūc eſt cura: tāetſi multa me circūſtant inceptata otio meo imminētia, manūq; mihi

τοῦ ὑποθέσεώς τινος καὶ ἀφορμῆς οὐ τῆς τυχούσης λαβέσθαι, εἰς τὸ, ἐλεγχόμενά τινα καὶ ἐπίδειγμα δοῦναι τῆς εὐφυΐας τῆς σῆς, ἐν τοῖς καλλίσοις τε καὶ σπουδαίοις τῶν λόγων ἐξησκημένης. ἠπορεῖτο δὲ μάλισά σοι ὁποῖόν τι τὸ γένος εἰς τοῦτο εἴη ἐπιτήδειον. εἰ γὰρ τῶν τυχόντων τινὸς ἅψαιο καὶ τῶν λεπτολογημάτων, ῥᾳδίως μὲν ἂν μεταχειρίσασθαι ἐδόκεις, οὐκ ἀξιεπαίνετον δὲ ἔφης ἔσεσθαι. εἰ δέ τι τῶν προὔργου ἀνέλοιο, τοῦτο δὴ πρὸς ὑπὲρ πολλά σοι πράγματα παρέχειν, καὶ οὐκ ἂν ἀποβῆναί γε εἰς προκειμένην σοι δόξαν, διὰ τὸ πολὺ καὶ δυσχερὲς τῶν διορθωθησομένων. οὕτω γὰρ εἶναι τά δὲ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων τε καὶ θεολόγων, διεφθαρμένα, ὥστε καὶ ἧττον ἐστὶ ταῦτα ἀνανεώσασθαι δυσχερές, ἢ ἐπανορθῶσαι κεκαλλιεπημένως. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω σοι σχεδὸν διηπορῆσθαι ἔοικε. περὶ ὧν ἀνάγκη μοι ὡς οἶμαι αἰτουμένου σου φίλου τὴν γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὴν ἐμήν. αὕτη δὲ ἐστὶ ὅμοια σχεδὸν φρονοῦσα τῇ σῇ περὶ του πράγματος ὅλου. τὰ γάρ τοι μὴ καλῶς κείμενα ἤτοι μεθαρμόσαι δεῖ ὁλοσχερῶς, ἢ κατὰ χώραν ἔχειν ἐᾶν, ἐπεὶ ἢν που μὲν ἐπιρρυθμίσῃς, ποῦ δ᾽ οὐ, οὐκ ἂν φθάνοις τῆς δόξης τοῦ εὑρέματος ἀποστερηθείς. ὁ ποτε ἐγχειρῶν τις παραχρῆμα τοῖς ἐγκαταλελειμμένοις ὑπό σου, τὴν τε μνήμην ἐξαλείψας τῶν ἐπηνωρθωμένων σοι, καὶ δόξαν δὴ πᾶσαν τελευτῶν κομιεῖται παντὸς τοῦ κατορθώματος. ὅπερ ἔγωγε ἤδη πέπονθα ἐν πολλοῖς, ὑπὸ τῶν προσεπισημειωσαμένων εἰς τὰ τῶν πανδεκτῶν δυσνόητα τοῖς πολλοῖς. εἰ οὖν χρῷο μοι συμβούλῳ, μᾶλλον ἂν σύγε ἕλοιο τῶν πραγμάτων μὴ ἅπτεσθαι ἐξαρχῆς τῶν μὴ πάντως εἰξόντων τῇ φιλοπονίᾳ τῇ σῇ, ἢ ταῦτα ἡμιτελῆ καταλιμπάνειν, οἱονεὶ προωδοπεποιημένα τῇ τῶν διαδεξομένων τὸ ἔργον εὐδοκιμήσει, ὥσπερ ἐμοὶ συνέβη. τοιαῦτα μέν τοι ὡς ἔοικεν ἐπιτηδεύειν βέλτιον, ὧν σύ γε ἐλπίσαις ἂν εὐμεταχείριστόν σοι τὴν διέξοδον ἔσεσθαι. ἐπεὶ μὴν οὐδ᾽ ἂν ἔν σοι σχεδὸν τῶν περὶ τὰ θεολογούμενά τε καὶ φιλοσοφούμενα ἀνέφικτον εἴη, δεξιῶς γε δὴ καὶ ἀκριβῶς φιλοπονοῦντι περὶ τὴν καλλιλογίαν, εἰ δὲ δὴ τὸ ἐπίφθονον δέδιας, καὶ τὸ ἐπαχθὲς βαρύνει τοῦ πράγματος, διὰ τουτουσὶ τοὺς φιλαιτίους τοῖς ἀστειοτέροις ἐχθρούς, οἵ τινες εἰώθασιν ἐπιφύεσθαι ἀθρόοι τε καὶ χαλεποὶ τοῖς καινοτομεῖν τι τολμήσασι, πῶς ἂν γενναῖος εἶναι σὺ δοκοίης τὸν θυμόν, καὶ δεινὸς συνειπεῖν ὑπὲρ Ἐράσμῳ σου, ὅστις πρῶτος καὶ μόνος ἀνελέσθαι τε καὶ ὑπομεῖναι τὸν φθόνον οὐκ ηὐλαβήθη. καὶ

τοῦτό γε ποιῶν διατελεῖ νεανικῶς τε καὶ εὐτάκτως. ἡ δὴ αὐτὸς προθυμία τε καὶ γενναιότης χειροηθεστέρους ἤδη τοὺς θηριώδεις αὐτῶν παρεσκεύασε, μιμεῖσθαι δὴ τὸν ἄνδρα, καὶ αὐτὸς ἐν μέρει τοῖς τῶν σπουδαίων λόγων ἐπιμελείοις ἐνδείκνυσθαι παρασκευάζει. Quod de Hermano & Declamationibus ſcribis, hoc quid ſit nõdũ reſciui. Aeſtatem hic acturus ſum: ſed ſæpe in urbem cõmeare mihi neceſſe ob negocia etiam litigioſa: ne tu me uerſari alto in ocio putes. Breui Epiſtolas & opuſculum editurus ſum; ut homines flagitanteis, quaſi creditores inſtantiores, dimittam. Apud Oratorem ἐν τῷ περὶ εἰρήνης προεῖσθαι, recte legitur, in hanc fermè ſentẽtiam. Primum quidem uideo res hui⁹ temporis magna difficultate implicatas eſſe atq; turbulentia: non ob id tantũ, quod multa ita proiecta ſint & derelicta, nullum iam ut ſit operæprecium recte de iis cenſere: ſed etiam quod de cæteris is penè ſit ſenſus hominũ, ut ne de unica re tantum inter omnes conueniat, quid ſit factu optimum: ſed ut huic hoc modo, illi alio conducibile eſſe uideat. προΐεσθαι & προέσθαι uerba ſunt apud eũ, aliosq; oratores frequentia. Ipſe infra hac eadem oratione: καὶ τὰ προειμένα ἔσαι βελτίω. Λυσίας. ὅτι ἡμῖν οὐδὲν προΐενται τῶν σφετέρων αὐτῶν nihil dilargiunt. προεῖμαι προΐεμαι, ut τέθειμαι. Apud Ariſtotelem ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, locus obſcuriſſim⁹ ſic, ut opinor, intelligendus. λόγος δὲ ἐστὶν αὐτοῦ, τὰ μὲν, ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά. ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἐστὶν, ἢ ἦν, ἢ ἔσαι οὐκ ἀληθεύει, ἢ ψεύδεται. Eadem inquit eſt definitio (ſic eñ λόγον uſurpare ſolet Ariſtoteles) caſus nominis quæ & recti eſt. hoc eſt eadem Philonis quæ eſt Philon. Vt eñ nomen eſt φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου, ſic etiam caſuum eius cęteris in omnibus ea eſt definitio. Hoc tantum excepto, quod cum tribus temporibus ſubſtantiui uerbi iunctum nondũ perfectam enũciationem facit. Neq; enim aut uerum, aut falſum eſt enũciatum Φίλωνός ἐστιν, niſi aliud addatur. Eſt autem κατὰ τὰ αὐτὰ Attice, idem quod κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. En tibi ad utrãq;

epiſtolam, quod citius habuiſſes ſi organum hic Ariſtotelis habuiſſem. Gratulor tibi mirificum, & plaudendum in rhetoricis profectum: cuius fidem mihi fecit Eraſmus. E Marliano noſtro Nono Calend. Maias.

GVLIELMVS BVDAEVS GERMANO BRIXIO SALVTEM PLVRIMAM DICIT.

An tu tandem ineſcator hominum? tædium mihi ruris leuare uoluiſti? en tibi: accipe ad literas tuas haud ita ualde ipſas circumſpectas, ut elegãteis & eruditas, ut iam ego planum faciam. Primum quod ſcribis procul me à mari, piſcoſisq́ amnibus habitare, ob idque iudicas non poſſe prægrandibus iſtis piſcibus ueſci, & abundare, quorum uobis copia eſt in urbe ieiunia agitantibus: num iſtis tute me duci reris epulis, quæ non niſi magno emuntur, condiuntur magno & ſtruuntur, ægre etiam concoquuntur? Quaſi uero in urbe, domique meæ eſitare huiuſcemodi ſolitus ſim: niſi quum lautioribus menſis (quod non libens facio) numerum paraſitorum augeo. Meminiſti (ut opinor) quàm raro apud te hominem mihi amicum, amicorum communitate ſtudiorumq́ coniunctum, grauate & faſtidioſe con-

ſuerim ꝓmittere:haud aliã fermè ob cauſam, quàm quod conuiuator iam propemodum luxurioſus factus es: eoq; nomine in collegio ueſtro Canonico gratioſe famigerat⁹. Qui numerum nullum ſtatum, legitimumq; obſerues in uocandis conuiuis: non uices, conuiuasq; alternes ciuili frugalitate: nullum penè modum teneas apparatus, & ferculorum, quaſi legibus ſumptuarijs, ſodalitijsq; ſolutus. Sic ṽo ſum omnino: certa omnia magis & modica, quàm grandia & ancipitia quæro. At tu conuiuia excerces iam dubia: ad quæ nonnulli fortaſſe ſimpliciores promittere grauentur omine deterriti, ne impranſis ipſis tandem abeundũ ſit. Ac tanquam ad corollaria uocatis, adijciales epulas conuiuis tuis apponis æmulas Pontificalium. Neq; uero ſi me aliquantum attentiore eſſe ad munera menſæ animaduertiſti, cibiq; largiuſculi (habeo enim ferè ſtatutis horis recte conſtitutam, iuſtamq; cibi appetentiam) idcirco etiam liguritorem exiſtimare debuiſti, ac delectum habentem inter belliſſima quæq; fercula. Quippe qui in dubijs tuis prandijs partes ſolitus ſis mihi (quas Græci μοίρας μερίδας q; uocant) in quadra cumulare: pulpamentaq; lectiſſima obtrudere inuito, ex eo genere decerpta, quod è uico cupediario petitur. Cum interim ego fame abuti in bubula, ueruecina, uitulinaq; gaudeam. Qui etiã cauſa mea aliquando inter aſſa, uncta, condita, primarijq; ſaporis eſculẽta, prægrãde pectus uituli molli cartilagine interſerueris. In quo ego prandium conſumpſi, quando per te licuit, ſed intacta à me fercula auferri non ſinebas. Certe quidem ex eorum numero eſſe me non exiſtimas, qui languentem famem moliri aut intendere edulium rerũ uarietate ſtudẽt, opſodædalorumq; opificijs. Neq; hunc meum morem nõ facile tibi approbo, ut opinor: qui cum profuſus penè ſis conuiuator & anxius, nec moroſus tamen es conuiua, nec prædelicatus. At etiam homo religioſus uno menſe fact⁹

religionis me implere uoluiſti, tãquam iſtic, quàm hic plenius & commodius officijs fungi pietatis, muniaq́ obire innocentius poſſim ad religionem tuendam pertinentia. Quaſi uero iſta quibus tu me ineſcare contendiſti (ut tuo uerbo utar) non ad palatum magis, quàm ad ſtomachum faciant: aut ad ieiunium magis, quàm tripudium appoſita ſint. Scilicet decumanum hoc ieiunium & quadragenarium ad ganeæ cultum, diſtentionemq́ alui & uentriculi, non ad tenuandos adipes inſtitutum eſt exinaniendaque inteſtina: id eſt ad cupidinis alimentum, fomitemq́ uoluptatis circumcidendum. Obſecro te Brixi, liceat mihi per te ſtomacho meo ſeruire & palato: quod penè iam ipſum uel obſtupuit, uel occalluit ad iſtas ueſtras lautitias mẽſæ, Sybariticasq́ delitias. Licebit per me uiciſſim ut uos belli homines atq́ urbani, genium ueſtrum curetis molliter & indulgenter, interim dum ipſe cum meo belligero. Ego eñ ſi forte neſcis, hic annuam catecheſim, tãquam in ueſtibulo philoſophiæ facio: ut experiar, & probem ecquid tolerãdæ eſſe poſſit abſtinentiæ iſtarum rerum animus delitijs ineducatus. Itaq́ deſine hanc mihi ruſticanam uitam, uel inuidere, uel obijcere, tanquam ſordide mihi hoc tempore uiuendum ſit in loco deuio, & procul omni mercatu: aut cedo quemuis arbitrum, uel eum ipſum ſi libet manticularium Franciſcalem, cuius tu doctrinam & facundiã magnopere uerbis effers. Sponſionem enim tecum eo iudice faciã, ni ciuilis hic uictus, quo me ruri quoq́ uti arbitror, propior eſt ieiunio, ac magis cõſentaneus, quàm iſte tuus urbicus atq́ etiam Pontificius. Cum autem iſta me in uniuerſum affluentiora nõ iuuant, quæ ſordes exprobrare uidentur antiquæ frugalitati, tum etiam huic meæ ſententię accedit, quod penè anno uertente ſatietatem ac faſtidium diſcutere nondum potui anni ſuperioris: quum ipſe grandibus, uaſtis, uarijs piſcibus ſecundum ripas Rhodani ſa-

ginatus ſum:propè ut nunc etiam mihi ructare uideat tur ſiones,aloſas,porculos marinos,rhumbos,lumbricos,mu giles,lupos fluuiatiles, omninoq; primæ auctoritatis piſces ingentes, mediocres,paruos : quorum ſi nomina me poſceres, nomenculator quiſpiam mihi opus eſſet ex priſcorum numero, qui latine ſuggereret. Cæterum in ſuo quoſque genere laudatiſſimos, marinos,fluuiatiles, lacuſtres,& è ſtagnis petitos, elixos, toſtos, inaſſatos, frictos, operi piſtorio incoctos,atque hos à cocorum primoribus conditos,omnibus lenocinijs popinarum concinnatos & adornatos. Huc adde maiorum lancium acceſſiones,quaſiq; iuſtorum ferculorum aſſeclas catinos interiectos:quibus ſcilicet grandiores epulæ diſtinguunt, minutalia, farcilia,è lactibus ouisq; piſcium eſculenta confecta,alicas ſaccharatas & intritas, pultes è nuce pinea, ſorbitiones ſuauiſſimas, argumentaq; omnia ſplẽdidiorum, regiarumq; menſarum,longo ordine extructa,mirifice cõcinnata, guſlæ torpentis inuitamenta:deniq; omnes iuris culinarij ſpecies, quibus opſodædalorum mancipes artem præcipue nunc uenditant. Aeſtima tecum pauliſper quàm mihi expleri his rebus licuerit:quum igne eodem,aquaq; (ut dicitur)eadem uterer cum amoribus, & delitijs ſummi illius decurionis. Qui ut erat ipſe accenſus interioris aulæ, ſanctiorisq; cubiculi arcanorum arbiter, oculi item & aures Regis,præpollens gratia flagrantiſſima: ita tum inter comites habuit,legationisq; ornamentum, quos ei deligere uiſum eſt ex omni ordine aulici miniſterij & comitat⁹ Regij. Porrò autem cum paſſim pernotuiſſet eo ipſum eſſe loco,numeroq; apud Principem, uel numeris potius omnibus ita exemptum,interq; gratioſos eximiũ,ut facile, atq; adeo animi cum æquitate omnes ei cederent (& erat ille alioquin ingenua probitate commendatus apud omnes) quacunq; iter fecit,certatim & cupide unumquenq; nobi

lliſſimorum & prædiuitum accolarum(quorum bona pars in eius erat comitatu)facere uidebamus ut eum,eiuſq́ comites interiores acciperent profuſa quadam, ambitioſaq́ ſolertia. Quo in certamine nullum non genus ſcitamenti culinarij:nullum non eſt ſpecimen editum artis opſodædalicæ,atq́ popinatricis. Neſcires artem magis,an copiam admirarere. Quare cum inde fartili mihi & ſaginato redire contigerit,ac redundanti ſtomacho,quę tãdem inuidia eſt in hoc me nunc ſeceſſu,tãquam expiatorio extenuare,uti ſolent aucupes uenatores ſaginam accipitrum exinanire in auiario contractam dum deplumeſcunt,detractione cibi, ſtupeisq́ inuolucris caruncula prætectis eorum famẽ ludificari? Atqui præclarum id mihi, preciumq́ operæ fore cenſebam,ſi earum rerum inediam hoc anno compenſarem cum illa redundantia,& ueluti ſtomachum meum luſtrarem ab illa contagione luxus. Sed mihi propoſitum tenere non licitum eſt per amicos urbanos:qui inuito & reclamanti munera miſſitant eiuſcemodi , ut me ſolertioris coci deſiderium ſentire coëgerint,quod ante non contigerat:quum ipſe alioqui cetarijs,ſalſamentis,ſalmone muriatico,& ſalgamis refertam penum haberem:omniq́ genere earum rerum,quibus huius temporis ſecundæ menſæ cõſtant,prandijq́ præludia. Tum etiã quæ in uſu ſunt tragemata ſerotina, abũde huc importãda curarã, & aſſeruãda. Nec plus tria millia paſſuũ abſum à pago ualde frequenti (cuiuſmodi Græci appellãt Comopoleis)in uia militari ſito:in quo mercat⁹ eſt quotidianus piſciũ quoq́ marinorum. Itaq́ ſic conſtitutã rem habeo œconomicã,ut opſonari idẽtidem poſſim, ſi libitum ſit, non etiam ut mihi ſit neceſſe. Verum tute quid cenſes ſacrarũ cõcionũ frequentior? nũ & gulam & menſæ lautitiam,nitoremq́ intẽdere ob ieiunium,pietatis eſſe putas & ſacerdotũ ſanctimoniæ? an potius ieiunij & abſtinẽtiæ ludificationẽ,ac ludibriũ religio-

nis? Niſi uero bonæ fidei conuenit, gratum id Deo ſacrificium abſtinentiæ exiſtimare & complacitum: ut per ſpeciem ieiunij, quod cibis ipſum parabilibus meliꝰ, quàm ſtructoris egentibus peragitur & ſuſtentatur, prætextum helluationis arripiamus, liguritionisq́ꝫ patrocinium. Sed tamen ipſe ut lubet corpuſculum curato: piſcium etiam ſatietatem opuſculis dulciarijs, placentulisq́ꝫ cumulato: ſint tibi Liberi bellaria quæ dicuntur ſplendidæ menſæ clauſula, cum cruſtulis tenellis & ſaccharatis aromatite innatantibus: quarum delitiarum exemplum hic eſſe nullum hoc tempore aut certe rarum fateor. Ipſe tenuitate uictus non ſordida, ſed frugali, ſanctius atq́ꝫ innocentius cenſeo peruenire ad ſanctificum illud cruſtulum, artocreasq́ꝫ uiuificum, quo epulari die, CHRISTI ueſci ſobrij demum coëpulones, ieiuniq́ꝫ ſolemꝰ. Proinde hoc genere lactare me, in urbemq́ꝫ è uilla pellicere non potes. Reſtat illud alterũ, in quo non tam promptum eſt expedire defenſionem, præſcriptioneq́ꝫ philoſophica intẽtionem tuam ſummouere: quæ non ad corpus iam ipſa, ſed ad animum pertinet, qui negligi ſine ſcelere nequit. Tãetſi quod ſeuere me admones huius temporis rationem eſſe habendam, quod (ut ita dicam) pietati & cerimonijs religionis orthodoxæ debet eſſe feriatum, amice id tu quidem, atq́ꝫ ex auctoritate ſacerdotij, & tanquam iure tuo facis: niſi quod paulo ſerius id tibi in mentem uenit ut faceres, fortaſſe poſteaquam amicus quidam meus mandato meo te ſalutauit. Sed fac eſſe, ut temporius admonueris: an ego confeſtim concionum elegantium deſiderio uxorem liberosq́ꝫ ualere hic deſtitutos iuberem, ut dicto audiens tibi eſſem? an liberos & familiam, & larem deniq́ꝫ familiarem ad annum hic conſtitutum & compoſitum, abrupto cõſilio in urbem deportare? Id quod ſi facere mediter, omnia penè huius mei uici uehicula pro imperio comprehendi ut iubeam neceſſe ſit: hoc intempe

intempeſtiuius etiam quod uernacta interantur nunc ad ſementem. Deinde ut utrobi domu, domiciliumq; habeo: ita etiam penum hic & illic inſtructam & refertam habere me credidiſti? Ecquid tu dignam potius iſtius concionatoris eloquentiam eſſe cenſes, quamobrem ſuccidiam à propola eſitare, uinum à caupone bibere, peregrinari in urbe, domi deniq; meæ hoſpitari debeam? Atqui rudiměta œconomiæ, ut uideo, nondum planè poſuiſti, qui rei familiaris iam ſis inconſiderans. Tametſi hoc anno binas ædes mercatus continentes, quaſi habitator deſultorius identidem commeas in utranq; intergerino patefacto. Mihi omnia impeditiora quàm ut deſulturam ſic poſſim factitare à uilla in urbem, in uillamq; ab urbe. Nimirū (ut dixi) aut nondum planè tenes omnem œconomiæ rationem: aut rationem tibi excuſſit hominis admiratio ex loco ſuperiore de rebus diuinis declamitantis ſublimiter, ornate, & uehemẽter. Quibus auditionibus ita incitatus es fortaſſe ad rerū cœleſtium curam, intentionemq;, ut iam hæc inferiora indigna eſſe cẽſeas animaduerſione. Equidem uidere mihi uideor animum iſtum tuum, figmentis dudum poëticis addictum impenſius, commentisq; antiquitatis imbutum religionis neſciæ, egregieq; tinctum, pro eo ut illis ſtudijs nunc ardeat, charitate pia flagrantem, ac pietate perfuſum, totumq; in earum rerum meditatione immerſum: in quibus altius impreſſa uiſuntur ueſtigia ueritatis ferentia ad ſummam, æternamq; felicitatem. Nam ſacrorum uoluminum lectionem, rerumq; diuinarum contemplationẽ, quę animo tantum percipiūtur, quid aliud eſſe dicas, quàm ueluti contrectationem quandam iucundiſſimam pignoris, & ſyngraphæ ſuperne nobis datę, ne in dubium uenirem de pollicitationibus Domini noſtri CHRISTI, deq; ſpe æternitatis diuinitus pronunciatæ? Iſtiuſmodi habitum, affectionemq; animi geſtiente religione perciti, quam in

te nunc agnoſco, lectione ſæpe, auditione interdum expertus ſum in meipſo. Sic ſunt profecto res cœleſtes: ea eſt uis commentationis piæ: is (ut ita dicam) genius ſacrorum monumentorum, ut qui ijs legendis, contemplandiſq́ ſe bona fide, enixeq́ dederit, is præuertendam eam curam, intentionemq́ rebus alijs omnibus animaduerſionibuſq́ ſtatuat. Sed ea eſt (ut noſti) naturæ noſtræ inconſtantia, ſic obnoxia conditio animorum etiã (quod miremur) ad imaginem diuinam creatorum, ut ſimulac mentes excurrere curioſe cœperint & errabundæ, ſpiritualium rerum faceſſat admiratio: tum ſubinde obliuio ſurrepat ſpecierum mirificarum, intelligibiliumq́ rerum, quæ nobis contemplãtibus uerſari ante oculos conſpicue uidebantur. Num penè contritum ſcimus ac uidemus euangelium, partim in ſuggeſtis uociferando, partim legendo, decantãdoq́ dum res fiunt diuinæ? & tamen ius nullum minus hodie uſurpari notum eſt, quàm duo prima legis euangelicæ capita, qui duo iuris apices ſummam iuſticiæ cõtinent. Quantũ enim loci charitati à CHRISTO inſtitutæ utriuſq́ imperij formulæ, quantum ius moribus conſtitutum, quantum deniq́ uita profana iuxta atq́ initiata reliquiſſe nunc uidetur? Quid autẽ manifeſtius, quid eſt quod minus infitiari poſſimus, quàm conſilijs noſtris & factis publice, priuatimq́ dicta noſtra refelli? An uitæ innocẽtia reſpondet doctrinæ, quam ut ſanctam, diuinam, cœlo delapſam exoſculamur? Quotuſquiſq́ eſt hodie etiã ueſtri ordinis, qui cohortem CHRISTI efficit, quin rubi faſciculum libentius, quàm paupertatem, ſimplicitatem, tolerãtiam amplexetur: aliaq́ bona nomenculaturæ euangelicæ, quæ diuino elogio in prima commendatione ſunt poſita? Quod ſi repetere exẽpla nõ grauaremur ex annalibus ſacris, quot, quantos, quàm locupletes teſtes excitare è monumentis, uel è cœlo potius deuocare poſſemus, ad aſtruendã huius

ipſius doctrinæ auctoritatē? Sed ſcilicet obſoleuit iam uitæ ratio in ſummam innocentiæ ſubducta, uetuſtaq́ abſtinentiæ exempla male ætatem ferunt. Iandiu em̄ corrupti mores ſeculorum ſucceſſione, quaſi per manus tradūtur, parentesq́ liberis ac nepotibus deinceps poculū erroris, allucinationisq́ propinant. Noui quàm iſta ratio frigeat ad populum, & proceres: ſed memini quicum ſermociner: tecum ſcilicet ab illo ſacro oratore feruēti, claſſicoq́ inſtincto ueritatis è ſuggeſtu promulgatæ. Quapropter cum in lubrico agnitæ ueritatis complexus ſit poſitus, nobis dū res calet uidendum eſt etiam atq́ etiam ut propoſitū confirmemus: ut conſilium inſtruamus ac roboremus adeundis ſenſim, cōſulendisq́ oraculis: ut ea retinacula certæ & exploratæ fidei arripiamus, cōſertisq́ digitis compræhēdamus, quæ abrumpi facile nequeant aut diſſolui. Ne ſi nos rurſus cupiditatum æſtus & curarum abducentium à ueritatis intelligentia, ab eaq́ abhorrentium, in altum erroris, diſcriminisq́ referat, ibi iam gubernacula ratio ſenſibus eripere non poſſit, aut præripere: nec ſacra in ſalo anchora ſe ſtabilire. Idq́ eo enixius prouidendum, quod ita ferè uel natura uel moribus comparatum eſt, ut qui in uaſtum illud pelagus cupiditatis auferēdos ſe dederūt, quaſiq́ prouehendos fortunæ Fauonio, non in uado quidem illi agi ſeſe aut in portu, ſed littus affuturum ſtatim putēt: rationem etiam præſtò futuram prima quaque occaſione confidant, quæ nauem retro inhibeat, in portúque ſtatuat, cum res ita tulerit: id eſt cum omnia permenſi fuerint, quæ animo deſtinauerunt. Verum mihi cum hæc loquor, cœlum iam undique, & undique pontus. Idcirco uela contraham iucundæ digreſſionis. Nam quid iucundius animo Philoſophiæ deſponſo, quàm ex negociorum tædio, quæ tot nobis uita exhibet, pauliſper interquieſcere in ueritate inſpiciēda? Magnam uero in opinionem apud

me uenit ſodalis ille Franciſcanus, qui tibi acri homini ac ſeuero ingeniorum arbitro, meaq́ſ ſententia incorrupto, uſqueadeo ſe probauit: ſi quidem ex animi ſententia ad me ſcripſiſti, id quod mihi perſuadeo. Atqui torrenti hominẽ eſſe oportet eloquẽtia, qui te ſic totum rapuerit, ſeculariq́ſ uitæ, & turbulentæ fortaſſe abſtulerit. Quem tamẽ ita demum iudicabo aculeum in auribus, fauumq́ſ (ut ita dicã) Suadæ illius flexanimæ relinquere in præcordijs auditorum: ſi feruor ille charitatis quo tua nũc mens flagrat, deuotæq́ſ CHRISTO pietatis igniculi, ab ipſo nunc excitati & inflammati in animis ad ſe uentitantium, ne tũ quidem conciderint atq́ſ emarcuerint, cũ folles reflaccuerint: audiriq́ſ ille deſierit, qui uobis delachrymationẽ excuſſit. Non dubito ſocium tibi eſſe in eius admiratione, deprædicationiq́ſ tuæ magnifice ſubſeruire, hominem utriuſq́ſ noſtrum amantiſſimum, rerumq́ſ diuinarum cupidiſſimum Stephanum Blancum, ratiociniorum Regiorum actuarium. Cui iam ne quærcetum quidem illud ſuũ cordi eſt (ut opinor) quod nuper inſtituit. Villa etiam amœniſſima ſordet præ meliorum rerum æſtimatione. Nam afflictam in te animi alacritatem ſuſpicor, orisq́ſ feſtiuitatẽ abiectam, aut depoſitam, qua tu copioſa tua conuiuia etiam exornare ſolebas, gratioraq́ſ reddere. Agedũ macte eſto Germane egregia iſta uoluntate, uitæq́ſ inſontis & exactæ cupiditate: quando curam iam, ut audio, atq́ſ etiam ex literis tuis facile conijcio, antiquiorem nullam habes, quàm ut à capite periculum propulſes, fortunis iam parum intẽtus. Facile autem cum uoles in hoc tuo conſilio aſſenſore me utere, quanquam procul agẽte ab illis ueſtris ſuaſoribus. Sed ut mihi olim ludi magiſter fui in literarum bonarum diſciplina, adnitor etiam nunc ſuaſor eſſe mihi ad ſtudium emendatioris uitæ. Sunt & mihi ſacroſanctæ doctrinæ libri, ex quibus illi mutuantur, quæ de loco ſuperiore dilargiuntur.

giuntur. At deeſt actio & ſpiritus orationis, ſine qua ſententiæ ipſæ iacent. Si tu perſuadendi uim in charitate incitata ponis, in uultu ipſa; oculis, & uoce eminente, fateor. Sin tu in actione hypocriſiq; oratoria, cur non poſſim mihimetipſi lectorem me ſiſtere, iacentem in libris orationē excitare, animamq; inanimę inſpirare, ſchemata deniq; & geſtus congruos accommodare? Sic ferè mihi uices ſupplere ſolitus ſum earum rerum, quas mihi uel fortuna, uel uitæ inſtitutum negauit. Hanc uero commēdationem ultro nobis intendit huius hebdomadæ ſanctitas, quam ritus germanæ & rectæ religionis deſtinauit Soterijs agendis. Siquidem maiorum inſtitutis Seruatoris noſtri ſupplicium æternæ memoriæ conſecratum eſt, ut nobis ſalutare. Quippe cui omnes mortales, alteris quidem certe natalibus orti, myſticaq; genitura & adoptatitia filij, λύτρα debent & σῶστρα. Quæ cum ipſa diſſoluere nō queamus, par eſt utiq; debitum ſaltem ut agnoſcamus, conditionemq; obnoxiam, niſi ob noxam dari uolumus: eum etiam ueluti Seruatorem colamus, ueneremur, obſeruemus obſequioſiſſime, qui nos exemit noxæ. Is ante diem decimum Calendarum Aprilium acerbiſſimum ſupplicium, ſeruileq; perpeſſus (quo die imperium mundi orco abrogatum eſt, truciq; eius miniſterio) uno die interiecto à morte excitatus, genus humanum natalibus mirifice reſtituit: quem diem nunc feſtum agimus in memoriam naturæ inſtauratę. Et fuit aſſurrectio CHRISTI reuiuiſcentis, excitatio naturæ humanæ intermortuæ, uereq; ut dicam, mortis internicio. Ad hos dies celebrādos cum amice nos euoces atq; officioſe, quaſi nec recte, nec ordine operam hic ſacris dare poſſimus, iuſtaq; diuini cultus implere, ob penuriam ſcilicet interpretis ſacrorum, quum ſacris nunc panegyricis omnia propè fana in urbe circumſonent, gratiam quidem ipſe tibi pro noſtra amicitia habeo: non etiam hoc tibi do,

ut ſi copioſius iſtic uobiſcum atque affluentius qua ſacris, qua profanis rebus, cōmodius quoque & felicius agatur. At enim cōcionibus caremus hoc tempore, cum maxime tempeſtiuæ ſunt & propè neceſſariæ. Nos uero plęrunq; (ingenue enim fatebor) atq; eius notæ theologorum, qualis eſt ille qui te totum elucratus eſt & poſſidet, niſi manu miſerit. Nec tamen ipſi nō habemus interdum auditiones tum iucundas, tum utiles eorum qui uicatim tyrocinium factitant: nōnunquam etiam ueteranorum, quaſi prouinciam obeuntium: qui nec ipſi à corona deſtituūtur, quod in urbe multis accidit: ubi nō tam ſtat religione huius profeſſionis gratia & auctoritas (ſi uerum dicere licet) quàm lepore & ſalibus, & illecebris ſermocinationum: neq; ferè tantum eſſe operæprecium doctrinæ exiſtimatur, niſi ſit quippiam quod proritet religionem, à facundia illud quidem aut acrimonia accerſitum. Sed ſit hoc nobis incōmodum: quod ut piſcatu illo grandi & copioſo, ſic grandibus illis etiam expiſcatoribus animorū non abundamus. Quorum tamen euerricula concionum ingenti ſtrepitu iactata, ductaq;, capturas plærunq; referunt perexiguas: ut in aquis piſcantium uerricula uidemus ſępe per ſumma phellis luſitantibus ſpeciem ingentem capturę, fallacemq; prę ferre, cum ſinus ipſe extremus hærbulas, aut quiſquilias trahat piſciculis immixtas. Vtinam autē (ne inuidere me homini putes) in naſſam eius luculenta uis piſcium maiorum, tuiq; ſimilium tecum inſinuarit, ne retrocedere ſcarorum more poſſitis. Ita enim ex ore ipſius pendere nūc diceris, ut ceruicem inſeruiſſe in eam te exiſtimem. Verum ſit hoc unum noſtrum (ut dixi) incommodum: quot id tandem cum cōmodis receſſus ac beatæ ſolitudinis poſſumus compēſare? Atqui uelim ſic exiſtimes, ita me illecebris huius habitationis captum, ita inuitamentis huius ocij conuerſationeq; delinitum, ut gratulari mihi nō deſinā, quod

hoc conſilij ceperim: tantum abeſt ut pœnitendam mihi ducam hanc commutationem domicilij. At iſti quibus libertati litare nunquam contigit, tanquam mei furtum fecerim, aut alio quouis modo inconſulte de me ſtatuerim, inſectari inſiſtunt quos ego iudico uel rationum mearũ conſtitutionem non capere, uel non intelligere, quid ſit hominem optime de ſe mereri. Id quod de te iudicabo, ſi poſthac te intellexero ſubſcriptorem eorũ eſſe opinionis. Quantum autem id eſſe arbitrare, quod nec oculis, nec auribus ſorbere cogor tot indignitates quibus res urbicæ, ciuilesq́ implicatæ ſunt? quanti me facere quod omniũ dierum uacationem, omnium horarum libertatem, omnibus numeris abſolutam habeo immunitatem functionũ atq́ officiorum à ſtudio literarum abhorrentium, cui me totũ dicaui? Iam magnum hoc per ſe compẽdium bonæ operæ, quod in illo diuerſorio inertis ocij, quod publicum eſt ambulacrum, ſtatis horis non niſi raro uideor in turba prodeambulantium. Nec uaniloquentię famigeratorum auſculto. Magnum moleſtiæ, mendacij, æſtus, angoris lucrum, quod cœnas prandiaq́ condicentibus, non excuſare negocium, non cauſas ementiri me oportet, non temere interdum promiſſa officia aut renunciare, aut turpiter deſtituere. Quid quod tanta tranquillitas apud me interdiu, tanta libertas ab interpellatoribus, tantũ denique ſecretũ ab arbitris cũ uiſum eſt, quanta eſſe apud uos cõcubia nocte põt? Et tu urbem mihi ſub diẽ hunc feſtũ repetendã eſſe cenſes ad expiationẽ animi, quæ nobis neceſſaria eſt ad epulum CHRISTI uenturis? Quid ſi multi ſunt qui alioquin in urbe aſſidui, & ſeſquipedẽ à foro nõ diſcedentes, tamẽ his diebus frequentiã urbis fugitãtes in uicos dilabunt, tanq́ melius ſe luſtraturi ꝓcul ab urbis obturbatiõibus? Verum amabo te mi Germane iocon, an bona fide hæc tu uerba, aut in hanc ſentẽtiã ſcripſiſti, cupiſſe te quoq́ modo

tædium mihi ruris leuare? Non opinor. Quid mereri me uelle cenſes ut conſilium hoc mutem? Vtrum in aula gratiam ſecundariam (nam primum tueri auctoritatis locum nequirem) ut nunciũ hoc anno remittam ſolitudini huius uillæ, quæ mihi benigna ſuppeditatrix eſt ocij liberalis, quod ſemper feci plurimi? Certe hoc credes iniurato, niſi uir bonus eſſe æquusq́ mei exiſtimator deſiſti, ex q̃ Theologis te agglutinaſti: hoc nimirum (inquam) mihi credes, nihil tanti nunc eſſe quamobrem retexere rationem conſilij mei mihi perſuadeam, quam ætate iam uergente conſtitui. Cuius cum pars ſit hic ſeceſſus, quem ad tempus cõplexus ſum, mihi (ut ſpero) nec excuti, nec extundi, nec extorqueri poterit, niſi ui adhibita maiore. Literarũ tuarum lepore, iucunditateq́ delectatus, hucuſq́ præter deſtinatũ produxi epiſtolam, longius (ut opinor) quàm captus ferebat epiſtolaris. Sed animo libentius, atq́ amicitiæ, quàm legibus Technicorum ſeruio: quarum quidem ſanctiones uiris magnis non fuiſſe ſacroſanctas uideam. Vale. καὶ τὰ τῆς δὲ τῆς ἐπιστολῆς, τὰ μὲν παιγνιωδῶς ἔχειν δοκοῦντα, ὡς πεπαισμένα ὑπειλήφθω ὑπό σου. τὰ δ' ὡς ἑτέρως εἰρῆσθαι δοκοῦντα, ταῦτα δὴ σπουδαιολογούμενα νενομίσθω κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον: τὰ πρὸς τὸ θεῖόν τε καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀνήκοντα. ταυτα γάρ ἐστι τῶν οὐκ ἐνδεχομένων γέλωτα, καὶ τῶν τῆς παιδιᾶς ἀπηλλαγμένων. In Marliano noſtro. Pridie Nonas Aprileis.

GVLIELMVS BVDAEVS FRANCISCO Deloino ſalutem dicit ſolita uberiorem.

AMbas tuas epiſtolas accepi Pariſijs, cum feſtinans in Sammorianum meum in trãſitu domum uiſerem. Ex quibus intellexi quid ageres, ubi eſſes, quonam modo ageres. Nec tamen inopinatus omnino fuit nũcius. Audieram

èram enim ex primo Præſide, quem in tranſitu ad aliquot millia deduxi comitando, te in prouinciam illam tibi debitam, deſponſamq́ non iturum ob ualetudinem nondũ ſatis reſtitutam & firmam, ut quidẽ tu longinquam peregrinationem, & difficilem hyeme aduentante ſuſciperes. Non enim ſe fuiſſe tibi auctorem. Sed tamen oculorũ tantum laboris, & partis oculos ambientis grauitatem cõmemorabat te perpeſſum: puſtulis etiam erumpentibus, indeq́ grauitate corporis, & infirmitate ſecuta. Video ex literis tuis anteriorem morbum in diſceſſu meo cohibitum & penè ſanatum, poſtea recruduiſſe ulcere etiam ſuppurãte, & exaniante. Id utrum inter incommoda referendum ſit, iudicij non eſt humani ſtatuere: præſertim ſi tempeſtatem anni, & conſtitutionem huius autumni perpenderis. Nam præter itinerum moleſtiã, & iactationem ab illa infirmitate oculari, à peſtilentibus manſionibus metuendũ erat. Et alioquin multis ueſtri iſtius, & ampliſſimi ordinis uiris antea contigit: ut die extremo ſuo fungerẽtur huiuſcemodi prouincias obeundo, fatali ferè tempore autumni uobis curialibus, plures ut ferè meminerimus pro portione peregre, quàm domi mortuos eſſe. Ad reliqua ſi nõdum profectus es, accipe. Primum ab animo me optime, ut ſiquãdo alias unquam, à corpore mediocriter ualere: ita ut ſperare debeam non ſanitatem, & morbi congeniti curationem, ſed qualitatem & habitudinem tolerabilẽ: quæ ferendo ſit ſtudio mediocri, cum rei familiaris haud ita copioſæ multiplici, & negocioſa procuratione. Quæ ſpes ſi me non fruſtra habitura eſt, ero in eo gradu felicitatis, in q̃ acquieſcere poſſum. Vxor & liberi ualent, uxor etiam tibi ſalutem dicit: ego uero puerorum nomine, & puellæ iterum tibi dico etiam atq́ etiam. Si quæris quid agam, primum ſcis me nunquam negocio uacare, cũ ruri ſum. Deinde uillam etiam triennio iam ædificatam nõ peragere, ſed

inſtruere, & quibuſdam appendicibus ædificij augere. Vt uno uerbo dicam, animũ meum ſcito à Sammoriano meo bona ex parte huc iam migraſſe. Spero etiam Philologiam meam eodem animo ad aliquid ſpacij commigraturam cũ bona parte rerum, quas habet in delitijs & mũdo ſuo nõ muliebri: quod ex rerum euentu ſtatuetur & finietur, ne à me eius modum requiras. Cæterũ uelim tu ne ignores, magnæ tibi aliquando operæ me hoc imputaturũ, quod etiam has literas tam longas tibi ſcribere mihi imperarim, octauo demum die: abeunte ſcilicet nuncio id facere adactus tumultuarie, quod ego ocioſe facere ac copioſe ſtatuẽ eram. Nunquam enim minus animatus ad eam rem fui, quàm tum eram, cum has literas expediui. Totus em̃ erã in lectione græca, quæ me totum iam poſſidet. Librũ unũ Pariſijs accepi, Roma in faſciculo curſorio allatũ, mihi ab homine amiciſſimo miſſum, egregij omnino, & generoſi animi, conſobrino Sammarſalli, quicum in legationẽ profectus eſt. A Romageria uocitatur, uir miræ probitatis inter aulicos, & literarum admirator. Eum librum cum literis tuis huc attuli ab urbe, necdum tamen eum ex inuolucro prompſi. Noſti enim me qualis ſim, quamq́ pertinaciter incumbam libro ſemel arrepto: ut nulla rerũ nouitas auocare ab eo me poſſit, & inde intentionem meam abſtrahere & conuellere. Is tanta animi alacritate fuit, ut ꝑ meis ſcriptis certamen ſuſceperit cum quodam infeliciter liuido (ut uidetur) & obtrectante: qui ex multis meis erratis unum (ut arbitror) & alterum locum animaduertit, & conuicijs uel riſu inſectari inſtitit, ut opinor. Mihi id demum dolet quod ad Romagerianum reſcribere non poſſum, & gratum animum oſtendere. Eraſmus etiam ad me ſcripſit literas egregie longas, in quibus poſt alia permulta, lamẽtatur uel fortunam meam uel damnũ literarum, ex eo futurum quod iam inter aulicos profitear, cũ iandiu ut noſti

ex manipulis illis me expunxerim. Cui ego iam græcere ſpondi, ſed literæ apud me aſſeruantur inopia & raritate, aut etiam defectu tabellariorum, qui nulli commeant hoc tempore. Is plurimum orauit me, ut eum apud te purgarē quod non reſcribit literis tuis. Ex quo conijcio eum mox ad te ſcripturum. Literas ad te ut mitterē, nec cauſa erat, nec occaſio. Latine eñ magna ex parte non ſcriptæ ſunt: & uerebar ne interciderent, cum in urbe non eſſes. Vale, quoniam ſonitu tintinabulorum ad ſacra uocabar. In Marliano noſtro, die feſto diuo Michaëli. Verum heus tu caue poſthac cū ſcripſero, ne tu omittas uxori me tuæ, & utriq; filiæ ſalutē à me dicere, etiā ſi oblitus fuero. Saluta Beraldum ſiquando te inuiſet, & tuum, meumq; Brixium, quē tamen raro nunc te uiſere autumo.

GVLIELMVS BVDAEVS IOANNI PICARTO S.

IAm mihi hoc perſuaſi, tam occupatū eſſe me non poſſe, ut tibi feriatū eſſe, omniumq; horarum amicū non neceſſe ſit. Itaq; etſi literis neceſſarijs diſtentus eram, tamen cum tuas ſub horam cœnæ nunc acceperim plenas humanitatis, officij mei eſſe duxi hoc q̄q; epiſtolium ſcribere: quaſi acceſſionē ei⁹ epiſtolę quam dudū, id eſt nudiuſterti⁹ accepiſti. Præſertim cū tribus tuis epiſtolis, paucis diebus mihi redditis, paria facere nō potuerim una eadēq; medio cri epiſtola. Sed quæ tua eſt æquitas, facilē ipſe mihi ueniā à te ꝑmittere poſſum, ſi iuſtas tibi uices huius officij nō repēdo. Noſti eñ q̄ mihi multis ſcribēdū ſit, q̄ ſim lectioni deditus. Deniq; operā à me cōdictā in alia re, nō neſci⁹ es. Cui cū ipſi accingi meditarer, iamq; tractare chartas, ſtilūq; exacuere cœpiſſem, faſciculus à te mihi lr̄arū reddit⁹ eſt, q ſeſquihorā exemit: quātā ſcilicet tēporis intercapedinē in-

tercipere à ueſpertinis precationibus ad cœnã datũ erat. Cum autem is qui literas attulit, matutino diſceſſurus ſit, & lucubrare à cœna non ſolitus ſim, nunc Germani Brixij literis non reſpondebo, uiri cum primis utraq; lingua docti & elegantis. Et eſt id argumentum literarum, quod totum hominem, priuatamq́; ſibi commẽtatiunculam poſcat. Neq; enim ut in tuis & fratris, ſic in eius literis ludicra res agitur: ut qui commonefaciendum me duxerit rei ita ad me pertinentis, nihil ut præuertendum ei meditationi, actioniq́; habeã, ſi de me, animoq́; meo mereri optime, commodiſſimeq́; uelim. Quocirca gratiſſimam mihi rem feceris, ſi ita cum eo egeris, ut intelligat quamobrem literis eius non reſcripſerim: interimq́; ſalutem illi hoc epiſtolio dices, ſi ita occurſus ueſter tulerit. Vale. E Marliano noſtro. Calendis Aprilis, & Palmaribus.

GVLIELMVS BVDAEVS N. P. SAL.

MVltum te amo de ingenio nouo, quod tibi iam induiſſe te uideo. Macte iſta eleganti, urbanaq́; comitate eſto, iſta obſeruantia hominum qui omnia proborum cauſa, uirtutiſq́; cupiunt. Dabo te mihi certe propediẽ in eam diſciplinam, ſi urbem repetiuero, ut ſaltem rudimenta huius artificij diſcam. Nunquam te ſuſpicatus ſum mente quoque tam uerſatili fore: nam ingenium iandiu percognitum habebam, quatenus quidẽ certe innoteſcere homo homini poteſt. Enimuero gratulor tibi recentem uillæ amplæ acceſſionem, cuius nomine atq; omine feſtiuo oblectatum te eſſe oportet, augurioq́; animi certo, amploq́; exhilaratum. Nunc intelligo quantum hunc meum fundũ contemnas & nihili facias, præ illa tua uilla lauta ſanè & magnifica. Puto etiam opimam illam

tuam

tuam tibi iam ſordere ſuburbanam, quam anno ſuperiore inſtruere cœpiſti. Hic uero te tui officij cõmonefieri à me non alienum puto rationibus meis. Scis me in iſta amplio re iuris nonnihil aliquando uendicaſſe, ius etiam poſſeſſo ris nõ pridem uſurpaſſe, nec controuerſum: quam cauſam cum ad te detulerim ut conſultum & amicũ, uide per ami citiam noſtram, perq́ ipſum numen amicitiæ pręſes (φίλιον Græci uocant) ne me de ea poſſeſſione deijcias, cui hoc an no incumbere nec corpore, nec animo potui. Nihil de iu re tuo moueo, iniuriam tãtum deprecor, quod ſine captio ne mea fiat, hac uilla, hac luculenta rationum tuarũ acceſſi one auctus ſis. Mihi ſi angulũ in latifundo inuideas, cau ſam haud dicere poteris diſceptantibus communibus ami cis, quin tu amicitiæ iura & neceſſitudinis præ tuis cõmo dis pro nihilo duxiſſe, ac calcaſſe uideare. Tu hac de re ſta tues, exiſtimationiq́ tuæ ſimul & indemnitati meæ conſu les. Quanquam ſi cõtra animi tui naturam proteruus eſſe offirmaris (quod diui omen auertãt) ita mei officij, ætatisq́ in hac amicitia contritæ rationem habere mihi imperabo, ut nec tibi amicitiam renunciem, nec ex iure manu conſer tum te uocem, aut tibi iudicem ex amicorum albo feram. Nec uero ideo hæc teſtificari mihi in mentem uenit, quod uel me parum iure ſubnixum putem, uel nõ tuam eſſe tan tam æquitatem, tamq́ mihi ſpectatam & probatam confi dam: ut non meum ſeruare potius à te iudicante te, quàm alio quouis amico communi poſſim. Sed quemadmodũ conſtantiæ meæ eſſe duxi, communem inter te & me con trouerſiam arbitrio tuo permittere, ſic æquitatis tuæ erit non ſummouere me ab actione cauſæ meæ: quando ita fer re uidetur huius iudicij & controuerſiæ ratio, ut hominẽ alium ad eius cognitionem admittere debeamus neminẽ. Ne illud quidem dare mihi grauabere certo ſcio, ut ad hu ius cauſæ diſceptationem probitatem tuam, amicitiamq́

adhibeas altrinſecus aſſeſſuras cupiditati. Etenim cũ probitatis integritas Zygoſtatica fide moderabitur examen iuris inter nos controuerſi: tũ uero amicitia, cuius munus eſt inter amicos omnia facere communia, quæ quidem lege nõ excepta ſint, lancem (ut ſpero) meam quoquo modo propendere ita faciet: ne uillæ late patentis poſſeſſionem uni tibi addictam cum ramentis (ut dicitur) auferas, ab homine illam tibi amiciſſimo abiudicatã. Id quod ſi factum erit, iudicem alium non appellabo (Ad quod enim poſſem iudicium ſanctius te prouocare) Diuum tamẽ ſuperumq; fidem implorabo, mihi ut patientiam deeſſe non ſinant, & æquanimitatem. Tibi autem etiam etiamq; in hac lite uidendum eſt, ne plus rei tuæ amplificandæ, quàm tuendæ exiſtimationis ſtudioſus fuiſſe uideare. In hac enim demũ cauſa ſtatuetur utrum tu iſtam integræ perſonę opinionẽ fallaci rumore collegeris, potius quàm ratis, certisq; documentis. Quid autem ſi certare tecum in animum induxiſſem interdicto retinendæ poſſeſſionis? quid tandem ueta ret quo minus uel abſens tanta intercapedine temporis poſſeſſionem animo retinuiſſe me contenderem? Præſertim cum propinquum hominem habeam tibi iam factum familiarem, in loco aſſiduum, negociorum meorum geſtorem, ut confido. Sed iam plus aquæ fluxiſſe mihi ſentio, quàm cauſæ mediocritati infuſum eſſe uideat. Venio ad illum epiſtolæ tuæ locum. Tamen ut uerum fatear, neſcio quis mihi ſcrupulus ſubortus eſt. O hominem te ſemper in uado ſollicitum: in re certa trepidum, in rebus lætis obnunciatorẽ. Apage hinc iſtum odioſum ſcrupulum, ne ratum (ut ita dicam) auſpicium omine incommodo dirimas. Lætitiam ex literis tuis conceptam excepit nuncius triſtis ab urbe, qui mihi mœrorem propè peperit, certe angorem reliquit, expectationemq; ſollicitam. Certior enim factus ſum de ęgrotatione grauiſſima unius & alterius ac pluriũ

propinquorū meorū: ob quem nuncium ſtatim iſtic aduo-
laſſem, niſi me nuncius incommode oppreſſiſſet. Fac me
certiorem an literas meas reddendas Deloino curaueris.
E Marliano.

GVLIELMVS BVDAEVS LVDOVICO RVZAEO S. P. D.

EIa tu qui ad me hominem tibi amiciſſimum
rerum tuarum cupidum, pro epiſtola gran-
di grandiorē piſcem miſiſti: ſiue eum Lum-
bricū ſeu Murenam uocitas, mei certe nec
palati, nec ruſtici foci piſcem. Atqui ut ſcias
quàm mihi gratam rem, iocūdamq; hodie
in animum induxeris, nihil propius factum eſt, quàm ut
ego iudicarem literis te meis irritatum, hoc mihi negociū
exhibere uoluiſſe, non munere delectare, & mihi cōmoda-
re. Principio non neſcius eras, quàm frugaliū menſarū aſſe-
cla libētior eſſe ſoleā, quàm earū quæ luxu inſignes ſunt,
aut uarijs generibus extructiores. Deinde cum ſim capite
tantū caularius, me ita eſſe cōſtituta cibi appetētia, ut nec
liquaminibus cupide utar gulā irritantibus, nec cibis deli-
catioribus, & quæ è foro cupedinis petant. Deniq; culina-
rias nugas, ganeę opificia, palati titillamēta, nec mihi alio-
qui eſſe cordi, nec facere ad ſtomachum, ignorare non po-
tes: qui laute me ſæpe & ſplendide inuitum acceperis, gra-
uatēq; apud te eam ob rem cōſtituentem, quod à bubula,
ueruecinaq;, & ciuilibus (ut ita dicam) epulis ad ferinā &
cupedias cōtra genij mei arbitratū me traduceres. Quare
cauſa haud fuit ulla ſatis idonea quāobrē tu ad me q̃ſi hel-
luonē, aut liguritorē, delicatū piſcē, magnoq; parabilē è lō-
ginquo mitteres, ut elegātius prandere, q; uiro bona fide
ſtudioſo cōmodū ſit & decorū. Quāquā id ip̄m tantū mu-
nus in alios etiā piſces incurrit, ꝗ nudiuſquartus iſtinc ad

me allati ſunt haud mediocris magnitudinis: id quod non minus ægre tuli, quàm hodiernum tuũ factum. Quaſi uero mihi frugi uitam degere non pronum ſit & aſſuetum: qui in urbe quoq; huiuſcemodi cõuictus auerſari ſolitus ſim, ut mihi incommodos atq; noxios. At enim dono tibi piſcem datum, nõ ære partum, quaſi honorarium munus, officioſumq; miſiſti. Mitteres igitur opſodædalum coquũ, qui ferculum coqueret ſcite atq; condiret: mitteres citrea mala, mitteres quæ opus ſunt ad operoſæ culinæ cõdimẽta, ne ſolœciſmum in extructione luxuq; admitteremus. Deniq; mitteres conuiuas, qui mecum eſitarent. Nam coquus hic meus uillaticus non ex popinarum diſciplina peritus, nondum rudimentum etiam quotidianæ menſæ apparatus poſuit. Quippe q̃ utor mediaſtino potius, quàm culinæ deſtinato. Porrò nec mei conuiuæ qui ſuccidiã eſſe pernasq; aſſuerunt, oleraq; ructari, his ueſci delitijs cõmode, apteq; poſſunt: quæ calloſum palatum non titillant faſtidij neſcium, nec pueri paraſiti ab eorum uſu deduci queunt, quæ mihi placere norunt. Iam uxorem habeo cibi admodum parci, ut quæ uix tertio quoq; die epuletur, quod quidem inſtar cibi iuſti eſſe poſſit. In ſumma nihil moror huiuſcemodi fercula, non ruri, non ubiq;, non ex tempore parabilia, quæ condimentorum acceſſionem poſcunt. Siquidem cum huiuſcemodi rerum materiã in hac penu ruſtica non habeo: tum etiã accedit quod uictum ad tempus colere inſtitui mentis illuſtratorem, qui nec caram opſonationem, nec curioſam concinnationem admittit. Et anni ſuperioris faſtidium horum ferculorum inedia diſcutiendum eſſe ſtatui: qui ſtomachi mei mores, palatiq; corruperat. Qua mihi ipſa per te, alioſq; uti non licebit, ut uideo: tanta eſt munificentiæ tuæ importunitas, quam iandiu expertus ſum. Quod utinam mihi potius epiſtolam unã per ocium ſcripſiſſes, quod unum officium in te ſemper deſiderare

derare

derare me tibi dictito, nec tamen tibi perſuadeo: gratiam certe maiorem, uberioremꝗ à me iniſſes, quàm hoc tuo munere feciſti, grandiore omnino quàm focus hic noſter Marlianus capiat. Vale. E Marliano noſtro, ſup̱ horā prandij. Dimitti enim ſe famulus tuus poſcebat.

GVLIELMVS BVDAEVS LVDOVICO VIVI S.

His paucis diebus ſcripſeram Hermanum me Phryſiū non uidiſſe: at ita caſus tulit ut Hermano ſim congreſſus poſtridie quàm literas obſignaui. Cum eo enim pranſus ſum, & cū Nicolao Beraldo homine tibi, doctiſſimisꝗ multis, bene noto, doctorum hominum in urbe noſtra ueluti Xenagogo, apud Germanum Brixiū, uirum doctrina ſingulari, ingenioꝗ eximio preditum. Eodem die literas à te binas accepi: unas Hermani manu, alteras domi meæ urbanę reditum meum manāteis, uel aduentum potius. Primum igitur de Phryſio ualde te amo, qui talem nobis hominem conciliaris. Nam quantum iudicare ex unius horæ conuictu potuimus, iuuenis eſt ingenue atꝗ etiam generoſe natus & educatus: plurimas, inſignesꝗ notas indolis eiuſcemodi referens: in ſpem (ut opinor) inchoatus primariæ eruditionis, atque doctrinæ. Quanquā ei penè ſuccenſuimus, quod inter homines ſuæ ſortis nulla uſqueadeo inuitari familiari comitate conuiuatoris & conuiuarum potuit, ut innatam modeſtiam, pudoremꝗ tantiſper deponeret. Deinde quod excuſationes non accipis, defenſionumꝗ mearum argumēta, quaſi male ſolida eleuas pro arbitratu tuo facunde magis quàm indulgenter: ita ut ulterius progredi cauſificando nō auſim, nondum planè ſtatuo utram in partem accipere debeam,

decreui, deliberaui

Quo enim ſtilum promoueam, quum urgeri me chirographis meis uideam? Tametſi nõ facti quæſtio eſt, ſed interpretationis. In cuiuſmodi controuerſijs cum uos uiri boni, id eſt dicendi periti & artifices uerborum ſentẽtiarũq́;, plurimum ualeatis, certum eſt non contendere, ne in fraudem quoque litis impendiorum incidam. Et ais te uerbis meis credentem, uelut ex promiſſorem futuræ meæ induſtriæ eſſe factum: ut iam integrum tibi non ſit fidem tuã luere. Et quando (inquis) in hunc locum de te pollicendo progreſſus ſum, unde regredi pudor uetat, uide ut pmiſſum hominis tibi amiciſſimi primo quoq; tẽpore præſtes. Quid ſi cum pedem referre te pudeat præpropere prouectum, me proferre pigeat? Quid ſi autem periculo meo renunciare te illam amicis præcipitem pollicitationẽ uelim, & poſtulem? cum ego quoq; renunciare inconſultam iactantiunculam non dubitem: ut hoc perfrui ocio ad ſtudium poſſim, non ad ſcriptionum tædium, quod nõdum tamen ipſum ſatis conſtitutum habeo, etiam ſi in uoto habeam. Atqui ſi hanc cõditionem reſpuis, meminiſſe iubebo alienum te factum communi periculo promiſiſſe. Ecce autem rurſus cum hæc animo agito, altera nouaq; ex epiſtola tua recentiore, operæ indictio, quaſiq; ignominiæ denũciatio, niſi quid mox dignum tanta expectatione hinc exierit. Et iubes me expectare epiſtolam à te grandem de hoc, quod ad Tonſtallum ſcribenti, neſcio quid mihi excidit de commẽtatione non ita ualde anguſtis finibus circumſcripta. Hic etſi epiſtolam illam non habeo, tamen nihil ita certum promiſiſſe me arbitror, unde tibi mecum actionẽ æquus mihi iudex dare poſſit. Quare argumentum aliud ſcribendi feſtiuius comminiſcere ſi me audies, niſi te ſummoueri mecum agentem, intentionemq́; tuam depelli prima quaq; exceptione mauis. Quod ſi uerbis tuis perpulſus & ſuaſione euictus aliquid emiſero manibus eiuſce-

modi, & longe id inferius expectatione, quam tu excitaſti fuerit, nimirum ut mihi mox dedecori, ſic tibi tandem futurum eſt pudori, ut qui inconſultius fidem tuam, amicique obſtrinxeris exiſtimationem. Noſti illud ſcio, ἐγγύη πάρ ἄτη, ſed parum meminiſti: quo admonemur ſponſionis comitem eſſe noxam. Et Solomon capite decimoſeptimo ſacrorum Prouerbiorum, ἀνὴρ ἄφρων (inquit) ἐπικροτεῖ καὶ ἐπιχαίρει ἑαυτῷ ὡς καὶ ἐγγυώμενος τὸν ἑαυτοῦ φίλον. At enim prædes illos quinque noſtros, tot tantisque facultatibus idoneos & locupletes habes: ſeſtertium, pondo, minarum, & talentorum ſummis, & noſtris denique externisque copiis exuberantes: quibus ſatis cautum eſſe fidei tuæ confidis & noſtræ (ut arbitror) opinioni. Quis ſcit an in alio genere ſoluendo perinde futurus ſim? Illa fortaſſe regeſta, & uelut innumerato erant penes me, quæ hactenus prompta ſunt ad interpollandum uſum antiquorum uerborum, priſcarumque rerum memoriam exuſcitandam, quę iam olim conſopita & prope obruta erat. Quibus etiam digreſſiones intercalandas duximus ueluti operis corollaria: ut lectionis refractariæ faſtidium & alioqui tædioſæ, his tanquam emblematis inſertis diſcuteretur. Quibus etiam ipſis ſales interdum aſpergendi fuerunt: ut rebus alioquin inſulſis ad uulgus & frigentibus, nec guſtu lectorem quelibet inuitantibus. Tum igitur copioſe & prolixe fortaſſe diuturna fretus parſimonia, atque etiam ex alieno aut certe aduentitio, menſus ſum: nec ſegnius, maligniusque ſeſtertia quàm ſeſtertios, nec talenta quàm ſeſtertia, pondoque adnumeraui. Etenim aditum mihi patefecerat commentatio obnixa & peruicax ad penus auctorum claſſicorum & locupletum: unde promere licuit dapſiliter pondere, numero, & menſura. Quod ſi indidem poſt me promere & apponere alius inſtiterit, exiſtimo non maiorem eum gratiam laturum, quàm ſi in condicto conuiuio ſemeſa opſonia reponeret, ſępiusque repe

tita. Nec in hoc inuentum licebit, quod in Annotationes licuit. Quanquam hoc ad me iam non pertinet, quod Alziatus homo mihi amicus, & apprime utraque lingua doctus ſuum feciſſe uidetur. Idq́ꝫ ꝑ me licet ut fecerit, quod modo ſine captione mea ſiat, præſertim cum in prouincia rem gerat quæ fermè & ſortito ei obtigit, & merito: & q̄ſi in ære ſuo bona ex parte negociet̃, homo ſcilicet iuris conſultus in legibus reſtituendis. Sed tamen & ipſi cauendū erit ab illis, qui ſolertiam eſſe cenſent ex aliena ſegete per ſpeciem ſpicilegij manipulos ſubducere. Sed ut ad te redeam, quicum mihi nūc res eſt, ſi te auctore in illo alio genere in quo operas indicere mihi, iniungereq́ꝫ obſtinaſti, periclitari ingenium uelim & induſtriam, uideamus quid explicare queam & perficere. Ego qui ex cōditis & repoſitis edere liberaliter & copioſe inſtitui aliquo cum ſucceſſu, nouo uelut ingenio nūc induto, aceruos iam collectos argumentum utiq́ꝫ obſoletum gloriæ tranſmiſero, aquas pluuias & collectitias iā faſtidire cœpero, de meo uiuoq́ꝫ haurire ſtatuero & apponere? Exigua mox oīa, ieiunaq́ꝫ uidebuntur. Hoc uitare uolens, excutere ima & adniti inſtitero, pluteumq́ꝫ genu aut calce tundere, quo magis eliciam, quod uberius fluat? conturbauero fortaſſe conceptacula rerum, & de fæce hauſero: nec ſtatuere hic in ſolitudine potero ipſe mecum, id ne uitium ſit ingenij immodice, turbideq́ꝫ inferueſcentis, an iudicij culpa, feculentum eſſe arbitrantis, quod fluit exuberanter atq́ꝫ conferctim. Nam quod in alienis ſcriptis ſatis uideo, in meis non agnoſco, nec dijudico niſi ex interuallo, quod mihi non concedis: cum interim natura procliuior ſim ad copiam fundēdam, quàm ad frugalitatem. Quod niſi appetentis iam ſenectutis ſenſus ad parſimoniam me uergere compulerit, uereor ut modū tenere poſſim, uobisq́ꝫ me probare, qui modos, numerosq́ꝫ legitimos magnis ab auctoribus mutuamini:

quod

quod item mihi non licet, qui à puero ijs nunquam aſſueui: ſimul qui in hoc uico ad ruſtica iã & incõdita me trãſtuli. Et cum in alijs honeſtis deſiderijs, tum in hoc ipſo naturæ inſeruio, nullum plerunq; ut modum alium adhibeam quàm quantus eſt tenor alacritatis animi ad rem cœptam tuendam & proſequendam: & in hoc genere tantum, quãta eſt tractabilitas ſenſuum ſeſe proferẽtium. Qui mihi inuſitata ipſi ſpecie ſæpenumero cum ſe ſiſtant, aliunde hauſto apparatu ad indicandos eos interpretandosq; uti nequeo. Quod niſi ſtilus appoſitus præſtò ſit & ſub manu, in luto ut hæreat commentatio neceſſe eſt. Atqui ingenium habeo ut liberale ſic moroſum, ut niſi ſtilus ex tempore excipiat quæ ab eo funduntur, contrahat mox ſinum, alioq; ſe cõuertat. Sic multa à me cœpta ob id interrupta ſunt & deſita, quod ad interpellatas cõmentationes reuocare animum non potuerim poſtea eadem alacritate, quæ genius eſt operum. Aqua enim identidem hæret (ut dicit) niſi flumen orationis deducatur uoluptate ſcribendi. Hic ſi diem aliquam petiero longiuſculam ad ſtilum reconcinnandum, tute fruſtratoriam hanc dilationem eſſe dices, laborisq; detrectationem. Quare uerbum ultra nõ addam: niſi te hoc iterum admoneã, tuo meoq; periculo rem agi. & alioqui ſi τὰ τῶν φίλων κοινά, de exiſtimatione mea ſollicitum te ex æquo propemodum mecum eſſe oportet. Cæterum periculum nullum eſt ut uideo: ne Philologiam tuam funeſtarim indicto nuper funere illius tibi deamatæ, ut quidem ex animi tui ſenſus de Oſcine, quæ obſtrepere uiſa eſt liquido auſpicio. Quod petis ut ingnoſcam de eo, quod aliquãdo ad me ſcripſiſti de homine tibi, mihiq; amico, quaſi ab eo magis ſteteris: non faciam. Neq; enim cauſam eſſe uideo cur te uenia dignum putem in ea re, cuius ipſe culpam agnoui literis obſignatis. Quod ſi tu ex animi ſententia loquutus es, bene habet, nec incommode aut

infeliciter res ceſſit, nec me pœnitere poteſt eius rei, quã bene uertiſſe mihi tu cum illo perſuaſiſti. Tametſi mihi poſtea æſtimanti ἔνια παρακεκινδυνεῦσθαι ὀξυμώρως ἔοικεν, ἃ δὴ ὑπὸ ὑμᾶς κατέμαθον ἀπεσκέφθαι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ἀντιπεσαλμένοις αὐτῷ: quæ prius ipſa non item uidebantur, freto ſcilicet cõſcientia retentæ ſemper amicitiæ. Eraſmum mihi ſalutabis, cuius literas nullas accepi, ex quo famulus eius cum literis meis hinc abijt, ſed eius quotidie in urbem expectatᷓ aduentus. Ad alterius tuæ epiſtolæ argumentum non reſcribam: quando mihi nec uacat, nec uideo me paria tecum facere in ea re explicanda poſſe, quam tu acriter animaduerſam diſerte, & copioſe perſecutus es. Nec tamen ἐν πᾶσιν ὅμοια φρονῶ σοι. Sed in eo quod me admones in fine epiſtolæ, agnoſco & amici hominis partes, & iudicis prudentis. Placet enim quod περὶ σωροῦ τῶν τυχόντων καὶ τυχουσῶν cauendum eſſe cẽſes. Vale uir doctiſſime, & quod facis me ama, quo iuſtius te redamem. E Marliano noſtro, poſtridie Calendarum Maij.

GVLIELMVS BVDAEVS PETRO AMICO SODALI FRANCISCANO SALVTEM.

MAgna te nimirum eſſe affectum in me indignatione oportet, qui cum iterum ad me eadem de re (ut opinor) ſcripſeris, nihil quicq̃ literarũ tuleris. Neq; enim aut amicitiæ noſtræ ratio, aut doctrinæ tuæ ſingularis & eximiæ nota, aut ſtudiorũ cõmunitas, amorq̃; literarũ elegantiũ, quæ ueluti Teſſera eſt amicitiæ inter homines ſtudioſiſſimos, hoc admittit: ut ego q̃ nullius unq̃ literati uiri ꝓuocationes officij cõtempſi aut neglexi, literas tuas paruifecerim: aut in ijs loculis forulis' ue condide

tim, in q̃bus eas res conijcio, quas obliuioni magis quàm memoriæ mandãdas eſſe duco. Quare admonitũ te uelim, cauſam tibi ob id nullã eſſe iuſtam dignamq́ue, quãobrem tu mihi uitio uertas ſcribendi incuriã. Vnas eñ tantũ literas tuas hoc anno, atq; etiã ſeſquianno accepi, quod meminerim: easq́ue nuper, ac ſine die (ut dicitur) & conſule. Quibus ex ipſis intelligo alteras quoq; te dediſſe, quæ ad me nõ peruenerunt. Nam & ego circiter Idus Februarias ad te ſcripſi: ſed nuper reſciui literas nondũ tibi redditas. Nec uero ullus eſt eorum, cũ quibus literaria mihi neceſſitudo, nedum ueteris amicitiæ intercedit, quicum libentius quàm tecum inſtituere cõmercium uiciſſim ſcriptitãdi in animũ induxerim: ſiquando utriuſq; noſtrum Philologia ita cõſtituta fuerit, mihi ut uacet & cõmodum ſit, tibi etiam ſit expeditum & cordi magnopere id facere: ſedesq́ue ſtudiorum eo loci collocata, unde facilis & ſub manu eſſe poſſit dãdi, accipiendiq́ue epiſtolarũ uiciſſitudo. Siquidẽ qui hactenus ſtudioſus bonarũ literarum fui atq; elegantium, nunc uelut in flexu aut ætatis, aut contentionis, nullam antiquiorem curam habeo, quàm quomodo curriculũ alterũ inſtaurem, optimarũq́ue & ſalutarium ſtudio literarũ accingar, & renouem contentionem. Quum autem te uideam in orbe encyclopædiæ ita iam circumactum, ut in hoc ætatis uigore ea penè iam confecta, elaborataq́ue habeas, quæ mediocribus ingenijs in ætate iam prouecta & affecta uix bene inchoata ſunt, lotis iam adeo ut manibus (quod aiunt) ſacroſancta uolumina pertrectare, euoluereq́ue inſtiteris: hominem eſſe reor neminem qui mihi te appoſitior eſſe poſſit ad ſtudium illud meum alendum & oblectandũ, æmulationisq́ue piæ ſtimulis acuendũ. Ac tibi quidẽ ingenio præſtanti atq; eximio prædito, ſtudio etiam flagranti ab adoleſcentia incenſo & inflammato ad ingeniũ, animumq́ue excolendum diſciplinis lautioribus, cũ diuinitus (ut opinor)

omnia,tum illud præcipue contigit, ut in utriusq; linguæ officinis egregie inchoatus,reclamante (ut memini) parente tuo faceres, ut in iſtam ſodalitatem dares nomē primũ, deinde profiterere: quæ paupertatis ipſa quidē inſignibus præcipue, mœrentiſq; philoſophiæ cenſetur geſtaminibus,ordiniſq; nuncupatione hominum ſeſe demittentiũ, in orbemq; cogentium humilitatis & egeſtatis, profeſſione utiq; obuerſa & per diametrũ (ut dicitur) oppoſita ſtudijs ciuilibus,& in celebritate hominum ſitis: quorum ſitus eſt unicuiq; faſtigium ſuum attollendi, omni ope uno quoq; omnibuſq; ungulis adnitente (ut eſt in antiquo ſermone)ad incremēta & auctum cenſus & dignitatis. Quarum rerum meditatio atq; actio, cũ potiſſimas animi partes, plurimaſq; ſibi uindicet, conſequens eſt utiq; iuſtam ut eos demum operam literarum ſtudijs impendere credamus,qui eius curæ uacatione gaudent: id eſt qui omnem ſibi occaſionem, anſam, & argumentum, ſollicitudinum, angorum,cupiditatum circũciderunt. Quocirca magnus iam hic gradus uobis ad Philoſophiam fact⁹, lata iam uia munita & perpurgata ad ueritatem inueſtigandam iter contendentibus. Accedit ſolitudo inuitatrix mentium ad commentandum,feriæq;(ut ita dicam)perpetuæ, & immunitas turpium animi affectionum, aut aliâs abhorrentiũ à contemplatione commentationeq; ſanctiore. Adiuuat aſſidua rerum diuinarum recordatio,atq; inculcatio ueritatis,in omni parte,functioneq; uitæ, ueſtræ profeſſionis ſcitis aſtrictæ,connexa & implicata. Quo fit ut ueſtræ iſtę piæ ſodalitates,non modo bonis imaginarijs fortunæq; cedentium ipſa profeſſione, ſed etiam tribus rebus animũ abdicantium,quæ maxime cuiuſq; ſunt propriæ,ciuitate, cognatione,libertate,mihi uelut ſeminaria eſſe uideantur animarum beatarum,à prouidentia utiq; inſtituta ad ſupplementum cœleſtium exercituum quondam per ſuperbiam

Nota.

biam luculenter imminutorum. Nobis uero philoſophiã conſectantibus, in ſalebra ſæpe reſiſtere contingit, cum in caſus ipſi refractarios incurrimus: aut cum res nobis impeditæ ſuſcipiendæ ſunt, aut actiones obeundæ negocia faceſſentes, moleſtijsq́ perplexæ: tum in luto hærere exorientium ſubinde cupiditatum, quę comites illæ quidem & aſſeclæ ſunt ſequaces, & proteruę uitę ciuilis, & in medio poſitæ. Et quum ſæpenumero rationum noſtrarũ formã ita uel confidamus inſtituiſſe, uel ſperemus: ut lucri, damniq́ ſummam, commodiq́ & incommodi ſubducturi ſemper ſimus, & collecturi in ęternitatem futuram, ad temporaria rurſus, fluxaq́ reuoluamur obreptione ſenſuũ mentis emiſſariorum, qui ad imagines ludificatrices obhæreſcunt felicitatem ementienteis, immemores & improuidi. Minus eſt enim imperiũ Philoſophiæ huius noſtræ in publico expatiantis, interq́ profana uerſantis atq́ à ueritate auerſa, quàm ut intentionem mentis abducere queat, quaſiq́ inteſtinum hominem deflectere & coërcere à contuitu, uſu, & familiaritate rerum oculis externis ſubiectarũ. Circulatorq́ ille quem Mundum uulgo dicimus, hoc nomine (ut opinor) ſenſum uulgarem, quaſiq́ communem intelligentes, inſtitor (ut uere dicam) Stygius, uenditator illecebrarum in officina Ditis patris fabrefactarũ, oculos omnium ad ſui contuitum contrahens & diſtinens, ita diſtringit mentis aciem, ut oculis ipſam penè captam dimittat & allucinabũdam. Ex quo fit ut mancam quodammodo adhibeamus, infractamq́ contentionem atq́ hebetem enodandis illis ænigmatibus, paradoxisq́ ſapientiæ: quæ abſtruſis ipſa tantum mentibus, quaſiq́ abſtractis à contagione ſenſuum, aditum liberum indulgent ad contrectationem illam ueritatis myſticam, ſublimeq́ rapientem: cuiuſmodi Græci Anagogicam cõtemplationem dicunt: qui ἀνηγμένους θεολογοῦντας τοὺς ἄγαν ἀποκαλοῦσι θεωρητικούς. Iam

quum ea ſit & ueſtra & noſtra & omnium conditio, fuſtos ut dies nullos, ſed omneis habeamus præliares ut priſci loquebantur, uobis tanquam in arce contemplationis, & intra præſidia prouidentiæ manentibus, tum longius & munitius à telorum iactibus, tum noxe, tum fortunæ, tum etiam attentis magis & uelut in procinctu eſſe licet aduerſus uim nec opinatam, & improuiſam, quæ ſæpe tumultum in præcordijs ciet. At uero philoſophiæ noſtrę propugnacula extra uallum ſeceſſus theoretici proiecta, nutarę plærunq; & tumultuari in huiuſcemodi ſolent, ac trepidatione labare, ob uiciniam ſcilicet atq; affinitatem cum uita uulgari & turbulẽta cõtractam uſu, & officijs uitæ. Quã etſi uobis ipſam limis intueri interdum munera ſodalitia obeũdo neceſſe eſt, quaſiq; per tranſennam uidere, rarius tamen id facitis, & à præmeditatione cautius, nec cõmercio impliciti contagioſo. Ita quos non piguit æternæ lucis cupiditate capite ſe quàm maxime imminuere, omnibusq; euertere fortunis & poſſeſſionibus, ijs omnia penè uberiora, cõmodiora, expeditiora in manu ſunt ad uitam recte atq; ordine agendam: atq; ex uſu ſacramẽti quo addactos nos eſſe gloriamur & profitemur in genitura myſtica; ex qua fati ſui ſummam pendere nemo noſtrum eſt qui neſciat, qui quidem ſenſum ullum immortalitatis habeat. Te autem Amice & uideo & intelligo ex ijs quæ ad me ſcribis, optimam & ſublimem rationem ſtudiorum utraq; lingua inſtituiſſe: eamq; informationem ſacroſancti & anagogici Philoſophi delineaſſe & ſuſcepiſſe: quæ niſi quid tibi acciderit humanitus, uel diuinitus potius, in abſolutam quandam euaſura ſit, & beatam philoſophandi contentionem, omnibus propemodum numeris doctrinæ noſtrę, & exoticæ inſtructam & confertam. ταύτην μὲν δὴ τὴν προαίρεσιν ἀποδέχομαι, τὸ τὰ μαθηματικὰ προσάγειν τε καὶ συνάπτειν τοῖς θεολογουμένοις, καθηγησαμένων σου δεῖν ὡς ἔφησθα, ἐκείνων τῶν πάνυ

θεολόγων. καὶ δὴ καὶ τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος ἡδέως ἂν ἀψαίμην ἴσω γε, εἰ ἰσάμοιτά τ' ἡλικίας τε καὶ σχολῆς ἐτύγχανεν ὤν ὄντα. De Ariſtotele in eadem tecum ſum ſententia, prorſus eum ut in humanis & ſublimibus rebus, omninoq́ in interituris & mathematicis, acrem, eximium, & abſolutum fuiſſe ſentiã: non item in æternis, & cœleſtibus. Quibus in ipſis parũ mihi uel obnixe uel feliciter appuliſſe animaduerſionem uidetur, atq; contentionem accõmodaſſe. Docere hoc præcipue poſſunt τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ, quorũ interpretes Beſſario fidelis magis quàm elegans, aut iucũdus mihi in tranſcurſu aliquando uiſus eſt: in reliquis Argyropulus non ſpernendus. Laboris autem nobis compendium Themiſtius magnum attulit in ijs libris, quos Ariſtoteles intelligi uulgo noluit. Vale, & iſtam (ut tu uocas) anguſtam paupertatem ingenio, & induſtria illuſtrare contende. In Marliano noſtro, poſtridie Calendas Maij.

Γυλιέλμος Βουδαῖος Λοδοΐκῳ τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ.

Τῇ ὑστεραίᾳ τῶν θεοφανίων ἐκ τῆς ἀγροικίας τῆς ἐμῆς ἐπανελθών, νυκτὸς ἤδη πολὺ προϊούσης, τὴν ἐπιστολὴν ἐκομισάμην τὴν σήν. ἣν εὐθὺς ἀνοίξας, λυχνεῖόν τε καὶ φῶς ἐκέλευσα προχειρίζεσθαι τὸν θεράποντα ἵνα τι τοῖς ἐρωτήμασί σου ἀποκριναίμην τοῖς ἐν τῷ χάρτῃ σεσημειωμένοις, καὶ σοὶ ἑλληνιστί με προκαλεσαμένῳ· εἴ τι σχολῆς περιείη ἐπὶ τῇ τῶν ἀπορημάτων διαλύσει, καὶ δὴ ἀνταγωνίσαίμην. ἐπεὶ δὲ ἴσως οἴει με βαθείᾳ τινὶ ἐναλινδεῖσθαι σχολῇ, εἰδέναι σε χρή, ἡμᾶς μὲν καινόν τι βίου προῃρῆσθαι ἐπιτήδευμα πάνυ τοι ἀπηλλαγμένον τῆς πρότερον φιλολογίας, τούτου γε τοῦ καινοτομήματος ἀφορμήν μοι παρασχούσης οὐκ οἶδ' ὅπως τῆς τύχης. αὐτίκα γέ τοι δέδοκταί μοι οἰκοδόμημά τι οὐ φαῦλον οὐδὲ τὸ τυχὸν ἐγείρειν, ἵνα μὴ τὸ χωρίον ἐμὸν τὸ Μαρλιανὸν ἀδοξοῦν οἴχηται καὶ ἄγνωστον. ὅπερ μέχρι τούτου.

ἄξενον τυγχάνει ὂν καὶ μόνον οὐκ ἄβατον οὐχ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἀλλὰ καὶ τῷ κεκτημένῳ μοι. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ οἰκοδομηθησόμενον ἔργον ἔαρος εὐθὺς ἐπιγινομένου, ἐκδεδωκὼς ἤδη ἐκ συγγραφῆς, ὁποῖον φιλεῖ γίνεσθαι ἐν τοῖς τοιούτοις, προσέτι παράδεισον ναῷ μέγαν τε καὶ περικαλλῆ αὐτίκα δὴ τεχνιτῶν ἐλπίζω ἐπειδὰν τάχιστα ἐγχωρῇ ἡ ὥρα τοῦτο ποιεῖν. οὕτω νεανικῶς ἔχω εἰς τὴν οἰκοδομικήν. ἄμπελον γάρ τι ἔχων τριάκοντά που σταδίων τοῦ ἄστεος ἀφεστηκυῖαν, ἐν Σαμμαυρίῳ κώμῃ κακῶς τε καρποφοροῦσαν, καὶ παρ᾽ ἔτος σχεδὸν παχνουμένην ἢ ἄλλως πως οὐρανόθεν βεβλαμμένην, καὶ τὸ δυστυχέστατον, οὐκ εὐθενοῦσαν οὐδ᾽ ἐν εὐετηρίᾳ, ταύτῃ μὲν πολλάκις ἠπείλουν εἰ μὴ πιστότερον ἀνταποδώσει τὴν ἐργασίαν τε καὶ δαπάνην, αὐτὴν ἀποκηρύξειν. τελευτῶν δὲ καὶ ἐπομόσαι ἐξήχθην ἦ μὴν χερσωθήσεσθαι ἂν μὴ ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος πλεισφορήσῃ. οὔ τι δὲ τότε ἀπαντώσης τῆς εὐκαρπίας τῇ ἐργασίᾳ καὶ χορηγίᾳ, ἐπειδὴ ὠνητὴν οὐκ εὑρίσκετο (κακῶς γὰρ ἤδη ἀκούουσα ἐτύγχανεν ἐπὶ τῇ ἀκαρπίᾳ) οὐκ ἔχων ἤδη ὅπῃ χρησαίμην αὐτῇ, ἄχρι γε τούτου ἠχθέσθην, ὥστε καὶ τὴν ἄμπελον εἰς κῆπον ὡς ἂν τύχοι μετασχηματίσαι ἔδοξε ἀφοσιώσεως ἕνεκα. οὕτω γὰρ ἂν ἀπαλλαγῆναι τοῦ ὅρκου ἐλογιζόμην. ἄλλο μέν τοι καὶ ἄλλο μετέδοξέ μοι μεταξὺ τοῦτο ποιοῦντι, ἄχρι δὴ εἰς τοῦτο προήχθην περιεργίας, ὡς καὶ παρὰ τῶν προσχώρων μόρια τῶν χωρίων προσκτήσασθαι, ὅπως ἂν μείζω τε χώραν καὶ τετράγωνον τὸν περίβολον. πολλὰ δ᾽ οὗτοι πράγματα ἀγοραστιοῦντί μοι παρεῖχον, τὰς τιμὰς τῶν σφετέρων ἐπιτείναντες χωρίων, καὶ νῦν ἔτι αὐτῶν ἔνιοι μετέωρόν με ἔχουσι χαλεπῶς ἀνεχόμενον τῆς διαμελλήσεως. πάντες γοῦν θαυμάζουσί μου δὶς καὶ τρὶς ἑκάστης φοιτῶντος ἑβδομάδος. καὶ μὴν δὴ καὶ σὺ ἰδὼν ἂν ἀγασθείης ὥσπερεὶ ἔργου τινὸς μεγίστου ἐπιμελητὴν, δεξιῶς δήπου τῶν φυτουργῶν καὶ τῶν γεωρύχων ἐπιστατοῦντα τῶν ἐκεῖ ἐργαζομένων. πολὺς δέ εἰμι μάλιστα καὶ διατελῶ προσλιπαρῶν καὶ προσέχων τοῖς σταθμωμένοις τοὺς περιπάτους, τούς τε διὰ τὸ εἰργασμένον χώρημα, καὶ τοὺς ἐχομένους τοῦ νεὼ μου, χαρακώματος ὄντος ἐπὶ καιροῦ, ὑπάρξοντος δέ ποτε περιβόλου καλῶς τετειχισμένου καὶ κονίᾳ τεθριγκωμένου. εἰσὶ γὰρ διττοὶ οἱ περίπατοι, οἱ μὲν, ἀμφὶ τὸ χώρημα τὸ πεφυτευμένον περιθέοντες, οἱ δὲ διὰ μέσου, σταυρηδὸν πρὸς ὀρθὰς ἀλλήλοις τεμνόμενοι. ἅπαντες δὲ πρὸς στάθμην ἀπηκρίβωνται, ὥσπερ καὶ

τὰ μοσχεύματα

τὰ μοσχεύματα καὶ τὰ νέα φυτὰ στοιχοῦντα πεφύτευται, οὐδαμοῦ παραλλάττοντα ὅτι καὶ λόγου ἄξιον. πάντοθεν γοῦν τὰ μεταξὺ τῶν στοίχων μετόρχια διὰ ἀρχῆς ἄχρι τέλους παράλληλα θεωρεῖν ἐστί. ἣ καὶ μάλιστα εὐπρόσωπον τὸ σχῆμα καὶ περικαλλὲς τοῦ σύμπαντος ἔργου καὶ διατάξεως ὡς ὅτι, πάντων τοῦ φυτεύματος μερῶν καταλλήλως ἐπὶ στοίχου κειμένων καὶ ἀπαντώντων. ἐν ταύτῃ μὲν οὖν διανοίᾳ καὶ προσοχῇ ὅλος ἐγὼ ἦν παμπολύς γε εἰμι. τούς τε ἐργάτας αὐτοὺς κατεπείγων, καὶ τὸν ἐργολαβήσαντα ἐπιτηρῶν, τὸν ἀρχιτεκτονούμενον τὸ κατασκεύασμα αὐτὸ ὅλον. δεδιὼς δήπου τὸ μὲν, μὴ τοῦ χρόνου καταστάσεως μεταβαλούσης ἐπιλάβῃ τὸ ἔργον τὴν φυτουργίαν. καὶ ἡμιτελὲς τὸ ἔργον ἀπολιπεῖν ἀναγκασθῶσιν οἱ κηπεύοντες. τῇ δὲ, μή τι σφαλλομένου καὶ διαμαρτάνοντος τοῦ ἀρχιτέκτονος. ἀσχήμων ἡ ὄψις τοῦ φυτουργήματος φανῇ. ἀλλ' ὢ τῆς ἀβελτηρίας. ὁ χθὲς οὖν καὶ πρώην ἐγὼ τὰ τῶν λόγων καὶ μαθημάτων μάλιστα πεφροντικὼς ἁπάντων τῶν περὶ ταῦτα σπουδαζόντων, καὶ τὴν τῆς ἡλικίας ἀκμὴν ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ προσοχῇ ἠναλωκὼς τῶν ἐν ἀμφοῖν ταῖν γλώσσαιν σοφῶς καὶ κομψῶς ἐξησκημένων, ἁπασῶν γε τῶν οἰκονομικῶν σπουδῶν ἀμελήσας καὶ ποριστικῶν, νῦν εἰργασμένης γῆς καὶ πεφυτευμένης κηδόμενος ἔσομαι. καὶ νὴ δί' εἰς τοῦτό μοι ὡς ἔοικεν τῆς παιδείας ἡ σπουδὴ περιέστη δυσὶν ἢ τρισὶ μησὶν, ὥστε τὴν γραμματικὴν ἀπομαθὼν δήπου, αὐτίκα δὴ μάλα μεταμεμαθηκὼς οἶμαι τὴν χρηματιστικὴν ἔσομαι. καὶ ὅς γε τὴν κατανόησιν ἰνασχολουμένην ἔχειν ὁλοσχερεστάτην ἐν τοῖς μαθήμασι τοῖς ἐλευθερίοις εἰώθειν, νῦν ἔξω τοῦ νοῦ παριστάμενον δυσὶν ἐπιμελείαιν ἀπηρτημέναιν ἀλλήλων, ἀνθελκούσαιν δήπουθεν ἐμὲ δυοῖν ταῖν ἐπαύλεων τῆς τε Μαρλιακῆς καὶ τῆς Σαμμαυριακῆς, πλὴν ἀφεστηκυίαιν. τοῦτο μὲν δὴ μηνύειν σοι διὰ ἐπιστολῆς ἐπῆλθέ μοι, τοῦτο μὲν, ἀφορμὴν ζητοῦντι καὶ ὑπόθεσιν τοῦ ἀντιγράψαι (ἐχρῆν γὰρ ὡς ἔοικε, ἀντιξενίζειν τῶν λόγων πρὸς τὸν προκαλούμενον) τοῦτο δὲ, ἵν' εἴη συμφέρειν πρὸς τὴν ἐμοὶ ἐπιτετηδευμένην φυτείαν ἔχοις, μὴ τὸ ἐντεῦθεν ἀμελήσῃς. οἶδα γὰρ τὰ παρ' ὑμῖν περσικὰ τὰ πρώϊμα, θαυμαστὸν ὅσον εἶναι διαβόητα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ τῇ ἀσχολίᾳ καὶ τὴν γυναῖκα λοχευθεῖσαν τότε εἶχον ὅτε τὴν δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἔγραψα, ὃ νόσον μοι τουτὶ τὸ παιδίον εὐτυχῶς γεναμένην, οὗπερ ἕνεκα χάριν τῷ θεῷ οἶδα καὶ ὁμολογῶ. περιβιοῦσι-

τας γε μὴν ἔτι καὶ νῦν ἄῤῥενας ἓξ ἔχων παῖδας, ἑνὶ θυγατρίῳ τέρπομαι ἔτι νηπίῳ, μάλα ἡδέως ἐμῇ τραπέζῃ παρασιτοῦντι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡμῖν περὶ τὴν οἰκοδομικὴν οὖσα καὶ τοιαύτη περιεργία, ἣν μάλιστα ἐνοχλεῖ, ὅπερ καὶ αὐτὸ φιλεῖ πολλάκις παρενοχλεῖν τοῖς τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων προῃρημένοις καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ, ἡ ἔνδεια τῶν χρημάτων. αὕτη γὰρ τὸ βαρύτατον ἄχθος ταῖς ἐμαῖς φροντίσιν ἐπιτίθησι. ἐπεὶ τί δεῖ σπανίζοντι χρημάτων πρὸς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τοιαύτην πραγματείαν; ἀλλὰ τί ἂν πάθοις, ὅπου οὐδ' ἄν τις μεταμελός σε ἔχοι τῶν ἐπικεχειρηθέντων, οὐδ' εἰ μάλιστα μεταμέλοι τούτων, οὐδ' ἔτι μᾶλλον ἔξεστι τὴν ἀβελτηρίαν ἀναθέσθαι. ἀλλὰ μὴν τήν γε δίκην ἔγωγε ἀσμένως τούτου ἀπολογοῦμαι δικαστοῦ, οὐ χαλεπῶς εὖ οἶδα ὅτι οὐδὲ τραχέως ἔχοντος τοῖς τοιαῦτα πλημμελήσασι. πῶς γοῦν, ὅς γε τὴν αὐτὴν ταύτην τῆς δυσβουλίας γραφὴν καὶ οἰκομανίας δὲ πέφευγας. ὥστε διὰ ταῦτα οὐκ ἂν εἰκότως καταγνοίης μου πολλὴν ἀσυνεσίαν. καὶ σοῦ γε ἕνεκα ἀδεῶς ἔχω περὶ τοῦδε. ἐπεί τοι οὐκ ἂν φθάνοις καὶ σαυτοῦ καταγνοὺς τὸ αὐτὸ πλημμέλημα. καὶ μὴν δὴ καὶ τάδε σοι τὰ περὶ ἐμὲ ἐγνωσμένα εἶναι χρῆν ἄλλως. τὰ γὰρ τῶν φίλων εἶναι κοινὰ πεπεισμένον ἐστί. καὶ μὴν πρὸς τῷ ἀδελφοὶ ὑπάρχειν αὐτοί, καὶ ὅτι δὴ οὐκ ἐσμὲν ἄλλως φίλοι οὐκ ἂν ἔξαρνος εἴης. ἀμέλει καὶ τοῦτο τὰ γράμματα τὰ σοῦ τὰ ἔσχατα μαρτυρήσουσι, εἰσὶν ἄρα καὶ παιδία καὶ κτήματα, καὶ εὐτυχία δὲ καὶ δυστυχία ἐμοί τε καὶ σοὶ κοινά. σύ γέ τοι παιδείαν ἀξιοῖς εἶναι κοινήν, ὃ δὴ τιμιώτατον τῶν ἡμετέρων χρημάτων. ὅς γε ὅτι ἂν τύχῃς διαπερήσας, ὅτι ἂν εἰσίν μεταξὺ ἀναγινώσκοντί σοι, τοῦτο δὴ σύμπαν ἀφειδῶς ὥσπερ τι χρέος εἰσπράττῃ με. ἐγὼ δέ τοι σοῦ ἀπαιτήσαντος οὐχ ὑπερήμερος γέγονα τῆς προθεσμίας, τουτέστι τοῦ ἐνδεχομένου καιροῦ, οὐδέπω καὶ τήμερον. ὡς δέον, ἔτι τῶν δυσνοήτων καὶ δυσευρέτων ἔτεσι τοσούτοις μαθὼν ἔχω, ἐκμαθεῖν σε τοῦτο καὶ ἐν τοσούτοις γε μησί, τηλικοῦτον χρόνον καὶ πόνον κερδήσαντα. σὺ μὲν οὖν ταύτης ἐμοὶ κοινωνήσεις τολοιπὸν εἴτ' εὐπαιδίας εἴτε πολυπαιδίας. καὶ ἑκών γε εὖ οἶδ' ὅτι κοινωνήσεις. ἔγωγέ τοι τῶν κτημάτων τουτωνὶ προθύμως ἂν μεταδοίην ἀδελφῷ. τοιγαροῦν τὰ ἡμέτερα εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον τοῦτόν πως ἕξειν μέλλει τὸν τρόπον. συμμαθηταὶ τῆς παιδεύσεως ὀρεγόμενοι τῆς διττογλώττου, πάντων μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἀλλήλοις διαπλέσομεν μετα

διδόντες ἐν μέρει καὶ μεταλαμβάνοντες κατὰ τὴν ἐνδεχομένην χρείαν. μετὰ δὲ πάσης εὐγνωμοσύνης εὖ ποιοῦντες ἀλλήλους ἐκ τῶν ἐνόντων, καὶ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀντευπαθόντες. μηδὲν ὑπολογιζόμενοι ἐν οἷς ἀλλήλους ὠφελήσομεν. μηδένα λόγον ποιούμενοι σμικρολόγως οὔτε τῶν δεδομένων οὔτε τῶν ἀπειλημμένων. μηδὲν εὐλαβούμενοι εἰσπράττειν ἢ εἰσφέρειν, ὡς ὅτι ἂν παράσχωμέν τε καὶ κομισώμεθα, πᾶν εἰς τὸ κοινόν ποτε πεσούμενον. οὕτω γὰρ οἶμαι ὑπαγορεύειν τὸ δίκαιον τῆς ἀκεραίου φιλίας, ὅνπερ ἐξήγησιν καὶ ἐφορείαν οἱ πάλαι σοφοὶ τῷ Διὶ καθιέρωσαν, φίλιον ἐπικαλοῦντες. ἐῶ νῦν μνημονεύειν τὰ τῆς συγγενείας δίκαια καὶ τὰ τῆς ὁμωνυμίας τῆς ἐμφυλίου. οὐ γὰρ ἂν ἀγνοίην οὔτε τὸν ὁμόγνιον Δία οὔτε τὸν πατρῷον τὸν τούτων ἐφορεύοντα τῶν οἰκειοτήτων, κρεῖττον ἔχειν τὸ θεῖον τοῦ τῆς φιλίας προστατεύοντος. σοὶ τοίνυν ἤδη ὡς ὁρῶ τῶν ἑλληνικῶν λόγων σπουδῇ προσεχομένῳ, καὶ οἱονεὶ προστετηκότι, συνεπικεκυφέναι μέχρι. σὲ μέντοι ἐν μέρει τῶν τοιούτων μοι μεταλαβεῖν ἐπιστροφῶν δεῖ καὶ μεριμνῶν οἰκονομικῶν, καὶ φιλοσόφως δὲ ἅμα ἐπιμελεῖσθαι τῶν τέκνων ἐμῶν τε καὶ σῶν. ὥσπερ γὰρ ὁρᾶν μοι προσήκει ἐν τῇδε τῇ σπουδῇ πορρωτέρω που προβεβηκότι. ὅπως σε μὲν οὗτος ὁ μόχθος μὴ καταπονήσῃ λιπαρέστερον τοῖς βιβλίοις ἐπικύψαντα, καὶ τὴν δέ σοι τὴν ὁδὸν διερχομένῳ τὰ τραχέα καθομαλίσαι καὶ δυσδιεξίτητα, ἐν οἷς αὐτὸς μέμνημαι ἐνισχόμενος καὶ κακοπαθῶν, οὕτωσὶ συνεπιληπτέον ἐστί σε τῶν φροντίδων ἐμοὶ τῶν πατρικῶν καὶ τῶν περὶ τὸν οἶκον. καὶ μὴ περιοπτέον τοσαύταις με λογισμοῖς φιλοσοφικοῖς ἅμα καὶ οἰκοδεσποτικοῖς ἄντικρυς ἀλληλομαχοῦσί τε τρυχόμενον. καὶ γάρ τοι τοῦτο δὴ ὡς ἀληθῶς ἐστὶ φιλικόν, οὐκ ἀχθομένῳ μὲν ὑπὸ τοῦ πόνου τῷ φίλῳ συνεφάπτεσθαι τοῦ βάρους καὶ ἄκροις τοῖς δακτύλοις (ὡς ἡ παροιμία φησὶ) προσθιγγάνειν τοῦ ἄχθους, ἢ ὅπως δήποτ᾽ οὖν ἀπαλλάξαι τοῦ καθήκοντος. ἀφειδῶς δὲ καὶ εὐγνωμόνως καὶ μετὰ τοῦ βελτίστου συναδόντες συνάρασθαι τὸν πόνον, τοῦτο δὴ ἔμοιγε δοκεῖ τοὺς γνωρίζοντας εἶναι τὴν πίστιν τῆς φιλίας ἀγαθήν. καὶ μὴν καὶ χωρὶς τούτου τοὺς ἐμοὺς σύ γε παῖδας εἰκότως ἂν διὰ μνήμης καὶ ἐπιμελείας ἔχοις οὐ τῆς τυχούσης. οἶσθα γὰρ δήπου ὡς ἄρα τῷ γένει τῷ τῶν Βουδαίων δύο γε μόνοι ἐκ πολλῶν ἀδελφῶν παιδοποιητικὴν ὡς ἂν εἴποι τις, ἐργαζόμεθα, ἐγώ τε καὶ Δράκων ὁ τῇ ἡλικίᾳ μέγιστος, ὥσπερ καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ πρ-

λυγόνος, ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ἤδη κινδυνεύσειν ἀφανίζεσθαι, ἐπαναστῆσαι
πάλιν μὲν εἰς τὸ φῶς καὶ πολλαπλασιῶσαι οἷός τ' ἐγένετο. οὐκοῦν ἑαυτοῖς
μὲν πράγματα περιέπτομεν ἡμεῖς οἱ παιδοποιούμενοι, σύμπασι δὲ κοι-
νῇ τοῖς συμφύλοις καὶ ὁμωνύμοις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς τούς γε περὶ
παιδείας ἐσπουδακότας, πόῤῥω βαίνειν προσήκει. ὅπερ τε ὁ πατὴρ ὁ ἡ-
μέτερος ἐγήγερκεν ὄνομα καὶ γένος, καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ὄντων ἐ-
πανήγαγε μονονουκ ἤδη ἐξαληλιμμένον (εἷς γὰρ αὐτὸς τῶν Βουδαίων ἄῤ-
ῥεν περίλοιπος ἦν ὅσα κἀμὲ εἰδέναι) τοῦτό γε ἐκ τῶν πολλῶν ἐξαίρειν
καὶ λαμπρὸν ποιεῖν ἀποπειρᾶσθαι. ἐν τούτῳ δὲ δὴ τῷ ἀγῶνι μόνοι
τῶν ἀδελφῶν ἐγώ τε καὶ σὺ ἀγωνιεῖσθαι δοκοῦμεν. καὶ ἔγωγε ἐν τούτῳ
πρότερος προϊέναι εἰληχὼς, βοηθῆσαι τοὐμὸν μέρος ἐπανιστάμενος
τῷ ὀνόματι ἐπεχείρησα οὐ καταβεβλακευμένως, εἴτε πρὸς τὸν πόνον
ἀπλήτως τὸ ἀποβεβηκὸς ἔργον, καὶ κατώρθωταί μοι τὸ ἐγχείρημα, εἴ-
τε ὁ πολὺς ἐκεῖνος πόνος καὶ περιττὸς ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. εἰδεῖεν
ἂν τοῦτο οἱ δεινότατοι τῶν ἀμφὶ λόγοις ὄντων εἰ καὶ ταῦτα ἐστὶν ἢ ἐ-
πὶ τῇ τύχῃ ἐστὶ, τῇ διαιτώσῃ τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἐπὶ πολύ. ἥτις
πολλάκις καταδιαιτήσασα τῶν καλῶς ἀγωνισαμένων, τοὺς βραδεῖς καὶ
χείρους ὡς νενικηκότας ἀνεῖπε. σὺ τοίνυν ἔλαχες δευτεραγωνιστῶν.
ὃς δὴ ἐλάττω μὲν ἔτη γεγονὼς οὐχ ὅπως ἐμοῦ προαγωνισαμένου δεύτε-
ρος τῇ εὐφυΐᾳ, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ γένους ἡμῶν οὐδενὸς τυγχάνεις ὢν ἐλάτ-
των καὶ φύσει μὲν ἅμιλλης, ἀλλὰ σὲ ὦ λῷστε πρόνοιαν ποιεῖσθαι μᾶλλον προ-
σήκει τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς, τὸν οὕτως πολύπαιδα, ἢ τοῖς συγγράμ-
μασι τοῖς τῶν λογοποιῶν καὶ τῶν καλλιγραφησάντων τοσοῦτον χρόνον
ἐνδιατρίβειν, τῇ τούτων δὴ καταλληλότητι ὥσπερ φωνεῖ ταῖς τῶν σει-
ρήνων ᾠδαῖς κατακηληθέντα, ταῖς ἐνιείσαις θέλκτρον τι παρακαθεκτι-
κὸν τοῖς ἀναγινώσκουσι. τοῦτο γὰρ ὡς ἔοικεν ἐστὶν ὃ φασι λῆρον λη-
ρεῖν. ἐπείτοι καὶ ἡ ἀηδὼν αὐτὴ λέγεται, ἐπειδὰν περὶ τοὺς νεοττοὺς ἀσ-
χολῆται, οὐκέτι τὰς ᾠδὰς ἐκείνας τὰς δαιδαλοφώνους μελετᾶν.
ἀλλά τί ἂν πράττοιμι. ἐμμενετέον γοῦν ἦν δὶς ἀποδεχόμενος τοσοῦτον
χρόνον διετέλεσα, πῶς γὰρ ἐν ἄλλοις μᾶλλον ἂν ἐνασμενίζειν δυναί-
μην. ἐναποψύξαι γοῦν δέδοκταί μοι καὶ ἐν τούτοις τοῖς εὐσταθῶς προ-
αιρεθεῖσι. ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς τὸ ἐφόδιον τὸ τοῦ γήρως ἔφθακα πο-
ρωρυχώς. τῶν δὲ παίδων ἀγωγῆς ἐπιστροφὴν ποιοῦμαι ὡς οὐκ οἶδ' εἴ-
τις ἕτερος

ἀρέστερος τῶν μετρίων μετριότητι μετὰ σοῦ συζῆν εἰωθώς, καὶ φιλολογία σύντροφος, εἰκότως ἂν κἂν τούτοις πλείω τὸ περιττωμένον. καὶ μὴν καὶ εἰμάρθαι μοι πέπασμαι πόρρω που τῆς πολυπραγμοσύνης περὶ τοὺς λόγους καταζῆν τοὺς σπουδαίους, καλῇ γε δὴ καὶ αὐτάρκει πενίᾳ ἐμφιλοσοφοῦντι. μὴ γένοιτο γὰρ ἡμῖν τῶν ἀναγκαίων τῶν τε καθ' ἡμέραν καὶ τῶν πρὸς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο ἀπορεῖν, τοῖς τε ἐν εὐπορίᾳ ἀποκυηθεῖσι καὶ τῶν σπαργάνων μὴ πειραθεῖσιν εὐπλοῶν. ἀμέλει καὶ τούτου ἔγωγε ἄδειαν ἔχειν μοι δοκῶ, τῆς προνοίας διδούσης τοιοῦτόν μοι τὸ φρόνημα δι' ὃν καὶ ἀπολακτίσαι τὴν δύναμιν τῆς τύχης, τὴν καταχαριστικὴν τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἐνοχλούντων τοῖς φιλολόγοις. καὶ δὴ καὶ τὴν ἄγαν ἐνίων περιουσίαν τήν τε τοῦ βίου πολυτέλειαν οὐ πάνυ τοι εὐδαιμονίζω. τίς γὰρ καὶ τῶν σπουδαίων καὶ ἀγαθῶν μὴ ἴδοι τῶν φλαύρων καὶ ἀδοκίμων, οὐκ εὐθὺς ἐπιρρέοντος πλούτου πολλὰ χαίρειν τοῖς τε λόγοις τοῖς τε λογιωτάτοις τῶν ἀνθρώπων ἔφρασε. ὡς οὐ χρησιμεύουσαν δήπου τὴν φιλοσοφίαν τοῖς εὐπορεῖσθαι ἐναρχομένοις, ἢ ἔχουσάν γέ πως τὴν φιλοσοφίαν ἀντεστραμμένως καὶ ἀνθελκόντως τοῖς περιοῦσι τῶν κτημάτων. διόπερ τῆς εὐδαιμονίας ἐγγυτέρω εἶναι νομίζω τοὺς ὀλίγα μὲν κεκτημένους, καὶ σύμμετρα φιλοσοφίᾳ τῇ πολιτικῇ, αὐτῷ δὲ ἐνευσχημονοῦντας, μηδὲν παρ' ἀξίαν πράττοντας μηδὲ πάσχοντας παρὰ τὸ ἐνδεῆσαι. ἴσμεν δὲ καὶ ἄλλως ἀγαπητέον εἶναι τοῖς ἐπικεκλωσμένοις γενομένῳ εὐθὺς ἑκάστῳ ἄνθ' ἑκόντας ἀντ' ἄκοντας, ὁπηνίκα ὁ θεός ἐστι τῶν ἑαυτοῦ κύριος ἀνδραπόδων, πασῶν τε τῶν μοιρῶν καὶ τῆς εἱμαρμένης κληρωτὴς αὐτοκράτωρ. καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις τῶν ἀνθρώπων ἰδίαν ἐφ' ἑαυτῷ μοῖραν ἔχει, κἂν τινες ἰσχυρίζωνται φάσκοντες τῶν εὐφυεστάτων ἕκαστον τὴν τύχην ἑαυτῷ παρασκευάζειν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῷ θείῳ ἐστὶ τὸ τῇ οἰκείᾳ τάξει ἕκαστον ἡμῶν προσκληρῶσαι κατὰ τὴν εὐδοκίαν τὴν αὐτοῦ, ἴσως ποιῶν καὶ τοῦτό πως ἐφ' ἡμῖν ἐστι, καὶ ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, τὸ εὐγνωμόνως τε καὶ εὐκόσμως κατὰ χώραν μένειν τὴν τεταγμένην. ἐπεὶ ἐτακτήσομεν γε παρὰ τὸ εἱμαρμένον ἡμῖν ἄλλοτι βιαζόμενοι, τουτέστι παρὰ τὸ διεγνωσμένον ὑπὸ τῆς προνοίας τῆς ἐν οὐρανῷ. οὐ γὰρ ἔστιν ὅπως ἀρέσουσιν οἱ στρατιῶται τῷ στρατηγῷ, μὴ αὐτοὶ ἀρεσκόμενοι τοῖς ἐπιτάγμασιν αὐτοῦ, τοῖς τε κατὰ τὴν παράταξιν καὶ τοῖς κατὰ τὴν παρεμβολὴν τὴν ποιουμένην τοῖς στρατοπέδοις. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ταῦτα μείζω καὶ φιλοσοφικώτερα ἢ κατὰ τὴν ἐπι-

στολήν. νῦν οὖν ἤδη βαδιοῦμαι ἐπὶ τὰς τῆς ὑπονοίας τῆς σῆς. ἔφης γὰρ δεδοικέναι σε μήποτε ἀντιγράψας καὶ ἀποκρινάμενος ἔγωγε ταῖς ἐπιστολαῖς σου, ἀποκάμω τελευτῶν ἢ ἀποκνῶ. δηλονότι δυσχεραίνοντά τι ἐρωτημένος περὶ τοῦ ὀφλισκάνω ῥήματος, τοῦ πάλιν ἠπορημένου ὑπὸ σοῦ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τῇ ἐρωτηματώδει. οὐ γὰρ ἔστερξας δὶς ἡμᾶς ἀντιγράψαμεν διασαφοῦντας τὸ ῥῆμα. διὸ δὴ ἐπιστραφεὶς εἰς δέησιν, ἀξιοῖς καὶ παρακαλεῖς πρὸς τῆς φιλολογίας τῆς κοινῆς, μὴ δὲ ἀνεῖναί με μηδὲν, μὴ δὲ καθυφεῖσθαι, μὴ δὲ καμεῖν ἀντιγράψαντα. εἰ γὰρ τοῦτό τι αἴσθοιο, ἀποστῆναι ἂν αὐτίκα δὴ μάλα τῆς θερμῆς τῆς σε σπουδῆς τῆς περὶ τὰ ἑλληνικά, ἔφησθα γὰρ ὅτι ἐξεῖναί σοι χρεὼν ἀφελῶς τε καὶ ἐλευθέρως πάντα πρὸς φίλον εἰπεῖν καὶ παρ' αὐτοῦ αἰτεῖσθαι, ταύτην γε τὴν ἐξουσίαν τῆς φιλίας ἐχούσης. νὴ καλῶς τοῦτο σύ γε καὶ ἐν δέοντι ἔφης. ἵν' οὖν μὴ ἐγκαλεῖν εἰς τὸ ὕστερον ἔχῃς μοι ὥσπερ ἀποκόψαντι τὴν προθυμίαν σου τὴν περιττὴν καὶ καλήν, ἰδοὺ δὴ ταύτην τὴν ἐξουσίαν περὶ ἐμοῦ δίδωμί σοι, ἐφ' ᾧτε ἐξεῖναί σοι ἑκάστοτε ἐρωτᾶν τε καὶ ἐπερωτᾶν καὶ πάλιν προσεπερωτᾶν περὶ τῶν αὐτῶν εἰ οὕτω σοι δοκοίη. ἐμοὶ δὲ αὖ πάλιν ταύτην τὴν ἀνάγκην ἐπιτάξομαι τοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν τε καὶ ἐπειπεῖν καὶ πολλάκις προσεπειπεῖν. τοσοῦτον ἀποδέω τοῦ ἀπειπεῖν ἐν τῷ χαρίζεσθαί σοι, καὶ τῇ φιλίᾳ δίκαιον ἀπονέμειν. ἀπαλλάχθητι οὖν τουδὶ τοῦ φόβου, οὕτω τε περὶ τούτου τοῦ πράγματος φρόνει, ὡς ἐμοῦ οὐδέποτ' ἂν ἀπαγορεύσαντος οὐδέ σοι ἀχθεσθέντος, ἐρομένου γε δὴ ἄξια τῆς ἀποκρίσεως. οὐ γὰρ ἂν ἀποδεξαίμην τοὺς σμικρολογουμένους καὶ οὐκ εἰς δέον παρενοχλοῦντας. ἔνθα δὴ καὶ τοῦτο οὐκ ἂν εὐλαβοίμην ἐπαγγείλασθαι, ὥσπερ εἰ ταύτῃ τῇ ἐπαγγελίᾳ διαφιλοτιμούμενος πρὸς τὸν φίλον καὶ ἀδελφόν, οὐ πολλῷ δυσαποκριτώτερά μοι ταῦτα εἶναι τὰ ἀπορήματα τὰ παρὰ τοῖς λογογράφοις, ἢ εἰ περὶ τῶν λατινιστὶ συγγεγραμμένων πύθοιο, εἰ μή που τοῖς ἐσφαλμένοις τῶν βιβλιοτύπων ἢ αὐτῶν δὴ τῶν ἐπανορθωτῶν ἐντεύξῃ, οἷα πολλὰ ἐπιπολάζει ἐν ταῖς τῶν ἑλλήνων βίβλοις ὡς δὴ καὶ ἐν ταῖς τῶν ῥωμαίων. ἴσθι οὖν ἀδελφὸν καὶ συμμαθητὴν εἰληχὼς συναίρεσθαί σοι τοῦ πόνου πρόθυμον καὶ εἰς τοῦτο εὐτρεπῆ. εἰς ἄκρον δὲ τῆς προαιρέσεως σὺν θεῷ ἢ ἐγγὺς ἀφιξόμενος. αὐτὰρ ἐγὼ πρὸς τῷ κεκρατηκέναι ἤδη τῶν δυσεφίκτων μοι δοκεῖν καὶ δυσχερῶν, προσεμφιλοπονήσω δὴ τούτοις παρὰ τοῦδε ἐπιμελέστε-

ρον διὰ σέ. θαυμάζεις τάχα που τὸ ἀλαζόνευμα τὸ ἐμὸν καθαπερεὶ ἐπαγγελλαμένου πάντα κατανενοηκέναι τὰ χαριέστατα τῆς εὐγλωττίας τῆς τῶν Ἀττικῶν, αὐτοδίδακτον σύ γε μὲ εἰδὼς καὶ ὀψιμαθῆ. εἰ μέντοι τὸν νοῦν προσέχοις τῷ πράγματι, οὐδὲ μίαν ἂν οἶμαι ἀλαζονείαν καταγνοίης μου. πῶς γὰρ ἂν κομπάζειν ταῦτα καὶ μάτην ἐνδείκνυσθαι δοκοίην, ὁ περὶ τούτους τοὺς λόγους ὑπὲρ εἴκοσιν ἔτη ἐνδιατρίψας, καὶ μικροῦ δεῖν τῇ σκέψει ταύτῃ προσπεφυκώς, ἀμελήσας τῶν ἄλλων. μεταξύ γε μόνον συνεσχολακὼς ταῖς τῶν Λατίνων βίβλοις. καί τοι γε τὸ ἐλευθεριάζειν καυχώμενον πρὸς ἄνδρα ἀδελφόν τε καὶ φίλον εὖ οἶδα ὅτι οὐδεὶς φθόνος. φέρε δὴ ὦ ἀδελφὲ ἀφειδῶς χρῶ τῷ ἀδελφῷ, ἐλευθερίως σοι καὶ εὐνοϊκῶς τὰ αὑτοῦ ἀνοίξαντι καὶ προκεχειρισμένῳ. μέμνησο δὲ ὅμως μιμεῖσθαι τοὺς χρηστοὺς τῶν δανειστῶν, καὶ μὴ σκληρῶς εἰσπράττειν ἡμᾶς οἱονεὶ ὀφείλημα ὅπου ἂν προσκρούσῃς δυσνοήτῳ διερχόμενος τὰ τῶν παλαιῶν. οἱ γὰρ ἐπιεικεῖς δανεισταὶ οὐχ οὕτως ἑκάστοτε προσφέρονται τοῖς χρεωφειλέταις τοῖς ἑαυτῶν, ὡς τὸ χρέος τὸ αἰτηθὲν ἀμηγέπῃ ἐκτίσαι ἐὰν δ' οἷόν τ' ᾖ ἐάν τε μή, ἀναγκάζειν. ἐνόρκῳ μέντοι, πίστει ἔσθ' ὅτε ἢ διεγγυήσει αὐτοὺς ἀφιᾶσιν ἐν τῷ παρόντι. τοῦτο δὲ διαμαρτύρεσθαι οὐκ ἄτοπον ἡγοῦμαι, παρ' ὅσον ἔστιν ἔνια τῶν ἐνδοξοτέρων συγγραφέων καὶ λογοποιῶν συνεστῶτα ἀξιώματι, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις οὕτω καὶ παρ' Ἕλλησιν. ἔρρωσο, ἐν Παρησίοις, Ἰανουαρίου μηνός, ὃν Πλούταρχος Ποσειδεῶνα εἶναί φησι παρ' Ἀττικοῖς, ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν οὐκ ἐπιθήσω πρότερον πρὶν ἢ γνώριμόν τινα ἄνδρα καὶ ἀξιόχρεων εὕρω.

Βουδαῖος Ἰάνῳ Λασκάρει τῷ Ῥυνδακηνῷ εὖ πράττειν.

ΠΟλλάκις θαυμάζειν σου ἐπέρχεταί μοι ὦ φίλη μοι κεφαλή. ἤτοι γὰρ ἀμνηστίας τινὸς οὐδέν τι φιλοπρεποῦς ἐπαιτιῷτ' ἂν σέ τις, ἢ ὄκνου γε τινὸς ὑπερρυπτίου, ἀεὶ τὸ ἐγκείμενόν τι καὶ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ἐπιὸν καὶ τὸ ὕστερον ἐπαναβαλλομένου, οὐδὲν γὰρ δὴ πέρα τούτου ἂν κατηγορεῖσθαί σου τολμῴην ἐξητασμένου γε φίλου καὶ ἀνακεκριμένου πεπληροφορημένου τε. ἄλλως τε μὴ ἠγνόει τῇ δηνότητι τινὰ ἐμὲ περὶ σοῦ ὑπειδέσθαι, ὃν δὴ μέγα κῦδος Ἀχαιῶν ἀποκαλεῖν εἰω-

θα. φέρε δὴ εἰ πρὸς Δία τὸν φίλιον ἐγγίνοιτο ἀγνωμοσύνης προσκαλεῖ-
σθαι τῷ Βουδαίῳ τὸν Λάσκαριν, εἴπε τίς ἄλλος ἐστὶ νῦν τῶν δικαίων τῶν δὲ
ἔφορος, τίνος ἂν ἀφορμῆς τυχεῖν, ἢ ποίαν τινὰ ἀπολογίαν συστήσα-
σθαι ἂν οἴει. θαυμάζω δ᾽ ἔγωγε ὅτι ποτὲ ὁ Δημοσθένης ὁ σός, εἰ νῦν σοι
συνεργῶν ἐκ τῶν ὑπογείων διαναστάιη, ἀντειπεῖν ἂν ἔχοι μὴ οὐδεῖν τὴν δί-
κην σε ταύτην ὀφλεῖν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν δεινὰ παθεῖν ἡμᾶς ἀποφαίνοι-
το ὁ δικάζων, εἰ οὐδὲ μιᾶς ἐπιστολῆς ἀξιωθῆναι ὑπὸ σοῦ φανείημεν δὴ
ὅπου δὴ αὐτὸς ἠξίωσαι τιμῆς οὐ τῆς τυχούσης ὑπὸ τοῦ ἰσοθέου. τί δ᾽ οὖν τ᾽ ὦ Ζεῦ καὶ
λόγιε τί εἰπεῖν ἂν ἔχοις αὐτός, καί περ ὢν εἰπεῖν δεινὸς ὡσπερανεὶ εὐστο-
ὄσης γὰρ τύχης, τῇ πίστει καὶ τῷ καθήκοντι πολλὰ ἐρρῶσθαι φάναι προσῆ-
κον. ὦ τῆς ξένης φιλίας, ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν τῆς ἑλληνικῆς. εἰ μὴ ἄρα που τοῦτο
ἀμφισβητεῖται πότερον σοι φίλος ἐδόκουν εἶναι πιστός. ὅμως σύ ποτε
διακωδωνίσας, οὐδὲν ἄτοπον δή που, οὐδὲν κωφὸν ἤθους φθεγγόμενον,
οὐδὲ ἀπίθανον. συνελὼν δὲ φαίην ἄν, οὐδὲ τῆς σῆς φιλίας ἀνάξιον. οὐδέ-
πω σύ γε τόδε φήσειας ἂν εὖ οἶδα ὅτι, καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο λέγειν ἂν ἐπιχει-
ροίης, ὡς ἄρα ἀντεγκαλέσαι μοι τῆς αὐτῆς τῆς δίκης ἔξεστι. οὐδ᾽ ὡς
νῦν οὐκ ἦν δέοντι ἐγκαλεῖν μοι τούτου παρέστη, δέον ἐμὲ γράψαντα μὲν
πρότερον, οὕτω τοι κατηγορῆσαι μὴ ἀντιγράψαντος σοῦ. πῶς γὰρ ἄν. ἆρ᾽
οὐ τοῦτο ἀπαιτεῖ τὰ νόμιμα τὰ φίλια. ὁπότερος ἂν τῶν φίλων εὖ ἔ-
χων τούτων τοῦ δαίμονος ἀγαθῶν τύχῃ, τοῦτον μὲν παραυτίκα θατέρῳ
ἀπαγγέλλειν; ἐκεῖνον δὲ ἀντεπιστέλλοντα συνήδεσθαι τῆς εὐτυχίας αὐτῷ;
δυστυχίᾳ μέν τοι ἂν θατέρου χρησαμένου, τότε τὸν εὖ ἔχοντα ὑπάρξαι τοῦ
καθήκοντος; ὡς ἐὰν τοῦτο μὴ γίνηται, ἐγκαλέσαιτ᾽ ἂν μεμψιμοίρως
τὸν δόξαντα παρεῶφθαι, καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν ἀφῃρῆσθαι. οὐκοῦν
τό γε σοὶ ἐπιβάλλον, καταλελύσθαι ἡμῶν ἡ φιλία δοκοίη ἄν. καί τοι ἀπει-
πεῖσθαι δὴ τηλικαύτην τε φιλίαν, οὕτω τε ἀπηρχαιωμένην, πάνυ τι εὐ-
λαβητέον ἐμοὶ εἶναι ἡγοῦμαι, πρίν γ᾽ ἂν ἐπαυτοφώρως τῆς δέ σε τῆς
αἰτίας ἕλω. καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ εἴτε πεπαίχθω εἴτ᾽ ἐσπουδάσθω. ποτέ-
ρως ἂν σὺ μᾶλλον ἀποδέξαιο, ἐπεί τοι ἐμοῦ γε ἕνεκα ἐλέσθαι σοι ἐξέσται,
πότερον ἐμοὶ ἀγανακτοῦντι χρῆσθαι βούλει ἢ εὐαρεστῶ. ἴσθι δ᾽ εὑρήσων με
εἰς ἑκάτερον μέρος εὐτρεπῆ, καίπερ ἀνασπαστάσως ἔχοντα πρὸς τὴν
δὲ τὴν φιλίαν, τὴν δ᾽ οὕτω δεδογμένην ἡμῖν κοινῇ, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους
συχνῇ χρήσει κεκυρωμένην. οὐκοῦν ἐπί σοι ἔσται ἢ τὴν ἑταιρικὴν ἐμποι-

δοῦν τὴν

θοιῶ τὴν εἰκοσέτη, ἢ ἄκυρόν τε αὐτὴν καὶ οὐκ οὖσαν ποιῆσαι, ὡς δικαστικόν τι ῥῆμα φάναι. ἀλλ' ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ἀνήκεστόν τι πλημμελῶν εἰς ἄνδρα δριμὺν ἐμὲ οὐχ ὡς ἂν τύχοι ὀργιζόμενον, οὐ δ' ἣν ἂν τύχω πρόφασιν καταπραϋνθησόμενον. οἶσθα γὰρ δήπου ὡς πᾶσι σχεδὸν τοῖς τῶν ἑλλήνων παισὶ, δι' ἕνα τὸν Λάσκαριν αὐτὸς προσπεπόνθειν πάλαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ὅσῳ τοῦτο διαγινώσκειν καὶ καθιστᾶν ἐφίημί σοι, ἐν τοσούτῳ οὐ μνησικακῶν σοι τῶν προεληλυθότων, ἀξιῶ καὶ τὴν φιλίαν τὴν οὕτω ἀπειρημένην, τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἵνα τοῦ τε ἤδη τῆς σῆς εὐτυχίας ἀπολαύσω μεταξὺ σκεπτομένου σου. ὁ μὲν οὖν τὴν ἐπιστολήν σοι ἀποδοὺς Χριστοφόρος ἐστὶν ὁ Λογγόλιος, ἀνὴρ ἠγαπημένος ἐμοί. ὅστις λατινιστὶ ἀκριβῶς πεπαιδευμένος, προσέτι καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἧπται οὐκ ἀκροθιγῶς, ὥς γε ἀκηκοώς εἰμι τῶν ὡμιληκότων αὐτῷ. ἧς καθόσον ἐφίκετο βέλτιον ἂν σύ τε ἀγχίνους ὢν κατανοήσαις, εἴ που τύχοι σοι ἀπαντῶν. γευσάμενος οὖν τῆς εὐγλωττίας τῆς ἑλλήνων, οὕτως ἀπλήστως ἔχειν ἔφη, ὥς τε ἐμφορεῖσθαι ἀθρόως παρ' ἡμῖν τοῖς ἐνδεέσι ταύτης οὐκ ἔχων, ἐξήχθη τε καὶ προήχθη αὐτόσε πορεύεσθαι, ὅπου δὴ τὸ γυμνάσιον τὸ τῶν ἐπηλύδων ἑλλήνων κατακορέσαι ἂν αὐτοῦ πᾶσαν ἐπιθυμίαν οἴομαι εἶναι. ἐρρῶσθαι ἡμῖν φράσας, οἷς οἰκουρῆσαί τε ἐπάναγκες. καὶ παιδείᾳ δὲ ὁποιᾳδήποτε στέρξαι, καὶ τὸ δὴ οἰκειότατον, αὐτοδιδάκτῳ, ὡς οἶσθα. τοῦτο δὲ διαγνούς, καὶ ἀφορμῆς τινὸς τυχὼν, τῶν προσηκόντων μὲν αὐτῷ καὶ φίλων ἐπιλαμβανομένων, λόγον οὐκ εἶχεν. ἐδεῖτο δέ μου ἤδη συσκευασάμενος τὰ ἑαυτοῦ, συστῆσαί οἱ τὸν ἐλλογιμώτατον τῶν ἑλλήνων, Λάσκαριν φησὶ τὸν σὸν φίλον (οὕτω γὰρ ὁ λόγος ἔχει) τά τε ἄλλα πολὺ ἰσχύοντα ἐν Ῥώμῃ, καὶ δὴ καὶ διοικούμενον τὰ περὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν τῆς παιδείας ἐπιμέλειαν τῷ ἀρχιερεῖ. αὐτοῦ γοῦν εἰσηγουμένου τὸ γυμνάσιον ἐπιτετήδευται τὸ ἑλληνικὸν καὶ περιβόητον. εἰ μὲν οὖν ὦ φιλότης ὁ αὐτὸς ὢν νῦν τυγχάνεις τῷ πάλαι μοι δοκοῦντί τε ἀκριβῶς τῷ ἐγνωσμένῳ, τούτῳ τῷ φιλομαθεῖ, ἐρωτομανῶς πῶς ἔχοντι περὶ τὴν παιδείαν τὴν καλλίστην, ὡσπερεὶ ἐρωμένην αὐτῷ ὑπόδοξος εἶ βοηθήσειν. μάλιστα μὲν τῶν τρόπων τοῦ σοῦ ἕνεκα, πάσης τῆς ἀρεσκείας τε καὶ εὐνοίας εἰς πάντας τοὺς φιλολόγους προαιρετικοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἐμέ, ᾧ δὴ κεχαρισμένον τι ποιεῖν ὁπωσπερ τι ἂν προέλοιο. δοκεῖς δέ μοι κἂν συναντᾶσθαί οἱ τῶν πόνων τινῶν τε σχολὴν ἀγάγῃς ἐν πολλῇ ἀσχολίᾳ, ὅς γε καὶ

Christoph
Longolius

Nota.

τοῖς ἐπικεκυφόσι τῶν σπουδαίων συνάρασθαι δὴ τῶν βαρέων τὴν ἐπιχείρησιν αὐθαιρέτως εἴωθας. ἄξιος δὲ δὴ τῆς βοηθείας ὄντως τυγχάνειν εἶναί μοι δοκεῖ, ὁ ἐνθένδε τὴν παιδείαν μέχρι τῆς Ῥώμης μετιών. γένοιτο μόνον αὐτῷ φανῆναί σοι τοιούτῳ ὅτῳ ἂν σύ γε τῇ φύσει ἀρέσκοιο, ἐπὶ τούτῳ γε σοῦ ἐγγυᾶσθαι τὴν σὴν καὶ πάντων τῶν φίλων μου βοήθειαν οὐκ ἂν εὐλαβοίμην ἔγωγε. πρόσειπέ μοι τὸν πρεσβύτην ἡμῶν Βαρμᾶν, τὸν βασιλικὸν δικαιολόγον ἐν τῇ βουλῇ τῇ ἀνωτάτῳ, εἰ ἄρα γ' ἔτι αὐτόθι ἐστὶ ταύτην σου κομισαμένου. ἄνδρα μὲν αὐτὸν χαρίεντά τε καὶ φιλομαθῆ ἐν τοῖς πάνυ. ὅτου δὴ ἕνεκα προσῳκειῶσθαί σοι τοῦτον καὶ πεφιλιῶσθαι ἡγοῦμαι μεταξὺ πρεσβεύοντα. τὸ τοίνυν πλουταῖον εἴη σοι μέλει τῶν ἐμῶν, ἴσθι ἐμὲ ἀπὸ τῆς ὑγιείας μὲν, οὐκ εὖ, ἀπὸ δὲ τῆς διανοίας οὐ κακῶς διακείμενον. παιδοποιητικήν τε καὶ παιδευτικὴν ἐξίσου ἐργαζόμενον. προσαγορεύει σε ὁ ἐμοῦ Φραγκίσκος ὁ Δηλόϊνος, ἀνὴρ σοι πάλαι προσφιλὴς καὶ δεδοκιμασμένος, ἐμοὶ δὲ ἡμιόλιος φίλος. ἔρρωσο, καὶ διατέλει ἡμᾶς στέργων. ἐν Παρησίοις ἑκατομβαιῶνος μηνὸς τῇ δεκάτῃ ἱσταμένου πρὸ μιᾶς τῆς τροπῆς τῆς ἡλιακῆς.

γουλίελμος Βουδαῖος Κρόκῳ εὖ πράττειν.

Μέλλεις μὲν ὦ Κρόκε ἀμφὶ τὰ τῶν ἑλλήνων οὐ μετρίως ἐπιδώσαν, ὅς δὴ πρὸς ἄνδρα λατῖνον ἐμὲ λατῖνος ὢν αὐτὸς, ἑλληνίζειν προῄρησαι τῷ λόγῳ, γενναίως δὴ καὶ ἀξιεπαίνως. ὅτι μέντοι τῆς φιλίας ἡμῶν τῆς παλαιᾶς ἐμνήσθης, δυσφορεῖν τε ἔοικας τὰ ἔσχατα φερόμενος τῆς οἰκειότητος νῦν παρ' ἐμοί, τῶν πρωτείων γε τυγχάνειν σοὶ προσῆκον, μνημόσυνόν τι παρέχεσθαί σε χρῆν καὶ γνώρισμα οὐκ ἀμυδρὸν τῆς ὁμιλίας ἡμῶν. καὶ γὰρ τοῦ Κρόκου ὀνόματος ὥς γε μοὶ γνωρίμου ἀνδρὸς καὶ οἰκείως ἔχοντος, οὐ πάνυ τι τό γε νῦν ἔχον μέμνημαι. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκα δυσαρέστως σε δεῖ διακεῖσθαι ἢ ὅπως δὴ ἀνιᾶσθαι. οὐδέ τινι φθονῆσαι τῶν ἡμεδαπῶν, οὓς ἡδέως τε ἀσπάζομαι δι' ἐπιστολῶν καὶ διὰ τιμῆς ἄγω, εἰκότως. ἄνδρες γάρ εἰσιν ἐκεῖνοι, ἐμοί τε καὶ πολλοῖς τῶν ἐμοῦ διαφερόντων σο-

φίᾳ, κεχαρισμένοι. σοί γε μὴν ἔνεστι καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ τυχεῖν ἢν σοι τοῦτ' ἐπιμελὲς ᾖ. φέρε δὴ προσαμφιερῆσαι τούτοις τοῖς βρεττανοῖς παρέχου τοῖς σοῖς, ἴσα τε ἀξιέραστον, κἀγώ σοι ἴσα καὶ τούτοις φιλικῶς προσοίσομαι. ἴσθι μὲν δὴ τῇ ἐπιστολῇ ἄνδρα προκαλεσάμενος οὐκ ἀηδῶς ἀντιξενιοῦντά σοι, εἴπου σοι τοῦτο καταθύμιον ἑλληνιστὶ ἀντεπιστέλλειν ἡμᾶς. ἥσομαι δ' ἂν καὶ ταύτῃ τῇ γλώσσῃ τὴν φιλοπονίαν ἀσκῶν. ἔρρωσο, καὶ τῶν ἐνδόξων τούτων καὶ λογίων τῶν ἄνωθι, τοὺς σοι φιλτάτους προσειπέ μοι. ἐν παρισίοις ἀνθεστηριῶνος τρίτῃ ἱσταμένου τῆς νεκύιας τῇ ὑστεραίᾳ.

Γουλίελμος Βουδαῖος Χριστοφόρῳ
Λογγολίῳ εὖ πράττειν.

Ἐκομισάμην σοῦ τὴν ἐπιστολὴν δευτέρᾳ τούτου τοῦ μηνὸς ἱσταμένου. ἐπιδόντος του τῶν ἀπὸ τῆς οἰκίας κοινοβιάρχου τοῦ Βαρτολίνου, νεανίσκου ὅ γ' ἐμοὶ δοκεῖ ἀξιεράστου τῆς εὐνοίας ἕνεκα τῆς τε πρός σε καὶ τοὺς ἄλλους πεπαιδευμένους. ταύτην δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἡδέως πρῶτον ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἐπῆλθόν τε καὶ προσεπῆλθον, εἶτ' ἠρέμα δὴ ἀνέγνων. τοῦτο μὲν, τοῖς γράμμασιν ἐνασμενίζων τοῖς σοῖς καὶ ταῦτα ἑλληνιστὶ φθεγγομένοις, τοῦτο δὲ γλιχόμενος μανθάνειν τὰ περὶ σοῦ, οὐ μέν τοι οἴκοι ὢν τὴν ἐπιστολὴν ἐδεξάμην, ἀνὰ δὲ τὸ ἄστυ σπεύδοντί μοι παρεδόθη, ὅσον τε οὐδέπω εἰς ἔπαυλιν ἐξιόντι, ἐπεὶ παραυτίκ' ἂν ἐγὼ ὑφ' ἡδονῆς ἀντεπέστειλα. οὐ γὰρ ἂν ἠνεσχόμην μὴ οὐχί σε τοῖς ἴσοις γοῦν γράμμασι παραυτόθεν ἀμείβεσθαι, τόν γε προκαλεσάμενον ἐμὲ εἰς τουτὶ τὸ πεδίον οὐ δυσηλατώτερον ἐμοί. δι' ἐννάτης δὴ ἡμέρας εἰς πόλιν ἐπανιὼν, τά τε οἴκοι διαιτώμενος, καὶ τῶν προὔργου ἀπαλλαγεὶς, πρὸς τοῖς λόγοις ἂν ἠρξάμην εἶναι πάλιν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον σχολὴν ἤδη μοὶ ἄγοντι, ὅτου τε ἀρξαίμην σκεπτομένῳ, τὰ γράμματά σου πάλιν ἐπιλέξασθαί μοι ἐπῆλθεν, συνηδόμην γε σοὶ εὐθὺς τῆς σπουδῆς, τῆς δὲ ἀναγνούς, καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἄγαν ἐν παιδείᾳ τῇ ἑλληνικῇ. (πῶς δ' οὐκ ἂν συνέχαιρον), ὅς γε σοὶ τῆς προαιρέσεως ταύτης εἰσηγητὴς, σύμβολος, συναινέτης ἐγενόμην. καὶ δὴ καὶ ἐνθένδε ἀπελθόντι συστατικὴν ἐπιστολὴν ἐχαρισάμην πρὸς ἄνδρα ᾧ μάλιστα συναθλῆσαι σὺ ἐπεθύμεις, καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο προσθείην ἂν (ἀπείη δὲ φθόνος) ὅς γε τῶν σῶν

καταλάβοιτέ με δραμόντες, μὴ οὐχὶ αὐτίκα δὴ μάλα μετ' αἰσχύνης ἂν ἀπολιπόντες. ὅμως μέν τοι οὐκ ἀγνοεῖν ὑμᾶς δεῖ, μέγα τὸ μεταίχμιον εἶναι τὸ διὰ μέσου, ὅπερ ὑμῖν διανυτέον ἐστὶν, εἴγε οὖν εὐθὺ δραμεῖν τοῦ τέρματος ἀπὸ τῆς βαλβῖδος ἐγνώκατε, παρὰ πόδας δῆθεν ἀκολουθοῦντες ἐμοί. ἀλλὰ γὰρ φήσει τις ἂν ὑμῶν, τίς οὐκ ἂν ἀναδύοιτο κατ' ἴχνος σοι κατακολουθεῖν, ὅς γε οὐδενὸς ἀκούσας διδασκάλου, οὐδενί τε οὐδέποτε πεπλησιακὼς τῶν ὅπως οὖν ἐμπείρων, ἄπτων δὴ τῇ δὲ κἀκεῖσε ὑπὸ τῆς προθυμίας, καὶ περινοστοῦντι ἐοικὼς, βραδέως ἄρα καὶ τὴν διὰ μέσου ἐφικέσθαι, μόνη δὴ τῶν ἑκατέρων ἠδυνήθης. ἡμεῖς δὲ οἱ εἰς τοῦ διδασκάλου φοιτῶντες, ἢ ἄλλως γέ πως τυχόντες καθηγεμόνος, τήν τε τῆς παιδείας μέθοδον ἀνύοντες, οὐ κατὰ πόδας βάσιν, οὐδέ γε ὅπῃ δὴ καὶ τυχόντως ἐπιδιδόντες, ἀλλὰ κατὰ τάξιν μὲν, ἀθρόως δὲ τὰ ἐφεξῆς μετιόντες ἀλλήλων ἐχόμενα, πῶς οὐκ ἂν τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου καὶ πόνου κερδήσαιμεν, ἐν ᾧ σύ γε μονάζων δεινῶς ἐκακοπάθεις, οὐχ ὅπως τῶν ἡγουμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφιλοπονούντων ἀμοιρῶν; οἴμοι κακοδαίμων, οἵαν λῆξιν ἐγὼ περὶ τὰ τῆς φιλολογίας εἴληχα; σὺ μέντοι πρὸς θεοῦ διαφέρειν μου τῇ εὐφυΐᾳ, καὶ τοῦτο δὴ πλεονεκτεῖς πάντων ἡμῶν τῶν ἐνθάδε, ὅτι τῶν καθηγησαμένων εὐπορεῖς, καὶ τῶν περιηγησαμένων δέ σοι τὰ παρὰ τοῖς πάλαι σοφοῖς. βιβλίων τε τῶν βελτίστων τυχὼν κατὰ γνώμην, μηδὲν μηδέπω καταδεὴς μήδ' ὑποδεὴς γεγονὼς, ὥς γε λόγος νῦν ἐνταῦθα. ἐμὲ δὲ, τῶν μὲν καθημέραν καὶ τῶν πρὸς τὴν χορηγίαν τήν δὲ τὴν εἰς φιλολογίαν, ἴσως ἂν εὐπορῆσαί που δοκοῦντα, τἄλλά γε ἡ τύχη ἠλάττωσεν ἢ τῶν καιρῶν ἡ κατάστασις, ἀπορούμενον δήπουθεν πρῶτον μὲν, βιβλίων, εἶτα διδασκάλων, πρὸς δὲ, καὶ συμμαθητευόντων ὃ δὴ μέγιστον. ἐῶ δὲ λέγειν πολλάκις μου ἐπεσχηκέναι τὴν ὁρμὴν, οὐ μόνον τοὺς ἰατρούς, ἐξώλειαν ἐπαπειλοῦντας εἰ μὴ παραχρῆμα μεταθησοίμην τὴν δίαιταν, καὶ τῶν βίβλων ἀφησοίμην. εἶεν· τὴν δὲ δὴ νόσον ἐκείνην, ὡς ἂν εἴποι τις ἐμοὶ συγγενῆ, συχνά μοι πάνυ πράγματα καὶ συνεχῆ παρέχουσαν, πῶς οἴει ἀνακόψαι με τῆς ὁρμῆς καὶ ἀποσπεῦσαι, ὅσον οὔπω οἰόμενον διαπαντὸς τεθνήξεσθαι; τί δαί; τῶν φίλων καὶ προσηκόντων τοὺς παῦσαί με ἐπιχειροῦντας τῆς ἑλληνικῆς λόγων σπουδῆς, οὐδὲν πλέον ἕξειν με φάσκοντας ἀπὸ τῆς γνώσεως αὐτῶν, ὁπηνίκα ἐν τοῖς Κελτοῖς οὐδέποτε τούτων οὐδεὶς λόγος ἔσεσθαι μέλλοι.

τὰ τοίνυν τούτου τοῦ ἀγῶνος πρὸ τοῦ μέν, διαφερόντως ἐμοί τε καὶ σοὶ εἴχομεν. εἰς δὲ τὰ μετὰ ταῦτα σκοπουμένῳ, ἐν ταὐτῷ σχεδὸν καθεστῶτα δοκοίη ἄν. καὶ γάρ τοι αὐτὸς δοκεῖν εἶναι ὥς φθάσας τοῖς πολίταις τοῖς ἐμοῖς ἐπὶ τῇ τῆς ἑλληνικῆς λόγου ὁποίας δὴ οὖν ἐπιστήμῃ, ὥσπερ οὐκ ἔσθ᾽ ὅπως εἴθ᾽ ὑπὸ σοῦ ποτε παρευδοκιμούμενος, εἴθ᾽ ὑπὸ τοῦ τῶν ἔναγχος ἐπὶ τῷδε ἐπιχειρήματι τούτῳ γνωρίμων, οὐκ ἂν ἀμαθίαν ὄφλοιμι, οὕτω τοι καὶ σὺ κινδυνεύεις που τὴν σεμνολόγου ἀκοὴν εἶναι καὶ μικρόν τι πρός, εἰ μὴ δι᾽ ἔτους τρίτου δεῖγμά τι καὶ γνώρισμα ἐκδιδοίης παιδεύσεως οὐ τῆς τυχούσης. τοῦτο γὰρ ποιεῖν ἔνδοξος εἶ, ἐκδοθέντος οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τοῦ λόγου ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. ἄλλως τε καὶ διὰ στόματος ὢν τῇ πόλει ἐπὶ τῇ ἀποδημίᾳ καὶ μεγίστῃ περὶ σοῦ ἐλπίδι οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἐγηγερμένῃ, κατανοεῖς εὖ οἶδ᾽ ὅτι, οὐ καλῶς οὐδ᾽ εὐδοκίμως ἂν ἀπαλλάξας τῆς τῶν ἡμετέρων περὶ σοῦ ὑπολήψεως, μὴ οὐχὶ αὐτὸς ἀπηκουργέσι φιλοπόνημα εἰς τὸ κοινὸν κριτήριον οὐκ εἰς μακρὰν παριστῶν. ἔγωγέ τοι καὶ ταῖς κατ᾽ οἰκονομίαν φροντίσιν ἀπησχολημένος τοῦτ᾽ ἔτος ἤδη δεύτερον, ἐν ὅσῳ σὺ ὁ εὐτυχὴς προσκειμένως ὡς ᾐσθόμην, τὴν γραμμάτων τούτων μεταπεποίησαι, ὅμως μέν τοι ἐπὶ τὰς πάλαι φροντίδας καθάπερ εἰς τὰς παλαιὰς φάτνας τὸ λεγόμενον, καὶ τὴν ἄγαν σπουδὴν ἐπάνειμι ἐπὰν πρῶτον ἐγχωρήσῃ, καθόσον γε δὴ ἀπὸ τῆς εὐημερίας καὶ τύχης ἔσται ἀφεῖσθαί μοι ἐξεῖναι τῆς οἴκοι ἐπιστάσεως, ἢ ὅπῃ δήποτέ τι ἀνεῖναι τῶν ἐπὶ τὸν λόγον τοῦτον ἐπιβαλλόντων. ἀντὶ πάντων γε μὴν τῶν πόνων ἐμῶν, τῶν τε οἰχομένων καὶ τῶν εἰσαῦθις, δεξαίμην ἂν ἄσμενος, οὐκ ἐλάττω που δόξαν οἰκουρῶν αὐτὸς εὑρέσθαι, τῶν ἀπὸ τῆς πατρίδος ἀποδημησάντων, καὶ τοῖς ὀνομαστοτάτοις τῶν ἑλλήνων ἐπεξενωμένων, ἐνδόξους τε πόλεις διελθόντων ἃς ἂν οἰκείως ἔχειν μάλιστα πρὸς τὰ μαθήματα εἰδῶσι. τὰ μὲν δὴ ἀμφὶ τοὺς λόγους τουτουσί. ἄνωθεν μὴ ἄρα διαπονούμενος ὡς οἷόν τε μάλιστα, ἄντ᾽ ἀτυχῶς ἄντ᾽ ἐπιτυχῶς, φιλοτιμησάμενος δὲ πρὸς οὐδένα, οὐκ ὄντος δήπουθεν ἐφαμίλλου τοῦ ἀγῶνος τουδὶ τηνικαῦτα παρ᾽ ἡμῖν, τὰ ἀπὸ τούτου ὑπὲρ φιλοτίμως διαγωνιεῖσθαι δοκῶ μοι, ὡς δὴ ἀντεξετασθησόμενος ἤδη πρὸς ὑμᾶς τοσούτους ἢ τηλικούτους γε ἄνδρας, ἐναμίλλους δὴ ἐξαίφνης μοι φανέντας πολυκρότου νῦν ἀγῶνος. καὶ μὴν καὶ ἔγωγε τοσαύτην σπουδὴν ἐνθυμούμενος σοῦ τε καὶ τινῶν ἄλλων τῶν ἐνταῦθα ἑλληνιζόντων, ὀλίγου δέω ἡγεῖσθαι

αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ λογιζόμενος, ὡς ἄρα ποτὲ κατ' ἐμοῦ συγκρότηι μάλα συστάντες πεπείκατε, ἁμιλλώμενοί μοι δῆθεν περὶ τῆς ὁποσῆς δή ποτε δόξης, μὴ γὰρ δὴ βασκαίνοντές μοι καλλίστης προαιρέσεως. τάχα τοίνυν σὺ ταύτην τὴν ἅμιλλαν αὐτὸς καὶ τὴν σαυτοῦ μεμελέτηκας, περὶ τῆς γε τῇ φύσει σου πεποιθώς, καὶ τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς σπουδῆς. ἅμα δὲ καὶ τῇ τῶν αὖθι διδαξάντων ῥᾳδιουργίᾳ, ὧν παρὰ σὺ ὁσημέραι ἀκροώμενός τε καὶ τὴν γνώμην αὐτοῖς ἐντυχών, τί οὐκ ἂν κατορθώσειας. ὡς μὲν οὖν ἐγὼ τὰ καθ' ὑμᾶς συνιεὶς καὶ λογιζόμενος, ἐστέρξα ὅμως ὀρθῶς καὶ βεβαίως πέπεισμαι ἀνταγωνιζομένων ὑμῶν, οὐκ ἂν εἴποιμι. οὐ γάρ τοι τοιόνδε πρὸς ἀνδρὸς ὅστιν ἑαυτὸν ἐγνωκότος. ὡς δὲ προθύμως ὁμόσε χωρήσω ἐπιχειροῦσιν ὑμῖν, οὐδὲν οὐδ' ἀθυμήσας οὐδ' ἀποκαμών, οὐδὲ πρὸς αὐτόμενος ἄχρι τοῦ καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων ἀποστρᾶσθαι, εἰπεῖν οὐκ ἂν εὐλαβοίμην. τὸ δὲ δὴ κράτιστον ἴσως καὶ ἐπιφθονώτατον ἔργον ἐστὶν ἀνθρώπων, ὑπενδοῦναί τε καὶ ὑφεῖσθαι πάντως θανατῶν τί μοι, εἴγε μέλλω τῆς τάξεως ἀποστερηθήσεσθαι, ἣν πρὸ ὑμῶν ἐτάχθην τῶν πολλῶν μὲν ψηφισαμένων, ἐπιψηφισάντων δὲ οὐκ ὀλίγων τῶν ἐν ἀξιώματι. οὔτε μὴν ἂν πάλιν τἀληθὲς οὐκ ἂν φαίην. ἣν γὰρ δῶτέ μοι περὶ ἴσως ὑμῖν ἐπιδοῦναι ἂν τοι ἐπὶ τούτῳ (ἤδη γὰρ καὶ ἄνευ παιδεύοντος οἶμαι κρατήσειν τῶν χαλεπῶν) καὶ τοσούτῳ ἐμοῦ κρείττονα γινόμενον εἰς τὸ ἐπιὸν ἀεὶ διατελεῖν, ὥστε παρ' ἂν ὑμεῖς καθημέραν κρείττους ὑμῶν αὐτῶν γίνησθε, καλῶς μοι καὶ ἐπιτυχῶς ἡγήσομαι τὰ κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν τήνδε φέρεσθαι. ὑμῶν τοίνυν οὐδ' ἂν εἷς φαίη γε ὡς οὐ μέλλω οὐδ' ὁμοίᾳ προθυμίᾳ χρησάμενος, καὶ δὴ ὁμοίως ὑμῖν αὐξήσεσθαι ἐκ προσαγωγῆς. προτερήσας ἄρα τῇ ἡλικίᾳ ἡμῶν, οὐδενὸς δὲ φιλοπονίᾳ ὕστερος ὤν, οὐκ ἔστιν ὅτου ὑμῶν ζῶν γε ἀπολελείψομαι. κἂν ἐμοὶ ἐπιβιοῦντες (ἔσω δὲ τοῦτο ἐμοῦ γε ἕνεκα) περαιτέρω που τῆς φήμης προβεβηκότες τύχητε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον πεπαίχθω τὸν τρόπον. χαίρειν τε εἰώθαμεν ἐπιστέλλοντες πρὸς φίλους τοιουτοισὶ παιγνιώδεσιν. οὐδ' ἂν σε βουλοίμην οὔτε τινὰ τῶν ἐντευξομένων, ταῦτ' ἐκλαβεῖν ἀναγνόντα ὡς ἐμοὶ ἐσπουδασμένα. πῶς γὰρ ἂν ταῦτα σπουδαιολογησαίμην. ὅς γε τῆς τε συνοικούσης καὶ τῶν παίδων παρενοχλούντων, οἰκείων τε φροντίδων ἐπαλλήλως προσεπιφυομένων, οὐχ ἕξειν οἶμαι εἰς τὸ ὕστερον ὅπως τῇ μὲν τῇ περὶ τοὺς λόγους σπουδῇ, τῇ δὲ τῇ περὶ τούτους δυνάμει τῇ ἡδονῇ τε χρήσομαι, οὐδὲ δὴ κατ' ἐ-

με οὐδ᾽ εἰ χολῴην ἄγοιμι, τηλικούτοις ἀνταγωνισταῖς ἴσα βαίνειν, τοῖς τῶν ἄκρων καὶ δυσεφίκτων μαθημάτων νεανικῶς ἀντεχομένοις. ἄλλως τε μὴ γένοιτό μοι μηδ᾽ ὅς τις ἐμοὶ φίλος, ἐν τῇ ἐνδελεχικῇ ταύτῃ τῶν λόγων σπουδῇ, καὶ ἐν τοῖς τῆς γνησίας φιλολογίας προπαιδεύμασι τελέως πραγμάσαι μὴ ὅτι γε ἐναποθανεῖν. οἶδα γὰρ οἶμαι ἐμοῦ ἀκούσας, ὡς εἴποτέ μοι ἐγγένηται τὰ περὶ ἐμὲ κατὰ νοῦν εὖ τίθεσθαι, πρὸ πάντων ἂν εὐξαίμην τοῖς ἱεροῖς λόγοις ἐξεῖναί μοι ἐμφιλοσοφεῖν, καὶ τῶν ἄλλων μεθέσθαι τῶν εἰς τὰ ὕστερα καθηκόντων. σὺ δὲ ὦ φίλε τῆς φιλοπονίας τῆς ἐπιτηδευθείσης, τῆς τε ἐπιδόσεως τῆς εὖ χωρούσης ὄναιο. καὶ γάρ τοι εἰ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἔγωγε ἀπολελαυκέναι δόξω τῆς ἄγαν διαπονήσεως, ὅτι τοῖς ἑλληνικοῖς σταθερῶς ἐμφιλοτεχνῶν, ὑμῶν τῶν εἰς κλέος φερομένων ὁρμὴν τοιαύτην ἐξανέστησα, διατεθναμένων δ᾽ ἦλθεν πρὸς τὸ παρακολουθεῖν ἐμοί, τοσοῦτον γέ τοι προκεχωρηκότι, ὅσον δή τις τῶν εὖ πρὸς ταῦτα πεφυκότων, οὐδ᾽ ἀπνευστί, οὐδ᾽ ἀνιδρωτὶ ἀφίκοιτ᾽ ἄν, οὐδ᾽ ὡς ἂν τύχῃ φιλοτιμησάμενος. ἀτὰρ οὖν θαυμάζω ὅτι ποτ᾽ ἐστὶν ὡς οὐδὲν ὅλως μεμνῆσαι Ἰάνου τοῦ Λασκάρεως, ὃν πάλαι ποτὲ πρὸς φιλίᾳ μοι ὑπάρχοντα, οὐκ οἶδ᾽ ὅτι νῦν χρὴ καλεῖν. τοῦτο γὰρ οὐχ ἱκανῶς κατανενόηκα δι᾽ ὧν αὐτὸς ἀντέγραψε τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐπισταλεῖσιν. ὅμως δ᾽ οὖν οὗτος προσειρήσθω παρ᾽ ἐμοῦ ἐπιμελῶς. ἤκουσα γὰρ τῷ βασιλεῖ τὸ νῦν προεδρεύοντος τῆς πάνυ βουλῆς, σοί τε καὶ πᾶσι τοῖς Κελτοῖς χαρίσασθαι τοῦτον φιλεῖν ὡς ἔχει δυνάμεως. προσειρήσθων δ᾽ ἐμοὶ καὶ οἱ χαριέστατοι τῶν σῶν φίλων καὶ καθηγησαμένων σου. ἀμέλει παιδιᾷ περισσοτέρως ἔγωγε, πρὸς τοὺς εὐγνωμονεστάτους δὴ τῶν σοφῶν εὐνοϊκῶς διάκειμαι. ὑφ᾽ ὧν ἀντιφιλεῖσθαι περὶ πολλοῦ ποιοίμην ἄν. καί τοι οὐκ ὀλίγοις τῶν ἐνδόξων ἤ τοι διὰ λόγων ἐντυχών, ἢ διὰ γραμμάτων προσεζευγμένος, χάριν ἐνέγκασθαι πείθω με παρὰ πάντων. ἣν δὴ τὰ μάλα καταλεγόμενος, ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἐντιμοτάτοις τῶν κτημάτων τίθεμαι τῶν ἐμαυτοῦ. Ῥουζαῖος ὁ κοινὸς τῶν καλῶν κἀγαθῶν φίλος, προσαγορεύει σε δι᾽ ἐμοῦ. ἔτι δὲ καὶ Δηλοΐνεος, εἰ καὶ οὗτος ἄχθεταί σοι, δεδωκώς γε πρός σε γράμματα, καὶ μὴ ἀντιλαβὼν παρά σου. ἔρρωσο. πυανεψιῶνος πέμπτῃ ἐπὶ δέκα.

Γυλιέλμος.

Γουλιέλμος ὁ Βουδαῖος Γουλιέλμῳ τῷ Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Χθὲς μὲν ἀπολαβὼν τὴν ἐπιστολὴν τὴν σήν, ἔχαιρον. ἀναγνοὺς δὲ, ἀπεδεξάμην τὴν εὐμαθίαν τὴν περὶ τὰ ἑλληνικὰ, ἐν οἷς περ ἔοικε προβιβάσαι τὴν εὐφυΐαν σου γλίχομαι. ἠχθέσθην μέν τοι ὅτι οὐκ ἐξήρκει μοι σχολὴ εἰς τὸ ἀντεπιστέλλειν σοί τε καὶ ἄλλοις γράψασί μοι. ἐν μεγάλῃ δὲ ὅμως ἀσχολίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἐμῶν σκευῶν συνθέσει θορυβοειδεῖ, τὸ γοῦν ἐπελθὸν ὡρμήθην ὅπως δήποτ' οὖν γράψαι, ἐπειδὴ ἐπιστολῆς τινὸς καὶ ὁποίας δὴ παρ' ἐμοῦ λίαν ἐδόκεις ἐφίεσθαι, ἵνα γε μὴ ὀλιγώρως ἔχειν τῶν οἰκείων δοκοίην ἀποδημῶν. τηλικαύτη γε μὴν ξενοχωρία καταλῆφθαί μοι τοῦτο διανοουμένῳ συνέβη, ὥστε τῶν γραμμάτων φάκελλον δεχόμενος ἤδη μέλλων ἀποκοιμήσεσθαι, ὑπὸ ῥεύματός τε ὀφθαλμιῶν, μόλις ἀποσημηνάμενος τὰ γράμματα, καὶ διελθὼν μεταξὺ νυστάζων, κατεκλίθην εὐθύς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πρωῒ ἐγερθεὶς τοῦ τε λέκτρου ἐκθορὼν καὶ ἐπιμελῶς τὸ ἱμάτιον ἠμφιεσμένος, ἐν ὅσῳ γράφειν ἐπιβάλλομαι, ἰδοὺ δὴ ἐξιτητέον εἶναι τῆς πόλεως ἔτι δὲ αὐτίκα δὴ μάλα ἤκουσα. τοιγάρτοι παραχρῆμα ταῦτά γε συσκευαζόμενος ἅμα ἔγραψα. ὅπως οὖν τὸ ἐπιστόλιον τουτὶ ἀντὶ ἀκριβοῦς ἐπιστολῆς δέξῃ σύ γε, καὶ γινόμενόν τε ἐχούσης τὸ μέγεθος καὶ δίκαιον. ἐπέστελλον δὲ ἂν τῷ Δράκωνι τῷ ἐμῷ τε καὶ σῷ, εἰ σχολὴν ὡς ἔφην εἶχον. ὃν μάλιστα τῶν μαθητῶν βουλοίμην ἂν εἶναί σοι ἐπιμελῆ διὰ τὴν εὐφυΐαν. δεῖ δὲ τῶν μετρίων ἔχεσθαι ἐν τῇ ἀγωγῇ αὐτοῦ, ὡς μήτε οἴχεσθαι τὸν καιρὸν τῆς ἡλικίας ἐᾶν τῆς εὐμαθοῦς, μήτε ἐπαχθῶς τε καὶ ἀνεπιεικῶς κατεπείγειν τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως. ἀλλ' ἐνδοῦναί τι αὐτῷ καὶ λόγον τῆς ὑγιείας ἔχειν. παιζόντων γοῦν ἀμοιβαδὸν οἱ παῖδες καὶ δι' ἄστεος περιπατούντων, ὥστε τό, τε σῶμα ῥωστῶσι τῇ ἀμοιβῇ, καὶ ἅμα ἐντυχεῖν τοῖς ἀνθρώποις μάθωσι. ἔρρωσο σύ, ἐρρώσθων δὲ καὶ αὐτοί. ἐν Λουγδούνῳ ἀπριλίου μηνὸς ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ.

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Ἐπιστολὰς ἐπιστέλλων, ἀντὶ τῆς ἀμοιβῆς καὶ ἀναγινώσκων, τὴν ἀηδίαν παραμυθήσασθαι ἐδυνάμην ἂν τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς, εἴγε τοῖς γραμματηφόροις γράμματα ἐπιτιθεὶς, ἐν μέρει λάβοιμι αὐτὸς καὶ ἴσα τε τοσαῦτα αὐτῶν ἐπανιόντων. νῦν δὲ οὕτως ἐπιθυμητικῶς ἔχω τοῦ ἀκοῦσαι τὰ περὶ τοὺς οἰκείους καὶ προσήκοντας, ὥστε συχνὰ γράμματα γράψας, οὐκ οἶδ' ὅπως μοι δοκῶ σπάνια ἀντικομίσασθαι. καὶ ἐνίοτε ἄχθομαι ὥσπερεὶ ὑπὸ τῶν φίλων τῆς ἀμοιβῆς ἐστερημένος, καὶ τῶν ἴσων οὐ τυχών. ὅμως μέν τοι τρίτην τήνδε τὴν ἡμέραν ἐδεξάμην γράμματα παρά τε σοῦ καὶ τῆς συνοικούσης μου καὶ ἄλλων γνωρίμων φίλων, δευτέρᾳ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς τούτου γεγραμμένα. ταῦτα δὲ δείλης ὀψίας λαβὼν, μέλλων ἐπὶ δεῖπνον ἀνακλίνεσθαι παρά τῳ τῶν ἐπιφανῶν, ἀνεβαλόμην τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον μεθιστάμενος, καὶ γεγηθότως ἀναγνοὺς, εἶτ' ἀπιὼν οἴκαδε καὶ ταχυγραφήσας, τὴν δέσμην τῶν γραμμάτων βαθείας ἤδη νυκτὸς τῷ δρομεῖ ἀνεπέθηκα παραυτίκα οἰχησομένῳ. διὰ τοῦτο ἔχων δήπου μὴ ἡττᾶσθαι δοκεῖν τῆς ἐπιμελείας ὑμῶν. περὶ μὲν οὖν τοῦ Ἐράσμου ἀνδρὸς ἐμοὶ ἠγαπημένου ἥσθην ἀναγνοὺς τὸ ὑπό σου διηγγελμένον, ὡς ἄρα πάλιν αὐτὸς τῷ φάβρῳ ἀνδρὶ ἀξιεράστῳ πάλιν ἐφιλιώθη. ὅτι δὲ τὴν ἐπιστροφήν σου τὴν ἀμφὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς, τηλικαύτην μοι τε τοιαύτην κατεπήγγελσαι, οἵαν τε τὴν ἐμὴν ὑπερβαλέσθαι προσδοκίαν τε καὶ ἀξίωσιν, τοῦτο δὴ ὑπερήσθην. ἵνα τοίνυν βέλτιον τὴν διάνοιάν μου συνίδῃς, ἀναγνωστέον σοι καὶ τὰ πρὸς Δράκωνα γράμματα ἐν τῷ δὲ τῷ φακελλίῳ συνδεδεμένα. δεῖ γάρ σοι εἰς τοῦτο οὐ μιᾶς καὶ ἁπλῆς φροντίδος καὶ προστασίας, ὁπότε περὶ τῆς εὐμαθείας τῶν παίδων, προσδεῖ καὶ σεμνῆς τε γενναίας αὐτῶν ἀγωγῆς. ἅπερ εἰ αὐτοῖς ἀποτελειωθέντα σύγε παράσχοις, κεχαρισμένον πάνυ τι πρᾶγμα ἔσῃ μοι πεποιηκώς. ἔρρωσο. ἐν Μονσπεσσούλῳ δεκάτῃ ἱσταμένου τοῦ σκιρροφοριῶνος, ὃν μάϊον καλοῦσιν οἱ ῥωμαῖοι.

Δὶς ἤδη ἀντεπιστεῖλαί σοι φθάσας ἀνθ᾽ ὧν ἐμοὶ σὺ ἐπέσταλκας, καὶ τὸ τρίτον νῦν αὖθις γράψαι σοι διέγνωκα. ἵν᾽ ὑπερβαλλόντως ἀμείψασθαι σε δοκῶ τὸν προκαλεσάμενον ἐμὲ τῇδε τῇ ἡδείᾳ μοι ἀμοιβῇ. νῦν δὲ διενοηθεὶς, ἔχων δὲ μηδὲν πρόχειρον ὅτι γράψαιμι, τῶν γε δὴ σπουδαίων καὶ ἀξιολόγων πραγμάτων, οὐκ ἀπρεπὲς οὐδὲ τοῦτο ἡγησάμην. τὸ προθυμησάμενον γράψαι, ὅτου τε τύχοιμι αὐτοσχεδιάζων, τοῦτο τοι ὑπόθεσιν ποιήσασθαι γραμμάτων πρὸς ἄνδρα σε μάλιστα γράψαι με δεδεημένον, ἐφ᾽ ᾧ προεξάναι σου τὴν ὁρμὴν ἔνθεν, τὴν ἐπὶ τὴν γλῶτταν ὡς ἔοικε τὴν ἑλλάδα φερομένην. δέδονται τοίνυν ἐμοὶ, ἣν ποτε μετὰ σὺν θεῷ οἴκαδε ἐπανέλθω, σχολὴν δὲ ἄγειν ἐξῇ μοι ἀπὸ τῶν περιενοχλούντων τουτωνὶ τῶν πραγμάτων, τῶν οὐδὲν καθηκόντων τῇ ἡμετέρᾳ φιλολογίᾳ, ἢ δὴ ταῦτα βαρύνεται ἑαυτῇ ἐπικείμενα, εὐθὺς μὲν ἀνακαλεῖσθαι εἰς τὰ τῶν λόγων τὸν νοῦν, πολὺν ἤδη χρόνον τῆς τάξεως ἀφεστηκότα τε καὶ ἀποπλανησάμενον. σοὶ δὲ τὰ τῆς παιδείας παραδιδόναι τῆς ἑλληνικῆς καθηγεμονικώτερόν τε καὶ τεχνολογικώτερον, ὅσων γε καὶ ἡμεῖς αὐτομαθῶς ἐφικόμεθα. ἀλλὰ γὰρ δείλαιος ἐγὼ πάλιν ὀρρωδῶ μὴ πράγματα ἐμοὶ ἡ νόσος ἐκείνη ἡ ἐπίτριπτος παράσχῃ, ἣ ἐμοὶ μὲν πόνους καὶ βασάνους πρόπαλαι ἐπιφέρουσα, τοῖς ἐμοῖς δὲ φιλτάτοις ἑαυτὴν ἐπιζήμιον παρασχομένη, καὶ δὴ παντὶ τῷ οἴκῳ μου δασὺ σκότος φέρουσα καὶ ἀφάνισιν πολλὴν προσετρίψατο. ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἡ μοῖρα μετ᾽ εἰδείη, ἡ τήνδε μοὶ δυσχέρειαν τοῦ βίου βαρέως ἐπικλώσασα πολλῶν κακῶν οὖσαν πρόξενον. ἐμοὶ δὲ τὸν θυμὸν ἡ πρόνοια ἐπιρρωννύναι κατὰ τῆς τύχης δοίη, ἡ πάντα δυναμένη, πάσῃ τε τῆς ζωῆς ἐγκαρτερεῖν ταλαιπωρίᾳ εὐγνωμόνως τε καὶ εὐσταθῶς. σοὶ δὲ δὴ ἔστω ἐπιμελὲς ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτο. ὅπως τὴν ἐμὴν παρακαταθήκην διαφυλάξῃς ἐγρηγορότως, ἥν ὑπ᾽ ἐμοῦ ἀποδημοῦντος ἐπιτέτραψαι. τὰ τέκνα μου λέγω τὰ πιστευθέντα τῇ ἐπιστασίᾳ τῇ σῇ.

Vale, ad Petram latam, qui uicus citra Auenionem. Decimo Calendas Maias,

Βουδαῖος Ἐράσμῳ εὖ πράττειν.

Ἡδύ μοι πάνυ ἐγένετο τὰ γράμματά σου λαβεῖν, ἐτύγ-
χανον γὰρ ἐκ πολλοῦ τούτου ἐφιέμενος. ἐυμλὼ δὲ οὕτως
ἡδέα μοι τὰ γράμματα αὐτὰ ἀνεῳγμένα τό γε πρῶ-
τον ἀναγνόντι, γέγονε. ἐκείνῃ μὲν οὖν ἡμέρᾳ Χριστοφό-
ρος ὁ Λογγώλιος ἀνὴρ οὐκ εἰς μακρὰν ὑπάρξων τῶν
ἐπὶ παιδείᾳ εὐδοκιμούντων, διὰ τὴν ἀγροικίας τὴν
ἐμῆς μεταβεβήκει, σὺν τισὶ δὴ χαρίεσιν ἀνδράσιν εἰς Βρεττανίαν ἰών. ἐ-
πεί γε μὴν περὶ συγγενέσθαι σοι, καὶ Λουάνιον δὴ πόλιν ὀψόμενος ἐν τῇ
ὁδοιπορίᾳ ὥς γέ μοι ἔφασκε. περὶ δείλην οὖν ὀψίαν ἔχοντί μοι περὶ
τὰ τῆς φιλολογίας, ἀπήγγειλέ τις τῶν οἴκοι, νεανίσκον τινὰ περὶ τὴν αὔλει-
ον θύραν εἶναι ἵππῳ ἐποχούμενον. καὶ παραχρῆμα καταβάντι μοι νεα-
νίσκος οὗτος ἐπέστη, μετὰ δὴ τὸ προσειπεῖν ἐμέ, γράμματα ἀπὸ τοῦ
Ἐράσμου κομίζειν φάμενος, καί τινος ἄλλου τῶν φίλων. τούτου τοί-
νυν ἀκροώμενος, οὐκ οἶδα ὅπως ὑπὸ χαρᾶς διεκείμην, μεταξὺ δὴ αἰ-
σθανόμενος τῆς καρδίας ἀττούσης ἀνὰ τὰς φρένας ἐμάς. κομισάμενος
οὖν αὐτὰ καὶ ἀνοίξας, ὡς ἑλληνισὶ φθεγγομένην εὐθὺς εἶδον τὴν ἀρχήν,
τὸ ἄηθες δὴ ἠγάσθην, εἶτ᾽ ὀξέως ὑπὸ σπουδῆς διεξιέναι ἀρξάμενος, με-
ταξὺ ἀναγινώσκων ἐρυθρός, ὠχρός, ὑπομειδιῶν, σεσηρώς, δυσχεραίνων
ἐν μέρει καὶ εὐγνωμόνως ἔχων, διακεχυμένος, συγκεχυμένος, διαποι-
κίλος, παντοῖος, καὶ τί γὰρ οὐκ ἐγενόμην, ἀπαλλαξείων δῆθεν. τοῦ δὲ τοῦ
ἀγῶνος ὅτε μὲν, ὅτε δὲ πάλιν πολεμησείων. μετὰ δὲ τοῦτο, τὸ πρᾶ-
γμα ἐπ᾽ ἐμαυτοῦ σκεπτόμενος. εἶτ᾽ ἐπὶ βραχὺ ταλαντευόμενος τὴν
γνώμην, διασπώντων δῆθεν τῇ δὲ κἀκεῖσε τὸν λογισμὸν ὑπεναντίων
παθῶν ἀλλήλοις, εἰς σύννοιάν τινα καθέστηκα συμφιλοσοφῶν ἐμαυτῷ.
ἄχρι δὴ τελευτῶν ἀπὸ τοῦ τῆς διανοίας ἰσορροποῦντος ἐπὶ τὸ εὐάρεστον
κατέρρεψα καὶ ἐπιεικές, τῆς φιλίας δήπουθεν ἐχόμενος τῆς ἄγαν ἐ-
μοὶ κεχαρισμένης. οὐ τοσοῦτόν γε σου τὸ ἐπιτιμητικὸν ὑπολογιστέον εἶ-
ναι ἀναμιμνησκούσης με ταύτης, ὅσου χρὴ τιμᾶσθαι τὸ εὐμενὲς καὶ προσ-
φιλὲς τῆς ψυχῆς. ἅμα δὲ καὶ ἐπειδὴ τοῦτό μοι τὴν ταῦτα ἐπισκεψαμέ-
νῳ εἴποτέ τι πρὸς τοῦ φιλίου θεοῦ πεπλημμέληται ὑπ᾽ ἐμοῦ (συμβαίη
γὰρ ἂν τοιόνδε τί που ἐν τῷ παιγνιώδει ἐκείνῳ τῆς ἀληθοῦς συμβολῆς
ἀπακοντίσματι,

ἐπιξενίσματι, (τοῦ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἡμῶν) τοῦτο δὴ ἐκπρίασθαι δεῖν ἐμὲ ἱεροθύτῳ τινὶ οὐ τοῦ τυχόντι, οὐδ᾽ ὡς ἂν τύχῃ ἱερουργηθέντι. ὅτι τίνι οὐδ᾽ ἂν ἑνὶ ἱερείῳ τὸν πλημμελούμενον θεὸν εὐχερέστερον ἐξιλασαίμεθα, ἤπερ τῇ τῶν ἡμαρτημένων ἐξομολογήσει τε καὶ μετανοίᾳ, ὁμολογούμενόν ἐστιν ἐν ἡμῖν τοῖς ἐμφιλοσοφοῦσι τοῖς θείοις. τί γὰρ οὖν ἄνερ προσφιλέστατε, σὲ μὲν προκαλούμενον ἐμὲ εἰς χαριεστέραν τινὰ καὶ φιλοπρεπεστέραν τῶν ἀμοιβαίων ἰδέαν τε καὶ ὑπόθεσιν, οὕτως ἀποδέχομαι τῆς τε εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ μισεγκλήμονος ψυχῆς, ὥστε τῇ νυν νομοθετημένῃ ὑπὸ σοῦ ἀμνηστίᾳ κομιδῇ τε ἀρέσκομαι, διατελέσαι τε ὑπισχνοῦμαι αὐτῇ ἐναπομένων. ἴσθι οὖν τὸν σὸν Βουδαῖον ἐξ ὧν τοῦ ἀπὸ τούτου τοῖς φιλίας νομίμοις πειθαρχοῦντα, εἰ καὶ ἄλλον τινὰ δὴ τῶν δοκίμων σου καὶ ἐξητασμένων φίλων. οὐ μὴν ἀλλά, οὐκ ὀκνήσω εἰπεῖν, εἴ που περὶ φιλίας φρονῶν, καί σου δεῖσθαι μίαν δέησιν ταύτην δέ. σὺ δὲ δὴ ταύτην οἶμαι οὐκ ἂν βαρυνθείης αἰτουμένῳ μοι συγχωρεῖν, ἵν᾽ ἐξῇ μοι σωζομένης τῆς ἀμνηστίας, οὐδ᾽ ὅτι οὖν τε βιαζομένης, τόγε τοσοῦτον μεμνῆσθαι τῶν προεληλυθότων, ὅσον διαμαρτύρεσθαι ἐναντίον ἁπάντων ἂν τῶν ἐχθρῶν ἄντε φίλων ἐμῶν τε καὶ σῶν, ἅττ᾽ ἂν ᾖ καὶ ὁποῖ᾽ ἅττ᾽ ἂν δόξῃ τὰ ὑπ᾽ ἐμοῦ περί σοῦ τε καὶ πρός σε γεγραμμένα καὶ εἰρημένα, ταῦτα δὴ γεγενῆσθαι ἀπὸ φιλονεικίας μὲν ἴσως οὐκ οἶδα ὅπως τῇ ψυχῇ προσδεδυκούσης καὶ τὸν θυμὸν ἀκονησάσης, ἴσως δέ που καὶ προσεσφηλαρείσης ἂν τὸ τελευταῖον (διαφιλεῖ τοῦ θυμοῦ τὰ ὁρμήματα εἰς χεῖρον ἐπιτείνεσθαι) οὐκ ἔτι δέ τοι ἀπὸ τοῦ δυσέριδος φιλονεικίας καὶ ἁμίλλης τῆς κακόνου. οὐ μὰ τὴν φιλοσοφίαν, ἧς τὸ θεῖον ἡμῖν σεπτὸν τυγχάνει ὂν καὶ σεβάσμιον. καὶ μὲν δὴ καὶ τούτου μάρτυρα ἀνακαλεῖσθαι τὴν αὐταλήθειαν οὐκ ἂν ὀκνοίην αὐτός, τὴν τῶν εὖ φιλοσοφούντων προαίρεσιν κατευθύνουσαν, καὶ καρδιῶν τῶν ἡμετέρων ἔφορον. καίτοι οὐκ ἀδεῶς ἔγωγε οὐδ᾽ ὅτε ἔτυχε διόμνυσθαι εἰωθώς, οὐδὲν νῦν, ὡς οἶμαι, πιστώσασθαι τὴν εὔνοιαν ἡμῶν ἐδεόμην, εἰ μὴ οἱ φίλοι οἱ σοί, τάχα δὲ καὶ οἱ ἐχθροὶ οἱ ἡμέτεροι, μᾶλλον δὲ οἱ τὴν ἡμετέραν φιλοκαλίαν δυσχεραίνοντες, πιστῶσαι με σιγῇ ἐδόκουν, καὶ τουτονὶ τὸν ὅρκον ὁρκῶσαι, δυσμένεσάν τινα δήπου ὑφορώμενοι ἐν ἡμῖν ταύτῃ τε ἐφηδόμενοι, ἐξ ὧν ἠκροβολισάμεθα πρότερον μελετητικῶς. σὺ γε μὴν ὦ δαιμόνιε, εἰ τοιόνδε τι καὶ τοι σύναισθα εἰργασμένῳ, περί γε τοῦ ἐφαμίλλου τοῦ δὲ φιλονεικίας τ

χωρούσης πόῤῥω τοῦ ἀποχρῶντος, ἐκείνης ἂν εἴη καί σοι καρτερητέον ὅτι περ ἔδει πως τὰς φρένας σοῦ. οὐ γὰρ ἂν ἐν δέοντι θεῖτο τὰς τῶν χρηστῶν καὶ προσφιλέστερον ἐχόντων, τὸ ἀπομνημονεύειν νῦν ἐκεῖνα, ὧν ἔγωγε τυγχάνω τεθαυμακὼς ἐν τῇ σῇ ἐπιστολῇ, δεξιῶς μὲν καὶ σοφῶς, φιλαιτίως δέ πως ἑρμηνευθέντων, καὶ δὴ καὶ πέρα τοῦ δέοντος ἠκριβολογημένων, ὥς γε δὴ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς ἀμνηστίαν πρᾶγμα προσαιτοῦντος. ἔδει γάρ τοι πραϋντικοῦ μᾶλλον λόγου καὶ κατακηλητικοῦ ἐφ' ᾧ τε παρασκευάσαι με πειθήνιον, καὶ εὐμενῶς τὸν νόμον ἐνδεξόμενον τὸν σόν. ἐπεὶ εἰ αὐτὸς ἀγωνιστικῶς ἔχων ταύτῃ ἐπεχείρησα τῇ διαδικασίᾳ ἐπεξιὼν, θυμοειδεῖ τῇ ψυχῇ μου χαρίζεσθαι ἐμπαθέστερον, οὐκ ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ πέρας ἔχειν οὐδέπωποτε. εἶτ' ἐκ τῆς ἄγαν ἁμίλλης τῆς δὲ δυοῖν φίλοιν ἰλιὰς κακῶν φιλονεικίας ἀνεφάνη ἂν, ἑκατέρου δήπουθεν τὸ δίκαιον ἑαυτῷ περιποιουμένου ἐσαεί, καὶ δικαίως κἀδίκως. καί μὴν ἔγωγε συνήδομαί μοι ἀνθ' ὧν αὐτὸς ἐμαυτοῦ ἔφθην εἶναι αὐτεξούσιος, ὅσα καὶ τῇ φιλόφρονι σοῦ ἀμνηστίᾳ εὐγνωμόνως ἐπαναπαύσασθαι, ἐπιεικεστέρα ἂν δήπου γενομένη, εἰ μὴ ταύτην πρὸς ἐγκληματικῇ ἐκείνῃ τῇ ἐπιστολῇ ἐπεισήγαγες. πολυπραγμονοῦσά γε τὰ καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ παρανομεῖσθαι δοκοῦντα ὑπὸ τοῦ ἀσυμμέτρου ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι. οὐ γὰρ ἔξαρνός εἰμι τὸ κατ' ἐμὲ ὑπαίτιον, ὥσπερ οὐδ' ἂν αἰσχυνθείην ἀνατίθεσθαι τὰ ἐσφαλμένα μοι ὅπηπερ εἴκοι, συγγνώμην τε παραιτεῖσθαι ὧν ἔφθην ποιήσας οὐκ ἐν δέοντι. πρός δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο δὴ ὠνάμην τῆς δεινότητος τῆς σῆς, ὅτι τὸν νομοθετοῦντά μοι φέρειν ἤδη κοσμίως τε καὶ τεταγμένως ἐθισθήσομαι, καὶ νουθετοῦντος εὐλαβῶς ἀκροᾶσθαι. μέχρι δὴ καὶ τοῦ κρατεῖν δυσκαθέκτου παθήματος, καὶ μάλιστα τῶν ἁπάντων πρὸς τὸν λογισμὸν ἀπαυθαδιαζομένου. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτι τῶν παθῶν ἧττον ὑπήκοον τοῦ λόγου, οὐδὲ δυσχερέστερον ἐπειθάρχησε τῇ ἐγκρατείᾳ, τῆς δὲ τῆς ἀνταγωνιστικῆς ὁρμῆς, καὶ ταῦτα διαφιλοτιμουμένης περὶ τοῦ δικαιολογεῖσθαι δοκεῖν. σοῦ δὲ δὴ ἔργον ἔσται ὦ φιλότης, καὶ πρόνοιαν ποιήσασθαι τοῦ μὴ δοκεῖν σε ἀνεπιεικέστερον τούτου ἀπαλλάξαι τοῦ ἀγῶνος. ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁρῶν σε περὶ τῇ φήμῃ μου δεδιότα, ὡς ἔφης, πρὸς τοῦ καθήκοντος δὴ τοῦ ἐμοῦ ᾠήθην εἶναι, καὶ δὴ δοκήσεως ἀντεπιμελεῖσθαι τῆς σῆς. ἴσθι πρὸς θεοῦ, εἰσὶν ὅσοις τῶν κοινῶν ἡμῖν φίλων ἐν καλῷ τοῦτο θήσεται, ὅτι ξιῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφεισῶν ἐφεξῆς ἐπιστολῶν, μία μὲν μόνον σὺ τῇ χειρίσῃ καὶ ἤδη

ἀπηρχαιωμένη ἐπεξιὼν, ἅπαντα ταύτης μόρια ἀηδῶς γε ἔχοντα,
πάντη πάντως μεμῶν, ἐπηλιάσω, οὕτω τοι παρερμηνεύσας ὡς ἀκατα-
νόητά μοι εἶναι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐπεσταλμένα. δυοῖν δὲ ταῖν προσφιλῶς καὶ
εὐνοϊκῶς ἐχούσαιν, οὐδ' ὅλως ἐμνήσθης οὐδεπώποτε. οὐδὲ γὰρ ἐκείνη
γε ἡ περιεργία τὴν πικρίαν τε καὶ ἀτοπίαν ἐπανακυκλοῦσα τῆς ἐμῆς
ἐπιστολῆς, τῆς ἄγαν γλυκυθυμίας ὄζει. οὐδὲ δὴ τῶν ἀπομνημονευτέων
τῶν εὖ καὶ φιλικῶς ἐχόντων γραμμάτων ἡ ἀποσιώπησις ἡ σὺ, πιστώ-
σασθαί μοι δοκεῖ τὰ περὶ φιλίας τῆς εὐσταθοῦς τὸ σὸν μέρος. σὺ γὰρ ὁ
αὐτὸς ἀεὶ εἶναι τὰ κατὰ τὴν φιλίαν φήσας, ἀπιστεῖσθαι οὐδ' ἔοικας τη-
λικαύτην σοῦ τὴν μνησικακίαν κατεγνωκώς; εἶτα τοῦτο ποιεῖν φθάσας
ἀναπείσειν οἴει τοὺς ἄλλους πάντα σε εὖ τίθεσθαι ὅπως ἴσως εἴρηται φθά-
σαντα; πῶς γάρ; ὅς γε τῇ τῶν ἐγκλημάτων διεξόδῳ ἀπεγρυφῶν δυσνοϊ-
κῶς καὶ σμικρολόγως, πάντων τε τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων ἐπιλαβό-
μενος ἀπρὶξ, ἀνεπίληπτόν σε παντάπασιν ἀποδεικνύναι ἐγκεχείρη-
κας. τοῦτο μέν τοι οὐ πείσας οὐδ' ἂν πείσῃς, τὸ τοῦ κωμικοῦ. ἐγὼ μὲν
δὴ ὦ φίλε τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἐμὴν εὐήθως ἀνομολογούμενος, συγγι-
νώσκεσθαι ἀξιῶ εἰ βαρυνθεὶς τὴν αὐστηρίαν σου καὶ ὑπερακριβῆ ἐπιτίμησιν
δι' ὅλου γε σεαυτὸν ἀθωώσαντος, μέχρι τοῦ τι παρεξέτεινα τὸν λόγον, εἰ καὶ πάν-
τως γε πέπεισμαι ἀληθῆ σε φίλον εἶναι, καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοντα. ἄμφω δὲ
ἴσως τοῦ δεδικασμένην γνώμην, ὑπὸ σπουδῆς ἔχομεν, τῆς φιλαυτίας ὡς
ἔοικεν ἐχομένης ἐμπαθέστερον, διὰ φιλεῖ τὰ τῶν ἀνθρώπων εἶναι. ἀλλὰ μὴν
αὖθις αὖ δέδια μὴ ἔλαθον τὴν ἐπιτετηδευμένην ὑπ' ἐμοῦ μετάνοιαν δια-
ταράττων. ὡς γοῦν μεταμέλει τῶν ἠμφισβητημένων, οὕτως εἰ μὴ εἰς τοὐπίσω
τὸ πρόπαν ἀναδύοιτο τὰ τῆς ἀμφισβητήσεως, οὐκ ἂν φθάνοι περὶ τὸ αὐτὸ
πταῖσμα πάλιν καλινδούμενος. τοὐντεῦθεν οὖν ἤδη ἀνεπιστρέπτως με-
τανοοῦντά με περιέχομαι, καὶ εἰς ἅπερ ἂν βούλῃ πρόθυμός εἰμι καὶ εὐτρεπὴς, ἄλ-
λως τε οὐκ ἀπηλλαγμένος φύσει διακείμενος τῆς ἀστειοτέρας καὶ χαριεστέρας ἀ-
μοιβῆς, εἰς ὃ δή περ σύ γε ἡμᾶς προκαλεῖ, ὁ ταῖς χάρισι σύντροφος. ἔστω δὴ
σὺν θεῷ ὁ ἀμνηστίας νόμος παντὸς δὲ κύριος. ὁπότερος δ' ἂν ἡμῶν τῶν ἀφειμένων
ἑκατέρου ὅλα οὖν ἀνανεῶται, οὗτος ἐπὶ τῷ τὴν παρανομίας δίκην φεύγειν, καὶ
ζημίαν δὴ οὐ μικρὰν προσοφλέτω, τὴν τῆς κοινῆς φιλίας ἔχθραν δηλονότι.
ἰδοὺ δὴ τῆς νομοθεσίας συνεπιλαμβάνομαί σοι, καὶ συνεπιψηφίζω τὸ δό-
γμα καὶ συνεπικυρῶ τῆς βουλῆς σου, τὸ διαγράφοντι, ὡς ἐλπὶς, καὶ ἀνα-

ρήσομαι πάντα τὰ ἐγκεκλημένα. ὅπως οὖν μνησθεὶς ὧν σὺ εἰσηγητὴς
γέγονας, πιθανοῦ τινος καὶ κομψοῦ προκατάρξῃ, ὅιου καὶ τὰ προγεγε-
νημένα καλῶς θέασαι. ἐν μαρλιανῷ τῷ ἡμετέρῳ μαιμακτηριῶνος
πέμπτῃ ἐπὶ δέκα. ἔῤῥωσο, καὶ διατέλει εὐτυχέστατα πράττων.

BVDAEVS ERASMO.

Τί φής; τὸ περὶ ἐγκωμίου σου τὸ πρὸς Τονστάλλον ευλα-
λαθέστ μυκτηρισμόν τινα στροφὴν ἔχον; θαυμάζω τοί-
νυν ἔγωγέ σου ἀπηχνῶς δήπου σαυτοῦ κατεγνωκότος
τοιαύτην τινὰ στροφολογίαν, ἐν ᾗ δὶς ὑπ' ἐμοῦ γέγρα-
φας σὺ πρόπερος ἐγκωμιωδῶς. Viues tuus tibi
teſtis eſſe potuit, cui epiſtolam ad me ſcri-
ptam oſtendi ab homine naris emunctæ (tametſi nomen
digito ſuppreſſi ſuperpoſito) ὅς ὑπέμνησέ με, οἱονεὶ οὐκ αἰσθανό-
μενον τοὺς καθαπτικοὺς σοὺς λόγους, ἐν τοῖς συγγράμμασί σου διεσπαρ-
μένους. Quanquam ipſe non uidit ἐπιστολὴν μίαν εἰς τὸ αὐτὸ κα-
θήκουσαν, ἀνδρὸς Ἰταλιώτου εὐδοκιμοῦντος ἐν τοῖς μάλιστα, οὐκ ἐ-
μοὶ μὲν ἐπιστείλαντος, ἀνδρὶ δὲ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ γνωρίμων καὶ φίλων.
ὃς δὴ τὸ αὐτόγραφον ἔπεμψέ μοι ἔναγχος. Et quum hæc, & hu
iuſcemodi permulta ſilentio prætermittēda duxerim, atq;
etiam obliuione, tu mihi dolorem nunc refricuiſti, ac penè
opinionem ex ſuſpitione feciſti. Niſi uero ſupradictis uer-
bis exemplum in te ipſe ſtatuiſſe inſiciabere, id de te exiſti
mandi, quod tibi in mentem ueniſſe ais, ut de me eadem
in cauſa exiſtimares. Neq; ideo uelim, ut exiſtimes nō gra
tiſſimas mihi literas illas tuas fuiſſe gręce ſcriptas, quibus
iam græce reſpondi: ſed tamen ἀμφιλαφῆ μοι ἐνδέδωκας ὑπόθε-
σιν ἀντικατηγορίας τινὸς μήτοι γε ἀπολογίας. πῶς γὰρ οὔ; ὅς γε πάντα
τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἀνακυκλῶν, πᾶσαν δὴ ῥητορικὴν ἐπιμέλει-
άν τε καὶ περιεργίαν ὑπερηκόντισας, ὃ πολλὰ σύ γε φράσας ἐᾶν καὶ μὴ λέ-
γειν τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεπλημμελημένων, ἐμοῦ γε ἂν ἐν τῇ ἐμῇ ἀπολογίᾳ
ἐπίτηδες πολλὰ παρέντος. Noui enim, noui ea ferè tranſmit-
tere in

tere in mea defenſione, in quibus proloquēdis, ſtiloq́ꝫ proſequēdis, aut indignationem obrepſiſſe ingenio meo ſentio, aut uehementiam contentionis tranſuerſum me rapuiſſe Intelligo me nonnunquam immodicum, atq; ἐκπαθῶς διακείμενον fuiſſe. Quare æquo animo caſtigari me ab amico paſſus ſum: quod quidem ad ea loca pertinet, quæ tractata miteſcere nequeunt. Tu autem animum meum nōdum pertrectaſſe uidere, ſi tamen ex ſentētia animi tui potius, quàm ex aliorum loqueris. Iam primum quod dixi, Catapotia epiſtolæ meæ iam (ut ſpero) uoraſti: uide etiam atque etiam ne te commodius interpretari hoc modo ego poſſim. Amaras quidem literas meas fuiſſe (identidem eñ mihi πικρίαν obijcis & ἀτοπίαν) ſed tamen me ſperare concoxiſſe te, aut certe ita deuoraſſe omnem indignitatem illam, ut iam immemor eſſes iniuriȩ (ſi tamen iniuria eſt, ubi animus non fuit iniuriam inferendi) præſertim cum & tu in me ſatis deſtomachatus eſſes: & ex pagina poſtrema literarum tuarum uiderere mihi amarulentiam illam meā (ſit enim ſanè, quādo ita tibi uidetur) placidiore animo ferre, & recordari nolle. Quippe qui te dictitares ingenium meum iam noſſe. Deinde quàm illud δυσφοροῦντα με καὶ δυσπαθῶς διεξιέναι putas, quod παρατραγῳδῶν σὺ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους ἐπικαλούμενος, τοῦτόν μοι τὸν λόγον προφέρεις ὡς ἐφύβριστον, καὶ ὡσανεὶ διαβολικὸν βελόνην καὶ ἐξουσιαστικόν, iocis ſcilicet mecum aſſueſcens. πρὸς τῆς φιλανθρωπίας τῆς σῆς ὦ φιλτάτη μοι κεφαλή, πρὸς τῆς φιλοκαλίας τῆς ἡμῖν ἀγχωμάλως ὡς οἶμαι πρυτανευθείσης, μή μοι τηλικαύτην δόξαν ἀλαζονείας περιάψῃς, ὥστε συμφέρεσθαί σοι δοκεῖν μὴ ἐξ ἴσου καὶ φιλοπρεπῶς. Audi igitur interpretationē meam huius dicti, & aude poſt ea conqueri, quaſi ego nō ex æquo tecum agam. Quoniā igitur tu immodicum me eſſe iocorum ſæpe dixiſti, etiam ex periculo petitorum (ut ita loquar) & proxime contumeliam accedētium, quibus tu ipſis animum adijcere nō poteras (neq; enim iſtius eſſe

modeſtiæ fortaſſe, & grauitatis uidebantur) Ego illis tuis literis grandioribus ita me conuerberatum iocis tuis ſentiens ac lapidatum, nihil ut amplius dicere potuiſſes, aut certe ſuſtinuiſſes, etiam ſi ſtomachi res fuiſſet, non ioci: ſcripſi ego ea ſimplicitate qua ſoleo, iocis te iam mecũ aſſueſcere. Religio enim fuit dicere tam te impudenter, aut licenter dicacem eſſe cœpiſſe, quàm me eſſe conquerebare. Amabo te relege locũ, & uerſa intellectum eius, inuenies (ut ſpero) in me magis, quàm in te dicacem me fuiſſe. Niſi uero non in me, meumque caput recidit, quod dixi aut ſignificaui ex tuo te ingenio migraſſe contagio literarum mearum, & iocandi commercio. At tu id ſcelus propè cothurnatum feciſti exclamatione tragica. Porrò autem q plumbeum te coniectorem feciſſe me criminaris, ni uererer cicatricem obductam refricare, locũ hunc explicarem: uerum commonefacere te uno, & altero uerbo οὐδεὶς φθόνος οἶμαι. μέμνησαι γοῦν, ὅτι ἕνα τῶν Γουλιέλμων ὡσπερανεὶ ἐχεγγυοδίκτεις, ὅτι ἔγωγε καὶ ὁποῖον διαπράξεσθαί σοι ἔμελλον, quidq́ inter nos conueniſſet. Quem omnino ipſum nollem à te nominatum, πρὸς γὰρ τῷ ὠτακουστὴς τοῦ ἁπάντων κυρεύοντος εἶναι ἱερός, ἔτι καὶ ἐν ἀξιώματι αὐτὸς καθέστηκεν καὶ τάξει τῶν ἐνδόξων. καὶ τῶν πραγμάτων δὲ ἅπτεται τῶν ἔνδοθεν, ἵνα μὴ σαφέστερον φθέγγωμαι. ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τῶν προσφιλῶς ἐχόντων ἐστὶν ὄντος πρὸς ἐμὲ καὶ σπουδαζόντων ἐμοί τι καὶ σοί. Sed ſcilicet periculo meo res agebatur, nõ tuo: quare tantum tibi penſi non fuit. Quanquam nõdum id attingo, in quo parum te acutum fuiſſe iocatus ſum, id eſt parum tui ſimilem. Nam illa uerba ἐν ᾧ διαπράξασθαί σοι τὸ ὑφ' ἡμῶν προαιρεθὲν ἐπεχείρουν, nõ te intellexiſſe uix credo, præſertim quum tu dicta mea ἐμοῦ συνοπτικώτερον excipere ſolitus ſis, ut ex ijs quę dixi liquet. Quod ſi tibi αἰνίττεσθαι μᾶλλον ἢ φράζειν δοκῶ τὰ ἐπινενοημένα, φέρε δή, ὅταν βουληθῇς, ἀμαθέστερον ἐρῶ καὶ σαφέστερον. ἀλλ' οὐδὲν οἶμαι δέομαι. Quod περὶ τῶν εὐαγγελίων ſcribis, quaſi ſcilicet uerens ne operã aut

ſtudiũ ea in re nauata imputaturus ſim tibi, iam te libero illa obligatione, ſi te auctoramenti pudet, nõ etiã legibus amicitiæ te ſoluo: quæ ꝑ me licebit ipſa ut ſit inter nos perpetua, atq; etiã per te quoad tu ex tuo animo meũ æſtimabis, nõ ex aliorũ ſententia, quantũ argumẽtis conijcio, & hominũ relatione. Age eſtima tecũ ipſe ꝙ illud φιλικόν, immo ꝙ ἐρασμοπρεπὲς καὶ δεξιὸν καὶ κομψὸν de mellitis epiſtolis Deloini & aliorum noſtratiũ, quod iniuriarũ mecum agis quaſi φιλοκόλακα te uocarim, uel eſſe ſignificarim: quum tamen tu omniũ maxime libertate gaudeas amicorũ. ἐῶ νῦν ἐξετάζειν τοῦτ' εἴτ' ἀληθές ἐστιν εἴτε μή, τὸ μάλιστά σε χαίρειν τῇ ἡδίστῃ τῶν φίλων ταῖς ἐλευθεριασικοῖς. ἐπεὶ πού ἄλλοθεν προσηκέστατά μοι ἄλλοις ἅμα γέ πως οἱ μάλιστα πρότερον φίλοι εἶναι δοκοῦντες, εἰ μὴ δὲ ὧν ἐλευθεριάσαι πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γέγραφα. Sed ſit ſanè nunc uerũ, & pro cõperto habitũ, quid igit? exiſtimaſti ne me tam cõmodis meis inimicũ, atq; etiã tã male propitiũ numen habuiſſe ſcribendo, ὡς προσκρούειν τοῖς προσδυχοῦσιν ἐμπλήκτως τε καὶ προπετῶς, καὶ δὴ καὶ εἰς αὐτὸν λοιδορούμενον φέρεσθαι τῶν φίλων ἐμῶν τὸν κορυφαῖον, ὑπὸ τῆς ἄγαν ἐκείνης ὁρμῆς εἰς σὲ ἀπερειδομένης; τί οὖν; οὕτως ἔφθην ἀκρατὴς εἶναι τῆς καθαπτικῆς γελοίων καὶ σκωπτικῆς, ὥστε καὶ ἄνδρα μοι πάντων προσφιλέστατα διακείμενον τὸν Δηλοϊνὸν, προσέτι δὲ καὶ ἐπ' ἀξιώσεως ὄντα οὐ τῆς τυχούσης, ἐφυβρίζων κόλακα ἀποκαλοίην; οὐ γάρ σε δήπου φιλοκόλακα ἀποκαλεῖν ἠδυνάμην, μὴ οὐχὶ αὐτὸν τοῦτον ἀποκαλῶν κόλακα. ὦ ῥᾶστα σὺ προφέρεις ἐμοὶ ὅτι ἂν σοι παραστῇ. ὁπηνίκα τοίνυν τοιάδε πάμπολλα ἔτυχες συνειλοχὼς δὴ ἐξοδικώτατα, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἰλιάδι τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων, ἐξέστω σοι ἐμοῦ γε ἕνεκα καὶ ταῦτα δὴ συνείρειν ῥητορικῶς ἐν τῇ τῶν φίλων σου συνόδῳ, ἄλλως τε καὶ τῶν αἰτιωμένων δεινῶς τὰς ἐπιστολὰς ἐμάς. εἶτ' ἦν ἄξιον ἀκοῦσαι τῶν εἰρημένων αὐτοῖς δόξαν, ἐχόμενον δήπου ἔσται τῆς ὑπὸ σοῦ τεθείσης ἀμνηστίας, ἀντεξετασμόν τινα γενέσθαι ὧν τυγχάνω ἀντιπεπονθὼς ὑπό σου. τούτου δὲ γεγενημένου ἦν ἰσοστάσιοι εὑρεθῶσιν καὶ πάρισοι αἱ ἀμοιβαί, ἐπὶ ἴσῃ δὴ καὶ ὁμοίᾳ ἡμᾶς διαλύεσθαι περὶ τῶν ἀντεγκεκλημένων. Sic fiet potiſſimum, ut facta pro infectis habeantur,

nec tu in poſterũ huiuſcemodi cauſificari oratorie poſſis; ἀλλὰ αὐτοῦ δὴ ἐῶ λέγειν ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τοῦτο ὃ γράφεις, cũ ne id ipſum quidem τοῦτο ante quieſcere ſiueris, quàm τοιοῦτον feceris ut atrocis contumeliæ inſtar eſſe uideatur. Ità ne uero bone uir, id eſt orator, donare mihi te dices, quod conſertis manibus retines & mordicus? & cum ius omne tuum cum ramentis tuleris, æquum & benignum litigatorem te prædicabis? Iam uero quod περὶ τῆς συνοχῆς τῆς ὁμονοίας ἡμῶν ſcribis οὐδὲν συγκολλήσοντος, quocunq; id pertineat, exiſtimes uelim nemini unquam homini me uerbũ ea de re feciſſe: niſi hactenus, ut dictarim, atq; omni corporis, animiq; habitu præ me tulerim, non ita mentes noſtras huiuſcemodi uelitationibus uerborum eſſe commotas aut emotas, ut luxari propterea confirmatæ amicitiæ compages, ac dimoueri poſſent: ſed tamen hanc ſimultatis imaginem ita ad uerum eſſe effictam, ut amicorum ſtudijs, & hominum errore pro uera ſimultate tandem exciperetur. In quo nihil ipſe magnopere prouidendum mihi ante exiſtimaui, quàm tibi cordi eſſe magis genus illud ludicri certaminis ſenſi atq; perſpexi, quod præpilatis iaculis, certiusq; innocuis editur. Non quod tibi metueres, aut mihi: aut tibi à me metuendum eſſet, aut mihi à te: ſed quod ſpectatores delectandos magis duceres, quàm expectatione ſuſpendendos triſtioris exitus. Cuius conſilij rationem facile mihi probaſti, poſteaquam attentius rem animaduertere cœpi. Denique nullam inter nos animorum alienationem, & διάστασιν interceſſiſſe puto, οἵαν δὴ τὴν διαλλαγῆς δεῖσθαι, οὐχ ὅπως δι' ἀλλακτῆ. ἀμέλει δ' κατ' ἐμὲ εἰλικρινὲς κατά σου εἴρηκα ἢ γέγραφα κακό-ως γε καὶ δυσνοϊκῶς, quo commodis tuis officerem, aut gloriam iſtam tuam παμμεγέθη imminuerem, ἐκεῖνο δὴ ἐπιτηδεύων τοῖς ἐσχηματισμένοις λόγοις, ὡς ἐκ μετεώρου τῆς δὲ τῆς δόξης ἐκπέσοις. Deus me pari mactet infortunio. Datũ eſt aliquid ſtomacho, & humanitus nonnihil admiſſum eſt, & incommode

fortaſſe,

ſortaſſe, atq; imprudenter de amicitia conſultum, dum iugulum exiſtimationis petentium ſpeciem præbebamus: ut aſſolet interdum in ſimulacris pugnæ, dum concertationis impetus extra præſcripta ludicri, & præter legitimas uices ac conſtitutas effertur. Id enim ipſi in ſeptis accidere decurſionum militarium uidemus aliquando, & ueniam tamen mereri cum blanda ſatiſfactio deprecatur errorem. Neque id inexpiabile eſt quod extemporale fuit, nec unquam unum diem hæſit animo. Ne tum quidem ita ualuiſſe ſtomachationem aut contentiunculam ullam affirmarim, ut euaſerit in odium. Id quod ut de me affirmo, ſic de te haud dubie conijcio. Quid ſi mihi ne pœnitenda quidē uidentur quæ ſcripſimus? Quantum eſt enim ad confirmationem amicitiæ, ab acriore nos contentione citra noxam diſceſſiſſe? ita ut uterque alterius animum periclitatus, perſpectum ſe habere pertentatumque confidat & lætetur. Quod aulicum me factum cauillaris, & literarum uicem doles, quaſi eam cauſam receptam deſeruerim, aut prodiderim, ob idq; magno patrocinio literæ bonæ deſtitutæ ſint, materiam mihi tecum iocandi præbebit: græce tamen ſcribam, ut liberius & ſimplicius acroama prębeam expeditionis aulicæ: quæ mihi hoc anno obtigit, haud ſcio quàm propitia prouidentia. Vale, ex eodem Marliano, Septimodecimo Calend. Octobris. En tibi alteram exhomologeſim optima fide factam. Poſt aliquot dies quàm literas tuas accepi, meas ad Hermanum tuum miſi græce ſcriptas: ſed urbem iam exierat ob peſtem: ita ex urbe relatæ ſunt, & has illis ſubdidi animi cauſa. Mirū eſt enim quantum delector ad te ſcribens. Vtraſq; tamen eidem homini non committam, ut mihi in binarum uicem cedant. Vale rurſus.

&

GVLIELMVS BVDAEVS ERASMO S.

HEri circiter tertiam uigiliam noctis uenerũt huc Germani duo, literasq́ꝫ tuas mihi reddiderunt ad lectum iamiam ituro. Lucubraueram ad horam uſque nonam, quod ieiunijs tantũ ſoleo. Nam poſt cibum nihil lego, niſi ſumma coactus neceſſitate. Nec tamen ſtatã horam dormiendi habeo: quare matutino ſæpe obdormiſco, ut q annis iam quatuordecim noctes treis (ut opinor) uacuas capitis dolore non habuerim, tantũ abeſt ut ſummo illo bono fruar uoluptuariorum philoſophorum doloris uacuitate. Mane igitur hæc ad te ſcripſi, ne tabellarium morarer: quando ita orabat me Beraldus, qui ei comitem cum epiſtolio dedit. πρῶτον μὲν οὖν ὦ ἄνερ προσφιλέστατε τοῖς ἐπουρανίοις εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις, ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ σοι, τοσαύτην ὑπάρξαι μοὶ παρά σου, ἐπειδὴ ὅπερ ἐστὶ μάλιστα ὑπὲρ ἡμῶν, τῆς τε ἡμετέρας εὐσεβείας τε καὶ δόξης, τοῦτο παρασκευάσαι τὸν θεὸν ἡμῖν. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν οὐ μόνον τὴν εὔνοιαν ἴσην ἀλλήλοις ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀμνηστίᾳ τῇ τεθείσῃ, ὡς προῄρηται καὶ βεβούληται ἡμῶν ἑκάτερος, οὕτως ἐναπομεῖναι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω πεπροῳδιάσθω εὐφημίας δῆθεν ἕνεκα. ἔστω δὴ ὁ ἀμνηστίας νόμος πάντῃ πάντως κύριος, ὡς δὴ ἐκκλησίᾳ τρίτῃ κείμενος. Hac certe lege ſtare mihi certum eſt tanq̃ trinundino perlata. Itaq; obiectis nõ reſpondebo: quoniã hanc excetram alia ratione ineluctabilẽ eſſe inter nos ſatis cõuenit: niſi hoc inficiabor, quod tu de Strophologia inquis me nõ negare. Quem locũ epiſtolæ meæ uide etiam atq; etiã ut ſatis intellexeris. Deinde quod teſtificaris te nihil unq̃ oblocutum, per me licet ut uerum ſit, nec neceſſe habeo uiciſſim itidem conteſtari: cum id ſatis ſuperioribus epiſtolis actum ſit, ſi ſemel agi potuit. Q. ſi qui tuorum mihi obtrectauerunt, ut eos feciſſe literatis

teſtimonijs credidi,non tam improbus ſum,ut etiam ſi id cauſa tua inſtituerunt, tu illorum præſtare debeas aut ſtultitiam,aut ſtudium inconſultum. Atq; ut ſtomachum antehac aloë fortaſſe immodice temperata perpurgaui, ſic etiam aureis aceto poſthac eluere ſtatui, ne quemuis obtrectationis aut querimoniæ nuncium nō excuſſum admittant. Sæpe enim in fraudem nimia ſimplicitate incidi: id quod tibi accidiſſe credo de epiſtolis tuis: quas tu maledicas appellas,ego immo dice ſalſas: quæ tamen à te aceto poſtea & tunc etiam tinctæ multum remiſerunt iniuriæ & ſalſuginis. Quod mihi & ingenij & doctrinæ palma cedis & laude, non accipio quod das: non id agebatur noſtra illa controuerſia: quam ita ipſam deciſam eſſe uolo, nihil ut inde mihi acceſſiſſe uideatur, ne non gratuita ſit. Et alioqui nunquam ea de re contendere litigioſe in animum inducam, cuius acerba, odioſaque diſceptatio eſt, tranquillitatisque interpellatrix: iudiciū autem ferè poſthumum eſſe ſolet, duntaxat incorruptum: quanquam ſatis compertum habeo eam tibi ſuſpitionem præcordijs aliquando hæſiſſe. ὅς γε νὴ γῆν καὶ θεοὺς οὐκ ὤκνησας εἰπεῖν ποτέ. τί δὴ βούλεται ὁ Βουδαῖος. ἐξέστω τι ἤδη αὐτῷ, καὶ νῦν δὴ παραχωρῶ τῶν πρωτείων τῶν κατὰ τὴν παιδείαν, ἆρά γε καὶ παρασιτεῖν οἱ δυστος ἐμὲ ἀξιοῖ; Egon' eò inſolentiæ uenerim, ut aliquid eiuſcemodi animo agitauerim? ego ne ſi antiſtiti quidem tuo eſſe mihi contigiſſet, fortunarumque auctori? Tu iſta inconſulte rumigerulis credidiſti. Quibus iam certe ſuſpitiunculis abſtergendos utrinq; animos nobis eſſe cenſeo. Verum mira ſunt illa, quæ ſcribis de illis eruditionis ingenuæ hoſtibus. Profecto tui me iam cœpit miſereſcere, cui in eam arenam deſcendere nunc neceſſe ſit, aut patrocinium deſerendum inſtituti honeſtiſſimi, ultimæq; uoluntatis illius antiſtitis, qui legatū memorabile, uberrimumq; reliquit ad ſtudia alenda hoim ingenio preditorū.

Hic æquioribus omnino utimur ſacræ philoſophiæ deſerſoribus. Quare ſi iſtinc paululum concederes, ut ſtatuiſſe te rumor eſt, tuarum rerum iactura, iſtiusq; prouinciæ cõmodorum, ingens (ut opinor) compendium laboris, moleſtiæq; facitares. Hac in urbe omnino, ſi non ample, certe honorifice & cõmode cum uiris exiſtimatiſſimis agitur, primariæq; commendationis in literarum lautiorum profeſſione. Tu rationum tuarum ſummam melius nouiſti, quas etiam (ut arbitror) cum amicis iuratioribus ſubducis: ego cum ſcribendi argumentum requirerem, hæc epiſtolę addidi. Nam de aulica expeditione mea, non eſt quod fabulam mox à me expectes: nũc etiam in ſerijs occupatus: huiuſcemodi nugis nõ uacas, & me hilaritas cum ocio deficit. Nam his diebus literas Roma, Venetijs, ex aula, aliundeq; ſimul accepi: quibus cũ reſpondere cœpiſſem, tuæ ſuperuenerunt. Eſt & alia commentatio, quæ ſibi quadragenarij ieiunij magnam partẽ uendicabit, ſi auſpicari uacabit. Huc tanquam in ſecuritatis domicilium me tranſtuleram, ſed curæ & negocia umbra ſequaciora me comitantur quoquo gentium, locorumq;. Hęc ad te tantum ſcribere licuit ante ſacrum matutinum, quoniã dies feſtus erat. Vale. Ex Marliano noſtro, Quinto Calend. Martias. Viuem tuum uerbis meis ſalutabis: cui nõ fuit ocium ut ſcriberem, & alioqui nihil erat, quod ſcriberem: niſi ſi mactum eſſe iuberem ea ingenij, induſtrięq; claritate, quam tu teſtificare. Scripſi ei ad Calendas Februarias, aut poſtridie Calendas. ἔῤῥωσο ὦ ἐπανορθωτὰ καὶ ἁρμοστὰ τῶν καλῶν συγγραμμάτων, καὶ διατέλει τοῦτο ποιῶν καὶ εὐτυχῶν.

GVLIELMVS BVDAEVS GVLIELMO MAINO S.

Quum in

Quum in hoſpitij anguſtia atq; incommodi
tate uerſemur, omniumque rerum penuria
expediendis epiſtolis neceſſariarũ, ex eoq;
fiat ut ad familiareis & amicos nũc primũ
poſt diſceſſum meũ ſcribam: id eo mihi mo-
leſtius eſt, quod ſcribendi argumentum ple
nius nunquam habui, nec hilarius: utpote quod in dies
uberiorem ſuppeditet atque nouam ſcribendi materiam.
Etenim hic Regum conuentus, qui in cõuictum iam pro-
pè euaſit & conſuetudinem familiarem tum Regum, tum
eorum comitatuum, qualem quantamque copiam præbet
ſcribere uolentibus? Quantam porrò apparatus & inſtru
menti aulici magnificentia uiſenda atq; commemoranda?
Vnica mediuſſidius Regis Angliæ domus, ad temporari
um uſum pauculis menſibus extructa, incredibiliq; artifi
cio exornata, unum & alterum diem morari ac detinere
poteſt oculos & mentem prudentis rerum æſtimatoris, re
rumq; mirificarum haud inſolentis. Tentorium autẽ Re-
gis noſtri in loco ſtatiuorum fixum inuſitato ſumptu, uſ-
queadeo homines in ſtuporem adducit ob ueſtis aureę co
piam, aliasq; precioſæ, ut magnifici apparatus exemplum
in hac re præcipue proditum, multo maximũ eorum, quę
ætas noſtra, ſuperiorq; meminit, ipſe cum alijs cenſeam:
ac ne ſuperari quidem olim poſſe putem, ut non in luxum
res euadat reipublicæ profligatorem. Hæc cum perſcribe-
re ob cauſam ſupradictam nec uacet, nec promptum ſit:
tum etiam eiuſmodi eſſe mihi uidetur, ut etiam ſi locus,
tempusq; ſuppeteret, reliquaq; me non deficerent, tamen
in id tempus reijcienda eſſe ducerem: cum res fide, ſtiloq;
maiores coràm quoque ſignificari magis quàm denarrari
poterũt. Commendo tibi liberos, quos diligentiæ tuæ cre
didi, qui ſiue in hoc ſtudio profecerint, ſiue operam ſuam
expectationemq; meã luſerint, laus iuxta atq; uitupera-

Digitized by Google

tio ex euentu penes te futura eſt. Satis enim exemplo me homines præſcripſiſſe liberis meis ſtudioſæ uitæ rationem exiſtimabunt: & (ut Græce dicam) τὴν τῆς φιλολογίας τῆς ὀρθῶς μέθοδον προοδόν τε τετμηκέναι. Quo fit ut eos tibi cõmendans, non meam magis, quàm communem rem acurare te iubeam. Vale. Ardeæ. XVI. Calend. Iunij.

EPISTOLARVM GVLIELMI BV
DAEI, REGII SECRE
TARII, FINIS.

BASILEAE, IN AEDIBVS AN
DREAE CARTANDRI,
MENSE FEBRVA
RIO, ANNO
M. D. XXI.

Digitized by Google

